

T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA BİLİM DALI

EVLİ KADINLARIN AİLE YAPILARININ DEĞERLENDİRİLMESİ VE
AİLEDE KAYINVALİDE ROLÜNÜN İNCELENMESİ

DOKTORA TEZİ

Aslı TUNCA

Malatya – 2021

T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA BİLİM DALI

EVLİ KADINLARIN AİLE YAPILARININ DEĞERLENDİRİLMESİ VE
AİLEDE KAYINVALİDE ROLÜNÜN İNCELENMESİ

DOKTORA TEZİ

Ash TUNCA

Danışman: Doç. Dr. Emine DURMUŞ

Malatya – 2021

KABUL VE ONAY SAYFASI

**T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ**

**EVLİ KADINLARIN AİLE YAPILARININ DEĞERLENDİRİLMESİ VE
AİLEDE KAYINVALİDE ROLÜNÜN İNCELENMESİ**

DOKTORA TEZİ

DANIŞMAN

HAZIRLAYAN

DOÇ. DR. EMİNE DURMUŞ

ASLI TUNCA

Jürimiz tarafından 28/01/2021 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda bu tez **oybirliği** ile başarılı bulunarak Eğitim Bilimleri **Ana Bilim** Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı **Doktora** Tezi olarak kabul etmiştir.

Jüri Üyelerinin Unvanı Adı Soyadı	İmza
1. Prof. Dr. Nazmiye ÇİVİTÇİ
2. Prof. Dr. Ayşe AYPAY
3. Prof. Dr. Özcan SEZER
4. Doç. Dr. Emine DURMUŞ
5. Doç. Dr. Ali KIŞ

O N A Y

Bu tez, İnönü Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından kabul edilmiş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun/..../..... tarih ve/..... sayılı kararıyla da uygun görülmüştür.

Doç. Dr. Eyüp İZCİ
Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Doç. Dr. Emine DURMUŞ'un danışmanlığında doktora tezi olarak hazırladığım **Evli Kadınların Aile Yapılarının Değerlendirilmesi ve Ailede Kayınvalide Rolünün İncelenmesi** başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Aslı TUNCA

ÖNSÖZ

Araştırma ve doktora süreci, olumlu anılar biriktirdiğim ve gelişme kaydettiğim bir dönem oldu. Bu sürecin başından sonuna kadar birçok kişinin emeği söz konusudur. Bu yüzden sabrı, ilgisi, destekleri için teşekkür edeceğim pek çok kişi var.

Akademik gelişimim ve tez hazırlama sürecinde bilgisiyyle bakış açımı zenginleştiren, şefkatli tutumu ile yüreklendiren, tecrübesiyyle yol gösteren kıymetli tez danışmanım Doç. Dr. Emine DURMUŞ'a çok teşekkür ederim. Bana olan inancınız ve güveniniz zorlandığım zamanlarda hatırlayacağım en önemli kaynaklardan biri olacaktır.

Tezimin gelişim sürecinde; düzeltmeleri ve tavsiyeleri ile katkılar sunan, araştırmanın niteliğini artırıcı yardımlarda bulununan değerli hocalarım Prof. Dr. Özcan SEZER'e ve Doç Dr. Ali KIŞ'a teşekkürlerimi sunarım.

Tecrübeleri ve bilgilerini paylaşmakta cömert davranan, akademik gelişimime katkı sunan İnönü Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı'nın kıymetli öğretim üyeleri; Prof. Dr. Mustafa KUTLU'ya, Doç. Dr. Taşkın YILDIRIM'a, Doç.Dr. Abdullah ATLI'ya ve Dr. Öğretim Üyesi Yüksel ÇIRAK'a teşekkür ederim.

Doktora eğitimime başlamama sebep olan, asabi, kaygılı, unutkan, dağınık, yorgun hallerimi anlayışla karşılayan, beni rahatlatmak için alanımla ilgili konuşmaları sıklımadan dinleyen, psikoterapi alıştırımlarım için model olmayı kabul eden sevgili eşim Hasan TUNCA'ya sabrı ve desteği için teşekkür ederim. İyi ki varsın.

Yaşamımdaki en büyük destekçilerim olan sevgili annem ve babama sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Benim gelişimim için ektiğiniz tohumların hasadını toplamaya devam ediyorum. Bana ablalığı tattıran sevgili erkek kardeşim ve kız kardeşime de destekleri ve hayatımda oldukları için teşekkür ederim. İyi ki varsınız.

Evlilik yoluyla kazandığım ikinci ailem olan, tez konumu paylaştığımda önemli katkılar sağlayan kayınvalideme ve kayınpederime de çok teşekkür ederim.

Doktora sürecinde tanıştığım, birlikte ödev yetiştirdiğim, makale yazdığım, öğle aralarında koşuşturmayla yemek yediğim kıymetli arkadaşlarıma bu süreçte sağladığı katkılardan dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak, bu araştırmaya katkı sunan katılımcılara teşekkür ederim. Aile içi

ilişkilerin özellikle de gelin-kayınvalide ilişkilerinin konuşulmasından çekinildiği bir toplumda, içtenlikle sorularımı cevaplandırđıkları, araştırmamı destekledikleri için teşekkür ederim.

Aslı TUNCA

ÖZET

EVLİ KADINLARIN AİLE YAPILARININ DEĞERLENDİRİLMESİ VE AİLEDE KAYINVALİDE ROLÜNÜN İNCELENMESİ

TUNCA, Aslı
Doktora, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Emine DURMUŞ
Ocak-2021, XIV+179 sayfa

Araştırmanın amacı, evli kadınların kayınvalidesiyle ilişkisini çeşitli değişkenler açısından incelemek, ailedeki kayınvalide rolünü ve etkilerini tespit etmektir. Araştırmanın modeli; karma araştırma yöntemlerinden tamamen karma, sıralı, eşit statülü modeldir. Araştırmanın çalışma evreni Türkiye’de yaşayan evli, çocuklu ve kayınvalidesi yaşayan kadınlardır. Araştırmanın nicel kısmı için ölçüt örnekleme yöntemi ve kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Nitel kısım için ise kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın nicel kısmındaki veriler, Aile Yapısı Değerlendirme Aracı (AYDA) ve Kişisel Bilgi Formu aracılığı ile toplanmıştır. Nitel kısımdaki veriler ise görüşme formu aracılığı ile toplanmıştır. Araştırmanın nicel kısmına 501 kişi, nitel kısmına 16 kişi dâhil olmuştur. Araştırmanın nicel verileri Kruskal Wallis-H testi, Mann Whitney-U testi ve Spearman Brown Sıra Farkları Korelasyon analizi ile incelenmiştir. Nitel veriler ise içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Araştırmanın nicel bulgularına göre; algılanan gelin-kayınvalide ilişkisi, gelinin öğrenim düzeyi, çiftlerin ailelerinin kültürel benzerliği/farklılığı, gelin-kayınvalide hane yakınlığı/uzaklığı, gelin-kayınvalide görüşme sıklığı, ailelerin evliliği onaylama durumu ve anne-oğul ilişki tipine göre farklılaşmaktadır. Algılanan gelin-kayınvalide ilişkisi; gelinin çalışması, evlilik süresi, kayınvalidenin öğrenim düzeyi ve çalışma durumuna göre farklılaşmamaktadır. Gelinin aile uyum düzeyi; gelin-kayınvalide hane yakınlığı, görüşme sıklığı ve algılanan gelin-kayınvalide ilişki tipine göre farklılaşmaktadır. Aile uyum düzeyi ve algılanan gelin-kayınvalide ilişkisi arasında pozitif yönde anlamlı ilişki saptanmıştır. Araştırmanın nitel bulgularına göre; gelin-kayınvalide ilişkileri ve kayınvalidenin aile sistemindeki rolü ve etkilerine ilişkin dört tema tespit edilmiştir. Bunlar; gelinin değerlendirmesiyle gelin-kayınvalide ilişkilerinin belirleyicileri, gelinin aile sistemine kayınvalideyi dâhil eden koşullar, gelinin aile sistemindeki kayınvalide rolleri ve gelinin aile sistemine kayınvalidenin etkileridir. Araştırmanın nicel ve nitel bulgularının alanyazındaki

karşılaştırılmasında destekleyici verilere ulaşılmıştır. Araştırma bulgularından yola çıkılarak bir model önerisi sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Aile Sistemi, Evli Kadın, Gelin, Kayınvalide, Gelin-Kayınvalide İlişkisi, Karma Desen.

ABSTRACT

EVALUATION OF FAMILY STRUCTURES OF MARRIED WOMEN AND EXAMINATION OF THE ROLE OF MOTHER-IN-LAW IN THE FAMILY

TUNCA, Aslı
Ph.D., Inonu University, Institute of Educational Sciences
Guidance and Psychological Counseling Department

Supervisor: Assoc. Dr. Emine DURMUŞ
January-2021, XIV + 179 pages

The study aims to examine the married women with their mother-in-law relationship in terms of various variables, to determine the role and effects of the mother-in-law in the family. The research model is a completely mixed, sequential, and equal status model among mixed research methods. The universe of the research is the daughters-in-law who are married with children and living with their mothers-in-law in Turkey. For the quantitative part of the study, the measurement sampling method and snowball sampling method were used. For the qualitative part, the easily accessible case sampling method was used. The data in the quantitative part of the study were collected through AYDA and Personal Information Form. The data in the qualitative part were collected via the interview with the daughter in law form. 501 people were included in the quantitative part of the study and 16 people participated in the qualitative part. The quantitative data of the study were analyzed with Kruskal Wallis-H test, Mann Whitney-U test and Spearman Brown Rank Difference Correlation analysis. Qualitative data were analyzed by the content analysis method. According to the quantitative findings of the research, the perceived relationship between daughter-in-law and mother-in-law differs according to the education level of the daughter-in-law, the cultural similarity/difference of the families of the couple, the household proximity/distance of the daughter-in-law/mother-in-law, the frequency of visits of the daughter-in-law/mother-in-law, the approval of the marriage by the families, and the mother/son relationship type. The perceived relationship between daughter-in-law/mother-in-law did not differ significantly according to the work status of the daughter-in-law, duration of the marriage, education level, and working status of the mother-in-law. The family harmony level of the daughter-in-law differs according to the daughter-in-law and mother-in-law household proximity, meeting frequency, and the perceived relationship type between the daughter-in-

law/mother-in-law. A positive significant relationship was found between the family harmony level and the perceived relationship between daughter-in-law and mother-in-law. According to the qualitative findings of the research; four themes related to daughter-in-law/mother-in-law relationships and the role and effects of the mother-in-law in the family system have been identified. These are the daughter-in-law's assessment of the determinants of the daughter-in-law/mother-in-law relationship, the conditions that include the mother-in-law into the daughter-in-law family system, the roles of the mother-in-law into the daughter-in-law family system, and the effects of the mother-in-law into the daughter-in-law family system. Supportive data were obtained in the comparison of the quantitative and qualitative findings of the study in the literature. A model proposal is presented based on the findings of the research.

Keywords: Family System, Married Women, Daughter-in-Law, Mother-in-Law, Daughter-in-Law- Mother-in-Law Relationship, Mixed Pattern.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI	i
ONUR SÖZÜ.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vii
TABLOLAR LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiv
1. GİRİŞ.....	1
1.1.Problem Durumu.....	1
1.2.Araştırmanın Amacı	5
1.3.Araştırmanın Önemi.....	5
1.4.Araştırmanın Varsayımları	8
1.5.Araştırmanın Sınırlılıkları.....	8
1.6.Tanımlar.....	9
2. KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	10
2.1. Araştırma Stratejisi.....	10
2.2.Ailenin Tanımı, İşlevi ve Önemi.....	11
2.3.Aile Çalışmalarında Kullanılan Teorik Yaklaşımlar	13
2.4.Türkiye’de Aile Yapısı ve Evlilik ile Elde Edilen Roller	23
2.4.1.Türkiye’deki ailelerde yönetim ve yetkinlik	24
2.4.2.Türkiye’deki ailelerde sınırlar	24
2.4.3.Türkiye’deki ailelerde alt sistemler	25
2.4.4.Türkiye’deki ailelerde rol dağılımı.....	26
2.4.5. Türkiye’deki ailelerde iletişim	27
2.4.6.Türkiye’deki ailelerde evlilikle elde edilen roller	27
2.5. Gelin-Kayınvalide İlişkileri İle İlgili Yurt Dışı ve Yurt İçi Araştırmalar	28
2.5.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	28
2.4.2. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	40
3. YÖNTEM.....	44
3.1. Araştırmanın Modeli.....	44
3.2.Evren ve Örneklem.....	46

3.3. <i>Veri Toplama Araçları</i>	54
3.3.1. <i>Aile Yapısını Değerlendirme Aracı (AYDA)</i>	54
3.3.2. <i>Kişisel Bilgi Formu</i>	55
3.3.3. <i>Gelin İle Görüşme Formu</i>	56
3.4. <i>Verilerin Toplanması</i>	56
3.4.1. <i>Nicel Verilerin Toplanması</i>	56
3.4.2. <i>Nitel Verilerin Toplanması</i>	57
3.5. <i>Verilerin Analizi</i>	57
3.5.1. <i>Nicel Verilerin Analizi</i>	57
3.5.2. <i>Nitel Verilerin Analizi</i>	58
3.6. <i>Araştırmacının Rolü</i>	60
4. BULGULAR	61
4.1. <i>Nicel Verilere İlişkin Bulgular</i>	61
4.1. <i>Nitel Verilere İlişkin Bulgular</i>	81
5. TARTIŞMA VE YORUM	109
5.1. <i>Nicel Verilere İlişkin Tartışma ve Yorum</i>	109
5.2. <i>Nitel Verilere İlişkin Tartışma ve Yorum</i>	118
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	136
7. KAYNAKÇA	141
EKLER.....	157

TABLolar LİSTESİ

<i>Tablo 1. Gelinlere İlişkin Demografik Veriler</i>	47
<i>Tablo 2. Gelinlerin Eşlerine İlişkin Demografik Veriler</i>	48
<i>Tablo 3. Gelinlerin Evliliğine İlişkin Demografik Veriler</i>	49
<i>Tablo 4. Gelinlerin Kayınvalidelerine İlişkin Demografik Veriler</i>	50
<i>Tablo 5. Algılanan Gelin-Kayınvalide ve Algılanan Eş (Oğul)-Kayınvalide (Anne) İlişkilerine Dair Bilgiler</i>	511
<i>Tablo 6. Çalışma Grubuna İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler</i>	13
<i>Tablo 7. Nitel Verilerin Analiz Örneği</i>	59
<i>Tablo 8. Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişkisinin Gelinin Öğrenim Düzeyine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları</i>	61
<i>Tablo 9. Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişkisinin Gelinin Çalışma Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları</i>	62
<i>Tablo 10. Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişkisinin Gelinin Evlilik Süresine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları</i>	62
<i>Tablo 11. Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişkisinin Gelinin Evlenme Biçimine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Mann Whitney-U Testi Sonuçları</i>	63
<i>Tablo 12. Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişkisinin Gelinin Ailesinin Evliliğini Onaylama Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Mann Whitney-U Testi Sonuçları</i>	63
<i>Tablo 13. Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişkisinin Gelinin Eşinin Ailesinin Evliliğini Onaylama Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Mann Whitney-U Testi Sonuçları</i>	64
<i>Tablo 14. Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişkisinin Çiftlerin Ailelerinin Kültürel Benzerlik/Farklılıkları Açısından Değişkenlik Gösterip Göstemediğine Yönelik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları</i>	64
<i>Tablo 15. Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişkisinin Kayınvalidenin Öğrenim Düzeyi Açısından Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları</i>	65
<i>Tablo 16. Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişkisinin Kayınvalidenin Çalışma Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları</i>	65

<i>Tablo 17. Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişkisinin Gelin-Kayınvalide Hane Yakınlığına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları</i>	66
<i>Tablo 18. Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişkisinin Gelin-Kayınvalide Görüşme Sıklığına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları</i>	67
<i>Tablo 19. Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişkisinin Algılanan Anne-Oğul İlişki Tipine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları</i>	68
<i>Tablo 20. AYDA Puanlarının Gelin-Kayınvalide Hane Yakınlığına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları</i>	70
<i>Tablo 21. AYDA Puanlarının Gelin-Kayınvalide Görüşme Sıklığına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları</i>	73
<i>Tablo 22. AYDA Puanlarının Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişki Tipine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları</i>	76
<i>Tablo 23. AYDA Puanları İle Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişkisi Arasındaki İlişkiye Yönelik Spearman-Brown Sıra Farkları Kolerasyon Analizi Sonuçları</i>	81

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil 1. Araştırmanın Alanyazın Bağlantısı</i>	10
<i>Şekil 2. Leech ve Onwuegbuzie'nin Karma Desen Tipolojisi</i>	455
<i>Şekil 3. Gelin-Kayınvalide İlişkilerinin Belirleyicileri</i>	82
<i>Şekil 4. Gelinin Aile Sistemine Kayınvalideyi Dâhil Eden Koşullar</i>	87
<i>Şekil 5. Gelinin Aile Sistemindeki Kayınvalide Rolü</i>	94
<i>Şekil 6. Gelinin Aile Sistemine Kayınvalidenin Etkileri</i>	104
<i>Şekil 7. Gelin-Kayınvalide İlişkileri ve Gelinin Aile Sistemindeki Kayınvalidenin Rolü ve Etkileri</i>	133

KISALTMALAR LİSTESİ

ASAGM: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü

ASPB: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

AYDA: Aile Yapısı Değerlendirme Aracı

TDK: Türk Dil Kurumu

TÜİK: T.C. Başbakanlık İstatistik Kurumu

1. GİRİŞ

Bu kısımda araştırmaya konu olan problemin ne olduğu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemine ilişkin bilgiler verilmiştir. Ayrıca araştırmanın sınırlılıkları, varsayımları ve araştırmada geçen tanımların hangi anlamlarda kullanıldığına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

1.1.Problem Durumu

Evrensel bir nitelik taşıyan aile, insan davranışlarını yönlendiren, şekillendiren sosyal bir kurumdur. Her birey içinde bulunduğu ailenin psikolojik ve sosyolojik öğelerini taşıdığına göre ailenin toplumun temel ve önemli bir sosyal sermayesi olduğu söylenebilir. Alan yazında ailenin işlevi, önemi, boyutu, kapsamını ön plana çıkaran pek çok tanımlama yapıldığı görülmektedir. Gladding'e (2015) göre aile; kendilerini aynı evin üyeleri olarak hisseden, duygusal, tarihsel ve ekonomik birliktelikleri olan, biyolojik veya psikolojik bağlar ile bir araya gelen fertlerin oluşturduğu birimdir. Bir başka tanımda ise aile, sıcak birincil ilişki ihtiyacını gideren bir kurumdur (Sarı, 2014). Özabacı ve Erkan'a (2017) göre ise aile, dinlenilme, desteklenme, yakınlık kurma ve güven ihtiyaçlarının karşılandığı terapötik ortam niteliğindedir. Görüldüğü gibi ailenin aynı evi paylaşan, bazı rollerin kazanıldığı bir ortam olma gibi bilinen özelliklerinin dışında terapötik değer gibi daha derin anlamları bulunmaktadır.

Aile, dünyanın her yerinde rastlanan beşeri ilişki örüntülerinden birisidir. Muhtevası, formu değişebilse de ailenin olmadığı hiçbir toplum tipi yoktur (Aktay, 2014). Türk ailesinin geleneksel tanılmasında geniş aile tipi bulunurken toplumsal değişimle birlikte gelen çekirdek aile tipinin günümüzde daha yaygın olduğu görülmektedir. Ancak Türkiye'deki ailelerin, batı tipi izole çekirdek aileden farklı olarak, bağlantılı çekirdek aile tipine uygun olduğu söylenebilir (Sezal, 1997; Ulutaş ve Özpinar, 2016). Aileyi gelişimsel perspektifte inceleyen Kağıtçıbaşı (2012) üç aile prototipi tanımlamaktadır (geleneksel bağımlı, bağımlı ve psikolojik/duygusal bağıllık) ve Türkiye'de sosyal değişimle birlikte psikolojik (duygusal) aile modelinin yaygınlık kazandığını ifade etmektedir. Türkiye'de halen insanlar; akraba ilişkileriyle işlerinin önemli kısımlarını yürütmekte, akraba ilişkileri esnemesine rağmen sürdürülmektedir. (Ulutaş ve Özpinar, 2016). Dolayısıyla çekirdek aile ile aile sisteminin bir üst katmanı olan geniş aile

arasındaki ilişkiler günümüzde önemini korumaktadır. Merkezine bireyi alan, aileye daha geniş perspektiften bakan sistemler kuramı aile araştırmalarında kullanılan başlıca yaklaşımlardan birisidir. Sistemler kuramına göre toplum bir sosyal sistemdir, aile de bu sistemin parçasıdır. Fakat ailenin kendisi de başlı başına bir sistem oluşturur (Koyuncu, 2014). Bu yaklaşıma göre, ailenin karmaşık bir yapısı vardır. Aile sistemi içindeki etkileşim kalıpları, doğrusaldan ziyade döngüsel özellik taşır. Sistemin üyeleri birbirine bağlıdır ve uyumlu sistemlerde sürekli bir değerlendirme ve değişim vardır. Karmaşık bir sistem olan aile; sınırları belirlenmiş, net kuralları ve etkileşim kalıpları olan alt sistemlerden oluşur (Ludlow ve Howard, 1990). Ailedeki sistemleri; eş alt sistemi, ebeveyn alt sistemi, kardeş alt sistemi şeklinde üçe ayırmak mümkündür. Bu sistemlerin temeli sayılabilecek olan en önemli sistemin eş alt sistemi olduğunu söylenebilir. Eş alt sisteminin sağlıklı işleyişı “ailenin mutluluğu” olarak tanımlanır ve bu ilişkinin yıkıldığı yerde ailenin de yıkılacağı belirtilir (Başaran, 2014).

Eş alt sisteminin üyeleri olan ‘karı’ ve ‘koca’ çoğunlukla evlilik bağıyla biyolojik, psikolojik ve sosyolojik ihtiyaçlarını gidermek için bir araya gelen fertlerden oluşur. Çiftler; aile ortamına kişisel tarihi, alışkanlıkları, davranış kalıpları ve nitelikleriyle gelir. Dolayısıyla aslında evlilik yoluyla iki farklı aile, aynı zamanda akraba topluluğu bir araya gelir ve daha büyük bir akraba topluluğunu oluşturur (Aksan, 2014). Bu karmaşık yapıda eşlerin birbirlerinin kişilik özellikleri ve bireysel farklılıklarını kabullenmeleri veya uzlaşabilmeleri için bir yol bulmaları gerekmektedir. (Özgüven, 2014). Eşler, bu kabul ve uzlaşşı sürecinde zaman zaman zorlanabilir ya da üstesinden gelemedikleri problemlerle karşılaşabilir ve çatışma yaşayabilirler.

Evlilik yaşamında çatışmaların yoğunluğu ve etkili çözümlerin üretilememesi ilişkiler de bozulmaya, evlilik doyumunun azalmasına ve çiftlerin boşanmasına sebep olabilir. (Güven ve Sevim, 2007). Evlilikteki çatışma nedenlerinin; kişilik özellikleri, eş ilişki özellikleri ve çevresel özellikler olduğu söylenebilir. Eşlerin evlilik ve bireysel beklentiler açısından farklılığı, iletişime dayalı problemler, sevgi azlığı, kültür farklılıkları, cinsel problemler, ekonomik konular, rol çatışması, güç mücadelesi, madde kötüye kullanımı ve zararlı alışkanlıklar gibi hususlarda eşler sıklıkla tartışma yaşayabilmektedirler (Şendil ve Kızıldağ 2005). Benzer şekilde Weiten’da (1986) evlilikte çatışmaların “eşlerin evliliğe yönelik gerçekçi olmayan mutluluk beklentileri, eşlerin birbirlerinden farklı rol beklentilerine sahip olmaları, evliliğe ilişkin ekonomik sorunlar, iletişim yetersizliği, eşler arası cinsel sorunlar, eşler arasında çocukların büyüütülmesi ve disiplini ile ilgili fikir ayrılıkları, görüş farklılıkları, eşlerden birinin yeni

ilgi alanları geliştirmesi, yeni bir ortam veya arkadaşlıklar kurması ve diğer eşin buna uyum sağlayamaması, eşlerin birbirlerinden farklı yönlerde kendilerini geliştirmeleri, kıskançlık, sadakatsizlik, eleştiri, aşkın bitmesi” gibi mevzulardan geliştiğini belirtmektedir (Akt: Canel, 2007). Anlaşılacağı üzere evlilikte çatışmaya zemin hazırlayacak, uyumsuzluğa sebep olacak ve evlilik doyumunu etkileyecek fazlasıyla konu bulunmaktadır.

Ülkemizde evlilik ilişkilerinde çatışma oluşturan önemli faktörlerden biri eşlerin aileleri ile olan ilişkileridir. Evlilik yoluyla bireyler yeni roller üstlenirler. Bu roller, ilişkilerde farklılık oluşturur ve yeni boyut kazandırır. Gelin, damat, kayınvalide, kayınpeder, elti, görümce, baldız ve kayınbirader gibi rollerle evlilik yaşamında tanışılır. Evlilikteki başarı ve ailedeki mutluluk, yeni rollerdeki uyuma ve ilişkilerdeki dengeye bağlıdır. İlişkilerdeki problemin çoğunluğu kayınvalide ile gelin arasında yaşanmaktadır (Yenilmez, 2012). Türkiye’de Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğu tarafından yapılan araştırmaya göre, Türk toplumunda boşanmanın kabul edilir nedenlerinin cinsiyete göre dağılımında erkeklerin en fazla dile getirdiği nedenlerden biri, kadının eşinin ailesi ile geçinememesidir (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı [ASPB], 2006). Kadınların dile getirdiği nedenlerin biri ise erkeğin eşinin ailesi ile geçinememesidir. Yapılan daha güncel bir çalışmada ise erkekler için sorumsuz ve ilgisiz davranmadan sonra en önemli boşanma nedeninin %24,5 ile eşin ailesinin aile içi ilişkilere karışması ve %24 ile eşlerin ailelerine karşı saygısız davranması olarak tespit edilmiştir (T.C. Başbakanlık İstatistik Kurumu [TÜİK], 2016). Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet araştırmasında (2008), kadınların şiddetin nedenlerine verdikleri cevaplar arasında en yaygın gerekçenin %32 ile erkeğin ailesi ile yaşanan sorunlar olduğu görülmüştür (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2009; Akt: Koyuncu, 2014). Anlaşılacağı üzere kök aileyle ilişkiler evlilikteki başarı için önemli bir faktör olarak güncelliğini korumakta, özellikle gelin-kayınvalide ilişkileri hâlâ evlilik ilişkilerinde etkili olmaktadır.

Gelin-kayınvalide ilişkileri, anlaşmazlıkları konusunda çok eskiye dayanan kanıtlar bulunmaktadır. Bu ilişkilere dair ilk veriler dört bin yıl öncesine gitmektedir. Kayseri civarındaki Kültepe-Kaniş Höyüğün’deki kazı çalışmalarına başkanlık eden Prof. Dr. Tahsin Özgüç, keşfedilen çivi yazılı tabletlerinde, M.Ö. 2000 senesine ait önemli bilgilere rastlamıştır. Bu tabletlerde, Mezopotamya’da kalan bir gelin, Kaniş’de bulunan eşine kervanla gönderdiği mektupta kayınvalidesinden dert yanarak; “Annenden çok çekiyorum, bana büyük kötülük yapıyor, artık bunu taşıyacak halim kalmadı. Bir an önce

dön ve bu kadından beni kurtar” diye seslenmiştir (Urhan, 2017). Bunların dışında gelin-kayınvalide ilişkileri şarkılara, fıkralara, manilere, deyimlere, atasözlerine konu olmuştur. Bu ilişkilerin günlük konuşmalarımıza yansıyan yönleri de bulunmaktadır. Örneğin, bir kaktüs cinsine “kaynana dili” adı verilmiştir. Eve ziyarete gelen birinin yemek sofrasının kurulduğu zamana denk gelmesi üzerine, evin sahibi misafiri kabul ederken “Gel kaynanan da seviyormuş” der ve gülüşülür. Kayınvalidenin huyunun yumuşak, davranışlarının iyi olmasına karşı, her halinin gelin tarafından rahatsız edici bulunduğunu belirtmek için “Kaynana pamuk ipliği olup raftan düşse gelinin başını yarar” deyimini kullanılır (Türk Dil Kurumu (TDK), 2018). Sadece ülkemizde değil, yurt dışında da gelin-kayınvalide ilişkileri konuşulmaktadır. ABD’de kayınvalideye gönderme yapılan düşmanlık ve reddetme üzerine kurulu deyimler mevcuttur. Örneğin; “Mixed emotions is like your mother in law, driving over a cliff in your new Cadillac” deyimini karmaşık duyguları birisinin yeni arabasını kayınvalidesinin uçurumdan aşağıya sürmesine benzetmektedir (E. Aydın, 2017). Ayrıca Çin, Hindistan, Pakistan, Bangladeş, Kore, Tayvan ve Mısır gibi ülkelerde gelin-kayınvalide ilişkileri üzerine araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmaların bazıları gelin-kayınvalide ilişkilerini nitel araştırma yöntemi ile incelerken (Chen, 1999; Hoye, 1971; Larsen, 1997; Limary, 2002; McKay, 2012; Nuner, 2004; Pfeifer, 1989; Price, 1992; Turner, Young ve Black, 2006) bazıları bu ilişkinin evlilik doyumuyla (Adams, 2000; Wu ve diğerleri., 2010; Vellucci, 2013; Attar ve El Gibaly, 2014), iletişim ve aile kimliğini paylaşmayla (Rittenour, 2009; Rittanour ve Soliz, 2009) ilişkisini incelemiştir. Gelin-kayınvalide ilişkisinde oğlun/kocanın arabulma stilleri, rolü, tavrı da incelenen bazı değişkenler arasındadır (Chen, 1999; Nastasee, 1995; Nuner, 2004; Pfeifer, 1989; Song, 2009; Hyejeong, 1992). Türkiye’de ise gelin-kayınvalide ilişkilerine dair sınırlı sayıda çalışma yürütülmüştür (Yakalı-Çamaoğlu, 2007; Öztürk, 2013; E. Aydın, 2017). Aile birliği, aile atmosferi, eşlerin evlilik doyumunu üzerinde etkileri olan gelin-kayınvalide ilişkilerinin ülkemizdeki dinamiklerinin daha fazla incelenmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu bağlamda, çalışmada evli kadınların kayınvalideleriyle ilişkileri öznel ve çok yönlü olarak incelenmiş, kayınvalidenin aile sisteminde rolü araştırılmış ve bu rollerin aile sistemine etkileri tespit edilmiştir.

1.2.Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, evli kadınların kayınvalidesiyle ilişkisini çeşitli değişkenler açısından incelemek, ailedeki kayınvalide rolünü ve etkilerini tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

Nicel Alt Problemler

1. Algılanan gelin-kayınvalide ilişkisi, gelinin öğrenim düzeyi, gelinin çalışma durumu, gelinin evlilik süresi, gelinin evlenme biçimi, gelinin ailesinin evliliği onaylama durumu, eşinin ailesinin evliliği onaylama durumu, çiftlerin ailelerinin kültürel açıdan benzerlik/farklılık durumu, kayınvalidenin öğrenim düzeyi, kayınvalidenin çalışma durumu, gelin-kayınvalide hane yakınlığı, gelin-kayınvalide görüşme sıklığı ve algılanan anne-oğul ilişki tipi açısından farklılaşmakta mıdır?
2. Gelinin (eş ve ebeveyn olarak bulunduğu) aile uyum düzeyi, gelin-kayınvalide hane yakınlığı ve gelin-kayınvalide görüşme sıklığı, algılanan gelin-kayınvalide ilişki tipi açısından farklılaşmakta mıdır?
3. Gelinin (eş ve ebeveyn olarak bulunduğu) aile yapısının uyum düzeyi (iletişim, birlik, yönetim, yetkinlik, duygusal bağlam, doyum) ile algılanan gelin-kayınvalide ilişkisi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Nitel Alt Problemler

1. Gelinin değerlendirmesiyle gelin-kayınvalide ilişkilerinin belirleyicileri nelerdir?
2. Gelinin (eş ve ebeveyn olarak bulunduğu) aile sistemine kayınvalideyi dâhil eden koşullar nelerdir?
3. Gelinin (eş ve ebeveyn olarak bulunduğu) aile sisteminde kayınvalidenin rolü nedir?
4. Gelinin (eş ve ebeveyn olarak bulunduğu) aile sistemine kayınvalidenin etkileri nelerdir?

1.3.Araştırmanın Önemi

Aile; ilkel, modern, basit, karmaşık fark etmeksizin zaman ve mekândan bağımsız tüm toplumlarda var olan bir yapıdır (Aktaş, 2018). Ailenin çocukların yetiştirilmesi ve topluma kazandırılması gibi pek çok önemli işlevleri vardır. Bu sebeple aile, en etkin eğitim kurumu olarak görülür (Özensel, 2004). Çocuklar için anne-babalar ilk öğretmen, rol model ve öğrenme sürecinin ilk rehberidir (Walberg, 2011). Aileler; çocuklarına, insan ilişkilerinin tüm karmaşıklığını gösterirler ve çocuklar bu ilişkileri gözlemler ve yorum yaparlar. İnsan ilişkilerini belirleyen anlaşma, bağlılık ve iş birliği gibi durumları; anlaşmazlık, çekişme ve çatışma gibi olumsuz durumlardaki tutumları ailelerinde öğrenirler (Özensel, 2004). Bu yüzden çocukların aile ortamının özelliklerine çok duyarlı olduğu söylenebilir.

Aile ortamını belirleyen en önemli faktör, ebeveynlerin birbirlerine karşı olan tutumudur. Anne-baba arasındaki uyum ve sıcak ilişkilerin yayılarak çocuklara ulaştığı söylenebilir. Anne-baba arasındaki sürtüşme ve gerginlik ise aile ortamını çocuklar için güvensiz ve tedirgin hale getirir (Özensel, 2004). Anne ve babanın birbirine karşı tutumunun öneminden dolayı bu iletişimi bozan etmenler üzerinde çalışmalar yürütme ihtiyacı doğmuştur. Ebeveynlerin evlilik ilişkilerini, evlilik doyumunu, evlilik uyumunu olumsuz etkileyen (kişilik özellikleri, geleneksel değer paylaşımı, erken dönem uyumsuz şemalar, evlilikte istikrar, eşe bağlı olma, cinsel yaşamda sadakat, güçlü manevi değerler, dine bağlı olma, eşe saygılı olma, iyi eş olmayı isteme, eşi destekleme ve memnun etmeyi isteme, eş için iyi arkadaş olma, bağışlama ve bağışlamayı isteme) pek çok faktör tespit edilmiştir. (Young ve Long, 1998; Rosen-Grandon, Myers ve Hattie, 2004; Yıldız, 2018; Fenell, 1993) Bunlardan birisi de çiftlerin aile büyükleri ile kurdukları ilişkilerdir. Özellikle aile büyüklerinden kayınvalidelerin gelinleriyle kurdukları ilişkilerin düzeyi gelinlerin evlilik doyumları üzerinde belirleyici rol oynamaktadır (Wu ve diğerleri, 2010; Vellucci, 2013; Al-Attar ve El-Gibaly, 2014).

Gelin-kayınvalide ilişkileri hemen hemen her toplumda konuşulan, tartışılan sözlü kültüre ve edebiyata girmiş konular arasındadır. Bu ilişkilerin karmaşık yapısı pek çok araştırmaya konu olmuştur. Amerika'da "in law" çalışmaları kapsamında (Nastasee, 1995; Limary, 2002; Vellucci, 2013), Orta Asya ve Uzak Doğu ülkelerinde de bu ilişkilere değinen geniş çaplı araştırmalar yürütülmüştür (Nosaka, 1997; Chen, 1999; Rabbani, Qureshi ve Rizvi, 2008; Link, 2010). Bizim kültürümüzde ise gelin-kayınvalide ilişkileri dergilere, kitaplara, manilere, hikayelere ve hatta son zamanlarda televizyon programlarına konu olmuştur. Gelin-kayınvalide ilişkilerine dair anlatılar hep bu ilişkilerin çatışmalı olduğuna dairdir. Atasözlerimizde, deyimlerimizde, manilerimizde,

şarkılarımızda bu ilişki zor ve olumsuz olarak ifade edilir. Kiminin gelinden kiminin de kayınvalidesinden yana şikâyetlerinden meydana gelen atasözleri ve deyimlerde gelin-kayınvalide ilişkisi genellikle “acımasızlık, çaresizlik, feryat, fesatlık, fırsatçılık, geçimsizlik, pişmanlık, saygı, şikâyet, talih-talihsizlik, kıskırtma” vb. konularla tasvir edilir (Alkayış, 2013). Kültürümüz açısından manidar olan bu ilişkilere dair alanyazında sınırlı sayıda araştırmaya rastlanmıştır (Yakalı-Çamoğlu, 2007; Öztürk, 2013; E. Aydın, 2017). Aile birliğinin sarsılması anlamına gelen boşanmalarda önemli bir faktör olan bu ilişkilerin (T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü [ASAGM], 2009; TÜİK, 2016; Demir, 1988) daha fazla araştırılması gerektiği düşünülmektedir. Bu bağlamda araştırma, evli kadınların kayınvalideleriyle ilişkilerinin incelendiği gerekli bir çalışmadır.

Gelin-kayınvalide ilişkileri sadece geniş geleneksel ailelerin problemi olarak görülmemelidir. Ülkemizdeki aile yapısı geniş aileden evrilip çekirdek aileye dönüşse de batı tipi çekirdek aileden farklı bir seyir izlemektedir. Türk tipi çekirdek aileye bağlantılı çekirdek aile denebilir (Sezal, 1997; Ulutaş ve Özpınar, 2016). Ülkemizdeki aileler hâlâ işlerini yaparken akrabalık ilişkilerini kullanmakta (Ulutaş ve Özpınar, 2016), ailede problem yaşandığında ilk başvurdukları kişiler aile büyükleri olmaktadır (ASPB, 2011). Ayrıca en son yapılan aile yapısı araştırmasında eşlerin boşanma nedeni olarak %24 ile eşlerin ailelerine karşı saygısız davranması %24,5 ile eşin ailesinin aile içi ilişkilere karışması (TÜİK, 2016) olarak gerekçelendirmeleri evliliklerdeki kök aile ile ilişkilerin öneminin hâlâ güncel olduğu sonucunu doğurmaktadır. Günümüzde geniş aileler azalmış, kayınvalideler oğullarına eş seçme görevini aşk evliliklerinden dolayı kısmen yitirmiş olsalar da; kayınvalidelerin toruna bakım, çalışan gelinlerine ev işlerinde yardım gibi yeni görevler üstlendikleri ifade edilebilir. Bu bağlamda araştırmanın eski ve yeni rolleriyle kayınvalidelerin gelinlerinin aile sistemine etkileri ve sonuçlarının incelendiği güncel bir çalışma olduğu söylenebilir. Ayrıca rehberlik ve psikolojik danışma alanında yapılan çalışmalarda güncel eğilim kültüre duyarlı çalışmalar ortaya koymaktır. Bu açıdan psikoloji tarihindeki köklü kuramların Türk kültürüne uygunluğu araştırılmaktadır. Aile sistemler yaklaşımı da batı kültüründe geliştirilen kuramlardan biridir. Bu kuramın bakış açısında kök aileden ayrışma sağlıklı olarak görülürken bizim kültürümüzde durum daha farklıdır. Türk tipi çekirdek ailede akrabalık ilişkileri bağlantılı olarak devam eder ve aile geleneklerimizde aile sisteminin oluşturulmasında anne-babanın onayı önemsenir. Dolayısıyla bizim kök aile ile ilişkilerimiz batıdakinden farklıdır. Türkiye’deki aile yapısı çekirdek aile görüntüsü verse de işleyiş açısından geniş aile özellikleri göstermektedir.

Ülkemizde yapılan Aile Değerleri Araştırmasında (2010) “Aile içi ilişkiler eşler kadar anne-babaları da ilgilendirir.” ifadesine kişilerin %66,3’ünün katıldığı görülmüştür. Kayınvalidelerin gelinlerin aile sistemindeki rolünün ve etkilerinin incelendiği bu araştırmanın, kültürel yönüyle aile ve evlilik danışmanlığı alanına katkı sağlayacak, işlevsel bir çalışma olduğu düşünülmektedir.

Gelin-kayınvalide ilişkileri ve aile ilişkilerinin karmaşık doğası bu ilişkiyi çok boyutlu incelemeyi gerektirmektedir. Dolayısıyla gelin-kayınvalide ilişkilerinin yapısının daha net görülebilmesi için nicel ve nitel yönü olan bir çalışma yapılması amaçlanmıştır. Katılımcıların aile yapısı, gelin-kayınvalide ilişkileri, kayınvalidenin aile sistemindeki rolü ve etkileri incelenirken hem genel hem de öznel verilere ulaşılmak istenmiştir. Çünkü gelin-kayınvalide ilişkilerini ve aile yapılarını etkileyen alanyazında pek çok unsur tespit edilmiştir. Bu öznellikten bağımsız genel sonuçlar içeren bir araştırma ve derinlemesine inceleme ile zenginleşen ve anlaşılabilen bir araştırma tasarlanmıştır.

Özetle; bu çalışmada gelinin değerlendirmesiyle gelin-kayınvalide ilişkileri incelenmiş, gelinin aile yapısı ile aralarındaki ilişki saptanmış, gelinin (eş ve ebeveyn olarak bulunduğu) aile sistemindeki kayınvalide rolü tespit edilmiş ve etkileri hakkında bulgular sunulmuştur. Gelin-kayınvalide ilişkileri, kayınvalidenin gelinin aile sistemindeki rolü ve kayınvalidenin aile sistemine etkilerine dair araştırmacılara, uzmanlara ve ailelerini oluşturma sürecindeki bireylere koruyucu, önleyici, müdahale edici rehberlik ve psikolojik danışmanlık faaliyetleri için Türkiye kültürüne duyarlı bir çerçeve sunulmuştur.

1.4.Araştırmanın Varsayımları

1. Kullanılan ölçme araçlarının araştırmanın amacı ve içeriğine uygun olduğu varsayılmıştır.
2. Örneklem grubunun evreni temsil edebilecek yeterlilikte olduğu varsayılmıştır.
3. Araştırma örneklemini oluşturan katılımcıların çalışmada kullanılan ölçekleri samimi ve doğru yanıtladıkları varsayılmıştır.
4. Görüşmeler yapılırken katılımcıların kendilerine yöneltilen sorulara içten cevap verdiği varsayılmıştır.

1.5.Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma, amaçlardaki sorularla sınırlıdır.
2. Araştırma, örneklem grubunun ölçme araçlarındaki sorulara ve görüşme sorularına verdikleri yanıtlarla sınırlıdır.
3. Araştırmada gelin-kayınvalide ilişkilerinin değerlendirilmesi sistem yaklaşımı çerçevesi ile sınırlıdır.

1.6.Tanımlar

Aile sistemi: Ailenin kendine özgü yapısı, organizasyonu ve üyelerinin etkileşim örüntüleridir (Worden, 2013).

Aile yapısı: Aile üyelerinin birbirleriyle etkileşimini organize eden bir dizi görünmez yapısal gerekliliklerdir (Minuchin, 1974).

Ebeveyn alt sistemi: Anne-babadan oluşan, çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve sosyalleştirilmesine dair işlevleri olan aile alt sistemidir.

Eş alt sistemi: Bir ailenin kurulabilmesi amacıyla, iki yetişkinin bir araya gelmesiyle oluşan, diğer sistemlerle arasında belirgin sınırları olan aile alt sistemidir.

Gelin: Aileye evlenme yoluyla girmiş olan kadın (TDK, 2018).

Kayınvalide: Kaynana veya hanımanne, valide olarak da kullanılan bir erkeğe göre karısının, bir kadına göre kocasının yani evli çiftlerin eşlerinin annesi için kullandıkları sözcük. Bu araştırmada kayınvalide erkeğin annesi için kullanılmıştır.

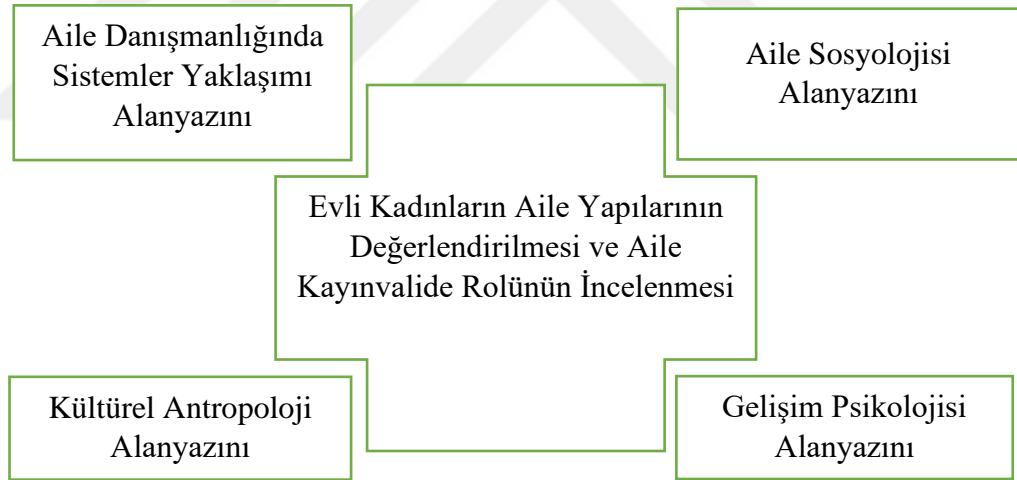
Kök aile: Eşlerin doğup büyüdüğü, evlenmeden önce bağlı oldukları, evlat, kardeş rollerinde buldukları aile.

2. KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu kısımda araştırmanın kuramsal kısmının oluşturulmasında izlenen stratejiye; ailenin tanımı, işlevi ve önemine; aile çalışmalarında kullanılan teorik yaklaşımlara; Türkiye’de aile yapısı ve evlilik ile elde edilen rollere ilişkin bilgiler verilmiştir. Buna ilave olarak gelin-kayınvalide ilişkilerine dair yapılan yurt dışı ve yurt içi araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Araştırma Stratejisi

Creswell (2013), alanyazının düzenlenebilmesi ve kişinin kendi çalışmasını daha geniş kapsamlı bir alanyazına nasıl bağlayacağını açıklayabilmesi için görsel bir şema oluşturmayı önerir. Bu çalışmada da kuramsal çerçeve oluşturulurken çalışmanın farklı alanyazınla bağlantısını gösteren bir şema hazırlanmış ve Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1. Araştırmanın Alanyazın Bağlantısı

Şekil 1’e göre araştırma konusu; aile danışmanlığında sistemler yaklaşımı, aile sosyolojisi, kültürel antropoloji ve gelişim psikolojisi alan yazını ile bağlantılıdır. Ayrıca araştırmanın kuramsal bilgiler kısmı içeriği oluşturulurken takip edilen stratejiler bulunmaktadır. Bunlar;

1. Araştırma içeriğine uygun basılı kaynak kitapların incelenmesi.

2. Veri Tabanlarının İncelenmesi (Proquest, Ulakbim, Research Gate, Tez Merkezi, Google Scholar, ERIC, EBSCO, J stor, Apa Psycnet, Sage Journals, SCI-HUB, Tylor & Francis Group, Jama Network, NCBI vb.)
3. Ulusal çapta bakanlıklar tarafından yapılan güncel aile araştırmalarının incelenmesi
4. Gelin-kayınvalide ilişkileri gözlemlenebilen yarışma programları, diziler, filmlerin incelenmesidir.

Bu bağlamda araştırma içeriğine uygun basılı 58 kaynak kitaba ulaşılmıştır. Veri tabanlarında gelin, kayınvalide, aile sistem yaklaşımı, mother-in-law, daughter-in-law, family system approach, akrabalık, evlilikle elde edilen roller, aile kuramları, Türk aile yapısı gibi kelime ve kelime öbekleri taranmış araştırmanın içeriğine uygun yaklaşık yerli-yabancı toplam 158 makale, 45 tez ve 19 e-kitaba ulaşılmıştır. Ulusal çaptaki aile araştırmaları kapsamında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın 2006, 2011 ve 2016 aile yapısı araştırmaları, 2009, 2010, 2011, 2017 yılı boşanma nedenleri araştırmaları incelenmiştir. Gelin-kayınvalide ilişkileri gözlemlenebilen 6 yarışma programı (Gelinim Mutfakta (2018), Zuhale Topal'la Sofrada (2018), Kaynana Gelin Seda'ya Gelin (2014), Anneler ve Gelinler (2019), Gelin-Kaynana (1998) Gelinim olur musun? (2004)), 15 televizyon dizisi (İstanbullu Gelin, Kaynanalar, Aliye, Asmalı Konak, Zerda, En Son Babalar Duyar, Bir Zamanlar Çukurova, Ayrılısak da Beraberiz, Cennet Mahallesi, Yaprak Dökümü, Sürahi Hanım, Benim Annem Bir Melek, Ruhsar, Öyle Bir Geçer Zamanki, Yeni Gelin) ve 2 film (Gelin, Vay Kaynanam vay (Monster-in-law) tespit edilmiştir. Bu kapsamda araştırmanın alanyazınına açıklayan bu bölüm için aşağıda yer alan başlıklara yer verilmiştir.

2.2.Ailenin Tanımı, İşlevi ve Önemi

Aile, önemi yadsınamaz ve evrensel bir kurum olma özelliğini taşısa da ailenin muhtevası hakkında birbirinden farklı tanımlamalar yapılmıştır. Bu farklılığın sebebi ailenin nicel yönü (aile tipi, sosyo-ekonomik düzeyi vb.) ile ilgili olabildiği gibi nitel yönü (işlevler, güç dağılımı, kültür vb.) ile de ilgilidir. Bu kısımda aile kurumunun farklı tanımlamaları hakkında bilgiler verilecek, ardından ailenin işlevleri ve önemi üzerinde durulacaktır.

En genel tanımı ile aile toplumun mikro boyuttaki bir yapısıdır (Sayın, 1987). Aile aynı zamanda, ilişkilerin ve temel davranış kalıplarının öğrenildiği ortamdır (Tezel,

2004). Aile, insanın üretildiği, sosyal hayata hazırlık sürecinin ilk ve etkili başlangıcının geliştiği, cinsel ilişkilerin düzenlendiği, anne-baba ile çocuk(lar) arasında içten, sıcak, güven verici ilişkilerin kurulduğu, ekonomik etkinliklerin yer aldığı sosyal kurumdur (Ozankaya, 1979). Bir başka tanımda ise aile; evlilik bağı ile bağlanmış, aynı mekânı paylaşan, aynı gelire ortak, sergilediği roller ile çevresine etki eden, içinde bulunduğu sosyal ortamın kültürüne uygun toplumsal normları nesilden nesile aktaran toplumsal bir oluşumdur. (Güler ve Ulutak, 1992). Diğer bir tanımda ise aile, biyolojik, psikolojik ve sosyal faktörleri ile tamlaşmış bütündür. Aile, açık ve kapalı sosyal ilişkilerin örüntüsüdür. İnsanın kendi neslini sürdürebilmesi için kapalı, aile bireylerinin hayatlarını devam ettirebilmesi için de açık toplumsal ilişkiler gereklidir (Nirun, 1994). Tanımlardan da anlaşılacağı üzere ailenin toplumsal yönü paylaşılan değerleri ve duyguları, kazanımları vardır. Ayrıca aile hem kişisel hem de sosyal hayat için değerli bir evrensel kurumdur.

Aile en ilkel toplumlardan en gelişmiş toplumlara kadar varlığını sürdürmektedir. Aile kurumunun varlığını sürdürmesinde etkili olan bazı işlevleri bulunmaktadır. Zaman içinde bu işlevlerden bazılarının zayıfladığı hatta kaybolduğu bazılarının ise yerlerini toplumsal kurumların aldığı görülmüştür. Ailenin işlevleri hususunda farklı sınıflandırmalar mevcuttur. Kimi sınıflandırmalarda ailenin çocuğun korunması bakımı ve eğitilmesi, duygusal ve cinsel gereksinimleri karşılama ve üyelerini ortak amaçlar için bağlama işlevi (Meray, 1982) bulunurken kimi sınıflandırmalarda bunlar haricinde ailenin ekonomik, dini, duygusal destek, eğitim işlevleri bulunur (Benokraitis, 2005). Diğer bir sınıflandırmada ise ailenin biyolojik (üreme), psikolojik doyum sağlama, ekonomik, eğitim, dini ve boş zamanlarını değerlendirme işlevi bulunmaktadır (Çağan, 2019).

Aile tüm işlevleriyle toplumun önemli bir kurumudur. Aile sosyal kuralların ilk edinildiği ortam olduğu için sosyal yapının, mayası ve özüdür (Aslan, 2002). Aile içinde yer alanların tavırları ve aile düzeni kişinin sağlıklı bir birey olmasında belirleyicidir (Zevkliler, 1989). Özellikle kişilik gelişimi ailede başlar. Çocuğun ilk yıllarında aile içindeki deneyimleri ve bu yılların izleri onun yetişkinlik dönemindeki kişilik özellikleri üzerinde etkin rol oynar (Can, 2004). Sağlıklı anne-baba-çocuk ilişkileri, sağlıklı bireylerin gelişimine ortam hazırlar. Kararlı özkimlik duygusu, dengenin sağlayabildiği, sıcak, saygı gösterilen, sorumluluk verilen, yeterince bağımsızlık tanınan aile ortamlarındaki çocuklarda gelişebilir (Tandoğan, 1983). Bunun aksine, anne-babanın kavga etmeleri ve kötü alışkanlıklarının olması, çocuğun ihmali, yeterli olmayan ilgi ve

sevgi görmesi, şiddete maruz kalması, çocuklarda uyumsuzluğa, kişilik bozukluğuna ve tepkisel davranışlara neden olabilir (Büyükkaragöz, 1990; Yavuzer, 2001). Aile ayrıca çocuğun ilk toplumsal deneyimlerini edindiği yerdir. Hanelerinde yakınlığı gören ve demokrasiye şahit olan çocuklar etkin özgür ve iyi arkadaşlık kurabilen kişiler olabilmektedirler. Bunun tam tersi katı denetime tabi tutulan veya çocuk yetiştirme yöntemlerinde değişkenlik olan ortamlarda yetişen çocuklar ise, karşı çıkarak ve saldırganlaşarak kendini kabul ettirmek istemektedirler (Yavuzer, 2001).

Anlaşılabacağı üzere aile, üyelerinin toplamından daha fazlasını ifade eden bir gestalttır. Aile toplumun devamını sağlayan aynı zamanda toplumu oluşturan, psikolojik, biyolojik ve sosyolojik işlevleri olan, fertlerini topluma hazırlayan, ilk ilişkilerin yaşandığı ve kişilik üzerinde kalıcı etkileri olabilen evrensel bir kurumdur.

2.3.Aile Çalışmalarında Kullanılan Teorik Yaklaşımlar

Aile merkezli mesleklerin tarihi akış içinde odaklandıkları; ailenin yapısı, dinamikleri ve işlevlerini açıklayan temelde iki kavramsal çerçeve bulunmaktadır. Bunlardan biri aileyi anlamaya ve değerlendirmeye yönelik olan aile teori modelleri, diğeri, müdahalelere yön veren aile terapi modelleridir (Berkey ve Hanson, 1991; Boyd, 2002). Aile süreçleri hakkında kavramsal çerçeve sunan bu yaklaşımlar fen bilimleri, davranış bilimleri ve doğa bilimlerinden temellendirilmiştir.

Alanyazına göre aile teori modelleri sekiz başlıkta toplanabilir. Bunlar; Yapısal-İşlevsel Yaklaşım, Sembolik Etkileşimsel Yaklaşım, Gelişimsel Yaklaşım, Mübadele Kuramı, Sosyal Çatışma Kuramı, Aile Ekolojisi Kuramı, Feminist Aile Kuramı ve son olarak Aile Sistemler Kuramı'dır. Aile araştırmalarının başlangıcında evrimci teori ve evrimci teorinin uzantısı olarak kabul edilebilen Yapısal-İşlevsel Teorinin kullanıldığı bilinmektedir (İçli, 1997). Ancak daha sonraları Sembolik Etkileşimsel ve Gelişimsel Yaklaşımlar temel olarak ele alınmış, Yapısal-İşlevsel ve Kurumsal çerçeveler önemini yitirmiş, Sistemler ve Mübadele Kuramları temel yaklaşımlar haline gelmeye başlamıştır (Broderick, 1971). Yakın tarihte ise aile teori modellerine çeşitlilik katan ve zenginleştiren postmodern ve feminist yaklaşımların eklendiği söylenebilir.

Yapısal-İşlevselci yaklaşım, epistemolojik olarak bilginin kaynağını deneyde gören ampirizmden ve sosyal dünyanın da fizik dünyasına benzer şekilde dıştan görüldüğü gibi doğrudan inceleneceğini savunan pozitivistten temellenir. Ancak tüm

işlevselcilerin böyle olmadığı ve sonrasında pek çok işlevselcinin (T. Parsons ve N. Luhmann) antipozitivist oldukları bilinmelidir (Kasapoğlu, 2011). Yapısal-İşlevsel yaklaşıma göre aile, toplumun bütünü sağlayan toplumsal alt sistemlerden biridir. Bu yaklaşımın odaklandığı temelde iki alan vardır. Bunlar; ekonomik üretim, çocukların sosyalizasyonu, yaşlı ve hasta bakımı gibi ailenin gösterdiği temel işlevler (Henslin, 2001) ve aileyi etkileyen iç-dış güçleri barındıran aile süreçleridir (Hallaç ve Öz, 2014). Dolayısıyla bu yaklaşımın araştırma konuları makro veya orta ölçekteki araştırmalara uygun çocuk sayısında düşme, evlenme yaşı, boşanma oranı, yoksulluk, konut /barınma ve yüksek kiralar, işsizlik, enflasyon, hastalık, mevsimlik iş ve göç oranlarıdır (Kasapoğlu, 2011). Kısacası, bu yaklaşımda birey üzerinde değil, yapı (normlar, adetler, gelenekler, görenekler, kurumlar) ve yapının işleyişi üzerinde durulur.

Sembolik-Etkileşimsel yaklaşım ise Yapısal-İşlevselci yaklaşımın aksine birey üzerine odaklanır. Bu yaklaşımın temel varsayımı, fiziksel çevre gibi bireylerinde sembolde yaşadığıdır. Bu yaklaşımda aileler değerlendirilirken üyelerin davranışları analiz edilir ve aile dinamikleri keşfedilir. Aile dinamikleri; roller, iletişim örüntüleri, karar verme ve sosyalleşmedir (Allender ve Spradley, 2005; Berkey ve Hanson, 1991). Sembolik-Etkileşimsel yaklaşım; aile ile okul, akraba, mahalle gibi toplumsal oluşumlar arasındaki ilişkileri ihmal ettiği için eleştirilmiştir. Bu yaklaşıma göre anne, baba, yaşlı, çocuk, hasta, kadın, erkek gibi her türlü sosyal statünün ailedeki konumuna ilişkin çalışmalar yapılabilir.

Yapısal-İşlevselci yaklaşımın geniş sosyal sistem oryantasyonu ve Sembolik-Etkileşim yaklaşımının birey merkezli aile sosyal sisteminin bir birleşimi olan **Gelişimsel yaklaşıma** (Potter, Perry, Stockert ve Hall, 2012) göre aile, karşılıklı etkileşim içinde bulunan üyelerden oluşur (Burgess, 1926). Bu yaklaşım, insanların zaman içinde değişen rolleri ve görevleri gibi aileye yaşam döngüsü perspektifinden bakar. Ailelerin tıpkı bireyler gibi yaşamdaki değişimlere uyum sağladığını, değiştiğini, büyüdüğünü ve geliştiğini (Duvall ve Miller, 1985) vurgular. Gelişimsel yaklaşıma göre, aile tarih içinde belirli aşamalardan geçmektedir. Aile, ilk çift olma ile sonra çocukların doğumu ile gelişim gösterir, ardından çocukların evlenmesi ve meslek edinmeleriyle birlikte yeniden başlangıçtaki çift ile sınırlanır (Evrar, 2018). Ailenin geçtiği bu dönemlere ilişkin bir dizi görevi yerine getirmesi beklenir. Bu yaklaşımın güç tarafı, her ailenin zaman içindeki değişiminin takibi için uzunlamasına çalışma yapmanın zorluğu ve yüksek maliyetidir. Bu yaklaşımın geçerliliğini kaybettiren yönü ise zaman içinde

yetişkin çocukların evlilik sonrası baba evine geri dönmesi, boşanma gibi durumlarda her neslin diğerlerinin kararlarından ve olaylarından etkilenmesidir (Önal, 1987).

Mübadele kuramı ise insanla uğraşan en bireyci yaklaşımlardan birisi olarak basit ve açıklık özelliği ile kökenini davranışsal psikoloji ve mikro-ekonomiden alan teorilerdendir. Yaklaşımın temelinde rasyonel seçim modeli yatmaktadır. Yani insanlar ancak kendilerine kâr sağlayacak etkileşimlere girmektedirler (Hill, 1966). İnsanlar birbirlerine bağımlı oldukları için kaçınılmaz olarak karşılıklı alış-veriş içinde oldukları ve dolayısıyla insanların birbirlerine ihtiyaçları olduğu görüşü savunulur (Özen, 1992). Bu yaklaşımın temel konusu karı-koca arasındaki ilişkilere, Bunun yanında eş seçimi, evlilik sistemi, yeniden evlilik, anne-baba-çocuk ilişkileri araştırma konuları arasındadır (Hill, 1966). Mübadele kuramının kavramları ise mübadele, karşılıklılık, anlaşma, davranışsal kaynaklar, ödül-maliyet, dağıtıcı adalet, dürüst (adil) mübadele ve güçtür (Eshleman, 1988). Kurama göre insanlar maliyeti yüksek davranıştan kaçınır, ödüllerin maliyetlerden fazla olduğu durumları tercih ederler (Nock, 1987). Bir başka ifade ile kişi ödül ve maliyet dengesindeki değerlendirmesine dayalı olarak kendine uygun en iyi sonucu seçecektir.

Sosyal Çatışma Kuramı Yapısal-İşlevselci yaklaşıma benzer olarak çoğu zaman makro düzeyde ve tarihsel karşılaştırmalar ile aile konusunu inceler (Kasapoğlu, 2011). Genel olarak bu yaklaşıma göre toplumu oluşturan birim ve ögeler sürekli bir çatışma ve çelişki içindedir. Çatışma ve çelişkinin ana sebebinin sosyal yapıyı oluşturan kişilerin, grupların, kesimlerin ve sınıfların farklı özlemleri ve değer yargılarının olmasıdır (Oskay, 1983). Sosyal çatışma kuramına göre toplumsal yapının parçası olan ailenin de içsel çıkarlarının çatışmalarla dolu olduğu öne sürülür (Collins, 1985). Ancak yaşanan çatışmaların tahrip edici ve negatif olmalarından ziyade ilişkilere güç katan değiştirebilen ve anlamlı hale getirebilen yönleri olabilir (Eshleman, 1988). Kısacası aileye sosyal çatışma kuramı açısından bakarsak bu yaklaşıma göre ailede çatışma kaçınılmazdır, çatışmanın ortadan kaldırılması değil düzenlenmesi gerekir.

Aile Ekolojisi Kuramı biyoekolojik sistemler kuramı olarak da bilinen Bronfenbrenner'ın felsefi görüşlerine dayanır. Eklektik bir yaklaşım olan bu kuram, çeşitli teorilerin güçlü yönlerini, özellikle de ekolojik teori ve genel sistem teorisinin temel kavramlarını birleştirerek (Grief, 1986; Akt: O'Melia, Miley ve DuBois, 1998), bireyin yaşamını etkileyebilecek iç ve dış dinamikler üzerinde durur (Ashman ve Zastrow, 1990). Bu yaklaşıma göre bir çocuk sosyal ve kültürel bir düzenekte doğar ve büyür. Her sosyal ve kültürel düzenek diğer sosyal ve kültürel düzeneklerin etkisi

altındadır. Örneğin; çocuk dünyaya gelir ve içine doğduğu ailenin kendine has toplumsal kuralları, kültürü, tarihi, değerleri ile karşılaşır. Aile, okul, cemiyet ve diğer kurumlarla bağlantılıdır. Bu bağlantılar öncelikle çocuğun içinde bulunduğu aileyi sonra da çocuğu etkiler (Bronfenbrenner, 1976). Özetle bu yaklaşım bireyi etkileyen ilişkilerin bütünsel bir çerçevede incelenmesine imkân sunar.

Tüm bu kuramların dışında çocuğun aile içindeki sosyalleşme sürecini eleştiren (Connel, 1998), **Feminist Aile Kuramı** ise ailenin, toplum içindeki cinsiyet sınıflarını ve cinsiyet ayrımlarını meydana getiren bir kurum olduğunu savunur (Aktaş, 2013). Aile konusunu ele alırken kadına önem veren hatta odak noktası sadece kadın olduğu için zaman zaman eleştirilen Feminist yaklaşım (Kırca, 2001), ailenin ataerkil sistemin yeniden üretildiği bir mekanizma (Kasapoğlu, 2011) olduğunu savunur. Bu yaklaşıma göre aile eşitlikçi bir kurum değildir, birçok toplumda erkekler gücü elinde bulundururlar ve aile sistemleri çoğu zaman erkek üstünlüğüne dayanır. Feminist Aile Kuramı, güç kaynaklarının artık kadınların da elde edebilmesi gerektiğini savunur (Collins, 1985). Kısacası feminist aile kuramına göre aile konusundaki eşitsizliğin giderilebilmesi için kadın deneyimlerinin başlangıç olarak ele alınması ve yeniden yorumlanması gerekmektedir.

Araştırmanın kuramsal ayağını da oluşturan **Aile Sistem** yaklaşımı ise 1940'lı yıllarda Ludwig von Bertalanffy tarafından geliştirilen genel sistemler kuramının tüm canlı sistemlerini kapsayan ve bütün davranış sistemleriyle alakalı, geniş çerçeveli bir kuramsal model geliştirme çabasının ürünüdür (Carr, 2006). Bu yaklaşım, sibernetikten gelen geri bildirim ve kontrol mekanizmalarına ilişkin yaklaşımlar, sınırlar ve gelişimsel süreçlere ilişkin kavramlar eklenerek zenginleşmiştir (Dallos ve Draper, 2005; Bateson, 1971).

Genel Sistemler Teorisi, dünyayı mikrosistemden (birey) makrosisteme (toplum ve değerleri) doğru uzanan, farklı şekillerde yapılanmış bir organizasyon olarak görür. Kuram, ilk olarak yaşayan organizmaların ölmek ve yaşamlarını devam ettirebilmek için çevrelerine açık ve kapalı oluşlarını ele almıştır (Kaplan, 2000). Kapalı sistemler, çevreyle ilişkisi olmayan sistemlerdir, açık sistemler ise çevresi olan ve onlarla etkileşimleri, ilişkileri olan, haberleşen ve birbirlerini değiştiren sistemlerdir. Canlı sistemlerin açık, cansız sistemlerin kapalı özellik gösterdiği söylenebilir. Sistemler teorisine göre, sistemde olumlu ve olumsuz “entropi” görülür. Sistemlerde, faaliyetlerin bozulması, homeostazın yitimi ve sistemin duraklaması eğilimi bulunur, bu eğilim “entropi” kavramı ile ifade edilir. Kapalı sistemler, bu eğilimlerin etkisinde kalır ve artan

enerji kaybı sonucunda sistem kaybedilir. Açık sistemlerin ise bu eğilimlerin üstesinden gelebilme kabiliyetleri bulunur (Şimşek ve Çelik, 2009).

Sistemik düşünceye göre olgunun tanımlanabilmesi için olgunun içinde yer aldığı yapılanmayı tanımak gerekir. Bu yaklaşıma göre veriler, içinde bulunduğu bağlam dışında ele alındığında anlam taşımayacaktır (Kılıç, 2009; Dallos ve Draper, 2005; Capra, 1996). Aileye bu çerçeveden bakıldığında, sistem yaklaşımı ailede sorun olduğunda bireyi, bir başka deyişle parçayı, günah keçisi olmaktan uzaklaştırarak kişiler arası sorunlara, diğer bir ifade ile bütüne odaklar. Sorun için, ailedeki ilişki kalıplarının incelenmesinin daha doğru ve etkili olduğu savunulur. Böylece aile ferdi sorunun tek hedefi olmaktan ve suçlu ilan edilmekten kurtulur, çünkü sistemin problemi çözüldürse bireyin probleminin çözüleceği düşünülür (Dokur ve Profeta, 2006). Anlaşılacağı üzere sistemler teorisi aile sisteminin anlaşılması ve değiştirilmesine, yönelik bütünsel bir yol haritası sunar. Aile sistem yaklaşımının temel varsayımlarına göre;

1. Her aile biriciktir. Bu yapı, içinde sınırsız sayıda kişisel, kültürel ve ideolojik özellik barındırır.
2. Aile, kendini meydana getiren oluşumlarla etkileşim halinde, sınırlarını koruyan ve değişime farklı düzeylerde tepki veren bir yapıdır.
3. Aile, her bir üyesinin gelişim ihtiyaçlarını karşılayabilecek işlevlere sahiptir.
4. Aile, gelişimsel veya gelişimsel olmayan değişimler yaşar. Değişimlerin oluşturduğu gerilim ve stresten bütün aile fertleri etkilenir (Özabacı ve Erkan, 2017).

Bir sistem olarak aileyi anlayabilmek için ailenin bazı özelliklerinin bilinmesi gerekmektedir. Aile sisteminin temel özellikleri şu şekilde sıralanabilir; aile içi denge, güç dağılımı, rol dağılımı, kurallar, iletişim ve ailenin dışsal ve içsel sınırları.

Denge, aile sisteminin içsel ve dışsal talepler karşısında devamlılığını sürdürebilmesi için yapısını değiştirerek uyum sağlamasıdır (Worden, 2013). Sistem; denge kaybedildiğinde, dengenin kazanılması için harekete geçer (Nadir, 2013). Sistemin fertleri olan aile üyeleri, ailelerinde var olan dengenin yeniden kazanılması için farkında olarak ya da olmayarak dengeyi sağlamaya çalışır. Bu süreçte ailedeki kurallar, iletişim örüntüleri yeniden gözden geçirilir (Innes, 2002).

Güç, ailedeki hiyerarşik ilişkileri veya aile sistemindeki rolleri, kuralları değiştirebilme becerisini ifade etmektedir (Gehring ve Feldman, 1988). Başka bir ifade ile sistem içinde kaynakların kullanımında kontrol sahibi olmaktır. Lebow'a (2014) göre

güç dağılımının işlevsiz olduğu durumlar, sıkı bir biçimde sadece bir üye ya da bir koalisyonun elinde olan veya kimsenin elinde güç olmayan bir sistemdir. Gücün işlevsel dağılımının olduğu ailelerde ise ebeveyn alt sisteminin yönetici rolünün olması ve çocuklardan oluşan alt sistemlere göre hiyerarşinin daha üstünde olması beklenir (Ünal, 2013). Ancak güç dağılımı üyelerin ihtiyaçlarına göre de değişkenlik gösterebilir.

Rol dağılımı, yaşamı etkili bir şekilde devam ettirebilmek için; ailenin kendini, alt sistemlerin organizasyonuna dayalı bir roller ağı çevresinde örgütlemesidir (Ünal, 2013). Roller, ailenin beklentileri ve normları tarafından pekiştirilen, bireysel olarak belirlenmiş davranış örüntüleridir (Worden, 2013). Aile içindeki yetki ve rol dağılımı, ailenin ekonomik gereksinimleri, sağlık ihtiyaçları, toplumsal faaliyetleri, sevgi gereksinimi gibi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik gerçekleştirilir. Ayrıca sosyo--kültürel değerler de rol ve yetkilerin dağıtılmasında önem taşır (Ünal, 2013).

Kurallar; bir aile içinde, makul olarak kararlı bir sisteme yönelik üyelerinin etkileşimini düzenleyen açık ve örtük sözleşmedir (Worden, 2013). Kurallar, ailenin ortak hedeflerle işlevini sürdürmesini sağlamak üzere her aile ferdinin sistem içindeki sorumluluklarını belirler (Ünal, 2013). Aile içindeki kuralların bazıları tartışılabilir, bazıları ise hiçbir şekilde tartışma gündemine gelmez. Bazı kurallar açık ve keskin iken, bazıları açık olmayabilir (Özabacı ve Erkan, 2013). Kuralların, aileyi diğer sistemlerden ayıran önemli özelliklerden biri olduğu söylenebilir. Aileyi tanıyabilmek için gizli ve açık kuralları bilmek gerekir.

İletişim, ailedeki ilişkinin yansımasıdır. Aileler iletişim biçimlerini açıktan kapalıya doğru, iletilen mesajların açık ya da karmaşık olmasına göre derecelendirebilir. Sistem kuramına göre iletişimin; sözel, sözel olmayan iletişim ve bağlam olmak üzere üç boyutu mevcuttur. Sözel iletişim; doğrudan kullanılan sözcükleri ifade eder. Sözel olmayan iletişim ise ses tonu, mimikler, yüz ifadesi, bedenin duruşu, sesteki iniş çıkışlar gibi nitelikleri ifade eder. Böylelikle alıcı kişi bir mesajdan anlam çıkarabilir. Bağlam ise sözel olmayan iletişimle yakından ilişkilidir ve bu ikisi birlikte analog iletişimi oluştururlar. Bu anlamda bağlamdaki değişim, ilişkinin kurallarında bir değişime yol açar; nerede, kiminle olduğumuz, o kişiyle nasıl bir ilişki kuracağımızı belirler (Akdemir, 2013). Aile içi iletişimi belirleyen en önemli değişkenin kültür ve etnik yapı olduğu söylenebilir (Özabacı ve Erkan, 2017).

Sınırlar, etkileşim örüntülerini tanımlayan kuralları da içeren, bireylerin, alt-sistemlerin ve ailelerin bütünlüğünü koruyan duygusal bariyer ya da engellerdir (Nichols ve Schwartz, 1998; Worden, 2013). Başka bir ifade ile sınır, kimin, nasıl ve hayatın hangi

özelliklerine katılacağını tanımlayan kurallardır (Lebow, 2014). Dışsal sınırlar aileyi; okul, dini kurum, diğer aileler ve dışarıdaki insanlar gibi başka sistemlerden ayıran çizgilerdir (Özabacı ve Erkan, 2017). İç sınırlar ise alt sistemlerin (eş alt sistemi, ebeveyn alt sistemi vb.) kendi içinde ve birbirleri ile olan ilişkilerindeki çizgilerdir. Ailedeki sınırlar oldukça kapalı bir özellikten, oldukça açık bir özelliğe doğru kayan bir yapı gösterebilir. Sınırlar kültür ve geleneğe göre şekillenebilir, zaman içinde farklılaşabilir ya da ortadan kalkabilir.

Aileyi sistem yapan bu özelliklerin ailedeki işlevlerine göre sistemin sağlıklı ya da sağlıklı olmadığı anlaşılabilir. Sağlıklı aile sistemlerinde aile fertleri arasında açık bir iletişim, iş birliğine dayalı rol dağılımı görülürken; sağlıklı aile sistemlerinde kapalı bir iletişim ve dengeli olmayan rol dağılımı görülür. Benzer şekilde sağlıklı ailelerde ailenin içsel ve dışsal sınırları belirgin ve esnek, değişime ayak uydurabilen, üyelerin gelişimlerini destekleyen bir yapı görülürken; sağlıklı ailelerde belirsiz ya da katı sınırlar, değişimde dengesini yitiren, üyelerin gelişimlerini engelleyen bir yapı görülür. Bu özellikler ışığında sağlıklı aileleri sağlıklı ailelere dönüştürebilmek için yol haritası belirlenerek müdahale planları oluşturulabilir. İşlevini yerine getirmeyen aile yapıları yerine sistemi destekleyen uygun aile işlevleri ailelerle birlikte yeniden oluşturulabilir. Tam da bu noktada aile danışma modelleri devreye girer. Ailenin değerlendirilmesi, değişimi, yeniden kazandırılması yönünde çalışmalar yapan aile danışma modellerini sekiz başlıkta (Psikodinamik Aile Danışmanlığı, Bowen Aile Danışmanlığı, Yaşantısal Aile Danışmanlığı, Stratejik Aile Danışmanlığı, Yapısal Aile Danışmanlığı, Bilişsel Davranışçı Aile Danışmanlığı, Çözüm Odaklı Aile Danışmanlığı ve Öyküsel Aile Danışmanlığı) toplamak mümkündür (Gladding, 2015). Araştırmada özellikle sistem yaklaşımı üzerinde durulduğundan sistemik kökenli olan aile danışma modellerinden Bowen Aile Danışmanlığı, Yaşantısal Aile Danışmanlığı, Stratejik Aile Danışmanlığı ve Yapısal Aile Danışmanlığı kuramları'na (Gladding, 2015) ilişkin bilgiler sunulacaktır.

Bowen Aile Danışmanlığı Kuramı: Aileleri sistemik açıdan inceleyen yaklaşımların ilki olarak bilinir. Kuşaklar arası ya da nesiller arası gibi farklı adlandırmaları da olan bu yaklaşımın en önde gelen mimarları Murray Bowen ve Michael Kerr' dir (Gladding, 2015). Bowen'ın bu yaklaşımı klinik bir model olup, psikanalitik prensip ve uygulamalardan gelişmiştir.

Bowen aile danışmanlığının temel ögesi “yaşıyor olmanın sürekli bir kaygı getirdiği düşüncesidir.” Bu yaklaşıma göre bazı bireyler diğerlerinden daha fazla kaygıdan etkilenir. Bunun sebebi kişilerin, önceki kuşaklardan kaygıyı aktararak kendi

kuşaklarına yansıtma larıdır (Friedman, 1991). Eğer bireyler bir önceki kuşaklardan gelen örüntüleri inceleyip düzeltmez ise aynı örüntülerin kendi ailelerinde devam edeceği savunulur (Kerr, 1988). Kuramın en önemli kavramlarından biri benliğin farklılaşmasıdır. Bowen'a (1978) göre benliğin farklılaşması, bireyin içinde büyüdüğü aileden bilişsel ve duygusal yönden ayrışması, psişik ve kişilerarası boyutlarını dengelemesidir. Başka bir ifade ile bireyin subjektif olan duygusal süreci ve daha objektif olan entelektüel düşünme sürecini ayırt edebilme derecesidir (Gibson ve Donigian, 1993). Farklılaşmamış bireyler strese daha yatkın, hem fiziksel hem de sosyal rahatsızlıklara meyillidirler (Greene, Hamilton ve Rolling, 1986). Bir diğer önemli kavramı üçgenlerdir. Üçgen, iki kişi ve bu iki kişi dışında kalan sabit durumu ifade eder. En bilinen üçgen anne, baba ve çocuk arasındadır. Üçgenlerin sağlıklı ve sağlıksız olanları ya da bireyler arası ve birey-nesne arası olanları vardır. Örneğin stresli durumlarda kaygı, aile ile ilgili merkez üçgenden aile dışındaki üçgenlere, özellikle iş ve sosyal sistemlere kayabilir (Kerr, 1988). Ailelerin problemlerinin çoğunun sağlıksız üçgenlerden kaynaklandığı savunulur. Dolayısıyla bu yaklaşımın danışmadaki hedefi üçgenlerin önlenmesi ve aile ilişkilerinin işlevsel olmayan, tekrar eden kuşaklararası örüntülerine son vermek için çiftlerin ve bireylerin duygusaldan çok bilişsel düzeyle ilişkiye geçmelerine yardımcı olmaktır (Gladding, 2015). Terapötik teknikleri genogramlar, eve geri gidiş, üçgeni bozma, bireyden-bireye ilişkiler, benliğin farklılaşması ve soru sormadır.

Yaşantısal Aile Danışmanlığı Kuramı: Gestalt teknikleri, psikodrama ve danışan merkezli terapinin izleri görülen Yaşantısal Aile Danışmanlığı kuramının en önemli temsilcileri Virginia Satir ve Carl Whitaker'dır. Bowen Aile Danışmanlığı Kuramı'nın aksine bu yaklaşımda geçmiş yerine şimdi ve buradaya odaklanılır. Kurama göre aile sorunlarının temelinde bastırılmış duygular, katılık, dürtülerin inkârı, farkındalıkta eksiklik, duygusal olarak donuk olma ve savunma mekanizmalarının fazlasıyla kullanımı vardır (Gladding, 2015).

İki tür yaşantısal aile danışmanlığı kuramından bahsetmek mümkündür (Costa, 1991). İlki Carl Whitekar gibi daha az teknik kullanmayı tercih edenler; diğeri ise Virginia Satir gibi terapide oldukça yapılandırılmış teknikleri kullananlardır. Az teknik kullananlar daha çok kendi kişilik, doğallık ve yaratıcılıklarını kullanarak sezgisel spontanlığı tercih ederler. Diğer grup ise oyun terapisi, kukla görüşmeleri, aile çizimleri, heykel yapma, kareografi gibi daha yapılandırılmış tekniklerden yararlanırlar. Yaşantısal Aile Danışmalarının hedefi semptomları açmak, kişiler arası stresi arttırmak, aile birlik duygusunu geliştirerek iletişim arttırmak, bireyleri kendileri olmaları için

cesaretlendirmek, aileye katılma, ondan ayrılma ve tekrar katılma yoluyla model olmaktır (Özabacı ve Erkan, 2017).

Yapısal Aile Danışmanlığı Kuramı: Salvador Minuchin tarafından geliştirilen yapısal aile danışmanlığı kuramı temelini aile yapısı üzerine kurmuştur. Bireydeki semptomların en iyi, aile etkileşim örüntüleri bağlamında incelendiğinde anlaşılacağı savunulur (Minuchin ve Nichols, 1998). Bu yaklaşıma göre ailedeki sorunların giderilmesi için aile yapısında değişikliğe gidilmesi gerekir. Minuchin'e (1974) göre ailenin; sadece eylem halindeyken ortaya çıkan, aile bireyleri arasındaki etkileşimi düzenleyen, görünmez-işlevsel gereklilikleri barındıran bir yapısı vardır. Bu yapı aileleri olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilir. Aile yapısı ile ilgili üç tane birincil boyut tanımlanmıştır. Birincisi, kimin, nasıl ve hayatın hangi özelliklerine katılacağını tanımlayan kurallar olarak tarif edilen **sınırlar** kavramıdır (Lebow, 2014). Açık ve net (---gösterilir), katı (___ gösterilir) ve belirsiz (..... gösterilir) olmak üzere üç tip sınır mevcuttur. İkincisi, bir işlevi yerine getirirken sistem üyelerinden birinin diğerine katılması ya da karşı çıkması olarak tanımlanan **iş birliği** kavramıdır. Üçüncüsü ise her aile üyesinin, aile etkinlikleri konusunda göreceli etkisi olarak tanımlanan **güç** kavramıdır (Lebow, 2014). Yapısal yaklaşımı kullanan aile danışmaları aile yapısındaki bu üç unsurun işlevlerini inceler ve değiştirmeye çalışır.

Yapısal aile danışmanlığı kuramının bir diğer önemli kavramı alt sistemlerdir. Alt sistemler aile sisteminin küçük birimleridir. Aile sistemine göre pek çok alt sistem oluşabilir. Ancak en önemli alt sistemlerin eş, aile ve kardeşler arasında şekillendiği (Minuchin ve Fishman, 1981) savunulur. Yapısal aile danışmanlığında teknikler, ailede her çatışma yaşandığında değişmeden tekrarlayan, strese bir yanıt olarak gelişen aile tepkileri olan işlevsel olmayan yapıları ele almak üzere tasarlanmıştır (Gladding, 2015). Bu yaklaşımla çalışan danışmanlar aile yapılarını haritalandırır ve psikolojik danışma oturumlarında aktif bir şekilde çalışırlar. Danışma oturumlarında kullanılan teknikler katılma ve dengeyi bozma teknikleridir. Katılma teknikleri danışman ve aile arasındaki terapötik sistemin gelişimine zemin hazırlayan bağı kurma sürecini tarif eder (Sauber, L'Abate, Weeks ve Buchanan, 1993). Dengeyi bozma teknikleri ise bir sistemi değiştirmeyi amaçlayan müdahalelerdir. Canlandırma ve sınır koyma gibi teknikler birbirini takip eden farklı olayların oluşumunda kullanılırken; yeniden çerçevelendirme, vurgulama ve denge bozma gibi teknikler gerçeği farklı algılamaya teşvik eder (Colapinto, 2000).

Stratejik Aile Danışmanlığı Kuramı: Stratejik yaklaşımlar, en kuramsal ve sistemik, kısa ve belirli bir odağı olan terapilerdir (Lebow, 2014). Stratejik yaklaşımın gelişmesinde etkili olan Milton Erickson'un çalışmaları kuramın ana hattını oluşturmaktadır. Erickson'un odaklandığı, danışanların kaynaklarını kullanmaları ve her problem için bir strateji geliştirmedir (Madanes, 1991). Pek çok stratejik aile terapisti de Erickson'un birçok ilkesini takip etmiştir.

Kuramın önemli temsilcileri Jay Haley, Cloe Madanes, Paul Watzlawick ve John Weakland'dir. Yaklaşımın odağında var olan problemlerin çözülmesi ve değişimin gerçekleşmesi hedeflenir. Bunun için tanımlanabilir ve davranışsal amaçlar hedeflenir. İç gözü ve geçmiş yaşantılar tedavinin parçası değildir (Gladding, 2015). Yenilikçi kavramlarından biri döngüsel nedensellik. Döngüsel nedensellik bir olayın diğerinin sebebi olmadığı, aksine olayların oluşumunda birbiriyle ilişkili etmenlerin rol oynadığı düşüncesidir (Gladding, 2015).

Stratejik yaklaşımı kullanan aile danışmaları pek çok teknik kullanmışlardır. Paradoksal müdahale tekniği, ailenin etkilendiği durumlarda, aileyi amacın tersine hareket ettirecek direktif verme işidir (Lebow, 2014). Bir başka ifade ile bu teknikte ailenin ve aile üyelerinin zaten yapmakta oldukları şeyi yapmasına izin verilir. Böylece direncin azalması ve elimine edilmesi hedeflenir (Gladding, 2015). Sık kullanılan bir diğer metot da, tedavide, tek yönlü aynada seansı izleyip hem aileye hem de terapist yorumlarda veya direktiflerde bulunan bir ekibin kullanılmasıdır (Lebow, 2014). Bir başka teknik ise mış gibi yapma tekniğidir. Bu teknikte, bireylerin daha önce istemsizce gerçekleştirdikleri davranışı kontrol etmeyi tecrübe etmeleri sağlanır ve bu sayede değişim gerçekleşir (Gladding, 2015). Görüldüğü gibi stratejik aile danışmanlığı yaklaşımı diğer aile danışmanlığı modellerinden farklı stratejiler ve teknikler üretmiştir. Bu yönü ile stratejik aile danışmanlığı kuramının, sistemik yaklaşımların özgün yönlerinden birini oluşturduğu söylenebilir.

Sistemik yaklaşımların gelin-kayınvalide ilişkilerine dair bakış açısı: Aileye sistemik açıdan bakan Bowen aile danışmanlığı yaklaşımına göre gelin-kayınvalide ilişkilerindeki problemler kuşaklararası aktarımdan, benliği farklılaşmamış olan bireylerin evliliğinden, anne-oğul arasında oluşan sağlıklı üçgenden kaynaklanıyor olabilir (Nichols ve Schwartz, 1998).

Stratejik yaklaşıma göre ise gelin-kayınvalide arasında yaşanan sorunların nedeni kayınvalidenin, gelinin annesi olmaya çabalaması ve gelinin de ikinci annelik fikrine alışmamasından kaynaklanabilir. Bu yaklaşıma göre gelin ve kayınvalideler aralarındaki

problemleri çözmek için yollar denemiş, fakat başarıya ulaşamamış olabilirler ya da gelin ve kayınvalidenin, aralarındaki sorunun çözümünün olmadığına inanmış olabilirler (Nichols ve Schwartz, 1998).

Yapısal aile danışmanlığına göre ise gelin-kayınvalide ilişkilerindeki sorunun yetersiz / işlevsiz bir aile yapısı (net bir hiyerarşi, sınırlar ve alt sistemler olmadan), gelişimsel ve durumsal durumlarla karşı karşıya kaldıklarında dengenin sağlanamadığı ve işlevsiz üçgenlerin olduğu aile yapısından kaynaklanabilir. Bu yaklaşıma göre gelin aileye dâhil olduğunda; hiyerarşinin yeniden düzenlenmesi, sınırların gözden geçirilmesi ve bazılarının yeniden oluşturulması (Çiftlerin kendi aralarındaki ve dış dünya ile arasındaki özellikle kendi aileleri ile ilgili olan sınırları geliştirmelidir) ve son olarak, yeni kurulan alt-sistemlerin rollerine uyum sağlanması gerekmektedir (Nichols ve Schwartz, 1998).

2.4.Türkiye’de Aile Yapısı ve Evlilik ile Elde Edilen Roller

Bu kısımda bağlantılı çekirdek aile tipi özelliği gösteren Türk aile yapısı hakkında bilgi verilmiştir. Özellikle Türkiye’de ailelerdeki güç dağılımı, içsel ve dışsal sınırlar, alt sistemler ve özellikleri, rol dağılımları, iletişim yolları hakkında alanyazın sunulacaktır. Ardından Türk aile yapısındaki evlilikle elde edilen roller, özellikle gelin ve kayınvalide rolü üzerinden sunulacaktır.

Türkiye’de ailelerin yapıları hakkında bilgi verilmeden önce aile yapısı kavramının ne olduğu hakkında tanımlama yapılacaktır. Aile yapısı terimi, alanyazında aile sistemi gibi farklı anlamlar yüklenerek sıklıkla kullanılan bir kavramdır. Bazıları bu kavramı hane halkının yaş, cinsiyet, kadının statüsü, doğurganlık gibi özelliklerin yerine kullanır; bazıları ise aile yapısının topluma uymak için biçimlendiğini savunurlar (Gülerce, 2007). Bu araştırmada aile yapısından kastedilen, bireylerin topluma uyum sağlamalarında aracı olan ve aile değerlerini nesilden nesile aktaran aile kompozisyonudur (Eryılmaz, 2010). Bu kompozisyonun içinde ailenin sınırları, rol dağılımları, iletişim yolları gibi ailenin psikolojik örüntüleri bulunur. Dolayısıyla Türkiye’deki ailelerin yapılarına dair alanyazın sunulurken bu psikolojik örüntüler çerçevesinde ele alınmıştır.

2.4.1. Türkiye’deki ailelerde yönetim ve yetkinlik

Türkiye toplumunda aile, 20. Yüzyılın başlarına kadar geniş ya da küçük aile tipindedir ve bir “pederi aile” niteliğindedir (M. Aydın, 2011). Pederi aile; babanın ailede baskın haklara sahip olmadığı, miras ve akrabalığın sadece erkek soyuna göre değil, kadını da içine aldığı ve babanın sözünün yanında annenin de karar vermede yetkin olduğu bir ailedir (Güler, 1993). Bu aile tipinde kadın, eşinin yanında değer gören, eşiyile birlikte çalışan, çocuklarını yetiştiren, ailenin sosyal bir üyesidir (M. Aydın, 2016). Araştırmalarda da benzer bulgulara ulaşılmıştır. Türk ailesi profilinin ortaya konulduğu bir çalışmada, ailelerde kararların babalar tarafından alındığı görülse de annelerin babalara göre ailede daha yetkin olduğu tespit edilmiştir (Gülerce, 2007). Başka bir çalışmada da Türkiye’deki aile yapısında kadın, erkekle eşit olarak görülmektedir. Bu konuda genel kabul şu şekildedir: Kadın ve erkek eşit olarak görülmektedir. Aile içi iş bölümünde kadına çocuk ve ev içi işleri yapma görevinin verildiği; erkeğin ise evi geçindirmek ve aile reisliğini üstlendiği görülmektedir (Can ve Aslan, 2017). Yine başka bir araştırmada Türkiye’deki aile yapısının demokratik yönü vurgulanmıştır (Ulutaş ve Özpınar, 2016). Dolayısıyla Türkiye’deki aile yapısında yönetimin babanın elinde yetkinliğin ise annenin elinde olduğu söylenebilir. Değişik aile sistemlerinde yönetim ve yetkinliğin farklı alt sistemlere de (Örneğin; anne-oğul, baba-kız, büyükebeveyn-ebeveyn vb.) kaydığı görülebilir ama genel olarak Türk aile yapısında aile içindeki güç dağılımının anne ve baba arasında paylaşıldığı söylenebilir.

2.4.2. Türkiye’deki ailelerde sınırlar

Türkiye’de aileler için batılı bir çekirdek aile formundan uzakta bağlantılı çekirdek aile yapısına uygun olduğu söylenebilir. Başka bir ifade ile Türkiye’deki aile yapısı çekirdek aile özelliği gösterse de işleyiş olarak geniş aile özelliği göstermektedir. Geleneğin aileler yoluyla nesilden nesile aktarılması ve korunması sebebiyle geleneksel kalıpların aileler üzerinde geçerliliğini sürdürdüğü söylenebilir (ASAGM, 2010). Bu durum, Türkiye tipi çekirdek ailenin toplumdaki ayrışmamış olduğunu gösterir. Her ne kadar Türk tipi çekirdek ailenin dış dünyaya karşı geçirgen sınırları olsa da ailenin birlikteliğini, birliğini ve devamlılığını tehdit edecek bir düzeyde değildir. Bu durum aileye duyulan bağlılık ve sadakatin güçlülüğünden ve ailenin değişime karşı dirençli olmasından kaynaklanmaktadır (Gülerce, 2007).

2.4.3.Türkiye'deki ailelerde alt sistemler

2.4.3.1.Ebeveyn/ Eş alt sistemi

Alanyazının tanımladığı şekilde sağlıklı bir çekirdek ailede, anne ve babanın aile içinde çocuklardan, dışında ise kayınlar gibi dış dünyadan ayrıştığı bir alt sistem mevcuttur. Ancak Türkiye'de aile yapısının araştırıldığı bazı araştırmalarda ana-baba alt sisteminin olmadığı, anne babanın bir alt sistem olarak değil, ayrı ayrı durdukları saptanmıştır (Gülerce, 2007). Karaca (2014) tarafından yapılan başka bir araştırmada ise çiftlerin aile içinde önemli kararlar alırken %80,1 oranla aile büyüklerine danıştıkları, ancak bu fikir almanın önceden olduğu gibi doğrudan itaati barındırmadığı çoğunlukla büyükleri incitmemek için yapıldığı ifade edilmiştir. Anlaşılacağı üzere eş alt sisteminin oluşumuna müdahil olan etmenler vardır, ancak bu etmenler eskisi kadar etkili değildir.

2.4.3.2.Kardeş alt sistemi

Aile bir sistem olarak ele alındığında, ailedeki bütün fertlerin karşılıklı olarak birbirini etkilediği ve birbirinden etkilendiği düşünüldüğünde, bu sistemin parçaları olan kardeşler de birbirini olumlu ya da olumsuz yönde etkilemektedirler. Kardeş ilişkileri en küçük kardeşin doğumundan yaşamın sonuna kadar devam eden, diğer ilişkilerden daha uzun süreli bir ilişki olarak tanımlanmaktadır (Riggio, 2000). Kardeşler birbirlerinin gelişimi üzerinde önemli rol oynamaktadırlar. Kardeş ilişkilerinin çocuğun ilk sosyal bağlantısı ve aile dışındaki kişiler ile etkileşimleri için temeldir (Powell ve Ogle, 1985). Kardeşler arasında kardeşlik bağı denilen dayanışmanın getirdiği önemli katkılar vardır. Bu bağ aracılığıyla kardeşler birbiriyle kaynaşırlar, örnek olurlar ve sorunlarla başa çıkmak için birbirlerine destek olurlar (E.Yıldırım ve E.Yıldırım, 2019).

Kardeş alt sistemi açısından Türkiye'deki aile yapısında çocuklarla anne babanın ayrıştığı yapısal bir düzlemde söz edilebilir (Gülerce, 2007). Her ne kadar 'Çocuklarımız ile arkadaş gibi olun.' tavsiyeleri günümüz toplumunda bir dönem vurgulanmış olsa da toplumumuzda bunun tam karşılığının olmadığı, çocuklar ile ebeveynleri arasında hiyerarşik ayrımın olduğu söylenebilir.

2.4.3.3.Cinsiyet alt sistemi

Alanyazında Türkiye’de aile yapılarında daha çok baba-kız ve anne-oğul çapraz cinsiyet alt sistemlerinin (Kağıtçıbaşı, 1981; Öztürk, 1969) varlığından bahsedilmektedir. Hatta anne-oğul alt sistemi üyeleri arasındaki ilişkilerin yeni evlilikler üzerinde etkili olabildiğine dair çalışmalar yürütülmüştür (E. Aydın, 2017). Baba-oğul, anne-kız hem cins alt sistemlerinin ortalama bir Türk ailesinde olup olmadığının incelendiği bir çalışmada ise bu sistemlerin var olduğu evdeki kadınların ailenin psikolojik uyumunu değerlendirmede daha olumsuz olduğu saptanmıştır (Gülerce, 2007). Anlaşılacağı üzere cinsiyet alt sistemlerinin varlığına dair yapılan araştırmalar birbiri ile çelişmektedir. Dolayısıyla Türk aile yapısındaki cinsiyet alt sisteminin varlığına ilişkin kesin yargılara ulaşmak mümkün değildir. Alt sistemlerin durumsal, geçici ya da yaşam döngüsüne göre değişken olabildiği söylenebilir.

2.4.4.Türkiye’deki ailelerde rol dağılımı

Alanyazında Türkiye’deki ailelerin rol dağılımında geçirdiği aşamalar izlendiğinde anne ve babanın rolü üzerinde değişim yaşanmıştır. Geleneksel geniş ailelerde annenin rolü daha pasif iken son zamanlarda aile fertlerinin arasındaki ilişki biçiminin hiyerarşik ve asimetrikten eşitlikçiye doğru yol aldığı söylenebilir (E. Yıldırım ve E. Yıldırım, 2019). Anne, iş ve çalışma yaşamına katılmış, kariyer sahibi olması ile birlikte sadece ev işlerini yapan, çocukların bakım veren kadın rolleri değişmiş yerine “çok fonksiyonlu anne” figürü gelmiştir. Ailede kadının statüsü ve rollerinde görülen bu değişim kadından daha çok iş ve fedakârlık beklentisine dönüşmüş, ailelerde olması istenen “süper kadın” modelinden bahsedilmeye başlanmıştır. Çocuklar ise, geleneksel geniş ailelerdekinin aksine aileye bütünüyle bağımlı olmaktan uzaklaşmışlardır. Eğitim, bakım ve diğer ihtiyaçları için ev dışında diğer toplumsal kurumlara yönlendirilmişlerdir (Çağan, 2019). Ancak yine de Türkiye’de ailesel sorunların büyük bir kısmı kurumlardan çok, akrabalarla birlikte çözülmektedir. Evlilikte yaşanan sorunlar, ilk aile meclislerinde değerlendirilmekte, çözüm üretilmektedir. Yaşanan kırgınlıklarda aile büyükleri aracı olmakta ve sorunun büyümeden çözülmesini sağlamaktadırlar. Türk ailesinin dayanışmacı, koruyucu niteliklere sahip olduğu, ebeveynlerin de aileler üzerinde çok etkilerinin olduğu söylenebilir (Bayer, 2013).

2.4.5. Türkiye’deki ailelerde iletişim

Türkiye’de aile içi iletişimin batı toplumlarından farklılık gösterdiği söylenebilir. Batı toplumlarının sevgi sözcükleri doğrudan ve açık anlatıma dayanır. Türkiye toplumunda ise duyguların ifadesi sembolik, kültür içinde kodlanmış, dolaylı, imalı veya sessiz mesajlar şeklinde görülür. Türkiye’deki ailelerde yakınlık ifadesi olarak açık ve doğrudan mesajlar pek kullanılmaz, kendini açma ve sözel anlatıma sık rastlanmaz (Gülerce, 2007). Çocukların aile içinde çok fazla konuşmaları özendirilmez (Öztürk, 1969). Çocuk ile kişisel ve ailevi sorunların paylaşımında ise gelir düzeyleri arasında anlamlı ilişki vardır. Gelir düzeyi yüksek ailelerde anne-babalar çocukları ile daha fazla kişisel ve ailevi sorunları paylaşmaktadır. İletişim açısından anne ve çocuklar arasında sıkı bir ilişki vardır. Türkiye’de çocuklar anneleri ile daha iyi iletişim kurmaktadır (Vatandaş, 2016).

2.4.6. Türkiye’deki ailelerde evlilikle elde edilen roller

Akrabalık alanyazınında, akraba, yakın akraba, uzak akraba gibi kavramlar farklı sosyal yapılarda varlığını sürdürürken, akrabalık genelde üç kategoride ele alınabilir. Kan bağı, evlilik yoluyla kurulan akrabalıklar ve bireyler arası gönüllü bağlarla ortaya çıkan, kan kardeşliği, sütkardeşliği, vaftiz babası, kirve, hısımlık (Adak, 2011) gibi bağılıklardır. Türkiye’de kan bağı yoluyla kurulan akrabalık ilişkileri çok önemlidir. Kan bağı ile kurulan ilişkiler, anne-baba ve çocuklar arasındaki ilişkileri, evli bireyler arasındaki ilişkileri ve biyolojik ilişkileri belirlemede etkili olmaktadır (K. Aydın, 2014). Türkiye’de kan bağı yoluyla akraba olmanın dışında, evlilik yoluyla edinilen akrabalık ilişkileri de çok önemlidir. Evlilik yoluyla edilen akrabalık rolleri gelin, kayınvalide, kayınpeder, elti, görümce, bacanak, yenge, enişte vb. şekilde adlandırılır. Pek çok evlilik ile elde edilen akrabalık rolü olmasına rağmen alanyazında en fazla araştırılan, dikkat çeken, aile içi çatışmalara konu olan rolün gelin ve kayınvalide rolü olduğu söylenebilir.

2.4.6.1. Gelin ve Kayınvalide Rolü

Türkiye’de geleneksel ailelerde kayınvalide, evin reisinden sonra otoriter konumda yer alır. Kayınvalideler gelinlerinin eve uyum sağlama sürecini yönetir. Kayınvalideler ayrıca gelinlerinin komşuluk ve akrabalık ilişkilerini düzenler, gelinlerine yemeğin hazırlık süreçlerini ve ev içindeki malzemelerin kullanımını öğretir, torunların

yetiştirilmesinde rol alırlar (Erdentuğ, 1972). Gelinlerin statüsü ise ailelerde oldukça düşüktür. Gelinler, kayınvalide ve kayınpederine hizmet etmekte ve sıkı denetim altında bulunmaktadır (Gül-Kuru, 2016). Gelinlerden beklenen kayınvalidesinin sözünü dinlemesi ona karşı saygılı olmasıdır (Erdentuğ, 1972). Gelinlerin yaşları ilerledikçe ailede gördüğü baskı azalır ve gelinler ailede daha çok sözü dinlenen bireyler olurlar. Gelinin özellikle oğlan çocuk sahibi olması da ailedeki statüsünü yükselten faktörler arasındadır (Gül-Kuru, 2016).

Günümüz modern çekirdek ailesinde kayınvalidelik rolü otoriter bir konumda bulunmamaktadır. Ancak günümüz modern çekirdek ailesi hem geleneksel hem de çekirdek aile özelliği göstermektedir (Gül-Kuru, 2016). Aile içi kararlar konusunda kadınlarla erkekler eşit statüye sahip olmalarına karşın aile büyüklerine danışma eğilimleri bulunmaktadır. Ayrıca aileler çekirdek olsa da kadının çalışmasından dolayı çocuk bakımı, ekonomik sıkıntılar gibi sebeplerle geçici olarak geniş ailelere dönüşmektedirler. Dolayısıyla geleneksel rol ile modern rol ikileminin yaşanması en muhtemel rolün gelin-kayınvalidelere ilişkin olduğu söylenebilir. Geleneksel rol ile modern roller kısırcındaki gelin ve kayınvalidelerin aile içindeki rollerinin net ortaya konulmadığı ve Türkiye literatüründe bu konu ile ilgili boşluklar olduğu söylenebilir.

2.5. Gelin-Kayınvalide İlişkileri İle İlgili Yurt Dışı ve Yurt İçi Araştırmalar

2.5.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Gelin ve kayınvalide ilişkilerini konu alan Amerika ve Uzak Doğu ülkeleri (Kore, Çin, Japonya, Tayvan vb.) başta olmak üzere pek çok araştırma yapılmıştır. Bu çalışmaların bir kısmı gelin-kayınvalide ilişkilerini nicel yöntemlerle araştırmış (Hoye, 1971; Rittenour, 2009), bir kısmı ise bu ilişkileri nitel yöntemlerle (Pfeifer, 1989; Nuner, 2004; Turner ve diğerleri, 2006) incelemiştir. Araştırmalardaki verilerin bir kısmının gelinler (Bryant, Conger ve Meehan, 2001; Rittenour, 2009) üzerinden, bir kısmının çiftler üzerinden (Hoye, 1971; Vellucci, 2013) bir kısmının ise gelin ve kayınvalide ikilisinden toplandığı çalışmalar (Marotz-Baden ve Cowan, 1987; Limary, 2002) olduğu görülmüştür. Bazı çalışmalara ise gelinin kendi annesi de dâhil edilmiş (Fischer, 1983), bazı çalışmalarda ise gelin-kayınvalide-oğul üçlüsünden veri alınmıştır (Horsley, 1997).

Gelin-kayınvalide ilişkilerine dair yapılan yurtdışındaki araştırmaların bir kısmı, kronolojik olarak, araştırmanın örneklem grubu ve bulgularını da içerecek şekilde bu kısımda açıklanmıştır.

Amerika Birleşik Devletlerinde gelin ve kayınvalide ilişkilerinin incelendiği bir araştırmaya yeni evli lise mezunu çiftler katılmıştır. Araştırmanın örneklemi 45 erkek ve 57 kadın olmak üzere toplam 102 kişi oluşturmuştur. Çalışmanın bulgularına göre, erkek ve kadının evlilik uyumu ile kayınvalide uyumu arasında anlamlı ilişki saptanmıştır. (Hoye, 1971).

Amerika Birleşik Devletlerinde yapılan bir başka çalışmada ise yöntem olarak aile vaka çalışması kullanılmıştır. Araştırmada akrabalık ilişkilerinin kızın/gelinin çocuğunun doğumu ile birlikte nasıl değiştiği incelenmiştir. Bu araştırmaya 33 kız, 30 anne ve 24 kayınvalide katılmıştır. Bulgulara göre çocuğun doğumu ile birlikte kızların anneleri ile birlikte olan çatışmalarının azaldığı, kayınvalideleri ile olan çatışmaların arttığı saptanmıştır (Fischer, 1983).

Çiftlik aileleri ile yapılan, 44 kayınvalide ve 55 gelinin katıldığı bir başka araştırmada ise bu ilişkilerdeki çatışmanın kaynağı tespit edilmeye çalışılmıştır. Buna ilave olarak katılımcıların evlilik doyumları, stres düzeyleri ve çatışmada kullandıkları başa çıkma stratejileri araştırılmıştır. Araştırma bulgularına göre gelin-kayınvalide ilişkilerindeki problem, değerlerdeki farklılıklar ve iletişim eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Beklentinin aksine gelin ve kayınvalidenin yakın oturmasının, birlikte yaşamasının gelin ve kayınvalidenin stres düzeylerini arttırmadığı saptanmıştır. Ayrıca bu araştırmaya katılan katılımcılardan sadece üçte birinin kayınvalideleri ile sorun yaşadığı tespit edilmiştir (Marotz-Baden ve Cowan, 1987).

Gelin-kayınvalide ilişkilerinin irdelendiği bir başka araştırmaya orta gelirli 75 kadın katılmıştır. Bulgulara göre gelinin kayınvalidesiyle mesafelere rağmen telefonla konuşması aralarındaki ilişkiyi olumlu yönde etkilemiştir. Bu bulguya göre gelin-kayınvalide ilişkisinde düzenli temasın önemsiz olduğu yorumu yapılmıştır. Ayrıca kayınvalidenin gelinini faaliyetlere, etkinliklere davet etmesinin de gelin-kayınvalide ilişkileri üzerinde etkili olan unsurlardan biri olduğu saptanmıştır (Jackson ve Berg-Cross, 1988).

53 gelin-kayınvalide çifti ile yapılan bir başka araştırma ise nitel yöntemle gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılanların yaşları 21 ila 81 arasında değişmektedir. Veriler yarı-yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Bulgulara göre araştırmaya katılanların çoğunluğu ilişkinin kalitesini iyi ile mükemmel arasında

değerlendirmiştir. Ancak gelin ve kayınvalidelerin ilişkilerinin nitelikleri hakkında aynı fikirleri paylaşmadıkları görülmüştür. Buna ilave olarak gelin-kayınvalide ilişkilerini etkileyen önemli ve güçlü bir psikolojik faktörün kocanın rolü olduğu öne sürülmüştür (Pfeifer, 1989).

Rol kuramı kapsamında gelin-kayınvalide ilişkilerinin incelendiği diğer bir araştırmada 618 kişi katılmıştır. Gelin-kayınvalide ilişkilerinde algılanan memnuniyet ve çiftlerin yaşadığı anlaşmazlıklar arasındaki ilişki, kayınpederin rolü, kayınvalidenin yakınlığı gibi faktörler incelenmiştir. Bulgulara göre gelin-kayınvalide ilişkileri ile araştırmada belirtilen değişkenler arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Gelin-kayınvalide ilişkilerinin bir zamanlar inanıldığı kadar problemlili olmadığı yorumu yapılmıştır (Serovich, 1991).

Güney Kore’de yapılan bir çalışmada ise gelin-kayınvalide ilişkileri 122 gelinden alınan verilerle incelenmiştir. Bulgulara göre gelin-kayınvalide çatışmasında kocanın yardımcı olmamasının gelinlerin evlilik uyumunu yordadığı tespit edilmiştir. İlave olarak kayınvalide ile çatışma sıklığının gelinlerin psikolojik iyi oluşları üzerindeki etkili olduğu saptanmıştır (Hyejeong, 1992).

Nitel yöntemle yapılan bir başka çalışmada ise gelin ve kayınvalidenin ilişkisinin gelişmesine katkıda bulunan unsurları belirlemek hedeflenmiştir. Araştırmaya 57 gelin-kayınvalide çifti katılmıştır. Araştırma Bavelas ve Segal’ın (1982) Sistem Teorisi’ne dayanmaktadır. Bulgulara göre gelin ve kayınvalidelerin birbirlerini tanıma süreleri arttıkça ilişkileri de bundan olumlu yönde etkilenmektedir. Bir başka bulguya göre kayınvalidenin oğlu ile ilişkisi gelin-kayınvalide ilişkisi üzerinde etkili bir unsurdur. Oğullar eşleri ve anneleri arasında uzlaştırıcı, yakınlaştırıcı ve sakinleştirici davranışlarda bulduklarında gelin-kayınvalide ilişkileri olumlu etkilenmektedir. Başka bir ifade ile kocaların ara bulucu rolü gelin-kayınvalide ilişkilerinde belirleyicidir. Ayrıca araştırmada mevcut kanının aksine gelin-kayınvalide ilişkilerini sağlıklı bir şekilde yürütmeyi başarmış oldukça fazla kişi olduğu sonucuna varılmıştır (Nastasee, 1995).

Horsley (1997) tarafından gerçekleştirilen vak’a çalışmasında ise 30 yaşında gelin, 30 yaşında oğul ve 53 yaşında bir kayınvalide ile sistemler yaklaşımı perspektifinde terapi seansları (in-law therapy) düzenlenmiştir. Toplam dört seanstan oluşan terapide aile üyelerine ait genogram çizimi ve psikoeğitim çalışmaları yapılmış (kayıp, evlenme izni, terkedilme konularında), yapısal ve stratejik teknikler kullanılmıştır (aile heykeli gibi, rol yapma vb.). Terapi seanslarının değerlendirmesi danışanların sözlü ifadeleri

başvurularak alınmıştır. Danışanlar terapi seanslarının ilişkilerine fayda sağladığını bildirmişlerdir.

Bangladeş'in kırsalında yapılan bir çalışmada ise kadınların üreme davranışlarına kayınvalidelerin müdahalesi araştırılmıştır. Araştırmaya gelin ve kayınvalidelerden oluşan toplam 300 kişi katılmıştır. Bulgulara göre gelinin gebelik kararına veya korunma yöntemlerine kayınvalidelerin müdahalesi olduğu saptanmıştır (Nosaka, 1997).

Sosyal değişim teorisi ve rol kuramı çerçevesinde kadınların anneleri ve kayınvalideleri ilişki kalitesinin incelendiği araştırmada Larsen (1997) uzunlamasına bir çalışma gerçekleştirmiştir. Araştırmanın hipotezine göre gelinler kayınvalidelerine desteklerini sundukça kayınvalidelerin talepleri daha da artacak ve ilişkileri olumsuz yönde etkilenecektir. 252 kadının katıldığı araştırma bulgularına göre verilen destek miktarının değil ama algılanan talep artışının zamanla ilişki kalitesini düşürdüğü saptanmıştır.

Gelin-kayınvalide ilişkilerini araştıran bir başka çalışma Çin'in kırsalında gerçekleşmiştir. Nitel yöntemin kullanıldığı çalışmaya bir arada yaşayan 12 gelin-kayınvalide çifti katılmıştır. Katılımcılara deneyimleri ve ilişkilerini nasıl yapılandıkları sorulmuştur. Bulgulara göre gelin-kayınvalide ilişkilerine dair dört ilişki örüntüsü ortaya çıkmıştır. Bunlar; kibarca uzak ikili, çatışan ikili, anne-kız gibi olan ikili, iyi arkadaş gibi olan ikilidir. Farklı değerlere sahip olmak ve kayınvalidenin bazı istenmeyen davranışları zorlu gelin-kayınvalide ilişkilerinin kaynağı olarak tespit edilmiştir. Bu ilişkileri sağlıklı yürütenlerin ise ilişkiyi yürütmede karşılıklı çabaların olduğu saptanmıştır. Diğer çalışmalarda da olduğu gibi bu çalışmada da gelin-kayınvalide ilişkisinde kocanın/oğlun rolü olduğu görülmüştür (Chen, 1999).

Bryant ve diğerleri (2001) tarafından yapılan boylamsal araştırmaya ise 451 aile katılmıştır. Araştırmanın amacı kayınpeder ve kayınvalideyle ilişki kalitesinin çiftlerin evlilik başarısı üzerindeki yordayıcı etkisidir. Bulgulara göre gelinlerin kayınvalide-kayınpederleriyle olan fikir ayrılıklarının evlilik başarısını yordadığı görülmüştür. Damatlarda ise tam tersi şekilde evlilik başarısının kayınvalide-kayınpederleriyle fikir ayrılığını yordadığı görülmüştür.

Gelin-kayınvalide ilişkilerini hikâyeler yoluyla araştıran bir çalışmada ise 21 gelin ve 20 kayınvalideye ilişkide karşılaşılan sorunlar sunulmuştur. Katılımcılardan sadece üçünün birbirinin akrabası olduğu bilinmektedir. Gelinlere sunulan hikâyeler; kayınvalidenin araya girdiği ve müdahale ettiği, yabancı gibi gördüğü ve kendilerini yabancı gibi hissettikleri şeklinde üç temadan oluşmaktadır. Bulgulara göre katılımcıların

bu üç temayı içeren hikayelerdeki sorunlara karşı başarılı başa çıkma yöntemleri şu şekildedir; karşılıklı açıklama yapma, açık ve doğrudan iletişim kurma, farklılıkları kabul etmek, hediyeleşmek, karşıdakinin gözlemine izin vermek, empati, ilişkisel bağlantıyı zorlamak, karışmamak, öz-izleme (kendini izleme) ve durumu tolere etme. Araştırmaya göre ilişkiyi zorlayan baş etme yöntemleri ise şu şekildedir; öfkelenmek, etkileşimi kesme, zorlamak, taraf tutmak, farklılıkları kabul etmemek. Zamanın geçmesini bekleme veya gelinin kocasını arabulucu olarak yönlendirmesi ise yapıcı sonuçlara da yıkıcı sonuçlara da yol açabilmektedir. Kayınvalidelere sunulan hikâyeler ise sevdiklerine (oğlu ve torunları) iyi bakılmadığı, gelininin kendinden farklı olduğu, ailenin dışına itilme konularını içermektedir. Bulgulara göre kayınvalidelerin hikâyelerdeki durumlara verdiği yapıcı baş etme yöntemleri; karışmamak, farklılıkları kabul etmek, öz-izlemedir (kendini izleme). İlişkiyi olumsuz etkileyen baş etme yöntemleri ise; oğlunun tarafını tutmak, farklılıkları kabul etmemek ve zamana bırakmaktır (Limary, 2002).

Gelinlerle yapılan bir çalışmada ise bağlanma stili, anneye yakınlık, anneden farklılaşma ve evlilik uyumu değişkenlerinin gelin-kayınvalide ilişkilerini yordayıp yordamadığı incelenmiştir. Araştırmaya en az bir yıllık evli 200 kadın katılmıştır. Bulgulara göre kendi anneleri ile güvenli bağlanan gelinlerin kayınvalideleri ile daha doyumlu ilişkiler geliştirmeye meyilli oldukları görülmüştür. Gelinlerin anneden ayrışma düzeyi ile gelin-kayınvalide ilişki doyumu arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır. Gelinin evlilik uyumunun ise gelin-kayınvalide ilişkisinde yordayıcı bir faktör olduğu saptanmıştır (Ades, 2002).

Kayınvalidenin aile içi karar verme, aile büyüklüğü ve aile planlaması konusundaki etkilerinin incelendiği bir başka araştırma ise Pakistan'da yapılmıştır. Bu araştırmaya 717 kadın, 717 erkek ve 522 kayınvalide katılmıştır. Bulgulara göre çocukların hangi okula gideceği, masraflı eşya alımı (mücevherat gibi), sağlık ile ilgili kararlar karı-kocanın karar alanları olarak görülmüştür. Ancak kayınvalidenin çocuk sahibi olma gibi konularda müdahalesi olduğu saptanmıştır (Kadir, Fikree, Khan ve Sajjan, 2003).

Nitel yöntemin kullanıldığı bir başka araştırmada ise gelin-kayınvalide ilişkileri gelinlerin bakış açıları ile incelenmiştir. Amerika Birleşik Devletlerinde yürütülen araştırmaya en az bir çocuğa sahip, evlilik süresi 5-10 arasında ve ilk evliliği olan toplam 23 gelin katılmıştır. Fenomenolojik analiz yöntemi ile incelen araştırmada; gelinlere kayınvalideleriyle ilişkilerini nasıl algıladıkları, ilişkilerini nelerin etkilediği ve ilişkilerindeki olumlu ve olumsuz yönler sorulmuştur. Görüşmeler neticesinde algılanan

ilişki kalitesi, kayınvalidenin yanında rahatlık seviyesi, kayınvalidenin ailedeki rolü, anne/oğul ilişkisi, yaşam olaylarının ilişkiye etkisi, aile farklılıkları, ilişkinin zamanla değişimi, ilişkiye dair beklentiler, ilişkideki sınırlar, kayınvalidenin aileye dahiliyeti, gelin-kayınvalidenin iletişimi, gelin tarafından verilen destek, kayınvalidenin gelini kabulü ve ilişkiyi yönetme başlıklarından oluşan 14 tema ortaya çıkmıştır. Gelinlerin çoğunluğu kayınvalideleriyle ilişkilerini olumlu yönde nitelendirmişlerdir. Diğerleri ise ilişkilerini inişli-çıkışlı (roller-coster), negatif ve orta (nötr) olarak nitelendirmiştir. Kayınvalidenin yanında rahatlık seviyesinin ilişkinin algılanan kalitesinden bağımsız olduğu bulunmuştur. Kayınvalidenin aile içindeki büyükannelik rolünün gelin-kayınvalide ilişkileri olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Yine gelin-kayınvalide ilişkilerini etkileyen yaşam olaylarının; çocuğun doğumu, kayınvalidenin yaşadığı durumlar (boşanma, sağlık problemleri, kayıplar vb.) olduğu saptanmıştır. Gelinler eşleri ve kayınvalideleri arasındaki ilişki türlerini de tanımlamışlardır. Bunlar; kibar ilişki, annesinin kuzusu (mummy's boy) tipinde çok yakın bir ilişki ve uzak ilişkidir. Bulgulara göre gelinler, aile farklılıklarını ilişkiyi olumsuz yönde etkileyebilecek bir unsur olabileceğini, zamanın ise gelin ve kayınvalide ilişkisini iyileştiren bir faktör olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan gelinlerin çoğunun evlenmeden önce gelin-kayınvalide ilişkileri konusunda beklentiye sahip olduklarını, bu beklentilerini ayarlayabilen gelinlerin bu ilişkilerde daha başarılı olduğu tespit edilmiştir. Bunlar haricinde; kayınvalideleri ile ilişkilerinde sınırları belirgin olan, kayınvalidenin aileye kabul ettiği, kayınvalidesiyle açık iletişim kuran gelinlerin daha olumlu ilişki kurdukları saptanmıştır. Olumsuz ilişki kurduğundan bahseden gelinlerin ise bu olumsuz etkilerle baş etmek için kişisel tutumlarını, savunma sistemlerini, mesafe koymayı ve zamana bırakmayı kullandıkları görülmüştür (Nuner, 2004).

Tayvan ataerkil aileleri içindeki modern gelinleri konu olan bir başka çalışmada ise 22 kadının gelin-kayınvalide ilişkilerine dair öyküleri incelenmiştir. Hikâyeler üç başlık olarak incelenmiştir. İlki, gelinlerin ev işi yapma deneyimlerini incelemek ve kayınvalidelerin gelinlere olan tavırlarını ortaya koymaktır. İkincisi, kayınvalidenin ataerkil soyağacının evdeki iş bölümü ile olan bağlantısı incelenmiştir. Üçüncü olarak ise gelinin kimlik oluşumunu ve katkı verecek temel meselelere yakından bakılmıştır. Bulgulara göre, Tayvan ataerkil aileleri içindeki modern gelinler, kendi kimliklerini ortaya koyabilecekleri bir yaşam sürmeye çalışmaktadırlar (Lin, 2005).

Nitel yöntemle araştırılan bir başka çalışmada ise kuşaklar arası ikilem ve gelişim teorileri kapsamında gelin-kayınvalide ilişkileri incelenmiştir. Araştırmaya birbirinin

akrabası olmayan 23 gelin ve 19 kayınvalide katılmıştır. Odak grup görüşmesi ve yarı yapılandırılmış görüşme sorularına verilen yanıtlara göre kadınların birçoğu yeni ailelerinde kendilerine yer edinmeye çalışırken yaşadıkları belirsizliği tarif etmişlerdir. Araştırmacı, bu belirsizlikle baş ederken her yaştan kadının bu ilişkiler hakkında verilecek eğitimden fayda sağlayabileceğini düşünmektedir. Ayrıca bu ilişkilerdeki belirsizliğin dengeli bir şekilde yönetilmesini kolaylaştıracak kendini ifade etme becerilerinin geliştirilmesi gerektiğini ileri sürmektedir (Turner ve diğerleri, 2006).

Hindistan ve Bangladeş'te etnik bir grup üzerinde yapılan başka bir çalışmada kocaların ve kayınvalidelerin kadınların üreme yaşantılarındaki rolü incelenmiştir. Araştırmaya yaşları 16-50 arasında değişen 650 kadın katılmıştır. Araştırma bulgularına göre kadınların üreme yaşantılarına kocaların ve kayınvalidelerin müdahalesi görülmüş ve çatışma sebebi olarak değerlendirilmiştir (Leonetti, Nath ve Hemam, 2007).

Pakistan'da Rabbani ve diğerleri (2008) tarafından yapılan vaka çalışmasında aile içi şiddet davalarını incelemiştir. Karma yöntemin kullanıldığı çalışmada aile içi şiddetin doğası ve türleri, koşullar, etki ve bunlarla başa çıkma mekanizmaları incelenmiştir. Bulgulara göre kadına yönelik şiddet uygulayanların %88 ile kocalar, ardından %15 ile kayınvalideler olduğunu saptanmıştır.

Yapısal eşitlik modeliyle incelenen bir araştırma ise 622 gelin ile yürütülmüştür. Araştırmanın amacı gelin-kayınvalide ilişkisindeki işleyişin çeşitli iletişim ve aile sistemi faktörlerini incelemektir. Bu bağlamda çalışmada, kayınvalidenin olumlu iletişiminin, kocanın gelin-kayınvalide bağını teşvik etmesinin ve kocanın annesiyle algıladığı ilişki doyumunun gelinin kayınvalidesiyle ilişkisinde rol oynadığı, paylaşılan aile kimliği üzerinde etkili olduğu bulunmuştur. Buna ilave olarak kayınvalideye verilen bakımın (duygusal ve araçsal), büyükanne veya büyükbaba olarak aileye kabulün bu ilişkilerde etkili olan unsurlar olduğu saptanmıştır. Ayrıca bulgulara göre kocanın, gelin-kayınvalide bağını teşviki ve annesiyle algıladığı ilişki doyumunun gelinin kayınvalidesiyle algıladığı ilişki doyumu puanı varyansının %25'ini açıklamaktadır (Rittenour, 2009).

Gelin ve kayınvalide arasındaki çatışmada kocaların/oğulların arabulucuk stillerinin incelendiği bir araştırma ise Çin'de yapılmıştır. Araştırmaya 316 kayınvalide ve 287 gelin katılmıştır. Çalışmada hem gelinlere hem de kayınvalidelere kocaların/oğulların dört arabuluculuk stilinden hangilerini kullandıkları veri toplama araçları aracılığı ile sorulmuştur. Hem gelinler hem de kayınvalideler kocaların/oğulların en çok problem çözme arabulma stilini kullandıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca çalışmada

kocanın/oğulun arabuluculuk stillerinin gelin-kayınvalide ilişkilerindeki yordamadaki gücü ele alınmıştır. Bulgulara göre kocaların/oğulların problem-çözen tutumlarının gelin-kayınvalide çatışmasını azalttığı, zorlayıcı-rekabetçi stillerinin ise çatışmayı arttırdığını saptanmıştır (Song, 2009).

Gelin-kayınvalide ilişkilerine dair bağlamsal bir model ortaya konulan bir çalışma ise Rittenour ve Soliz (2009) tarafından yapılmıştır. Araştırmaya 190 kadın katılmıştır. Gelin-kayınvalide ilişkilerine dair bağlamsal model de yer alan bazı değişkenler şu şekildedir; öceleyen etmenler (kendi ailesinin etkileri, evlilikle kurulan ilişki den beklentiler, kültür ve değer yönelimleri, kişilik özellikleri), iletişimin sıklığı, iletişim dinamikleri (uyma, uymama, aile ilişkilerindeki çatışma algısı), aile sistemindeki etmenler (eş-oğul, torun ile kurulan ilişkiye dair algı, evlilik ile kurulan diğer ilişki ağları), ilişki sel sonuçlar (değerlendirme ve kategorize etme-ilişki memnuniyeti, paylaşılan ortak aile kimliği, ilişki sel niyetler-gelecekteki iletişim-bakım verme-ekonomik ve kişisel destek-büyükannenin ve büyükbabanın dâhil edilmesi).

Kayınvalidelerin gelinler ve çocuklar üzerindeki etkilerinin incelendiği bir başka araştırma ise Bangladeş ve Hindistan'ın kırsalında ataerkil yapıli ailelerde gerçekleşmiştir. Bulgulara göre kayınvalideleriyle yaşayan gelinlerin hamilelik döneminde kansızlık yaşamadığı, demir alımı açısından desteklendiği görülmüştür. Bu ailelerde doğan çocukların ise çekirdek ailedeki kadınların çocuklarına göre düşük doğum kilosuna sahip olmadığı saptanmıştır. Araştırmada bu tür ailelerdeki gelinlerin karar verme kapasitesi ve iyi oluşları da araştırılmıştır. Bu tür ailelerdeki gelinlerin karar verme kapasitesi ve iyi oluşlarının kısıtlandığı ortaya çıkmıştır (Varghese, 2009).

Kadın ve erkeğin kök aileleri arasındaki ilişki dinamiklerini ve bu ilişki dinamikleri ile kadının çocuk doğurma davranışları arasındaki bağlantının incelendiği araştırma Nepal'in kırsalında gerçekleşmiştir. Araştırmanın temel soruları şunlardır; kayınvalideyle birlikte yaşamak gelinin çocuk doğurma davranışlarını nasıl etkiler, gelinlerin çocuk doğurma davranışları kayınvalideleriyle ilişkilerinin mutluluğunu nasıl etkiler, gelinlerin doğum kontrol yöntemlerini kullanımları eşleri ile ilişkilerini nasıl etkiler? Bulgulara göre kayınvalide ile yaşamak gelinlerin ilk hamileliğini arttırmıştır. Erkek çocuğa hamile olan gelinlerin kayınvalideleri ile daha mutlu ilişkileri olduğu görülmüştür. Kadınların doğum kontrol yöntemlerini kullanmasının eşler arasında çatışmaya sebebiyet vereceği saptanmıştır (Link, 2010).

Gelinlerden alınan verilerle Tayvan'da yapılan bir başka çalışmada gelin-kayınvalide çatışmasının gelinin evlilik memnuniyetini yordamadaki gücü incelenmiştir.

125 kişinin katıldığı araştırmada ayrıca kocanın rolü de incelenmiştir. Bulgulara göre kayınvalide ile yaşanan çatışmanın evlilik doyumunu yordadığını tespit edilmiştir. Kocanın gelin-kayınvalide çatışmasında problem çözme stratejilerini kullanması ve karısının tarafını tutmasının gelinlerin evlilik doyumunu olumlu yönde etkilediği; kocaların çatışmayı göz ardı etmeleri ve annelerinin tarafını tutmalarının ise gelinlerin evlilik doyumunu negatif yönde etkilemediği saptanmıştır (Wu ve diğerleri, 2010).

Kayınvalidelerin gelinlerinin doğum öncesindeki bakım kararlarını vermedeki rolünün incelendiği araştırmaya 30 gelin, 10 kayınvalide ve 10 koca/oğul katılmıştır. Nepal’de gerçekleştirilen araştırmanın gerekçesi kadınların sağlıklı gebelik geçirmesi için sunulan doğum öncesi bakım hizmetlerine katılımın düşük olmasıdır. Araştırmada doğum öncesi ve doğum sonrası olmak üzere katılımcılarla derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Kayınvalidelerin gelinlerin doğum öncesindeki bakım kararlarında söz sahibi olduğu görülmüştür (Simkhada, Porter ve Teijlingen, 2010).

Yeni evli çiftlerin aile planlaması kararlarına kayınvalidelerin etkilerinin incelendiği araştırmaya 60 gelin, 60 kayınvalide ve 60 oğul/koca katılmıştır. Hindistanın kırsalında yapılan araştırmada kayınvalidelerin aile içindeki kararlar üzerinde etkili olduğu saptanmıştır. Ancak doğum kontrol yöntemlerinin kullanımı gibi aile planlamasına dair kararların genç çiftler tarafından verildiği tespit edilmiştir (Char, Saavala ve Kulmala, 2010).

15 kuşak Çinli-Amerikan gelinlerin kayınvalideleriyle ilişki anlayışlarının, güç dinamiklerinin incelendiği araştırma Shih ve Pyke (2011) tarafından yapılmıştır. Araştırmacılar örneklem grubunu oluşturmak için çevrimiçi listelere, ibadethanelere, etnik örgütlere, tanıştıkları kişilere ve kartopu örnekleme yöntemlerine başvurmuşlardır. Araştırma bulgularına göre gelinler, en çok ev içi görevler ve ebeveynlik yöntemlerinin kayınvalideleriyle çatışma alanı olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmada ayrıca çocuklu gelinler ile çocuksuz gelinler kıyaslanmıştır. Çocuk sahibi olamayan gelinlerin daha az kayınvalideleriyle çatışmaya girdikleri saptanmıştır. Kayınvalideleriyle çatışmaya giren gelinlerin genelde kocalarının da çatışmalarına aracılık etmek için teşvikte buldukları tespit edilmiştir (Shih ve Pyke, 2011).

Gelin-kayınvalide ilişkilerinde başarılı olmuş kadınlara odaklanılan başka bir araştırma da ise araştırmacı bu ilişkileri sağlıklı yürüten 7 kadının öyküsel anlatımlara başvurmuştur. Bulgulara göre verilerden çıkan ortak temalar şu şekildedir; ilişki algısı ve erken etkiler (ilk tanışma, gelinin annesi ve onun etkisi, aile sistemi, öğrenilen roller, iletişim (kişilerarası ilişki tarzları, çıkar ilişkileri, birlikte geçirilen zaman, büyükannelik

ve büyükbabalık rolleri, duygusal ilişkiler, oğul sevgisi vb.) ve nitelikler (saygı, hoşgörü, kabul vb.). Araştırmacı, temalardan yola çıkarak bazı öğelerin öğrenildiği ve uygulandığı zaman, mutsuz gelin-kayınvalide ilişkilerinin geliştirilebileceği ve yıkıcı ilişkilerin önlenilebileceğini savunmuştur (McKay, 2012).

Kayınvalide ilişkilerinin evlilik öncesi ve sonrasının incelendiği diğer bir çalışmaya 60 evli çift ve onların anneleri olmak üzere toplam 240 kişi katılmıştır. Katılımcılarla görüşmeler evliliğin 6 ay öncesinde ve evliliğin 6 ay sonrasında gerçekleştirilmiştir. Araştırmada davranışsal, bilişsel ve duygusal olmak üzere bu ilişkilerin üç boyutu değerlendirilmiştir. Düğün öncesindeki bu ilişkilere dair olumsuz beklentilerin evlilik sonrası olumsuz ilişkiye dönüşebildiği saptanmıştır (Fingerman, Gilligan, VanderDrift ve Pitzer, 2012).

Kayınpeder ve kayınvalide ile ilişkilerin çiftlerin evlilik doyumunu, ilişki kalitesini ve evlilik başarısının etkilediği savı ile araştırma yapan Vellucci (2013) ise çalışmasını ABD’de yaşayan 254 çiftle yürütmüştür. Araştırmada çiftlerin evlilik doyumunu ve istikrarını ile kayınpeder/kayınvalide tarafından kabul/dâhil olma algıları arasındaki ilişki incelenmiştir. Bulgulara göre hem erkekler hem de kadınlar için kayınvalide/kayınpeder tarafından kabul/dâhil olma algılarının çiftlerin evlilik doyumunu ve istikrarını yordadığı saptanmıştır. Ayrıca kayınpeder/kayınvalide tarafından kabul dâhil olma algıları ile evlilik doyumunu ve istikrarını arasındaki ilişkilerin kayınvalide ve kayınpeder ile ilgili sorun algılarına aracılık ettiği tespit edilmiştir (Vellucci, 2013).

Yaşlı ve engelli ebeveynler ile ilgilenmenin yetişkinlerin destek türleri, stres düzeyleri ve iyi oluşlarının incelendiği bir başka araştırmaya üç örneklem grubu dâhil edilmiştir. Bunlar; yaşlı ebeveynine bakanlar (n=77), kayınvalidesine-kayınpederine bakanlar (n=26) ve bakım vermeyenlerdir (n=1.939). Bulgulara göre kayınvalide-kayınpederine bakım veren yetişkinlerin diğerlerine göre daha çok finansal ve eş desteği aldıkları tespit edilmiştir. Ebeveynlerine bakım verenlerde ise diğer gruplara göre daha yüksek depresif semptomlar, zihinsel ve bedensel sağlıklarında zayıflıklar saptanmıştır. Ebeveynlerine bakım veren yetişkinlerin iyi oluşlarının ise eşlerinin ve diğer aile üyelerinin verdikleri desteklerle ilişkili olduğu tespit edilmiştir. En çok kendi ebeveynlerine bakan kişilerin duygusal destek aldıkları saptanmıştır (Strauss, 2013).

Kayınvalidesi ile birlikte yaşayan ve yaşamayan gelinlerin incelendiği boylamsal araştırmaya ise Mısır’da yaşayan yaşları 16-49 arasında değişen kadınlar katılmıştır. Veriler 2010 (n= 548) ve 2012 (n= 445) yıllarında toplanmıştır. Bulgulara göre kayınvalideleriyle aynı dairede yaşayan gelinlerde evlilikte güvenin ve memnuniyetin

arttığı saptanmıştır. Ancak bu durum evlilik süresinin artması ve kayınvalide tarafından evdeki iş yükünün artması ile düşüş göstermiştir. Kadının çalışmasının evlilik memnuniyetini düşürdüğü ancak evlilikte güveni azaltmadığı tespit edilmiştir. Araştırmacılar kayınvalide ile aynı evde kalmanın kadınların evlilik doyumu ve evlilikte güven ile oldukça ilişkili olduğunu saptamıştır (Al-Attar ve El-Gibaly, 2014).

Gelin-kayınvalide arasındaki ilişkinin feminist, ilişkisel ve kültürel bağlamda araştırıldığı diğer bir çalışmada kişisel/duygusal ve aile şiddet konuları incelenmiştir. Araştırmaya 155 Güney Asyalı Amerikalı evli kadın katılmıştır. Bulgulara göre katılımcıların %35'i kayınvalideleri tarafından psikolojik tacize %23'si ise duygusal istismara maruz kaldıklarını bildirmişlerdir. Ayrıca kadınlar kayınvalidelerinden ekonomik (%8) ve fiziksel (%3) istismara maruz kaldıklarını da bildirmişlerdir (Wasım, 2014).

Kayınvalide ile birlikte yaşamamanın kadının ev dışı bir işte çalışma, ev işleri ve kendine zaman ayırmadaki rolünün araştırıldığı bir başka araştırma ise Mısır'da yapılmıştır. Çalışmaya kayınvalidesi ile birlikte yaşayan 291 ve kayınvalidesiyle farklı yerlerde oturan 257 kadın katılmıştır. Bulgulara göre engelli kayınvalidesi olan kadınların ev dışında bir işte çalışma oranlarının düştüğü saptanmıştır. Kendine zaman ayırma açısından ise kayınvalide ile birlikte oturmak kadınlar için anlamlı farklılık oluşturmamıştır (Diamond-Smith, Bishai ve El-Gibaly, 2015).

Güney Çin'in kırsalında 28 kadının katılımıyla gerçekleştirilen araştırma ise etnografik ve mülakat verilerine dayanmaktadır. Araştırmanın amacı doğum sırası ve yetişkin oğul sayısı gibi kardeş yapılarının kayınvalidenin ve ebeveynin destek davranışlarına etkisini incelemektir. Bulgulara göre evlenmemiş kardeşlerin varlığı ve onların düzeni kadınların çocuk bakımı konusunda kayınvalidelerinden yardım almalarını olumsuz yönde etkilemiştir (Wai-chun To, 2015).

Gelin-kayınvalide ilişkilerinin incelendiği başka bir çalışmada bu ilişkinin nedenleri üzerinde durulmuştur. Araştırmaya 25 gelin ve 25 kayınvalide katılmıştır. Bulgulara göre ailede psikolojik ve sosyal olarak problem oluşturan temel neden, kayınvalidenin oğlu ile saplantılı bağlılığının olması ve onu eşi ile paylaşmak istememesidir (Adhikari, 2015).

Gelin ve kayınvalide ilişkilerindeki iletişim zorluklarını ortaya koyan başka bir çalışmada bu ilişkilerin aile üzerindeki etkileri incelenmiştir. Araştırmaya 27 gelin katılmış, gelin-kayınvalide ilişkileri hakkında röportajlar yapılmıştır. Bulgular gelin-kayınvalide ilişkilerinde çatışmaların yaşandığını, bu çatışmalardan sadece gelin-

kayınvalide ikilisinin değil ailenin diğer fertlerinin de bundan olumsuz etkilediği sonucuna varılmıştır (Anderson, 2016).

Hindistan'da gerçekleştirilen başka bir araştırmada; kayınvalidelerin, gelinlerin doğurganlık davranışlarına etkileri incelenmiştir. Araştırmanın verileri yaşları 16-34 arasında değişen 440 evli kadından toplanmıştır. Çalışmada önce kadınların istenilen aile büyüklüğü tercihleri analiz edilmiştir. Bulgulara göre aile büyüklüğü tercihlerinin annenin eğitim seviyesi ile ilişkili olduğu, doğurganlığı ile ilgili olmadığı saptanmıştır. Kadınların aile büyüklüğü tercihleri ile kayınvalidenin istediği torun sayısı açısından pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. Ancak kadının eğitim seviyesi yüksek olduğunda çocuk doğum kararlarında daha özerk davranabildiği görülmüştür (Kumar, Bordone ve Muttarak, 2016).

Afrika'da yapılan bir diğer çalışmada sosyo-kültürel değişkenlerin gelin-kayınvalide ilişkilerine etkileri incelenmiştir. Aile sistem teorisi ve sosyal yapılandırıcılık yaklaşımı ile incelenen bu araştırmaya 40 kişi katılmıştır. Fenomenolojik yöntem ile analiz edilen araştırmada sekiz tema tespit edilmiştir. Bunlar; kültürel etkiler, evlenmede geleneksel uygulamalar, etnik kökenlerin etkisi, toplumsal ideolojilerin etkisi, dinin etkisi, eğitimin etkisi, coğrafi mesafenin etkisi ve finansın etkisidir (Nganase ve Basson, 2017).

Gelin-kayınvalide ilişkilerinin irdelendiği başka bir çalışmada yakın gelin-kayınvalide ilişkilerinin öncülleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. 267 kişinin katıldığı araştırmada gelin-kayınvalide ilişkilerindeki yakınlığı yordayan altı faktör saptanmıştır. Bunlar; oğlunun mutluluğu, oğluna yakınlık, dışarıda bırakılma, benzer ilgiler, yardımcı olma ve harcanan zamandır. Bulgulara göre, gelinin yardımsever olduğu ve kendisi ile benzer ilgi alanlarına sahip olduğunu bildiren kayınvalidelerin gelinleri ile yakın ilişkiye sahip oldukları tespit edilmiştir. Kayınvalidenin oğluna yakınlığı ve geliniyle ilişki memnuniyeti gelin-kayınvalide arasındaki ilişkiyi yakınlaştırmıştır. Kayınvalinin gelini ile daha fazla zaman geçirmesi aralarındaki yakınlığı arttırmıştır (Woolley ve Greif, 2018).

Sonuç olarak gelin-kayınvalide ilişkilerine dair yapılan yurt dışındaki araştırmalarda; çiftlerin aile planlaması kararlarında kayınvalide etkisinin olmasının dikkat çekici olduğu söylenebilir. Sanılanın aksine bu ilişkiyi olumlu şekilde yürüten gelin ve kayınvalidelerin daha çok olduğu ifade edilebilir. Bağlanma stillerinin, çatışma çözme becerilerinin, kocanın rolünün, ruhsal belirtilerin, kültürel değişkenlerin, iletişimin, gelin-kayınvalidenin aynı evi paylaşma durumlarının, evlilik doyumunun bu

ilişkilerde en sık incelenen değişkenler olduğu söylenebilir. Güvenli bağlanma stiline sahip, benzer kültürlerden gelen, sağlıklı problem çözme becerileri olan bireylerin gelin-kayınvalide ilişkisini daha sağlıklı yönetebildiği ifade edilebilir. Kocanın/oğlun, gelin-kayınvalide ilişkisinde dengeleyici rol üstlenebilmesinin gelin-kayınvalide ilişkisini olumlu yönde etkileyebileceği söylenebilir.

2.4.2. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Yurt içi alanyazında yurt dışı alan yazına göre gelin-kayınvalide ilişkilerinin daha az incelendiği görülmüştür. Son zamanlarda yapılan birkaç çalışma bu ilişkilere ilginin yoğunlaştığını göstermektedir (Öztürk, 2013; E. Aydın, 2017; Karakuş-Uslu, 2019). Yapılan araştırmalar yurt dışındaki araştırmalara göre yöntemleri itibariyle de çeşitlilik göstermemektedir. Araştırmaların çoğunun nicel yönelimli (Öztürk, 2013; Karakuş-Uslu, 2019), az bir kısmının nitel yönelimli (E. Aydın, 2017) olduğu göze çarpmaktadır. Bu kısımda Türkiye örneklemleri ile yapılan araştırmalardan bir kısmı sunulmuştur.

İstanbul'un orta sınıf ailelerin bulunduğu bir ilçesinde iki gün grubunun kadınlarının katılımıyla gerçekleşen "Kaynana nasıl olmalı?" sorusuna cevap aranan bir araştırma yapılmıştır. Çalışmaya 15 kadın katılmıştır. Katılımcılardan dokuzu kayınvalidedir. Bulgulara göre katılımcılar kayınvalidelerin sık sık evlerine ziyarette bulunmamaları gerektiğini ve hoşgörülü olmaları gerektiğini belirtmişlerdir (Ekal, 2006).

Geniş ailede gelin olmanın kadınlardaki ruhsal belirtiler üzerindeki etkilerinin araştırıldığı bir diğer araştırmada hem geniş aileye mensup hem de çekirdek aileye mensup bireyler karşılaştırılmıştır. Bulgulara göre aile tipinin kadınlarda psikopatoloji gelişiminde önemli bir rol oynamadığı tespit edilmiştir. Ancak araştırmada kadınların aile işlevleri de kıyaslanmıştır. İletişim, roller, duygusal tepki verme ve davranış kontrolü açısından geniş ailede yaşayan gelinlerin algılarının daha olumsuz olduğu saptanmıştır (Özçetin, Mayda, Karaca ve Akkuş, 2007).

1923 ve 1940 yılları arasında evliliğinin en azından bir döneminde kayınvalidesiyle aynı evi paylaşmış gelinlerle yapılan bir araştırmada; üst sosyo-ekonomik seviyeden 18 kadının aile öyküsü incelenmiştir. Bulgulara göre aile öykülerinin deşifresi sonrasında çıkan en önemli temanın güç olduğu ortaya çıkmıştır. Gelin-kayınvalide ilişkilerinde toplumsal önyargılara rağmen çoğunlukla çekişme olmadığı saptanmıştır. Kayınvalidelerin gelin seçme kriterlerinde güzelliğinin olduğu tespit

edilmiştir. Bu ilişkilerde sosyal statünün benzerliğinin ilişkiyi olumlu yönde etkilediği, sınıf farklılığının güç savaşlarına neden olduğu görülmüştür (Yakalı-Çamoğlu, 2007).

Ülkemizde yapılan bir başka araştırmada Öztürk (2013) kayınvalide-kayınpeder kabul-ret algısı, eş kabul-ret algısı, evlilik çatışması ve genel evlilik memnuniyeti değerlendirmesi arasındaki ilişkiyi belirlemiştir. Türkiye’de yaşayan 136 evli çift ile yaptığı araştırmada Öztürk (2013), kayınvalide-kayınpeder kabul-ret algısı, eş kabul-ret algısı, evlilik çatışması ve genel evlilik memnuniyeti değerlendirmesi arasında ilişki görmüştür. Ayrıca araştırma bulguları kadınların kayınpederi kabul-ret algısı ile erkeklerin kayınvalide kabul-ret algısının eş kabul-ret algısı üzerinde etkisi olduğunu göstermiştir. Bunların dışında eşlerin eş kabul-ret algılarının evlilik çatışması ve genel evlilik memnuniyeti üzerinde etkili olduğunu ve evlilik çatışmasının da genel evlilik memnuniyeti üzerinde etkili olduğunu bulmuştur.

Kadınların ruh sağlığı ve aile işlevlerini etkileyen etmenlerin araştırıldığı bir başka çalışmada, kadınların geniş aile içinde bulunma durumları incelenmiştir. Bulgulara göre, geniş ailedeki kadınların ruhsal zorlanma yaşadıkları tespit edilmiştir. Bu ailelerdeki kadınların daha fazla sorun yaşadığı alanların şunlar olduğu tespit edilmiştir; aile içi iletişim, rol dağılımı, aile içinde uygun olmayan duygusal tepkiler, ailede gereken ilgiyi gösterme ve ailelerin genel işlevlerini yerine getirme (Türkleş, Yılmaz, Özcan, Öncü ve Karataş, 2013).

Yaşlı kayınvalidelerine bakım hizmeti veren gelinlerin incelendiği bir başka çalışmada gelinlerin ihmal ve istismar davranışları araştırılmıştır. Katılımcılar 6 gelin-kayınvalide çiftinden oluşmaktadır. Her gelin ve kayınvalide ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Bulgulara göre bir gelin-kayınvalide çiftinde yaşlı ihmal ve istismarı, bir gelin-kayınvalide çiftinde ekonomik istismar şüphesi ve bir diğer çiftte de psikolojik ihmal şüphesi saptanmıştır. Geline tarafından ihmal ve istismar edilen yaşlının gelini ile çatışmalı bir ilişkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Ancak her çatışmalı ilişkinin yaşlı ihmal ve istismarını doğurmadığı sonucuna varılmıştır (Aydemir, 2015).

Sosyoloji alanında yapılan bir başka çalışmada ise Türk ailesinde karakter ve otorite sembolü ve toplumsal tip olarak kaynana ve kaynanalık rolü incelenmiştir. Araştırma kuramsal ve uygulama olmak üzere iki bölümden oluşmuştur. Uygulama kısmına 20 kişi katılmış, mülakat tekniği ile verileri toplanmıştır. Araştırmaya dâhil olan katılımcıların büyük kısmının kayınvalideleri ile aynı evde ya da aynı binada yaşadığı görülmüştür. Bulgulara göre gelinlerin kayınvalide ile anlaşamadığı konular şunlardır; misafir geldiğinde gelinin bulunmasının istenmesi, çocuklara kızıldığında kayınvalidenin

tepki vermesi, evin dekorasyonu ile ilgili kararlar, gidip gelinen yerlere karışma, televizyonun kullanımı, iletişim şekilleri, çocuğa isim koyulması. Gelinlerin gerilim olduğu durumlarda kullandıkları baş etme yöntemleri ise; susmayı tercih etme, konuyu kapatma, oturup karşılıklı konuşma, eşi ile konuyu paylaşma ve sorunu birbirini kırmadan söylemektir. Katılımcılar kayınvalideleri ile beraber yaşamının artılarını da paylaşmışlardır. Bunlar; özellikle çocuğun bakımında yardımcı olmaları, tecrübelerini paylaşmaları, maddi destekleri ve dua gibi manevi destekleridir (Gül-Kuru, 2016).

Anne oğul bağlanmasının gelin ve kayınvalide ilişkisini ve evlilik doyumunu yordamadaki rolünün incelendiği başka bir çalışmada ise karma desen kullanılmıştır. Araştırmanın nitel kısmında 17 kadınla görüşmeler yapılarak gelin ve kayınvalide ilişkileri ölçeği geliştirilmiştir. Bulgulara göre, erkeklerin anneleri ile bağlanma düzeyleri, ilgili ve ihtiyaçlara duyarlı oluş boyutunda pozitif yönde, bağımsızlığa ve otonomiye izin vermeme boyutunda ise negatif yönde gelin-kayınvalide ilişkisini anlamlı düzeyde yordamaktadır. Erkeklerin annelerine bağlanma düzeyleri; ilgili ve ihtiyaçlara duyarlı oluş boyutu, erkek ve kadın için evlilik doyumunu anlamlı şekilde yormakta, bağımsızlığa ve otonomiye izin vermeme boyutu ise evlilik doyumunu anlamlı şekilde yordamamaktadır. Ayrıca gelin-kayınvalide ilişkilerinin gelinin çalışma durumuna, aylık gelire, gelinin eğitim durumuna, evlilik süresine, evlenme şekline, çocuk sayısına, kayınvalideyle aynı apartmanında yaşama durumuna, kayınvalideyle yüz yüze görüşme sıklığına göre farklılaşmamakta olduğu, kayınvalideyle birlikte oturma değişkenine farklılık gösterdiği saptanmıştır (E. Aydın, 2017).

Geleneksel akraba ilişkilerinin yeni evlilik ilişkileri üzerine etkilerinin incelendiği başka araştırmada özellikle geleneksel akraba ilişkilerinde kayınvalide ve kayınpeder etkisi incelenmiştir. Araştırma, kuramsal ve uygulamalı olarak iki kısımdan oluşmaktadır. Kuramsal kısımda, aile, aile tipleri, aileye kuramsal yaklaşımlar, evlilik, evlilik türleri, boşanma, boşanma üzerine yapılan çalışmalar açıklanmıştır. Uygulama kısmında ise mülakat yöntemi ile 33 kişiye ulaşılmıştır. Katılımcıların seçiminde belirlenen kriterler şunlardır; kayınvalide ve kayınpederleri ile birlikte yaşayanlar, bir dönem birlikte yaşayanlar ve farklı şehirde yaşayanlardır. Araştırmanın bulgularına göre geleneksel akraba ilişkilerinin yeni evlilikler üzerinde olumlu ve olumsuz etkilerinin olduğu görülmüştür. Olumlu etkilerden bazılarının ev işlerinde yardım, yemek yapma konusunu öğrenme, çocuk bakımı gibi konularda olduğu söylenebilir. Olumsuz etkilerden bazılarının tatil planlarına karışma, gidecek yere karışma ve bazı aile içi kararlara karışma olduğu söylenebilir (Evrar, 2018).

Yapısal aile teorisi kapsamında yapılan bir çalışmada ise kayınvalide/kayınpeder ile çiftler arasındaki çatışmanın doğası ve çiftlerin çatışmayı yönetim tarzları araştırılmıştır. Araştırmaya dört çift katılmış ve veriler yarı-yapılandırılmış görüşme soruları aracılığı toplanmıştır. Bulgulara göre çatışmanın doğası karşılanmayan beklentiler ve aile rollerinden kaynaklanmaktadır. Çatışmayı yönetim tarzları açısından ise kadınlar ile erkekler arasında farklılıklar görülmüştür. Gelinlerin çatışmada daha kaçınmaya meyilli olduğu ve sessiz kaldıkları, damatların ise çatışmayı çözmek için suçu üstlendikleri ve memnuniyetsizliklerini daha fazla ortaya koydukları görülmüştür (Genç ve Baptist, 2018).

Anne-kız bağlanmasının gelin-kayınvalide ilişkisini yordamadaki gücünün incelendiği ülkemizde yapılan bir başka çalışmada ise nicel yöntem kullanılmıştır. Araştırmaya yaşları 22-74 arasında değişen toplam 297 evli kadın katılmıştır. Bulgulara göre, kadınların anneleriyle olan bağlanma düzeylerinden ilgili ve ihtiyaçlara duyarlı oluş alt boyutu gelin-kayınvalide ilişkisini yordadığı; bağımsızlığa ve otonomiye izin verme alt boyutunun ise gelin-kayınvalide ilişkisi için yordayıcı bir değişken olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmada gelin-kayınvalide ilişkileri ile bazı demografik değişkenler arasındaki ilişkiye de bakılmıştır. Çocuk sahibi olmayanların olanlara göre, kayınvalidesi evli olanların bekâr olanlara göre kayınvalidesi ile görüşme sıklığı haftada bir olanların yılda bir veya birkaç kez görüşenlere göre ilişkilerinin daha iyi olduğu saptanmıştır (Karakuş-Uslu, 2019).

Gelin-kayınvalide iletişiminin niteliğinin belirleyen kültürel etmenlerin incelendiği ülkemizde yapılan başka bir çalışmaya 12 kadın katılmıştır. Derinlemesine görüşme yapılan kadınlarla ilişkilerinde çatışmaya sebep olan faktörler sorulmuştur. Bulgulara göre; kayınvalidelerin tutum ve davranışlarının, anne-oğul arasındaki bağın, kayınvalidenin maddi açıdan muhtaç olmasının, yetişilen sosyal çevrenin, eğitim durumunun ve önyargıların ilişkilerde belirleyici olduğu saptanmıştır (Kaya, 2019).

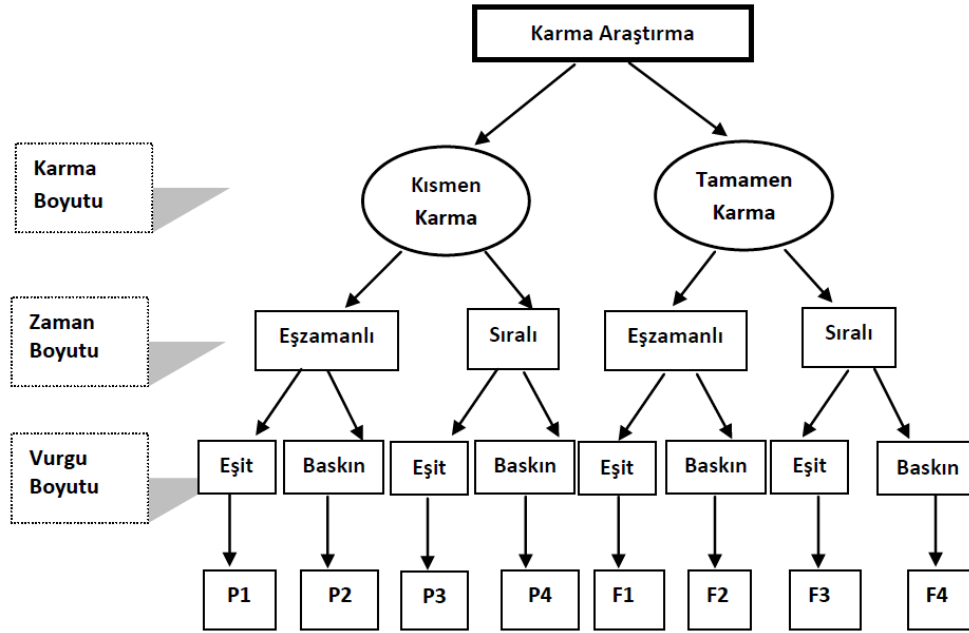
Sonuç olarak yurt içi alanyazında gelin-kayınvalide ilişkilerine dair yapılan çalışmalarda evli çiftlerin bağlanma stillerinin, kültürel değişkenlerin, aileye kabulün, çatışma çözme becerilerinin, ruhsal belirtilerin daha fazla incelendiği söylenebilir. Buna ilave olarak gelin-kayınvalide ilişkilerindeki sorun alanlarına ışık tutan çalışmaların olduğu görülmektedir.

3. YÖNTEM

Bu kısımda araştırmanın modeline, evren ve örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama araçlarına, veri toplama ve verilerin analiz yöntemlerine, araştırmacının rolüne ilişkin bilgiler sunulmuştur. Buna ilave olarak araştırmanın örnekleme ilişkin tanımlayıcı tablolara yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın modeli, nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanıldığı karma araştırma yöntemlerinden tamamen karma, sıralı, eşit statülü modeldir. Karma araştırma modeli ile ilgili alanyazında farklı türlerde modeller sunulmuştur. Araştırmacıların model seçimini kolaylaştırmak için Greene, Caracelli ve Graham (1989), Patton (2005), Morse (2003), Creswell (2013), Morgan (1998), Tashakkori ve Teddlie (1998) ve Johnson ve Onwuegbuzie (2004) gibi pek çok çalışmacı farklı tipolojiler geliştirmişlerdir. Alanyazında sık rastlanan ve güncelliğini sürdüren türler Creswell (2003), Morse (2003), Johnson ve Onwuegbuzie (2004) ve Leech ve Onwuegbuzie (2009)'e ait tipolojileridir. Bu araştırmada, en güncel yaklaşımlardan biri olan Leech ve Onwuegbuzie (2009)'in tipolojisi kullanılarak araştırmanın modeli geliştirilmiştir. Leech ve Onwuegbuzie (2009)'e göre karma araştırma yöntemlerinin üç boyutu bulunmaktadır. Bunlardan; karma boyutuna göre kısmen karma ya da tamamen karma, zaman boyutuna göre eş zamanlı ya da karşı sıralı ve vurgu boyutuna göre eşit statüye karşı baskın statü şeklindedir. Tipolojiye ilişkin görsel Şekil 2'de sunulmuştur.

Şekil 2. Leech ve Onwuegbuzie'nin Karma Desen Tipolojisi

Şekil 2'ye göre üç boyut (karma, zaman, vurgu) kendi içerisinde matriks düzen oluşturduğunda 8 farklı karma araştırma modeli elde edilebilmektedir. Bu araştırmanın modelinin(F3); nicel ve nitel yaklaşımların her ikisine ait veriler paylaşılacağı için tamamen karma, nicel araştırmayı nitel araştırma takip edeceği için sıralı ve nicel ve nitel araştırmanın her ikisi de dominant olacağı için eşit statülü olduğu söylenebilir. Araştırmada nicel bulgular nitel verileri zenginleştirmek, açıklığa kavuşturmak için kullanılmıştır, her iki veri seti çerçevesinde bilgi ve anlayış geliştirilmeye çalışılmıştır. Böylece öznel ve nesnel veri değerleri bir arada sunulmuştur.

Çalışmanın ayrıca nicel ve nitel boyutuna ilişkin modelleri de açıklanmıştır. Araştırmada; nicel çalışma için ilişkisel tarama modeli, nitel çalışma için ise fenomenolojik araştırma modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, ilişkiler ve ilişkilerdeki bağlantıları inceleyen araştırma modelidir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz, ve Demirel, 2010). Diğer bir ifade ile ilişkisel tarama modeli; birden fazla değişken arasındaki birlikte değişimin varlığını ve/veya derecesini tespit etmeyi amaçlayan modeldir (Karasar, 2013). Fenomenolojik araştırma modeli ise günlük deneyimlerimizin anlamı veya doğası hakkında derinlemesine bir anlayışın kazanılmasının amaçlandığı araştırma modelidir. Araştırmanın odağındaki fenomen; yalnızlık, kıskançlık ve kızgınlık gibi duygular olabilir. Fenomen; evliliğe, işe ya da ilişkiye dair olabilir. Program, örgüt veya kültür de fenomen olabilir (Patton, 2014). Fenomenolojinin felsefesinde, deneyimin kendisi ve o deneyimin nasıl bilinçliliğe dönüştürüldüğü vardır. Fenomenologlar, tecrübenin temel yapısını veya cevherini

betimleme görevi üstlenirler (Merriam, 2013). Fenomenologlar, insanların tecrübelerindeki fenomenin çoklu algısını çalışırlar, bireylerin fenomene ilişkin bakış açılarındaki ve tepkilerindeki ortaklığı keşfederler (Fraenkel, Hyun ve Wallen, 2012). Fenomenolojistler, insanların genel olarak benzer tecrübeleri algılamada ortak yönlerinin olduğunu varsayarlar (Fraenkel, Hyun ve Wallen, 2012). Bu çalışmada da fenomenolojik araştırmanın doğasına uygun olarak gelinlerin kayınvalideleri ile ilgili deneyimleri ve aile sistemlerini algılamalarına ilişkin derinlemesine araştırma yapılmıştır.

3.2.Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evreni Türkiye’de yaşayan evli, çocuklu ve kayınvalidesi yaşayan kadınlardır. Çalışmada, karma araştırma örnekleme stratejilerinden sıralı karma yöntem kullanılmıştır. Sıralı karma yöntem alanyazında en sık rastlanan ve en çok bilinen örnekleme türlerindedir (Kemper, Stringfield ve Teddlie, 2003). Bu örnekleme yöntemi; olasılıklı ve amaçlı örnekleme stratejilerini, nicelden nitel veya nitelden nicele olacak şekilde sıralı şekilde kullanmadır. Sıralı nicelden nitel tekniği en yaygın olarak kullanılan tekniktir (Baki ve Gökçek, 2012). Bu teknikle yapılan çalışmalarda (Taylor ve Tashakkori, 1997; Çelik ve Buluç, 2018), nicel kısımda kullanılan örneklem, nitel kısmının örnekleme için belirleyici olur. Bu çalışmada da gelinlerin kayınvalideleri ile ilişkileri, aile yapıları ve demografik bilgilerine ilişkin verileri toplamak için seçilen örneklem, daha sonra gelinlerin aile sistemlerini incelemek ve kayınvalidenin sistemdeki rolünü tespit etmek için belirleyici olarak kullanılmıştır.

Araştırmanın nicel aşaması için, olasılıksız örnekleme yöntemlerinden ölçüt ve kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme; belirlenen ölçütlere uygun kişilerin örnekleme dahil edildiği yöntemdir. Bu örnekleme yönteminin temeli, bilgi verme açısından zengin ölçütlerin seçimidir. (Marshall, 1996). Ölçüt, araştırmacı tarafından oluşturulabilir veya önceden hazırlanmış ölçütler listesi kullanılabilir (Marshall ve Rossman, 2014). Bu çalışmada araştırmacı tarafından belirlenmiş ölçütler; kadınların evli, çocuklu ve kayınvalidesinin hayatta olmasıdır. Kartopu veya zincir örnekleme tekniği ise evreni oluşturan birimlere ulaşmanın güç olduğu veya evren hakkındaki yeterli bilgiye (büyüklük ve bilgi derinliği gibi) erişilemediği durumlarda kullanılmaktadır (Patton, 2005). Bu teknikle, zengin veriye ulaşılacak kişilere ve kritik durumlara odaklanılır, evrene, bu kişiler ve kritik durumlar takip edilerek ulaşılır

(Creswell, 2013). Nicel örnekleme ilişkin betimsel istatistikler (frekans ve yüzde değerleri) Tablo 1-2-3-4-5’de sunulmuştur.

Tablo 1.

Gelinlere İlişkin Demografik Veriler

Faktör	Değişken	f	%
Gelinin yaşı	19-24	6	1,2
	25-34	153	30,5
	35-44	220	43,9
	45-54	111	22,2
	55 ve üzeri	11	2,2
Gelinin öğrenim düzeyi	Okur-Yazar/İlkokul	72	14,4
	Ortaokul	51	10,2
	Lise	102	20,4
	Yüksekokul/Üniversite	223	44,5
	Lisansütü	53	10,6
Gelinin mesleği/işi	Ev hanımı	232	46,3
	Eğitimle ilgili meslekler	148	29,5
	Sağlık ile ilgili meslekler	31	6,2
	Büro hizmetleri ile ilgili meslekler	23	4,6
	Fen Bilimleri ve Teknik meslekler	13	2,6
	Diğer	54	10,8
Gelinin çalışma durumu	Çalışıyor	223	44,5
	Çalışmıyor	265	52,9
	Emekli	13	2,6
Ailenin sosyo-ekonomik durumu	Düşük (5 bin TL altı)	228	45,5
	Orta (5 bin-10 bin)	149	29,7
	Yüksek (10 bin ve yukarısı)	124	24,8
Yaşanılan bölge	Akdeniz	8	1,6
	Karadeniz	7	1,4
	Ege	20	4
	İç Anadolu	34	6,8
	Doğu Anadolu	221	44,1
	Güneydoğu Anadolu	5	1
	Marmara	206	41,1
Yerleşim yeri	İl-İlçe	454	90,6
	Köy-Kasaba	47	9,4
	Toplam	501	100

Tablo 1’e göre araştırmaya katılan gelinlerin büyük kısmının yüksekokul/üniversite mezunu (%44,5), en çok 35-44 (%43,9) yaş aralığında olduğu görülmektedir. Gelinlerin eğitim (öğretmen, akademisyen vb.) sağlık (diyetisyen, hemşire, doktor vb.), fen bilimleri ve teknik (mühendislik, mimarlık), büro hizmetleri (sekreterlik, yönetici asistanlığı vb.) gibi farklı meslek gruplarına mensup oldukları saptanmıştır. Ancak araştırmaya katılan gelinlerin büyük kısmının ev hanımı (%46,3)

olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların bir işte çalışma (%44,5) ve çalışmama (%52,9) durumlarının ise birbirine yakın olduğu görülmektedir. Ailenin gelir düzeyi açısından ise; en fazla düşük gelir seviyesine sahip (%45,5), ardından orta seviye (%29,7) ve en son olarak yüksek gelire sahip (%24,8) katılımcıların olduğu görülmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun araştırmaya Doğu Anadolu (%44,1) ve Marmara (%41,1) bölgelerinden katıldığı tespit edilmiştir. Yine büyük çoğunluğunun il ve ilçe merkezinde (%90,6) yaşadıkları saptanmıştır.

Tablo 2.

Gelinlerin Eşlerine İlişkin Demografik Veriler

Faktör	Değişken	f	%
Eşin yaşı	19-24	2	0,4
	25-34	94	18,8
	35-44	205	40,9
	45-54	155	30,9
	55 ve üzeri	45	9
Eşin öğrenim düzeyi	Okur-Yazar/İlkokul	35	7
	Ortaokul	38	7,6
	Lise	132	26,3
	Yüksekokul/Üniversite	239	47,7
	Lisansüti	57	11,4
Eşin mesleği/işi	Eğitim ile ilgili meslekler	92	18,4
	Sağlık ile ilgili meslekler	31	6,2
	Ticaret ile ilgili meslekler	100	19,9
	Fen bilimleri ve Teknik meslekler	68	13,6
	Güvenlik ile ilgili meslekler	31	6,2
	Hukuk alanı ile ilgili meslekler	15	2,9
	Büro hizmetleri ile ilgili meslekler	33	6,6
	Yönetim ile ilgili meslekler	22	4,4
	İşçiler	30	6
	Diğer	79	15,8
Eşin ücretli bir işte çalışma durumu	Çalışıyor	417	83,2
	Çalışmıyor	35	7
	Emekli	49	9,8
	Toplam	501	100

Tablo 2 'ye göre gelinlerin eşlerinin çoğunun yüksekokul/üniversite mezunu (%47,7), en çok 35-44 yaş aralığında (%40,9) olduğu görülmektedir. Eğitim (öğretmenlik, akademisyen vb.), sağlık (doktor, diş hekimi, eczacı vb.), ticaret (esnaf, tüccar vb.) fen bilimleri ve teknik (mühendis, mimar, tekniker vb.) güvenlik (polis, asker,

korucu vb.) yönetim (müdür, iş adamı vb.), hukuk (avukat, noter vb.) ve büro hizmetleri (yönetici asistanı, memur vb.) gibi farklı mesleklere mensup oldukları tespit edilmiştir. Büyük kısmının bir işte çalıştığı (%83,2) saptanmıştır.

Tablo 3.

Gelinlerin Evliliğine İlişkin Demografik Veriler

Faktör	Değişken	f	%
Evlilik süresi	1-4	43	8,6
	5-9	94	18,8
	10-14	97	19,4
	15-19	97	19,4
	20-25	88	17,6
	25 ve üzeri	82	16,4
Evlenme biçimi	Görücü Usulü	216	43,1
	Tanışarak/Flört	285	56,9
Çocuk sayıları	Tek	152	30,3
	2	239	47,7
	3	76	15,2
	4 ve daha fazlası	34	6,8
Kadının ailesinin evliliğini onaylama durumu	Onayladılar	463	92,4
	Onaylamadılar	38	7,6
Erkeğin ailesinin evliliğini onaylama durumu	Onayladılar	479	95,6
	Onaylamadılar	22	4,4
Çiftlerin ailelerin benzerlik/farklılık durumu	Oldukça benzerler	229	45,7
	Ne çok benzer ne de çok farklılar	169	33,7
	Oldukça farklılar	103	20,6
	Toplam	501	100

Tablo 3'e göre araştırmaya katılan gelinlerin evlilik süreleri 1 yıl ile 31 yıl arasında değişmektedir. Katılımcıların görücü usulü (%43,1) ve tanışarak/flört (%56,9) evlenme biçimlerinin birbirine yakın olduğu tespit edilmiştir. Gelinlerin çoğunun iki çocuk sahibi (%47,7) olduğu saptanmıştır, ancak tek çocuğa sahip (%30,3) katılımcı sayısı da oldukça fazladır. Gelinlerin kendilerinin ve eşlerinin aileleri tarafından evlilikleri onaylanmıştır. Az bir kısmının evlilikleri aileler tarafından onaylanmamıştır. Gelinin ailesi ve eşin ailesinin kültürel benzerlik durumu bulgulara göre değişkenlik göstermiştir. Ancak büyük bir çoğunluğu kendi aileleriyle eşlerinin ailelerini kültürel yönden benzer bulmuşlardır.

Tablo 4.**Gelinlerin Kayınvalidelerine İlişkin Demografik Veriler**

Faktör	Değişken	f	%
Kayınvalidenin yaşı	40-49	11	2,2
	50-59	113	22,6
	60-69	179	35,7
	70-79	146	29,1
	80 ve üzeri	52	10,4
Kayınvalidenin öğrenim düzeyi	Okuma yazma bilmeyen	145	28,9
	Okur-Yazar/İlkokul	277	55,3
	Ortaokul	40	8
	Lise	30	6
	Yüksekokul/Üniversite	8	1,6
	Lisansütü	1	0,2
Kayınvalidenin ücretli bir işte çalışma durumu	Çalışıyor	5	1
	Çalışmıyor	425	84,4
	Emekli	71	14,2
Kayınvalidenin çocuk sayısı	1-2	114	22,7
	3-4	211	42,1
	5-6	98	19,6
	7 ve daha fazlası	78	15,6
	Toplam	501	100

Tablo 4'e göre kadınların (gelinlerin) kayınvalidelerinin en çok okur yazar/ilkokul mezunu (%55,3) oldukları, yaşlarının 40 ila 91 arasında değiştiği tespit edilmiştir. Katılımcıların cevaplarına göre kayınvalidelerinin çoğu herhangi bir işte çalışmamaktadır (%84,4). Çocuk sayılarının gelinlere göre daha fazla olduğu görülmüştür. Üç ya da dört çocuğa sahip (%42,1) olan kayınvalidelerin daha fazla olduğu saptanmıştır.

Tablo 5.**Algılanan Gelin-Kayınvalide ve Algılanan Eş (Oğul)-Kayınvalide (Anne) İlişkilerine Dair Bilgiler**

Faktör	Değişken	f	%
Algılanan Gelin-Kayınvalide arasındaki ilişki tipi	Anne-kız gibi	103	20,6
	İki yakın arkadaş gibi	32	6,4
	Ne çok yakın ne çok uzak	215	42,9
	Değişken/İnişli-çıkışlı	42	8,4
	Mesafeli	82	16,4
	Çatışmalı	11	2,2
	Kopuk	16	3,2
Gelin ile kayınvalidenin evlerinin yakınlık durumu	Aynı ev	41	8,2
	Aynı bina	45	9
	Aynı mahalle	69	13,8
	Aynı şehir/ilçe	214	42,7
	Farklı il	132	26,3
Gelin ve Kayınvalidenin görüşme sıklığı	Çok sık	211	42,1
	Arada sırada	220	43,9
	Nadiren	56	11,2
	Hemen hemen hiç	14	2,8
Algılanan eş (oğul) ve kayınvalide (anne) arasındaki ilişki tipi	Yakın anne-oğul	253	50,5
	Arkadaş gibi	8	1,6
	Ne çok yakın ne çok uzak	141	28,1
	Değişken/inişli-çıkışlı	33	6,6
	Bağımlılık dercesinde yakın	33	6,6
	Mesafeli	15	3
	Çatışmalı	12	2,4
	Kopuk	6	1,2
	Toplam	501	100

Tablo 5'e göre araştırmada gelinlerin, kayınvalideleri ile algıladıkları ilişki tipleri genelde ne çok yakın ne de çok uzaktır (%42,9). Ancak anne-kız ilişki tipinin (%20,6) bu araştırmada kayda değer oranda yüksek olduğu söylenebilir. Çatışmalı ilişkiye sahip (%2,2) ve ilişkisini kayınvalidesiyle koparmış (% 3,2) gelinlerin ise oldukça az olduğu görülmektedir. Araştırmada, kayınvalideleri ile aynı evde (%8,2), aynı apartmanda (%9), aynı mahallede (%13,8) oturan gelinler tespit edilmiştir. Ancak en çok kayınvalidesiyle aynı ilde-ilçede (%42,7) bulunan gelinlerin olduğu görülmüştür. Gelinlerin büyük çoğunluğu kayınvalideleriyle ya çok sık (%42,1) ya da arada sırada (%43,9) görüşmektedirler. Nadir görüşen (%11,2) ve hemen hemen hiç görüşmeyen (%2,8) gelin sayısı diğer kategorilere göre nispeten daha azdır. Katılımcılara eşlerinin anneleri ile aralarındaki ilişki tipi sorulmuş, en çok yakın anne-oğul ilişkisine sahip oldukları (%50,5), ardından ne çok yakın ne çok uzak ilişkilerinin olduğu (%28,1) tespit edilmiştir. İlişkilerini koparan anne-oğul çiftinin ise en az olduğu (%1,2) saptanmıştır.

Nitel kısım için amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Nitel çalışmalarda çalışma grubuna kimlerin dâhil edileceğine ilişkin kesin sınırlamalar olmaması ile birlikte araştırmanın amacı, zamanı ve kaynak gibi unsurlar katılımcı sayısının belirlenmesine etki eder (Patton, 2005). Diğer yandan sıralı karma desen araştırmalarında, nicel araştırmacılaran yola çıkılarak nitel çalışma grubu belirleneceğinden çoğunlukla katılımcılardaki gönüllülük esas alınır (Creswell, 2013). Bu noktadan hareketle araştırmada, nicel örnekleme dâhil olmuş ve ikinci aşama için gönüllü olmuş katılımcılara ulaşılmıştır. Derinlemesine görüşmeyi kabul eden 16 gönüllü katılımcı tespit edilmiştir. Çalışma Grubuna ilişkin tanımlayıcı bilgiler Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6.

Çalışma Grubuna İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler

Katılımcı	Yaş	Öğrenim Düzeyi	Yaşadığı İl	Evlilik Süresi	Evlenme biçimi	Çocuk sayısı	Kayınvalide ile Görüşme Sıklığı	Kayınvalide Hane Yakınlığı	Algılanan Anne-Oğul İlişki Tipi	Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişki Tipi
G1	30	Üniversite	Malatya	3	Tanışma/flört	1	Çok sık	Aynı ev	Birbirine karşı mesafeli	Değişken /inişli-çıkışlı
G2	45	İlkokul	Karabük	28	Görücü usulü	2	Çok sık	Aynı ev	Yakın anne-oğul	Değişken /inişli-çıkışlı
G3	43	Lisansüstü	Malatya	16	Tanışmak/flört	2	Nadiren	Aynı şehir	Ne yakın ne uzak	Mesafeli
G4	39	Lise	Malatya	20	Görücü usulü	4	Çok sık	Aynı şehir	Yakın anne-oğul	Anne-kız
G5	46	Üniversite	Bursa	23	Tanışma/flört	2	Arada sırada	Aynı şehir	Ne yakın ne uzak	Anne-kız
G6	34	Lise	Bursa	12	Görücü usulü	3	Hemen hemen hiç	Aynı şehir	Yakın anne/oğul	Çatışmalı
G7	34	Lise	Bursa	15	Tanışma/flört	2	Çok sık	Aynı mahalle	Bağımlılık derecesinde yakın	Mesafeli
G8	50	Lise	Bursa	33	Tanışma/flört	2	Nadiren	Aynı şehir	Ne yakın ne uzak	Mesafeli
G9	38	İlkokul	Mardin	15	Görücü usulü	3	Arada sırada	Aynı şehir	Yakın anne-oğul	Mesafeli
G10	39	Ortaokul	Malatya	24	Görücü usulü	2	Çok sık	Aynı şehir	Yakın anne-Oğul	Ne çok yakın ne çok uzak
G11	54	Ortaokul	Malatya	26	Görücü usulü	3	Arada sırada	Aynı şehir	Yakın anne-oğul	İki yakın arkadaş
G12	49	İlkokul	Edirne	30	Görücü usulü	2	Arada sırada	Farklı şehir	Yakın Anne-Oğul	Anne-Kız
G13	40	Üniversite	Bursa	14	Tanışma/flört	2	Arada sırada	Aynı şehir	Ne yakın ne uzak	Ne çok yakın ne çok uzak
G14	41	Lise	Bursa	13	Görücü usulü	2	Çok sık	Aynı şehir	Yakın anne-oğul	Anne-kız
G15	29	Lise	Tunceli	11	Tanışma/flört	2	Arada sırada	Farklı şehir	Yakın anne-oğul	İki yakın arkadaş
G16	25	Lise	Bursa	6	Görücü usulü	2	Çok sık	Aynı apartman	Değişken/ inişli-çıkışlı	Mesafeli

Tablo 6'a göre katılımcıların yaşları 25 ila 54 arasında değişmekte olup yaş ortalamaları 39,75'tir. Katılımcılardan üç kişinin okuma yazma bilen/ilkokul, iki kişinin ortaokul, yedi kişinin lise, üç kişinin yüksekokul/üniversite ve bir kişinin lisansüstü öğrenim düzeyinde olduğu görülmektedir. Gelinler Malatya, Bursa, Edirne, Tunceli, Karabük ve Mardin illerinden çalışmaya katılmışlardır ve evlilik süreleri 3 ile 33 yıl arasında değişmektedir. Katılımcıların dokuzunun görücü usulü ile yedisinin tanışarak/flört ederek evlendikleri görülmektedir. Çalışma grubundaki gelinler; en az bir en çok üç çocuğa sahiptirler. Araştırmaya katılan gelinlerin çoğunluğunun kayınvalideleriyle çok sık görüştikleri ve aynı şehir/ilçede yaşadıkları söylenebilir. Katılımcıların eşlerinin anneleri ile olan ilişkilerini genelde yakın anne-oğul ilişki tipine uygun buldukları görülmektedir. Araştırmaya katılan gelinlerin kayınvalideleri ile olan ilişkilerini en çok mesafeli ve anne-kız daha sonra sırasıyla iki yakın arkadaş, değişken/inişli-çıkışlı, ne çok yakın ne çok uzak ve çatışmalı olarak tarif ettikleri söylebilir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Nicel Veri Toplama Araçları

3.3.1. Aile Yapısını Değerlendirme Aracı (AYDA)

Türkiye'de ailelerin psikolojik yapı ve sistemik işleyişlerinin değerlendirilebilmesi için Gülerce (1992) tarafından geliştirilen 10'lu Likert tipinde, 36 maddeden oluşan bir ölçektir. Bu ölçek hem bireylerin kendi aile yapılarını bireysel düzeyde değerlendirmelerine olanak tanımakta hem de ailedeki eşler tarafından ilişkilerini değerlendirmelerinde kullanılmaktadır. Ölçekte iletişim, birlik, yönetim, yetkinlik, duygusal bağlam olmak üzere temelde beş alt boyut vardır. Bu alt boyutların toplamı aile uyum puanını saptamaktadır. Ölçekte ayrıca ailede doyumunu ya da çiftlere uygulandığında da evlilik doyumunu ölçen bir alt ölçek bulunmaktadır. Araştırmada iletişim, birlik, yönetim, yetkinlik, duygusal bağlam ve doyum alt ölçekleri değerlendirilmiştir ve genel aile uyum puanı hesaplanmıştır. Ölçek; okuma-yazma bilen, 12 yaş üzerindeki her bir bireye uygulanabilir bir araçtır. Doğrusal ya da döngüsel olsun, ölçekteki her bir maddeden alınabilecek en düşük puan "1" iken en yüksek puan "5" tir. Ölçeğin tamamından alınabilecek puan ise 36 ila 180 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan yüksek puan ailenin iyi ve sağlıklı uyum gösterdiğini ifade eder.

AYDA, uç veya ortalar meyletmesini kolaylaştıracak tipik birçok basamaklı bir anket değildir. Sadece iki uç nokta adlandırılmış ve aralardaki basamaklar boş bırakılmıştır. Bunun sebebi ise her katılımcının kendi kafasındaki basamaklar arasında semantik uzaklıklara müdahale etmemek ve terazileme yolu ile seçimi işaretlemesini istemektir (Bülbül, 2016).

AYDA'nın psikometrik özellikleri için 1988 yılında 600 aile ile norm çalışması yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirliği; test tekrar test tekniği ile 0.79, iki yarım test tekniği ile 0.85 bulunmuştur. İç tutarlık göstergesi olan Kuder Richardson 20 katsayısı ise 0.70 düzeyinde bulunmuştur. Ayrıca ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0.70 olarak bulunmuştur (Gülerce, 1992). Ölçeğin geçerliliği için ise kapsam, ölçüt ve yapı geçerliliğine bakılmıştır. Kapsam geçerliği için sosyal ve klinik psikolog olan beş akademisyen, bir psikiyatrist ve bir alan uzmanı psikologdan görüş alınmıştır. Uzmanlar her bir maddeyi temsil ettiğini düşündükleri alanlara ve alanı yansıtmaya derecelerine göre 1'den 10'a kadar puanlamıştır. Değerlendirme sonucunda uzmanların puanları arasındaki tutarlık katsayısı kategorileme için 0.73, derecelendirme için 0.58 olarak saptanmıştır. Ölçüt geçerliliği için ise Beavers Timber Lawn Aile Değerlendirme ölçeği ile arasındaki korelasyona bakılmış, korelasyon katsayısı 0.78 düzeyinde ve anlamlı bulunmuştur. Ayrıca Minnesota Danışma Envanterinin alt boyutu olan aile ilişkileri puanı ile ölçeğin puanları arasındaki korelasyon incelenmiş, korelasyon katsayısı 0.69 düzeyinde ve anlamlı bulunmuştur. Yapı geçerliliği için, ölçek formunu yanıtlayan ön değerlendirmede yer alan 100 üniversite öğrencisinin ölçümleri üzerinden madde analizi yapılmış, grubun alt ve üst %27'si alınarak yanıtları karşılaştırılmıştır. Analiz sonucunda ayırt etme katsayısı düşük yedi madde tespit edilmiştir. Yeniden gözden geçirmeler sonrasında 54 maddelik ölçek, yaşları 16 ila 60 arasında değişen 100 kişilik başka bir örnekleme uygulanmıştır (Gülerce, 2007). Ölçeğin psikometrik özelliklerinin araştırma için uygun olduğu düşünülmektedir. AYDA, Ek 1'de sunulmuştur.

3.3.2. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada, gelinlerin evlenme biçimi, öğrenim düzeyi, çocuk sayısı ve yaşı, gelir düzeyi, evlilik süresi, bir işte çalışma durumu, eşin yaşı, öğrenim düzeyi, kayınvalidenin öğrenim düzeyi, çalışma durumu gibi demografik bilgilerini ve algılanan kayınvalide-oğul (eş) ilişki tipi, algılanan gelin-kayınvalide ilişkisi ve tipi tespit etmek için araştırmacı tarafından hazırlanan formdur. Kişisel Bilgi Formu Taslağı Ek 2'de sunulmuştur.

Nitel Veri Toplama Aracı

3.3.3. Gelin İle Görüşme Formu

Araştırmada, gelin-kayınvalide ilişkisini, kayınvalidenin aile sistemindeki rolü ve etkilerini incelemek için araştırmacı tarafından gelinlere sorulmak üzere hazırlanan formdur. Görüşme soruları araştırmacının alt amaçlarını yansıtacak şekilde düzenlenmiştir. Görüşme soruları dört alan uzmanı tarafından değerlendirilmiştir. Ardından iki katılımcıyla pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. Uygulama sonucuna göre anlaşılamayan ve birbirine benzeyen sorular yeniden düzenlenmiştir. Görüşme formu Ek 3'te sunulmuştur.

3.4. Verilerin Toplanması

3.4.1. Nicel Verilerin Toplanması

Araştırmada nicel veriler Kişisel Bilgi Formu, Aile Yapısı Değerlendirme Aracı aracılığı ile toplanmıştır. Araştırma için uygun İnönü Üniversitesinin Etik Kurul İzni (Ek 4) ve Malatya Milli Eğitim Müdürlüğünden izin (Ek 5) alınmıştır. Uygulamalar için Yeşilyurt ve Battalgazi Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü ile iletişime geçilmiş, uygun gün ve saat tayin edilmiştir. Veri toplama araçları, Yeşilyurt ve Battalgazi Halk Eğitim Merkezi bünyesinde açılan destekleme ve yetiştirme kurslarına (trikotaj, çocuk gelişimi, dikiş-nakış, giyim, mefruşat vb.) katılan evli, çocuklu ve kayınvalidesi yaşayan kadınlara uygulanmıştır. Ayrıca diğer illere ulaşabilmek için anket formunun çevrim içi hali hazırlanmıştır. Dolayısıyla veriler çevrim-içi yolla da toplanmıştır. Uygulamalarda katılımcı onam formu aracılığıyla gönüllülük ilkesi çerçevesinde gelinlerin onayları alınmıştır. Katılımcı Onam Formu Ek 6'da sunulmuştur. Veriler 15 Kasım ve 10 Aralık 2019 tarihleri arasında toplanmıştır. Toplamda 541 kadın (gelin) katılımcıya ulaşılmıştır. Ancak eksik ve hatalı doldurmalar sebebiyle 501 kişinin yanıtları geçerli kabul edilmiştir.

3.4.2. Nitel Verilerin Toplanması

Araştırmada nitel veriler gelin ile görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Katılımcıların uygun gördükleri zaman ve mekânda, araştırmanın kapsamı ve gizlilik hakkında bilgi verildikten sonra gönüllü olan katılımcılarla görüşme yapılmıştır. Toplamda 16 katılımcıya ulaşılmıştır. Görüşmeler; 10 Mart ve 12 Haziran 2020 tarihleri arasında, Covid-19 salgını sebebiyle bir katılımcı hariç 15 katılımcıyla çevrim-içi ortamda gerçekleşmiştir. Görüşmeler katılımcıların izinleri alınarak kayıt altına alınmıştır. Fenomenolojik araştırmalarda, bir katılımcı ile birden fazla görüşme planlanabilir (Creswell, 2015). Bu yüzden araştırmada önce bir ön görüşme yapılmıştır. Ardından yarı yapılandırılmış görüşme formu çerçevesinde katılımcıların yanıtları alınmıştır. Katılımcılara duygu ve düşüncelerini derinlemesine ifade edebilmeleri için gerekli süre tanınarak görüşmeler gerçekleşmiştir. Görüşmeler ortalama 40 dakika sürmüştür. Görüşme formunda yer alan sorular yeterli gelmediği ya da anlaşılamadığı durumlarda “Bir örnek verebilir misiniz?”, “Devam edin lütfen”, “İyi derken acaba neyi kastediyorsunuz?” gibi konuşmayı ayrıntılandırıcı ve teşvik edici sorular sorulmuştur.

3.5. Verilerin Analizi

3.5.1. Nicel Verilerin Analizi

Nicel verilerin analizi için; katılımcılara uygulanan veri toplama araçlarından edinilen veriler, nicel veri analizi programına aktarılmıştır. Veriler normallik testleri, basıklık-çarpıklık değerleri, ortalama, ortanca ve tepe değerleri incelenmiştir. Normalligine ilişkin yapılan bu analizler Ek 7’de sunulmuştur. Veriler, normallik ölçütlerini karşılamadığı için Non-Parametrik tekniklerin kullanılmasına karar verilmiştir. Algılanan gelin-kayınvalide ilişkisi, gelinin öğrenim düzeyi, çalışma durumu, evlilik süresi, çiftlerin ailelerinin kültürel yönden benzerliği/farklılığı, kayınvalidenin öğrenim düzeyi, kayınvalidenin çalışma durumu, gelin-kayınvalide hane yakınlığı, gelin-kayınvalide görüşme sıklığı ve algılanan anne-oğul ilişki tipine göre farklılaşp farklılaşmadığını tespit etmek için Kruskal Wallis-H testi yapılmıştır. Farklılığın hangi gruplarda olduğunu tespit etmek için ise Mann Whitney-U analizi yapılmıştır. Algılanan gelin-kayınvalide ilişkisi, gelinin evlenme biçimi, gelinin ailesinin evliliği onaylama durumu, eşin ailesinin evliliği onaylama durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığı Mann Whitney-U testi ile saptanmıştır. AYDA puanları ile gelin-kayınvalide hane yakınlığı, gelin-

kayınvalide görüşme sıklığı ve algılanan gelin-kayınvalide ilişki tipi arasında anlamlı farklılık olup olmadığını tespit etmek için Kruskal Wallis-H testi yapılmıştır. Farklılığın hangi gruplarda olduğunu tespit etmek için ise Mann Whitney-U analizi yapılmıştır. AYDA puanları ve algılanan gelin-kayınvalide ilişkisi arasındaki anlamlı bir ilişki olup olmadığı ise Spearman Brown Sıra Farkları Kolerasyon analizi ile tespit edilmiştir. Arştırmada kullanılan ölçme aracına ilişkin yapılan güvenilirlik analizi sonucu Cronbach Alfa değeri .83 (Ek-8) olarak tespit edilmiştir. Bu değer oldukça güvenilir olarak kabul edilmektedir (Özdamar, 1999).

3.5.2. Nitel Verilerin Analizi

Nitel verilerin analizi için kayıt altına alınan görüşmeler çözümlenerek nitel veri analizi programına aktarılmıştır. Programa aktarılan veriler, içeriklerine göre analiz edilmiştir. İçerik analizi sürecinde birbirinin benzeri veriler, belli kavram ve temalar çerçevesinde bir araya getirilmiş, kavram ve temalar anlaşılır biçimde organize edilip yorumlanmıştır. Araştırmanın geçerliliği için; nitel çalışmalarda sık uygulanan üçgenleme, üye kontrolü ve zengin yoğun betimleme (Creswell, 2015) kullanılmıştır. Nitel bir çalışmanın iç geçerliğini arttırmada belki de en çok bilinen ve uygulanan strateji üçgenleme tekniğidir (Merriam, 2013). Bu teknikle çeşitli yöntemler bir araya getirilerek araştırmaların güçlenmesi sağlanır (Patton, 2014). Araştırmada üçgenleme tekniklerinden analizci üçgenlemesi kullanılmıştır. Analizci üçgenlemesi, iki veya daha fazla kişinin aynı nitel veriyi bağımsız olarak analiz etmesi ve bulguların karşılaştırılmasıdır (Patton, 2014). Dolayısıyla bu araştırmada bulgular birden fazla analizci tarafından gözden geçirilmiştir. Araştırmada görüşme çözümlenmeleri bir alan uzmanı tarafından kodlanmış ve oluşturulan kodlar konusunda ortak sonuca varılmıştır. Katılımcı doğrulaması, bulguların çalışmanın katılımcıları tarafından gözden geçirilmesidir. Araştırmacılar ve değerlendirmeciler; katılımcılardan verileri yeniden gözden geçirmelerini isteyerek, analizlerinin kesinliği, tamlığı, yansızlığı ve algılanan gerçekliğine ilişkin geniş bilgiye sahip olabilirler (Patton, 2014). Bu bağlamda, çözümlenen görüşme metinlerinin görüşme yapılan katılımcılar tarafından okunması sağlanmış ve katılımcılardan cevapların tamlığına ve doğruluğuna ilişkin görüşleri alınmıştır. Zengin, yoğun betimleme araştırmacının, durumu tanımlarken ya da araştırmadaki tema ile ilgili açıklama yaparken detay vermesidir. Detaylı betimlemeyle araştırmacı, okuyuculara bilgileri ortak özellikler sayesinde diğer ortamlara transfer edilip edilemeyeceğine karar vermesini sağlar (Creswell, 2015). Görüşme çözümlenmelerinden alınan aktarımlar, katılımcının özellikleri ve görüşme sürecindeki tutumları

da dikkate alınarak bulgular kısmında yer verilmiştir. Nitel verilerin analiz örneği Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7.
Nitel Verilerin Analiz Örneği

Görüşme Çözümlemeleri	Temalar ve Kodlar
G 4 : <i>“<u>Mesafenin uzaklığı</u> kayınvalidem ile ilişkimizi olumlu yönde etkiledi.”</i>	Gelin-Kayınvalide İlişkilerini Belirleyen Koşullar Hane yakınlığı/uzaklığı Uzakta ikamet etme
G 9: <i>“<u>Maddi sıkıntılar</u> ve <u>işsizlik</u> sebebiyle hep ailenin desteği ile ailemiz ayakta kaldı. Kayınvalidemin bizim ailemiz üzerinde etkili olması bundan kaynaklı.”</i>	Kayınvalideyi Aile Sistemine Dahil Eden Koşullar Ekonomik gerekçeler Ekonomik yetersizlik maddi sıkıntılar işsizlik
G5: <i>“<u>Loğusalık süreçlerinde</u> benim kayınvalidemin çok çok destekleri oldu. 20 gün boyunca özel bakım gösterdi bana ve çocuğuma. Uyuttu dinlendirdi beni. Hep <u>elleri dolu dolu geldi</u>. <u>Maddi sıkıntılarımızda hep destek oldu</u>. Para yolladı bize. <u>Çalışıyordum ben</u>. Kayınvalidem ben çalışırken <u>yemek yapma konusunda bana destek oldu</u>.”</i>	Kayınvalidenin Aile Sistemindeki Rolü Yaşamsal Koşullarını Kolaylaştırma Loğusalıkta destek olma Aile ekonomisine destek Çalışan anneye destek
G1: <i>Kayınvalidemden dolayı <u>eşimle hep tartıştık</u>. Çocuğum da bunu gördü. O yüzden <u>babası ile ilişki kuramadı</u>. Markete bile gidemedi. Acaba sen anneme o dönemde böyle yaptın ben seni cezalandırıyor muyum düşüncesi midir bilmiyorum. <u>Babasına çok mesefe koymuştu</u>.</i>	Kayınvalidenin Aile Sistemine Etkileri Aile ilişkilerinin bozulması Eş ilişkilerinin bozulması Eşle tartışma Ebeveyn-çocuk ilişkilerinin bozulması Babayla ilişki kuramama Babaya mesafeli olma

3.6. Araştırmacının Rolü

Araştırmacının özgeçmişi, nitelikleri ve deneyimleri araştırmada ana veri toplama ve analiz aracı olmasından dolayı araştırmacının güvenilirliği, inandırıcılığı sağlamada önemli bir etkindir (Patton, 2005). Araştırmacının tecrübeleri, ilgi duyduğu çalışma alanları, eğitimi ve kişisel özellikleri gibi faktörlerin araştırılan fenomenle uyumluluğu hakemlerin ve okuyucuların analizlere ve yorumlara inanmasını kolaylaştırabilir (Shipman, 2015). Bu doğrultuda araştırmacı hakkında araştırma konusu ile örtüşen bilgiler paylaşılacaktır.

Araştırmacı, Rehberlik ve Psikolojik Danışma alanında doktora eğitimini sürdürmektedir. Aile ve Evlilik Danışmanlığı alanında ve bilimsel araştırmalar konusunda yüksek lisans ve doktora düzeyindeki derslerini başarı ile tamamlamıştır. 2012 yılında Sistemik Psikoterapi Enstitüsü ve If Weinheim Enstitülerinin Eğitim Modelleri doğrultusunda 120 saatlik (süpervizyonlu) “Sistemik Aile Terapisi” eğitimini tamamlamıştır. Araştırmacı 2019 yılında özel bir kurumdan “Nitel Araştırmalar” eğitimi almıştır. Ayrıca 2020 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi onaylı 450 saatlik (süpervizyonlu) “Aile Danışmanlığı” eğitimini tamamlamıştır. Doktora seminer çalışmalarında üçer jüri üyesinin onayıyla geçerli kabul edilen nitel araştırma yöntemine dayalı araştırmalar yapılmıştır. Bu çalışmaların birisi Selçuk Edebiyat Fakültesi Dergisinde yayımlanmıştır (Tunca ve Durmuş, 2019) diğer çalışma ise değerlendirme sürecindedir. Ayrıca araştırmacının nicel yöntemine dayalı yayımlanmış makalesi (Tunca ve Durmuş, 2018) ve bildirileri (Erdemir, Sumbas, Tunca ve Umur, 2018) mevcuttur. Araştırmacı yedi yıldır evlidir. Gelin rolü bulunduğundan gelin-kayınvalide ilişkileri konusunda deneyimlidir. Araştırmacı Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı bir okulda “Psikolojik Danışman” olarak sahada görev yapmaktadır. Aile Eğitimi (0-18 Yaş Aile Eğitimi, 7-19 Yaş Aile Eğitimi vb.) konusunda hizmetiçi eğitimler almış ve ailelere eğitimler vermiştir. Araştırmacının eğitimlerde karşılaştığı önemli bir gözlem kök ailelerin aile hayatlarına müdahaleleridir. Tüm bunların dışında araştırmacının uzmanlaşmak istediği ilgi alanı, aile ve evlilik danışmanlığıdır.

4. BULGULAR

Bu kısımda nicel ve nitel verilere ilişkin bulgular sunulmuştur. Nicel bulguların sunumunda tablolar, nitel bulguların sunumunda şekiller kullanılmıştır.

4.1. Nicel Verilere İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu kısmında; algılanan gelin-kayınvalide ilişkileri gelinin çalışma durumu, öğrenim düzeyi, evlilik süresi, evlenme biçimi, gelinin ailesinin evliliğini onaylama durumu, eşin ailesinin evliliği onaylama durumu, çiftlerin ailelerinin kültürel açıdan benzerliği/farklılığı, kayınvalidenin öğrenim düzeyi, kayınvalidenin çalışma durumu, gelin-kayınvalide hane yakınlığı, gelin-kayınvalide görüşme sıklığı ve algılanan anne-oğul ilişki tipine göre farklı gelinin aile uyumu ile gelin-kayınvalide hane yakınlığı, gelin-kayınvalide görüşme sıklığı ve algılanan gelin-kayınvalide ilişki tipi arasında anlamlı farklılık olup olmadığı, gelinin aile uyumu (iletişim, birlik, yönetim, yetkinlik, duygusal bağlam, doyum) ile algılanan gelin-kayınvalide ilişkisi arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 8.

Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişkinin Gelinin Öğrenim Düzeyine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>n</i>	<i>x</i> _{sıra}	<i>x</i> ²	<i>sd</i>	<i>p</i>	<i>u</i>
Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişkisi	1.Okur-Yazar/İlkokul	72	302,77	12,000	4	,017	1>2,
	2.Ortaokul	51	251,99				1>3,
	3.Lise	102	237,78				1>4, 1>5
	4.Yüksekokul/Üniversite	223	239,57				
	5.Lisansüstü	53	253,25				
	Toplam	501					

Tablo 8 incelendiğinde gelinlerin öğrenim düzeyi ile algılanan gelin-kayınvalide ilişkisi ($X^2=12,000$, $p<.05$) puanları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Söz konusu farklılığı saptamak için Mann Whitney-U analizi yapılmıştır. Bulgulara göre; öğrenim düzeyi okur-yazar/ilkokul olan gelinler ile ortaokul olan gelinler arasında okur-yazar/ilkokul olanlar lehine

($z=-1, 995, p<.05$), öğrenim düzeyi okur-yazar/ilkokul olan gelinler ile lise olanlar arasında okur-yazar/ilkokul olanlar lehine ($z=-2, 817, p<.01$), öğrenim düzeyi okur-yazar/ilkokul olan gelinler ile yüksekokul/üniversite olan gelinler arasında okur-yazar/ilkokul olanlar lehine ($z=-3, 305, p<.01$), öğrenim düzeyi okur-yazar/ilkokul olan gelinler ile lisansüstü olan gelinler arasında okur-yazar/ilkokul olanlar lehine ($z=-2, 109, p<.05$) anlamlı farklılık tespit edilmiştir. **Öğrenim düzeyi okur-yazar/ilkokul olan gelinlerin diğer katılımcılara göre gelin-kayınvalide ilişkilerini daha olumlu değerlendirdikleri saptanmıştır.**

Tablo 9.

Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişkisinin Gelinin Çalışma Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>n</i>	<i>x_{sıra}</i>	<i>x²</i>	<i>sd</i>	<i>p</i>
Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişkisi	Çalışıyor	223	236,55	6,003	2	,050
	Çalışmıyor	265	260,06			
	Emekli	13	314,19			
	Toplam	501				

Tablo 9 incelendiğinde gelinlerin çalışma durumu ile algılanan gelin-kayınvalide ilişkisi ($X^2=6,003, p>.05$) puanları arasında anlamlı farklılık tespit edilememiştir. **Gelinin kayınvalidesiyle ilişkisinin niteliği çalışma durumuna göre farklılaşmamaktadır.**

Tablo 10.

Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişkisinin Gelinin Evlilik Süresine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>n</i>	<i>x_{sıra}</i>	<i>x²</i>	<i>sd</i>	<i>p</i>
Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişkisi	1-4	43	264,44	3,428	5	,634
	5-9	94	249,86			
	10-14	97	257,13			
	15-19	97	228,94			
	20-25	88	261,46			
	25 ve üzeri	82	252,87			
	Toplam	501				

Tablo 10 incelendiğinde gelinlerin evlilik süresi ile algılanan gelin-kayınvalide ilişkisi ($X^2=3,428$, $p>.05$) puanları arasında anlamlı farklılık tespit edilememiştir. **Gelinin kayınvalidesiyle ilişkisinin niteliği gelinin evlilik süresine göre farklılaşmamaktadır.**

Tablo 11.

Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişkisinin Gelinin Evlenme Biçimine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>n</i>	<i>x_{sıra}</i>	<i>U</i>	<i>p</i>
Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişkisi	Görücü Usulü	223	259,59	28925,000	,237
	Tanışarak/Flört	265	244,49		
	Toplam	501			

Tablo 11 incelendiğinde gelinlerin evlenme biçimi ile algılanan gelin-kayınvalide ilişkisi puanları ($U= 28925,000$, $p>.05$) arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. **Gelinin kayınvalidesiyle ilişkisinin niteliği gelinin evlenme biçimine göre farklılaşmamaktadır.**

Tablo 12.

Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişkisinin Gelinin Ailesinin Evliliğini Onaylama Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>n</i>	<i>x_{sıra}</i>	<i>U</i>	<i>p</i>
Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişkisi	Onayladılar	463	256,24	6369,500	,004
	Onaylamadılar	38	187,12		
	Toplam	501			

Tablo 12 incelendiğinde gelinlerin ailelerinin evliliğini onaylama durumu ile algılanan gelin-kayınvalide ilişkisi puanları ($U= 6369,500$, $p<.01$) arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Evliliği aileleri tarafından onaylanan gelinler ile evliliği aileleri tarafından onaylanmayan gelinler kıyaslandığında, evliliği aileleri tarafından onaylanan gelinlerin lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir. **Aileleri tarafından evliliği onaylanan gelinlerin, evliliği aileleri tarafından onaylanmayanlara göre gelin-kayınvalide ilişkilerini daha olumlu değerlendirdikleri saptanmıştır.**

Tablo 13.

Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişkinin Gelinin Eşinin Ailesinin Evliliğini Onaylama Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>n</i>	<i>x_{sıra}</i>	<i>U</i>	<i>p</i>
Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişkisi	Onayladılar	479	257,57	2122,500	,000
	Onaylamadılar	22	107,98		
	Toplam	501			

Tablo 13 incelendiğinde gelinlerin eşlerinin ailelerinin evliliğini onaylama durumu ile algılanan gelin-kayınvalide ilişki puanları ($U= 2122,500$, $p<.001$) arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Evliliği eşlerinin aileleri tarafından onaylanan gelinler ile evliliği eşlerinin aileleri tarafından onaylanmayan gelinler kıyaslandığında, evliliği eşlerinin aileleri tarafından onaylanan gelinler lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir. **Eşlerinin aileleri tarafından evliliği onaylanan gelinlerin, evliliği eşlerinin aileleri tarafından onaylanmayanlara göre gelin-kayınvalide ilişkilerini daha olumlu değerlendirdikleri saptanmıştır.**

Tablo 14.

Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişkinin Çiftlerin Ailelerinin Kültürel Benzerlik/Farklılıkları Açısından Değişkenlik Gösterip Göstemediğine Yönelik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>n</i>	<i>x_{sıra}</i>	<i>x²</i>	<i>sd</i>	<i>p</i>	<i>U</i>
Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişkisi	1.Oldukça benzerler	229	301,26	65,294	2	0,00	1>2,
	2.Ne çok benzer ne de çok farklılar	169	231,95				1>3,
	3.Oldukça farklılar	103	170,50	2>3			
	Toplam	501					

Tablo 14 incelendiğinde çiftlerin ailelerinin kültürel açıdan benzerlik/farklılık durumları ile algılanan gelin-kayınvalide ilişkisi ($X^2=65,294$, $p<.001$) puanları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Söz konusu farklılığı saptamak için Mann Whitney-U analizi yapılmıştır. Bulgulara göre; ailelerini kültürel açıdan oldukça oldukça benzer bulan gelinler ile ne çok benzer ne çok farklı bulan gelinler arasında oldukça benzer bulan gelinler lehine ($z=-5,048$, $p<.001$), ailelerini oldukça benzer bulan gelinler ile oldukça farklı bulan gelinler arasında oldukça benzer bulanlar lehine ($z=-7,532$, $p<.001$), ailelerini ne çok benzer ne çok farklı bulan

gelinler ile oldukça farklı bulan gelinler arasında ne çok benzer ne de çok farklı bulanlar lehine ($z=-3,774$, $p<.001$) anlamlı farklılık tespit edilmiştir. **Kendi aileleri ve eşlerinin aileleri kültürel açıdan benzer olan gelinlerin, gelin-kayınvalide ilişkilerini daha olumlu yönde değerlendirdikleri saptanmıştır.**

Tablo 15.

Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişkisinin Kayınvalidenin Öğrenim Düzeyi Açısından Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$X_{sıra}$	X^2	sd	p
Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişkisi	Okuma Yazma Bilmeyen	145	245,93	1,853	6	,869
	Okur-Yazar/İlkokul	277	248,39			
	Ortaokul	40	267,34			
	Lise	30	269,62			
	Yüksekokul/Üniversite	8	271,44			
	Lisansüstü	1	335,00			
	Toplam	501				

Tablo 15 incelendiğinde kayınvalidenin öğrenim düzeyi ile algılanan gelin-kayınvalide ilişkisi ($X^2=1,853$, $p>.05$) puanları arasında anlamlı farklılık tespit edilememiştir. **Gelinin kayınvalidesiyle ilişkisinin niteliği kayınvalidesinin öğrenim düzeyine göre farklılaşmamaktadır.**

Tablo 16.

Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişkisinin Kayınvalidenin Çalışma Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	n	$x_{sıra}$	x^2	sd	p
Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişkisi	Çalışıyor	5	105,40	5,752	2	,056
	Çalışmıyor	425	254,12			
	Emekli	71	242,58			
	Toplam	501				

Tablo 16 incelendiğinde kayınvalidelerin çalışma durumu ile algılanan gelin-kayınvalide ilişkisi ($X^2=5,752$, $p>.05$) puanları arasında anlamlı farklılık tespit edilememiştir. **Gelinin, kayınvalidesiyle ilişkisinin niteliği kayınvalidenin çalışma durumuna göre farklılaşmamaktadır.**

Tablo 17.**Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişkisinin Gelin-Kayınvalide Hane Yakınlığına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları**

Puan	Gruplar	<i>n</i>	<i>x</i> _{sıra}	<i>x</i> ²	<i>sd</i>	<i>p</i>	<i>U</i>
Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişkisi	1.Aynı ev	41	329,27	24,132	4	0,00	1>3,
	2.Aynı bina	45	296,86				1>4,
	3.Aynı mahalle	69	266,19				1>5,
	4.Aynı şehir/ilçe	214	236,00				2>4, 2>5
	5.Farklı il	132	227,43				
	Toplam	501					

Tablo 17 incelendiğinde gelinlerin kayınvalideleriyle olan hane yakınlığı ile algılanan gelin-kayınvalide ilişkisi ($X^2=24,132$, $p<.001$) puanları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Söz konusu farklılığı saptamak için Mann Whitney-U analizi yapılmıştır. Bulgulara göre; kayınvalideleriyle aynı evde yaşayan gelinler ile aynı mahallede yaşayan arasında aynı evde yaşayanlar lehine ($z=-2, 144$, $p<.05$), kayınvalideleriyle aynı evde yaşayan gelinler ile aynı şehir/ilçede yaşayanlar arasında aynı evde yaşayanlar lehine ($z=-3, 837$, $p<.001$), kayınvalideleriyle aynı evde yaşayan gelinler ile farklı ilde yaşayanlar arasında aynı evde yaşayanların lehine ($z=-4, 034$, $p<.001$), kayınvalideleriyle aynı binada yaşayanlar ile aynı şehir/ilçede yaşayanlar arasında aynı binada oturanların lehine ($z=-2, 660$, $p<.01$) ve kayınvalidesi ile aynı binada yaşayanlar ile farklı ilde yaşayanlar arasında aynı binada yaşayanlar lehine ($z=-2, 918$, $p<.01$) anlamlı farklılık tespit edilmiştir. **Kayınvalideleriyle aynı evde ve aynı binada yaşayan gelinlerin aynı şehir ve farklı şehirde yaşayanlara göre gelin-kayınvalide ilişkilerini daha olumlu değerlendirdikleri saptanmıştır. Ayrıca aynı evde yaşayanların aynı mahallede yaşayanlara göre gelin-kayınvalide ilişkilerini daha olumlu değerlendirdikleri saptanmıştır.**

Tablo 18.**Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişkisinin Gelin-Kayınvalide Görüşme Sıklığına Göre Farklaşp Farklaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları**

Puan	Gruplar	<i>n</i>	<i>x</i> _{sıra}	<i>x</i> ²	<i>sd</i>	<i>p</i>	<i>U</i>
Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişkisi	1.Çok sık	211	318,66	122,420	3	0,00	1>2, 1>3, 1>4 2>3, 2>4 3>4
	2.Arada sırada	220	229,16				
	3.Nadiren	56	134,48				
	4.Hemen hemen hiç	14	40,57				
	Toplam	501					

Tablo 18 incelendiğinde gelinlerin kayınvalideleriyle görüşme sıklığı ile algılanan gelin-kayınvalide ilişkisi ($X^2=122,420$, $p<.001$) puanları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Söz konusu farklılığı saptamak için Mann Whitney-U analizi yapılmıştır. Bulgulara göre; kayınvalideleriyle çok sık görüşen gelinler ile arada sırada görüşenler arasında çok sık görüşenler lehine ($z=-7,152$, $p<.001$), çok sık görüşen gelinler ile nadiren görüşenler arasında çok sık görüşenler lehine ($z=-7,795$, $p<.001$), çok sık görüşen gelinler ile hemen hemen hiç görüşmeyenler arasında çok sık görüşenler lehine ($z=-6,057$, $p<.001$), arada sırada görüşen gelinler ile nadiren görüşenler arasında arada sırada görüşenler lehine ($z=-5,407$, $p<.001$), arada sırada görüşen gelinler ile hemen hemen hiç görüşmeyenler arasında arada sırada görüşenler lehine ($z=-5,617$, $p<.001$), nadiren görüşen gelinler ile hemen hemen hiç görüşmeyenler arasında nadiren görüşenler lehine ($z=-3,328$, $p<.01$) anlamlı farklılık tespit edilmiştir. **Kayınvalideleriyle hemen hemen hiç görüşmeyen gelinlerin çok sık, arada sırada ve nadiren görüşenlere göre; nadiren görüşen gelinlerin çok sık ve arada sırada görüşenlere göre; arada sırada görüşenlerin çok sık görüşenlere kıyasla ilişkilerini daha olumsuz değerlendirdikleri saptanmıştır. Gelin-kayınvalide görüşme sıklığı azaldıkça algılanan gelin-kayınvalide ilişkisi olumsuzlaşmaktadır.**

Tablo 19.**Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişkisinin Algılanan Anne-Oğul İlişki Tipine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları**

Puan	Gruplar	N	$X_{sıra}$	X^2	sd	p	u
Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişkisi	1.Yakın anne-oğul	253	299,87	87,374	7	0,00	1>3, 1>4,
	2.Arkadaş gibi	8	367,63				1>5, 1>6,
	3.Ne çok yakın ne çok uzak	141	217,44				1>7, 1>8,
	4.Değişken/inişli-çıkışlı	33	154,48				3>4, 3>7,
	5.Bağımlılık dercesinde yakın	32	207,25				3>8
	6.Mesafeli	15	172,13				5>7
	7.Çatışmalı	12	92,83				
	8.Kopuk	7	122,57				
	Toplam	501					

Tablo 19 incelendiğinde algılanan anne-oğul ilişki tipi ile algılanan gelin-kayınvalide ilişkisi ($X^2=87,374, p<.001$) puanları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Söz konusu farklılığı saptamak için Mann Whitney-U analizi yapılmıştır. Bulgulara göre; yakın anne-oğul ilişki tipi ile ne çok yakın ne çok uzak ilişki tipi arasında yakın anne-oğul ilişki tipi lehine ($z=-5,778, p<.001$), yakın anne-oğul ilişki tipi ile değişken/inişli-çıkışlı ilişki tipi arasında yakın anne-oğul ilişki tipi lehine ($z=-5,568, p<.001$), yakın anne-oğul ilişki tipi ile bağımlılık derecesinde yakın ilişki arasında yakın anne-oğul ilişki tipi lehine ($z=-3,454, p<.01$), yakın anne-oğul ilişki tipi ile mesafeli ilişki tipi arasında yakın anne-oğul ilişki tipi lehine ($z=-3,353, p<.01$), yakın anne-oğul ilişki tipi ile çatışmalı ilişki tipi arasında yakın anne-oğul ilişki tipi lehine ($z=-4,629, p<.001$), yakın anne-oğul ilişki tipi ile kopuk ilişki tipi arasında yakın anne-oğul ilişki tipi lehine ($z=-3,107, p<.01$), ne çok yakın ne çok uzak ilişki tipi ile değişken/inişli-çıkışlı ilişki tipi arasında ne çok yakın ne çok uzak ilişki tipi lehine ($z=-2,523, p<.05$), ne çok yakın ne çok uzak ilişki tipi ile çatışmalı ilişki tipi arasında ne çok yakın ne çok uzak ilişki tipi lehine ($z=-3,341, p<.01$), ne çok yakın ne çok uzak ilişki tipi ile kopuk ilişki tipi arasında ne çok yakın ne çok uzak ilişki tipi lehine ($z=-1,984, p<.05$), bağımlılık derecesinde yakın ilişki tipi ile çatışmalı ilişki tipi arasında bağımlılık derecesinde yakın ilişki tipi lehine ($z=-2,597, p<.01$) anlamlı farklılık tespit edilmiştir. **Katılımcıların yanıtlarına göre eşlerinin kayınvalideleriyle ilişki tipi yakın anne-oğul ve ne çok yakın ne çok uzak olanların değişken/inişli-çıkışlı, çatışmalı, kopuk olanlara kıyasla gelin-kayınvalide ilişkilerini daha olumlu değerlendirdikleri saptanmıştır. Ayrıca eşleri anneleri ile yakın anne oğul**

ilişkinine sahip gelinlerin iki yakın arkadaş ilişkisi haricinde diğer tüm ilişki tiplerine göre gelin-kayınvalide ilişkilerini daha olumlu değerlendirdikleri tespit edilmiştir. Eşleri anneleriyle çatışmalı ilişki kuran katılımcıların eşleri anneleriyle bağımlılık dercesinde yakın ilişki kuranlara göre gelin-kayınvalide ilişkilerini daha olumsuz değerlendirdikleri saptanmıştır.

Tablo 20.

AYDA Puanlarının Gelin-Kayınvalide Hane Yakınlığına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>n</i>	<i>x</i> _{sıra}	<i>x</i> ²	<i>sd</i>	<i>p</i>	<i>U</i>
AYDA Toplam	1.Aynı ev	41	243,82	13,185	4	,010	2>3
	2.Aynı bina	45	267,07				3<5
	3.Aynı mahalle	69	206,39				4<5
	4.Aynı şehir/ilçe	214	244,98				
	5.Farklı il	132	280,83				
AYDA İletişim	1.Aynı ev	41	247,76	9,664	4	,046	2>3
	2.Aynı bina	45	285,96				3<5
	3.Aynı mahalle	69	216,16				
	4.Aynı şehir/ilçe	214	243,44				
	5.Farklı il	132	270,56				
AYDA Birlik	1.Aynı ev	41	202,76	17,681	4	,001	1<4
	2.Aynı bina	45	213,60				1<5
	3.Aynı mahalle	69	220,99				2<5
	4.Aynı şehir/ilçe	214	257,84				3<5
	5.Farklı il	132	283,34				
AYDA Yönetim	1.Aynı ev	41	253,16	3,848	4	,427	
	2.Aynı bina	45	260,87				
	3.Aynı mahalle	69	219,75				
	4.Aynı şehir/ilçe	214	254,65				
	5.Farklı il	132	257,39				
AYDA Yetkinlik	1.Aynı ev	41	244,99	13,448	4	,009	1<2
	2.Aynı bina	45	309,96				2>3, 2>4
	3.Aynı mahalle	69	228,20				
	4.Aynı şehir/ilçe	214	237,27				
	5.Farklı il	132	266,94				
AYDA Duygusal Bağlam	1.Aynı ev	41	282,38	12,527	4	,014	1>4
	2.Aynı bina	45	266,78				4<5
	3.Aynı mahalle	69	246,88				
	4.Aynı şehir/ilçe	214	227,28				
	5.Farklı il	132	276,48				
AYDA Doyum	1.Aynı ev	41	267,24	4,111	4	,391	
	2.Aynı bina	45	233,68				
	3.Aynı mahalle	69	228,84				
	4.Aynı şehir/ilçe	214	250,11				
	5.Farklı il	132	264,88				

Tablo 20 incelendiğinde gelinlerin kayınvalideleriyle olan hane yakınlığı ile aile yapısı değerlendirme aracı Toplam ($X^2=13,185$, $p<.05$), İletişim ($X^2=9,644$, $p<.05$), Birlik

($X^2=17,681$, $p<.05$), Yetkinlik ($X^2=13,448$, $p<.05$) ve Duygusal Bağlam ($X^2=12,527$, $p<.05$) puanları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Söz konusu farklılığı saptamak için Mann Whitney-U analizi yapılmıştır. Bulgulara göre; Toplam AYDA puanları açısından kayınvalideleri ile aynı binada yaşayan gelinler ile aynı mahallede yaşayanlar arasında aynı binada yaşayanlar lehine ($z=-2.340$, $p<.05$), aynı mahallede yaşayanlar ile farklı illerde yaşayanlar arasında farklı ilde yaşayanlar lehine ($z=-3.510$, $p<.001$) ve aynı şehir/ilçede yaşayan ile farklı ilde yaşayanlar arasında farklı ilde yaşayanlar lehine ($z=-2.181$, $p<.05$) anlamlı farklılık tespit edilmiştir. **Kayınvalideleriyle aynı binada yaşayan gelinlerin aynı mahallede yaşayanlara göre aile uyum puanlarının daha yüksek olduğu, kayınvalideleriyle farklı illerde yaşayan gelinlerin ise aynı mahallede ve aynı şehirde yaşayanlara göre aile uyum puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.**

AYDA İletişim puanları açısından kayınvalideleri ile aynı binada yaşayan gelinler ile aynı mahallede yaşayanlar arasında aynı binada yaşayanlar lehine ($z=-2.630$, $p<.05$), kayınvalideleriyle aynı mahallede yaşayanlar ile farklı illerde yaşayanlar arasında farklı ilde yaşayanlar lehine ($z=-2.525$, $p<.05$) anlamlı farklılık tespit edilmiştir. **Kayınvalideleriyle farklı ilde yaşayan gelinlerin aynı mahallede yaşayanlara göre ve kayınvalideleriyle aynı binada yaşayanların ise aynı mahallede yaşayanlara göre aile iletişim puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.**

AYDA Birlik puanları açısından kayınvalideleriyle aynı evde yaşayan gelinler ile aynı il/ilçede yaşayanlar arasında aynı il/ilçede yaşayanlar lehine ($z=-2.260$, $p<.05$), kayınvalideleriyle aynı evde yaşayan gelinler ile farklı ilde yaşayanlar arasında farklı ilde yaşayanlar lehine ($z=-3.126$, $p<.05$), kayınvalideleri ile aynı binada yaşayan gelinler ile farklı illerde yaşayanlar arasında farklı illerde yaşayanlar lehine ($z=-2.790$, $p<.05$), aynı mahallede yaşayanlar ile farklı illerde yaşayanlar arasında farklı ilde yaşayanlar lehine ($z=-2.802$, $p<.01$) anlamlı farklılık tespit edilmiştir. **Kayınvalideleriyle aynı ilde/ilçede yaşayan gelinlerin aynı evde yaşayanlara göre, farklı ilde yaşayanların aynı ev, aynı bina veya aynı mahallede yaşayanlara göre aile birlik puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.**

AYDA Yetkinlik puanları açısından kayınvalideleriyle aynı evde yaşayan gelinler ile aynı binada yaşayanlar arasında aynı binada yaşayanlar lehine ($z=-2.091$, $p<.05$), kayınvalideleri ile aynı binada yaşayan gelinler ile aynı mahallede yaşayanlar arasında aynı binada yaşayanlar lehine ($z=-3.070$, $p<.05$) ve kayınvalideleri ile aynı binada yaşayan gelinler ile aynı il/ilçede yaşayanlar arasında aynı binada yaşayanlar lehine ($z=-3.057$, $p<.05$) anlamlı farklılık tespit

edilmiştir. **Kayınvalideleriyle aynı binada yaşayan gelinlerin aynı ev, aynı mahalle ve aynı il/ilçede yaşayanlara göre aile yetkinlik puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.**

AYDA Duygusal Bağlam puanları açısından kayınvalideleriyle aynı evde yaşayan gelinler ile aynı il/ilçede yaşayanlar arasında aynı evde yaşayanlar lehine ($z=-2.216$, $p<.05$) ve aynı il/ilçede yaşayan ile farklı ilde yaşayanlar arasında farklı ilde yaşayanlar lehine ($z=-3.080$, $p<.01$) anlamlı farklılık tespit edilmiştir. **Kayınvalideleriyle aynı evde yaşayan gelinlerin aynı il/ilçede yaşayanlara göre, farklı ilde yaşayanların aynı il/ilçede yaşayalara göre aile duygusal bağlam puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.**

Tablo 21.

AYDA Puanlarının Gelin-Kayınvalide Görüşme Sıklığına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>n</i>	<i>x</i> _{sıra}	<i>x</i> ²	<i>sd</i>	<i>p</i>	<i>U</i>
AYDA Toplam	1.Çok sık	211	255,36	14,358	3	0,02	1>3, 1>4
	2.Arada sırada	220	265,60				
	3.Nadiren	56	196,54				
	4.Hemen hemen hiç	14	173,64				
AYDA İletişim	1.Çok sık	211	257,50	8,296	3	,040	1>3
	2.Arada sırada	220	259,43				
	3.Nadiren	56	204,34				
	4.Hemen hemen hiç	14	207,21				
AYDA Birlik	1.Çok sık	211	240,08	12,836	3	,005	1<2
	2.Arada sırada	220	273,67				
	3.Nadiren	56	222,39				
	4.Hemen hemen hiç	14	173,79				
AYDA Yönetim	1.Çok sık	211	253,79	8,535	3	,036	2>3, 2>4
	2.Arada sırada	220	262,42				
	3.Nadiren	56	212,79				
	4.Hemen hemen hiç	14	182,43				
AYDA Yetkinlik	1.Çok sık	211	267,38	8,885	3	,031	1>3, 1>4
	2.Arada sırada	220	247,80				
	3.Nadiren	56	217,56				
	4.Hemen hemen hiç	14	188,11				
AYDA Duygusal Bağlam	1.Çok sık	211	272,51	17,027	3	,001	1>3, 1>4,
	2.Arada sırada	220	248,44				
	3.Nadiren	56	204,05				
	4.Hemen hemen hiç	14	154,86				
AYDA Doyum	1.Çok sık	211	265,91	9,962	3	,019	1>4
	2.Arada sırada	220	249,16				
	3.Nadiren	56	224,96				
	4.Hemen hemen hiç	14	159,39				

Tablo 21 incelendiğinde gelinlerin kayınvalideleriyle olan görüşme sıklığı ile aile yapısı değerlendirme aracı Toplam ($X^2=14,358$, $p<.05$), İletişim ($X^2=8,296$, $p<.05$), Birlik ($X^2=12,836$, $p<.01$), Yönetim ($X^2=8,535$, $p<.05$), Yetkinlik ($X^2=8,885$, $p<.05$), Duygusal Bağlam ($X^2=17,027$, $p<.01$) ve Doyum ($X^2=9,962$, $p<.05$) puanları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Söz konusu farklılığı saptamak için Mann Whitney-U analizi yapılmıştır. Bulgulara göre; Toplam AYDA puanları açısından kayınvalideleriyle çok sık görüşen gelinlerle nadiren görüşen gelinler arasında çok sık görüşenler lehine ($z=-2,773$, $p<.01$), kayınvalideleriyle çok sık görüşenlerle hemen hemen hiç görüşmeyenler arasında çok sık

görüşenler lehine ($z=-1,995$, $p<.05$), kayınvalideleriyle arada sırada görüşen gelinler ile nadiren görüşenler arasında arada sırada görüşenlerin lehine ($z=-3,157$, $p<.01$) ve kayınvalideleriyle arada sırada görüşen gelinler ile hemen hemen hiç görüşmeyenler arasında arada sırada görüşenlerin lehine ($z=-2,261$, $p<.05$) anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. **Kayınvalideleriyle çok sık ve arada sırada görüşen gelinlerin nadiren ve hemen hemen hiç görüşmeyenlere göre aile uyum puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.**

AYDA İletişim puanları açısından kayınvalideleriyle çok sık görüşen gelinlerle nadiren görüşen gelinler arasında çok sık görüşenler lehine ($z=-2,542$, $p<.01$) ve kayınvalideleriyle arada sırada görüşen gelinler ile nadiren görüşenler arasında arada sırada görüşenlerin lehine ($z=-2,475$, $p<.05$) anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. **Kayınvalideleriyle çok sık ve arada sırada görüşen gelinlerin nadiren görüşenlere göre aile iletişim puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.**

AYDA Birlik puanları açısından kayınvalideleriyle çok sık görüşen gelinler ile arada sırada görüşen gelinler arasında arada sırada görüşenler lehine ($z=-2,429$, $p<.05$), kayınvalideleriyle arada sırada görüşen gelinler ile nadiren görüşenler arasında arada sırada görüşenlerin lehine ($z=-2,375$, $p<.01$) ve kayınvalideleriyle arada sırada görüşen gelinler ile hemen hemen hiç görüşmeyenler arasında arada sırada görüşenlerin lehine ($z=-2,428$, $p<.05$) anlamlı farklılık tespit edilmiştir. **Kayınvalideleriyle arada sırada görüşen gelinlerin çok sık, nadiren ve hemen hemen hiç görüşmeyenlere göre aile birlik puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.**

AYDA Yönetim puanları açısından kayınvalideleriyle arada sırada görüşen gelinler ile nadiren görüşenler arasında arada sırada görüşenlerin lehine ($z=-2,261$, $p<.05$) ve kayınvalideleriyle arada sırada görüşen gelinler ile hemen hemen hiç görüşmeyenler arasında arada sırada görüşenlerin lehine ($z=-2,047$, $p<.05$) anlamlı farklılık tespit edilmiştir. **Kayınvalideleriyle arada sırada görüşen gelinlerin nadiren ya da hemen hemen hiç görüşmeyenlere göre ailedeki yönetim puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.**

AYDA Yetkinlik puanları açısından kayınvalideleriyle çok sık görüşen gelinlerle nadiren görüşen gelinler arasında çok sık görüşenler lehine ($z=-2,330$, $p<.05$) ve kayınvalideleriyle çok sık görüşenlerle hemen hemen hiç görüşmeyenler arasında çok sık görüşenler lehine ($z=-1,997$, $p<.05$) anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. **Kayınvalideleriyle çok sık görüşen görüşen gelinlerin nadiren veya hemen hemen hiç görüşmeyen gelinlere göre ailedeki yetkinlik puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.**

AYDA Duygusal Bağlam puanları açısından kayınvalideleriyle çok sık görüşen gelinlerle nadiren görüşen gelinler arasında çok sık görüşenler lehine ($z=-3,161$, $p<.01$), kayınvalideleriyle çok sık görüşenlerle hemen hemen hiç görüşmeyenler arasında çok sık görüşenler lehine ($z=-2,999$, $p<.01$), kayınvalideleriyle arada sırada görüşen gelinler ile nadiren görüşenler arasında arada sırada görüşenlerin lehine ($z=-2,058$, $p<.01$) ve kayınvalideleriyle arada sırada görüşen gelinler ile hemen hemen hiç görüşmeyenler arasında arada sırada görüşenlerin lehine ($z=-2,341$, $p<.05$) anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. **Kayınvalideleriyle çok sık veya arada sırada görüşen gelinlerin nadiren ya da hiç görüşmeyenlere göre ailelerindeki duygusal bağlamın daha yüksek olduğu saptanmıştır.**

AYDA Doyum puanları açısından kayınvalideleriyle çok sık görüşenlerle hemen hemen hiç görüşmeyenler arasında çok sık görüşenler lehine ($z=-2,766$, $p<.01$) ve kayınvalideleriyle arada sırada görüşen gelinler ile hemen hemen hiç görüşmeyenler arasında arada sırada görüşenlerin lehine ($z=-2,308$, $p<.05$) anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. **Kayınvalideleriyle çok sık görüşen veya arada sırada görüşen gelinlerin hiç görüşmeyenlere göre evlilik doyumlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.**

Tablo 22.

AYDA Puanlarının Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişki Tipine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>n</i>	<i>x_{sıra}</i>	<i>x²</i>	<i>sd</i>	<i>p</i>	<i>U</i>
AYDA Toplam	1.Anne-kız gibi	103	289,36	24,157	6	0,00	1>4, 1>5, 1>6, 1>7
	2.İki yakın arkadaş gibi	32	266,48				
	3.Ne çok yakın ne çok uzak	215	256,41				
	4.Değişken/İnişli-çıkışlı	42	237,45				
	5.Mesafeli	82	221,67				
	6.Çatışmalı	11	137,45				
	7.Kopuk	16	164,25				
AYDA İletişim	1.Anne-kız gibi	103	296,55	26,158	6	0,00	1>3, 1>5, 1>6, 1>7
	2.İki yakın arkadaş gibi	32	279,48				
	3.Ne çok yakın ne çok uzak	215	247,33				
	4.Değişken/İnişli-çıkışlı	42	263,14				
	5.Mesafeli	82	212,33				
	6.Çatışmalı	11	158,00				
	7.Kopuk	16	180,31				
AYDA Birlik	1.Anne-kız gibi	103	219,32	26,268	6	0,00	1<3, 1<4, 1>6
	2.İki yakın arkadaş gibi	32	238,94				
	3.Ne çok yakın ne çok uzak	215	279,43				
	4.Değişken/İnişli-çıkışlı	42	272,81				
	5.Mesafeli	82	234,27				
	6.Çatışmalı	11	113,73				
	7.Kopuk	16	219,88				
AYDA Yönetim	1.Anne-kız gibi	103	293,80	27,839	6	0,00	1>3, 1>4, 1>5, 1>6
	2.İki yakın arkadaş gibi	32	282,77				
	3.Ne çok yakın ne çok uzak	215	252,94				
	4.Değişken/İnişli-çıkışlı	42	182,87				
	5.Mesafeli	82	239,39				
	6.Çatışmalı	11	178,45				
	7.Kopuk	16	174,09				
AYDA Yetkinlik	1.Anne-kız gibi	103	291,27	20,072	6	0,03	1>3, 1>5, 1>6
	2.İki yakın arkadaş gibi	32	249,80				
	3.Ne çok yakın ne çok uzak	215	252,30				
	4.Değişken/İnişli-çıkışlı	42	257,77				
	5.Mesafeli	82	216,76				
	6.Çatışmalı	11	165,50				
	7.Kopuk	16	193,16				
AYDA Duygusal Bağlam	1.Anne-kız gibi	103	303,94	28,835	6	0,00	1>3, 1>4, 1>5, 1>6
	2.İki yakın arkadaş gibi	32	254,69				
	3.Ne çok yakın ne çok uzak	215	244,06				
	4.Değişken/İnişli-çıkışlı	42	241,43				
	5.Mesafeli	82	239,42				
	6.Çatışmalı	11	168,59				
	7.Kopuk	16	137,28				
AYDA Doyum	1.Anne-kız gibi	103	299,63	28,842	6	0,00	1>3, 1>5, 1>7
	2.İki yakın arkadaş gibi	32	269,75				
	3.Ne çok yakın ne çok uzak	215	241,70				
	4.Değişken/İnişli-çıkışlı	42	248,85				
	5.Mesafeli	82	243,00				
	6.Çatışmalı	11	127,73				
	7.Kopuk	16	156,84				

Tablo 22 incelendiğinde gelinlerin kayınvalideleriyle ilişki tipi ile aile yapısı değerlendirme aracı Toplam ($\chi^2=24,157, p<.001$), İletişim ($\chi^2=26,158, p<.001$), Birlik ($\chi^2=26,268, p<.001$), Yönetim ($\chi^2=27, 839, p<.001$), Yetkinlik ($\chi^2=20,072, p<.01$), Duygusal Bağlam ($\chi^2=28,835, p<.001$) ve Doyum ($\chi^2=28, 842, p<.001$) puanları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Söz konusu farklılığı saptamak için Mann Whitney-U analizi yapılmıştır. Bulgulara göre; Toplam AYDA puanları açısından algılanan gelin-kayınvalide ilişki tipi anne kız olanlarla değişken/inişli-çıkışlı olanlar arasında anne-kız gibi olanlar lehine ($z=-1.995, p<.05$), anne-kız ilişki tipi ile mesafeli ilişki tipi arasında anne-kız gibi olanlar lehine ($z=-3.105, p<.01$), anne-kız ilişki tipi ile çatışmalı ilişki tipi arasında anne-kız gibi olanlar lehine ($z=-3.101, p<.01$), anne-kız ilişki tipi ile kopuk ilişki tipi arasında anne-kız gibi olanlar lehine ($z=-3.168, p<.01$), iki yakın arkadaş ilişki tipi ile çatışmalı ilişki tipi arasında iki yakın arkadaş olanlar lehine ($z=-2.298, p<.05$), iki yakın arkadaş ilişki tipi ile kopuk ilişki tipi arasında iki yakın arkadaş olanlar lehine ($z=-2.396, p<.05$), ne çok yakın ne çok uzak ilişki tipi ile çatışmalı ilişki tipi arasında ne çok yakın ne çok uzak olanlar lehine ($z=-2.658, p<.01$), ne çok yakın ne çok uzak ilişki tipi ile kopuk ilişki tipi arasında ne çok yakın ne çok uzak olanlar lehine ($z=-2.506, p<.05$), değişken/inişli-çıkışlı ilişki tipi ile çatışmalı ilişki tipi arasında değişken/inişli-çıkışlı ilişki tipi lehine ($z=-2.150, p<.05$) anlamlı farklılık tespit edilmiştir. **Kayınvalidesiyle çatışmalı ve kopuk ilişki kuran gelinlerin anne-kız, iki yakın arkadaş ve ne çok yakın ne çok uzak ilişki kuran gelinlere kıyasla aile uyum puanlarının daha düşük olduğu saptanmıştır. Ayrıca anne-kız ilişkisine sahip katılımcıların değişken/inişli çıkışlı ve mesafeli ilişkiye sahip gelinlere kıyasla daha yüksek aile uyum puanlarına sahiptir. Değişken/inişli çıkışlı ilişkiye sahip gelinlerin ise çatışmalı ilişkiye sahip gelinlere kıyasla aile uyum puanları daha yüksektir.**

AYDA İletişim puanları açısından algılanan gelin-kayınvalide ilişki tipi anne-kız gibi olanlarla ne çok yakın ne çok uzak olan arasında anne-kız gibi olanlar lehine ($z=-2.901, p<.01$), anne-kız ilişki tipi ile mesafeli ilişki tipi arasında anne-kız gibi olanlar lehine ($z=-3.912, p<.01$), anne-kız ilişki tipi ile çatışmalı ilişki tipi arasında anne-kız gibi olanlar lehine ($z=-2.755, p<.01$), anne-kız ilişki tipi ile kopuk ilişki tipi arasında anne-kız gibi olanlar lehine ($z=-2.953, p<.01$), iki yakın arkadaş ilişki tipi ile mesafeli ilişki tipi arasında iki yakın arkadaş olanlar lehine ($z=-2.259, p<.05$), iki yakın arkadaş ilişki tipi ile çatışmalı ilişki tipi arasında iki yakın arkadaş olanlar lehine ($z=-2.316, p<.05$), iki yakın arkadaş ilişki tipi ile kopuk ilişki tipi arasında iki yakın arkadaş olanlar lehine ($z=-2.018, p<.05$), ne çok yakın ne çok uzak ilişki tipi ile çatışmalı

ilişki tipi arasında ne çok yakın ne çok uzak olanlar lehine ($z=-2.055$, $p<.05$), değişken/inişli-çıkışlı ilişki tipi ile kopuk ilişki tipi arasında değişken/inişli-çıkışlı olanlar lehine ($z=-2.057$, $p<.05$) anlamlı farklılık tespit edilmiştir. **Kayınvalideleriyle anne-kız ve iki yakın arkadaş ilişkisi kuran gelinlerin mesafeli, çatışmalı ve kopuk ilişkiler kuran gelinlere kıyasla aile iletişim puanları açısından daha yüksek puan aldıkları saptanmıştır. Ayrıca genel olarak kayınvalideleriyle iyi ilişkiler kurabilen gelinler daha yüksek aile iletişim puanlarına sahiptir.**

AYDA Birlik puanları açısından algılanan gelin-kayınvalide ilişki tipi anne-kız gibi olanlarla ne çok yakın ne çok uzak olan arasında ne çok yakın ne çok uzak olanlar lehine ($z=-3.516$, $p<.001$), ilişki tipi anne kız olanlarla değişken/inişli-çıkışlı olanlar arasında değişken inişli/çıkışlı olanlar lehine ($z=-3.057$, $p<.001$), anne-kız ilişki tipi ile çatışmalı ilişki tipi arasında anne-kız gibi olanlar lehine ($z=-2.573$, $p<.05$), iki yakın arkadaş ilişki tipi ile çatışmalı ilişki tipi arasında iki yakın arkadaş olanlar lehine ($z=-2.661$, $p<.01$), ne çok yakın ne çok uzak ilişki tipi ile mesafeli ilişki tipi arasında ne çok uzak ne çok yakın olanlar lehine ($z=-2.366$, $p<.05$), ne çok yakın ne çok uzak ilişki tipi ile çatışmalı ilişki tipi arasında ne çok yakın ne çok uzak olanlar lehine ($z=-3,538$, $p<.001$), değişken/inişli-çıkışlı ilişki tipi ile çatışmalı ilişki tipi arasında değişken/inişli-çıkışlı ilişki tipi lehine ($z=-3.414$, $p<.01$), mesafeli ilişki tipi ile çatışmalı ilişki tipi arasında mesafeli olanlar lehine ($z=-2,467$ $p<.05$), çatışmalı ilişki tipi ile kopuk ilişki tipi arasında kopuk olanlar lehine ($z=-1,980$ $p<.05$) anlamlı farklılık tespit edilmiştir. **Kayınvalideleriyle çatışmalı ilişkiye sahip gelinlerin kayınvalideleriyle anne-kız, iki yakın arkadaş, ne çok yakın ne çok uzak, değişken/inişli-çıkışlı, mesafeli ve kopuk ilişkiler kuran gelinlere kıyasla aile birlik puanlarının daha düşük olduğu saptanmıştır. Ayrıca kayınvalideleriyle anne-kız ilişkisi kuran gelinler, ne çok yakın ne çok uzak ve değişken inişli/çıkışlı ilişkisi olan gelinlere kıyasla daha düşük aile birlik puanlarına sahiptir.**

AYDA Yönetim puanları açısından algılanan gelin-kayınvalide ilişki tipi anne-kız gibi olanlarla ne çok yakın ne çok uzak olan arasında anne-kız gibi olanlar lehine ($z=-2.431$, $p<.05$), ilişki tipi anne kız olanlarla değişken/inişli-çıkışlı olanlar arasında anne-kız gibi olanlar lehine ($z=-4.199$, $p<.001$), anne-kız ilişki tipi ile mesafeli ilişki tipi arasında anne-kız gibi olanlar lehine ($z=-2.420$, $p<.05$), anne-kız ilişki tipi ile çatışmalı ilişki tipi arasında anne-kız gibi olanlar lehine ($z=-2.352$, $p<.05$), anne-kız ilişki tipi ile kopuk ilişki tipi arasında anne-kız gibi olanlar lehine ($z=-3.141$, $p<.01$), iki yakın arkadaş ilişki tipi ile değişken/inişli-çıkışlı ilişki tipi

arasında iki yakın arkadaş olanlar lehine ($z=-2.887$, $p<.01$), iki yakın arkadaş ilişki tipi ile kopuk ilişki tipi arasında iki yakın arkadaş olanlar lehine ($z=-2.523$, $p<.05$), ne çok yakın ne çok uzak ilişki tipi ile değişken inişli/çıkışlı ilişki tipi arasında ne çok uzak ne çok yakın olanlar lehine ($z=-2.946$, $p<.01$), ne çok yakın ne çok uzak ilişki tipi ile kopuk ilişki tipi arasında ne çok yakın ne çok uzak olanlar lehine ($z=-2.129$, $p<.05$) anlamlı farklılık tespit edilmiştir. **Kayınvalideleriyle değişken/inişli-çıkışlı ve kopuk ilişki kuran gelinlerin aile yönetim puanlarının anne-kız, iki yakın arkadaş, ne çok yakın ne çok uzak ilişki tiplerine kıyasla daha düşük olduğu saptanmıştır. Aile yönetim puanları açısından en yüksek olan gelinler, kayınvalideleriyle anne-kız ilişkisinde olan gelinlerdir.**

AYDA Yetkinlik puanları açısından algılanan gelin-kayınvalide ilişki tipi anne-kız gibi olanlarla ne çok yakın ne çok uzak olan arasında anne-kız gibi olanlar lehine ($z=-2.345$, $p<.05$), anne-kız ilişki tipi ile mesafeli ilişki tipi arasında anne-kız gibi olanlar lehine ($z=-3.629$, $p<.001$), anne-kız ilişki tipi ile çatışmalı ilişki tipi arasında anne-kız gibi olanlar lehine ($z=-2.576$, $p<.05$), ne çok yakın ne çok uzak ilişki tipi ile çatışmalı ilişki tipi arasında ne çok yakın ne çok uzak olanlar lehine ($z=-2.003$, $p<.05$) anlamlı farklılık tespit edilmiştir. **Kayınvalideleriyle anne-kız gibi ve ne çok yakın ne çok uzak ilişki kuran gelinlerin aile yetkinlik puanlarının çatışma yaşayan gelinlere göre daha yüksek olduğu, anne-kız ilişkisi sürdüren gelinlerin mesafeli ve ne çok yakın ne çok uzak ilişki sürdüren gelinlere göre daha yüksek aile yetkinlik puanı aldıkları saptanmıştır.**

AYDA Duygusal Bağlam puanları açısından algılanan gelin-kayınvalide ilişki tipi anne-kız gibi olanlarla ne çok yakın ne çok uzak olan arasında anne-kız gibi olanlar lehine ($z=-3.645$, $p<.001$), ilişki tipi anne kız olanlarla değişken/inişli-çıkışlı olanlar arasında anne-kız gibi olanlar lehine ($z=-2.202$, $p<.05$), anne-kız ilişki tipi ile mesafeli ilişki tipi arasında anne-kız gibi olanlar lehine ($z=-3,000$, $p<.01$), anne-kız ilişki tipi ile çatışmalı ilişki tipi arasında anne-kız gibi olanlar lehine ($z=-2.899$, $p<.01$), anne-kız ilişki tipi ile kopuk ilişki tipi arasında anne-kız gibi olanlar lehine ($z=-4.345$, $p<.001$), iki yakın arkadaş ilişki tipi ile kopuk ilişki tipi arasında iki yakın arkadaş olanlar lehine ($z=-2.334$, $p<.05$), ne çok yakın ne çok uzak ilişki tipi ile kopuk ilişki tipi arasında ne çok yakın ne çok uzak olanlar lehine ($z=-2.303$, $p<.01$), değişken/inişli-çıkışlı ilişki tipi ile kopuk ilişki tipi arasında değişken/inişli-çıkışlı olanlar lehine ($z=-2.219$, $p<.05$), mesafeli ilişki tipi ile kopuk ilişki tipi arasında mesafeli olanlar lehine ($z=-2,536$ $p<.05$) anlamlı farklılık tespit edilmiştir. **Ailenin duygusal bağlamı açısından kayınvalideleriyle anne-kız ilişkisi sürdüren gelinlerin iki yakın arkadaş ilişki tipi hariç diğer ilişki tiplerine**

göre daha yüksek puanlar aldıkları, kopuk ilişki sürdüren gelinlerin ise çatışmalı ilişki hariç diğer ilişki tiplerine göre daha düşük puan aldıkları saptanmıştır.

AYDA Doyum puanları açısından algılanan gelin-kayınvalide ilişki tipi anne-kız gibi olanlarla ne çok yakın ne çok uzak olan arasında anne-kız gibi olanlar lehine ($z=-3.473$, $p<.01$), anne-kız ilişki tipi ile mesafeli ilişki tipi arasında anne-kız ilişki gibi olanlar lehine ($z=-3.691$, $p<.001$), anne-kız ilişki tipi ile kopuk ilişki tipi arasında anne-kız gibi olanlar lehine ($z=-3.708$, $p<.001$), iki yakın arkadaş ilişki tipi ile çatışmalı ilişki tipi arasında iki yakın arkadaş olanlar lehine ($z=-2.835$, $p<.01$), iki yakın arkadaş ilişki tipi ile kopuk ilişki tipi arasında iki yakın arkadaş olanlar lehine ($z=-2.706$, $p<.01$), ne çok yakın ne çok uzak ilişki tipi ile çatışmalı ilişki tipi arasında ne çok yakın ne çok uzak olanlar lehine ($z=-2.622$, $p<.01$), ne çok yakın ne çok uzak ilişki tipi ile kopuk ilişki tipi arasında ne çok yakın ne çok uzak olanlar lehine ($z=-2.401$, $p<.05$), değişken/inişli-çıkışlı ilişki tipi ile çatışmalı ilişki tipi arasında değişken/inişli-çıkışlı ilişki tipi lehine ($z=-2.329$, $p<.05$), değişken/inişli-çıkışlı ilişki tipi ile kopuk ilişki tipi arasında değişken/inişli-çıkışlı olanlar lehine ($z=-2.102$, $p<.05$), mesafeli ilişki tipi ile çatışmalı ilişki tipi arasında mesafeli olanlar lehine ($z=-2,536$ $p<.05$), mesafeli ilişki tipi ile kopuk ilişki tipi arasında mesafeli olanlar lehine ($z=-2,028$ $p<.05$) anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

Kayınvalideleriyle çatışmalı ve kopuk ilişki kuran gelinlerin diğer ilişki tiplerine kıyasla evlilik doyumu açısından daha düşük puanlar aldığı saptanmıştır. Evlilik doyumu açısından kayınvalidesi ile anne-kız ilişkisi olan gelinler, ne çok yakın ne çok uzak ve mesafeli ilişki tiplerine kıyasla daha yüksek puanlara sahiptirler.

Tablo 23.

AYDA Puanları İle Algılanan Gelin-Kayınvalide İlişkisi Arasındaki İlişkiye Yönelik Spearman-Brown Sıra Farkları Kolerasyon Analizi Sonuçları

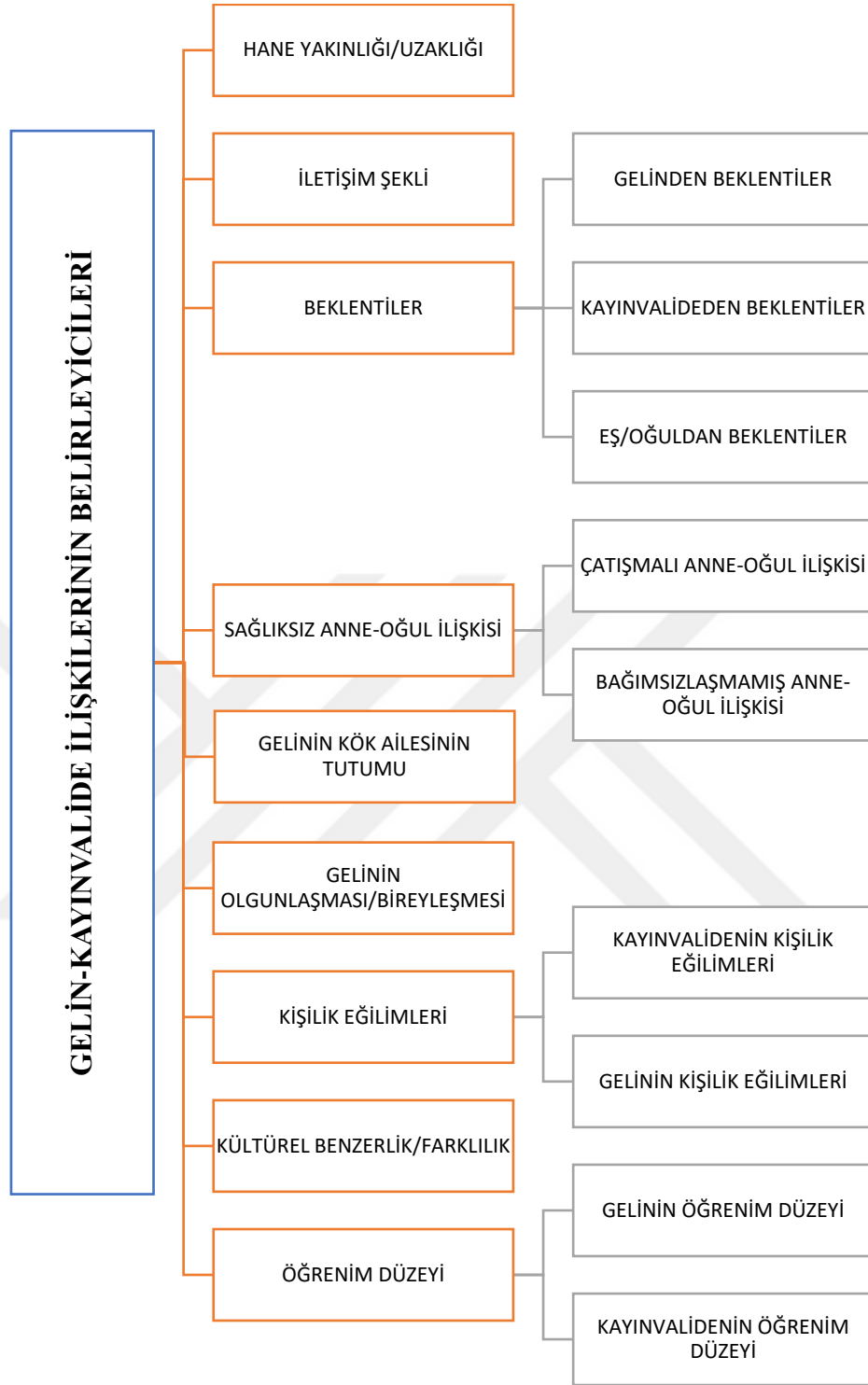
	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Gelin-Kayınvalide İlişki Düzeyi	-							
2. İletişim	.228**	-						
3. Birlik	.035	.118**	-					
4. Yönetim	.236**	.532**	.151**	-				
5. Yetkinlik	.215**	.406**	.070	.486**	-			
6. Duygusal Bağlam	.237**	.486**	.122**	.454**	.403**	-		
7. Doyum	.260**	.489**	.183**	.452**	.452**	.471**	-	
8. Toplam	.250**	.819**	.401**	.789**	.601**	.667**	.580**	-
x	6,22	33,60	28,67	30,01	21,76	17,80	19,34	131,84
ss	2,741	7,233	4,935	5,804	4,142	3,477	3,453	18,747

N=501, **p<.01

Tablo 23 incelendiğinde algılanan gelin-kayınvalide ilişkisi ile AYDA iletişim (r=.228, p<.01), AYDA Yönetim (r= .236, p<.01), AYDA Yetkinlik (r= .215, p<.01), AYDA Duygusal Bağlam (r= .237, p<.01), AYDA Doyum (r= .260, p<.01) ve AYDA Toplam (r= .250, p<.01) puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Gelin-kayınvalide ilişkisi ile AYDA Birlik puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. **Gelinlerin kayınvalideleri ile ilişkisi olumlu yönde arttıkça aile iletişim, yönetim, yetkinlik, duygusal bağlam, evlilik doyum puanları da yükselmektedir.**

4.1.Nitel Verilere İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu kısmında; gelinin algısıyla gelin-kayınvalide ilişkilerinin belirleyicileri, kayınvalideyi gelinin aile sistemine dâhil eden koşullar, kayınvalidenin aile sistemindeki rolü ve kayınvalidenin gelinin aile sistemine etkilerine dair bulgular sunulmuştur. Gelin-kayınvalide ilişkilerinin belirleyicileri Şekil 3'te, gelinin aile sistemine kayınvalideyi dâhil eden koşullara ilişkin bulgular Şekil 4'te, gelinin aile sistemindeki kayınvalide rolü Şekil 5'te ve gelinin aile sistemine kayınvalidenin etkileri Şekil 6'da sunulmuştur.

Şekil 3. Gelin-Kayınvalide İlişkilerinin Belirleyicileri

Şekil 3'te görüldüğü üzere gelinlerin ifadelerine göre gelin-kayınvalide ilişkilerinin belirleyicileri; hane yakınlığı/uzaklığı, iletişim şekli, beklentiler, sağlıklı anne-oğul ilişkisi,

gelinin kök ailesinin tutumu, gelinin olgunlaşması, kişilik eğilimleri, kültürel benzerlik/farklılık ve öğrenim düzeyidir.

Hane yakınlığı/uzaklığı kategorisine göre gelinler, kayınvalideleriyle çok yakın olmanın ilişkiyi olumsuz, uzak oturmanın ise ilişkiyi olumlu etkilediğini belirtmişlerdir. Bu kategoriye ilişkin katılımcı ifadeleri şu şekildedir; *“Kayınvalidem ile aynı eve geçtim. 9 ay sürdü. Kavga dövüş ayrıldık. (G7)”*. *“Evlerimiz uzak olduğu için ilişkimiz de iyiydi (G9).”* *“Mesafenin uzaklığı kayınvalidem ile ilişkimizi olumlu yönde etkiledi. (G4).”* *“Kayınvalidemle iyi zamanda iyi şekilde evlerimizi ayırdık. Aynı şekilde biraz daha devam etseydik kalmaya olumsuz etkilenebilirdi. (G15).”* *“Şehirlerimizin farklı olması, ilişkimizi hiç yıpratmadı. Belki aynı şehirlerde olsak farklı olurdu. (G5).”*

İletişim şekli kategorisine göre katılımcılar, kayınvalideleriyle açık iletişim kurabildiklerinde daha olumlu ilişkilerinin olduğunu, doğrudan olmayan, eksik iletişim kurduklarında ise olumsuz ilişkilerinin olduğunu ifade etmişlerdir. Bu kategoriye ilişkin katılımcı ifadeleri şu şekildedir: *“ Biz birbirimize her konuda açığız kayınvalidem ile ufak tefek problem olduğunda rahat konuşuruz ve hallederiz. (G4)”* *“Kayınvalidem ile doğrudan iletişim kuramadım. Hep araçlar vasıtasıyla. Böyle olunca her şey yanlış anlaşılmaya müsait oluyordu (G1).”* *“Kayınvalidemle aramda iletişim eksikliği vardı. Ben bir şey söylüyorum o başka bir şey anlıyor. Ben de bir süre sonra iletişimi azaltmaya başladım onunla. Kayınvalidemin yanına çok gidince bu sefer beni çekiştirecek malzemeyi veriyordum. Ben de gitmeyi azalttım. (G3)”*

Beklentiler kategorisine göre gelinler; kayınvalidelerine ve eşlerine dair beklentilerinin kayınvalidesinin de kendisine ve oğluna dair beklentilerinin gelin-kayınvalide ilişkilerini belirlediklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılara göre beklentilerin karşılanmaması ilişkiyi olumsuz yönde etkilemektedir. Kayınvalidesinin kendisini hizmetçi olarak görmesinden yakınan gelinin ifadeleri şu şekildedir: *“Kayınvalidemin beklentisi fazlaydı. Hizmetçi olarak görüyordu, beni sömürme niyetiyle yaklaşıyordu maddi ve manevi (G3).”* Bir başka gelin de kayınvalidesinin kendisine dair fazla beklentisinin olduğunu şu cümlelerle anlatmıştır: *“Herkes kendi işini yapar diye bekliyordum. Kalabalık bir aileydi çünkü ama öyle olmadı. Kayınvalidem her şeyi benden bekledi. Çünkü ona göre her şey gelinden beklenir. (G11)”* Katılımcı gelinlerden bazıları kayınvalideleri ile ilgili beklentilerinin olduğunu, ancak bu beklentilerin karşılanmadığı bu yüzden de ilişkilerinde kayınvalidelerine yakın hissedemediklerini belirtmişlerdir. Bu kategoriye ilişkin katılımcı ifadeleri şu şekildedir: *“Kayınvalidem öncü olsun istiyordum. Beklentim o yöndeydi. Eşimin iş bulması konusunda teşvik etsin, nasihat*

etsin... Anne otoritesini kullanarak eşime çeki düzen vermesini istedim. Duygusal destek olsun istedim. Bizim zor zamanlarımızda kızım geçecek desin. Bu beni çok yaraladı. Öncü gibi durmasını bekliyordum. (G1)." *"Ben kalabalık olalım istedim. Eşim ile tartışmalarımızda destek olsun istedim. Ama olmadı. Benim hiç beklemediklerim olmadı. (G16)'"* *"Kayınvalidemden oğluna çeki düzen vermesini, çocuklarıma bakmasını bekledim. Olmayınca bozuldum tabi (G13)."* *"Ben kayınvalidemle oturmak çok istedim. Beklentim oydu. Bana iyi davranacaklar beklentim vardı. Kalabalık istiyordum. Kayınvalidem olsun kalktığımda istedim. Yalnız olmamayı bekliyordum. İlişkımız hiç iyi olmadı (G6)."* Beklenti kategorisine göre son değişken eş/oğuldan beklentilerdir. Katılımcılar, hem kendilerinin eşlerinden hem de kayınvalidelerinin oğullarından beklentilerinin olduğunu belirtmişlerdir. Bu beklentilerinin karşılanmaması gelin-kayınvalide ilişkisini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu kategoriye ilişkin tipik katılımcı ifadeleri şu şekildedir: *"Eşim kayınvalidem ile ilişkimizde benden yana olur diye bekliyordum ama olmadı (G15)."* *"Eşim tek çocuk olduğu için ondan beklenti fazlaydı. Bu yüzden tartıştıyorduk zaman zaman (G14)."* *"Eşim son çocuk olduğu için çok beklentisi yoktu. O yüzden ilişkimizde sorun olmadı (G13)."*

Sağlıksız anne-oğul ilişkisi kategorisine göre katılımcılar, kayınvalideleriyle oğulları arasındaki ilişkinin çatışmalı ya da bağımsızlaşmamış olmasından dolayı gelin-kayınvalide ilişkilerinin etkilendiğini ifade etmişlerdir. Bu kategoriye ilişkin katılımcı ifadeleri şu şekildedir: *"Anne oğul ilişkisi zaten bozuktu o dönemde çatışıyorlardı. Benim de kayınvalidem ile ilişkim iyi olmadı (G12)."* *"Eşim annesine fazla düşkün, bu yüzden kayınvalidem ile aramızda denge kuramadı. Onların ilişkisi böyle olmasaydı. Denge kurabilseydi ben de kayınvalidem ile daha iyi olabilirdim. (G2)"*

Gelinin kök ailesinin tutumu kategorisine göre katılımcılar, annelerinin gelin-kayınvalide ilişkisindeki çatışmalarda kendilerine yatıştırıcı tutumlar sergilemesinin ilişkilerin daha kötüye gitmesini önlediğini ifade etmişlerdir. Bu kategoriye ilişkin katılımcı ifadeleri şu şekildedir: *"Annem beni çok destekledi. O beni sakinleştiriyordu. (G3)."* *"Kayınvalidem bana yaptıkları karşısında, ailem karşılık vermedi. Beni yatıştırdılar. Yoksa ilişkimiz daha kötüye gidebilirdi (G16)."*

Gelinin olgunlaşması kategorisine göre katılımcılar yıllar geçtikçe olgunlaştıklarını ve kayınvalideleriyle ilişkilerini daha iyi yönettiklerini ifade etmişlerdir. Bu kategoriye ilişkin katılımcı cümleleri şu şekildedir: *"Daha önce küçük olduğum için herşeyi söyleyemiyordum. Şimdi herşeyim ile kayınvalideme karşı açığım. İstedğim zaman istediğimi söyleyebiliyorum."*

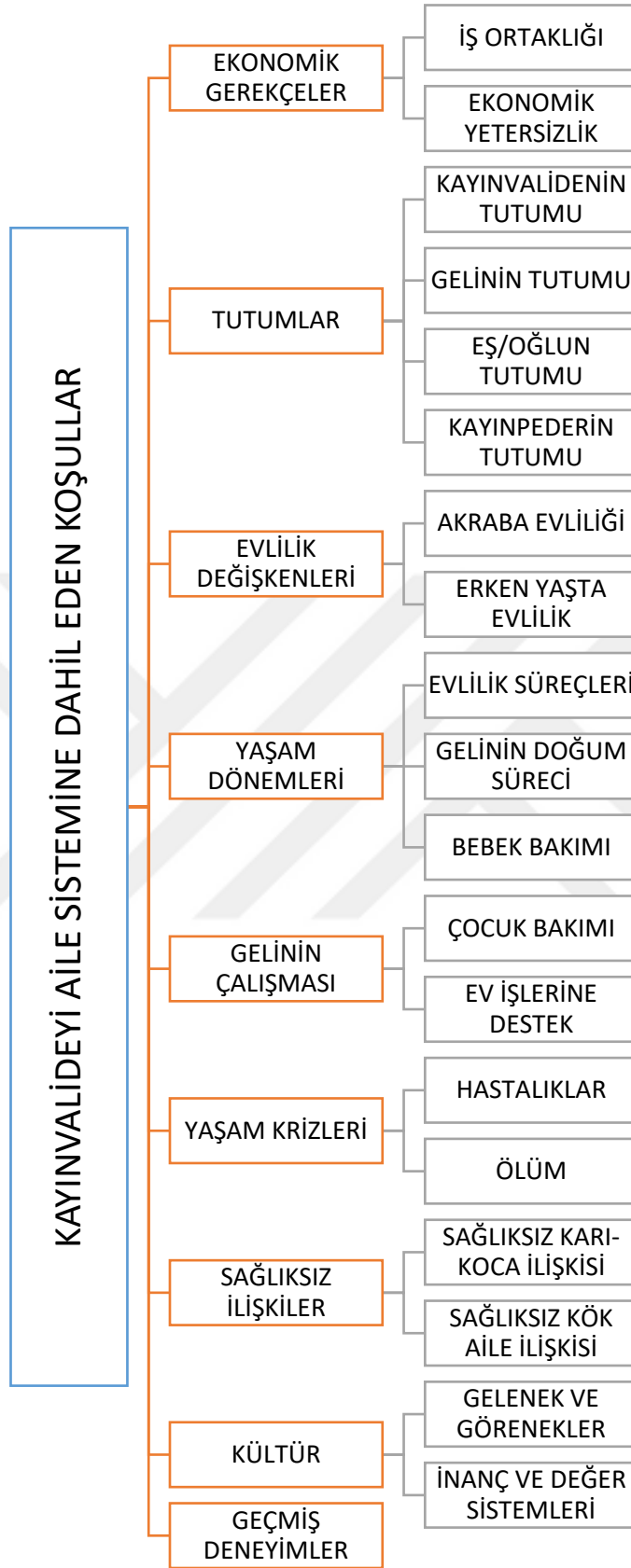
Yaşım ve olgunlaşmam etkili oldu. Önceden yapamazdım. (G14). Zaman geçtiği için ben de olgunlaştım. Bu yüzden daha iyi şimdi ilişkimiz (G15).

Kişilik eğilimleri kategorisine göre katılımcılar; kendilerini fedakâr, çekingen, özverili, sosyal olarak tarif etmiş ve bu eğilimlerinden dolayı kayınvalidesi ile ilişkilerin çatışma ve kopma noktasına gelmediğini belirtmişlerdir. Gelinin kişilik özellikleri kategorisine ilişkin katılımcı ifadeleri şu şekildedir: *“Kayınvalidemin yaptıklarını görmedim, duymamaya çalıştım, idare ettim. Böyle olunca da ilişkimiz daha kötüye gitmedi. (G12)” “Ben çekingen biriyim. Tartışmaya girmem laf söz olmasın diye. Kayınvalidem bir şey dese de karşılık vermedim ona (G15).” “Ben olgun olduğum için kendi kendimi ve kayınvalidemi de idare ettim (G9).” “Kayınvalideme karşı özveri ile yaklaştım (G5).” Ben çok girişken bir tip olduğum için takmıyordum kayınvalidemin yaptıklarını kafayı dağıtabiliyordum. Öyle olmasaydım tartışmalarımız daha büyüdü (G10).” Katılımcılar, ilişkilerinde etkili olan kayınvalide kişilik eğilimlerinden de bahsetmişlerdir. Gelinlerden bazıları kayınvalidelerinin dominant, kıskanç, gelişime açık olmayan, bencil, sevgisiz, kavgacı, empatik olmayan eğilimler gösterdiğini bu eğilimlerinin ilişkilerini olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir. Sınırlı sayıda katılımcı ise kayınvalidelerinin özverili, saygılı ve empatik olduğunu dile getirmiştir. Kayınvalidelerin kişilik eğilimleri kategorisine ilişkin tipik katılımcı cümleleri şu şekildedir: *“Kayınvalidem çok baskındı. Onun baskın tavırları ilişkimizi olumsuz etkiliyordu (G11).” “Kayınvalidem her şeyi kendi yönetmek ister. Baskın bir tip. Ben idare ettim ama ilişkimizde samimiyet yoktu (G15).” “Kayınvalidem kontrolcü ve baskın bir karakter, kavgacı. Benim tam tersim. (G16).” “Kayınvalidem bencil bir kişiliğe sahip. Çocuk sevmeyen biri. Kendi çocukları ile bile ilişkisi iyi değil ki benim ile iyi olsun. (G3).” “Kayınvalidem duygularını gizleyen bir insan. Sevdiğini gösterebilen bir insan değil. Bana da göstermedi sevgisini (G1).” “Kayınvalidem aşırı kıskanç bir insandır. Onun bu kıskanç halleri yüzünden benim ile ilgili herşey onu kiskandırıyor. (G2)”. Kayınvalidem de hep elalem ne der düşüncesi vardı. Gelişime açık değildi hiçbir zaman. Empati kuramazdı benimle. Ben idare etmeye çalıştım hep (G7)”. Kayınvalidem özveri ile yaklaştı. Saygılıydı bana karşı hep. Empati kurabiliyordu (G5)”.**

Kültürel benzerlik/farklılık kategorisine göre katılımcılar, kayınvalideleriyle benzer kültürden olmasının ilişkiyi güçlendirdiğini; farklı kültürden olmasının ilişkiyi olumsuz yönde etkilediğini belirtmişlerdir. Bu kategoriye ilişkin katılımcı ifadeleri şu şekildedir: *“Kayınvalidem ile aynı kültürden geldiğimiz için aramızda sorun olmadı. O demeden ben yapmıştım zaten. O demeden misafirleri çağırıyordum. O demeden yapılması gerekenleri*

yapıyordum (G5).” “Kendim gibi, kendi kültürümden biri olsaydı kayınvalidem belki bunları yaşamayacaktım. Bu sorunlar bence farklı kültürden geliyor olmamızdan kaynaklanıyor (G10).”

Öğrenim düzeyi kategorisine göre bazı katılımcılar, kendilerinin öğrenim düzeyinin yüksek oluşunu ilişkilerinde dezavantaj olarak, kayınvalidelerinin öğrenim düzeyinin yüksek oluşunu ilişkilerinde avantaj olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. Gelinin öğrenim düzeyine ilişkin katılımcı ifadeleri şu şekildedir: *“Eğitimli olduğum için ben onu beğenmezmişim diye kavga çıkarıyordu (G7).” “Ben doktorum diye çekemiyordu beni. Benim uzmanlığımı da yapmamı istemedi (G3).”* Kayınvalidenin öğrenim düzeyine ilişkin katılımcı ifadeleri ise şu şekildedir: *“Kayınvalidem eğitilmişti. Ailesi her türlü imkânı sunmuş ona. Sinemaya gidermiş, tatile gidermiş. Benim yaptıklarım garip gelmiyordu bu yüzden ona. Bilgili olduğu için ilişkimizde büyük sorunlar oluşmadı (G4).” “Kayınvalidemin eğitim seviyesi yeterli değildi. Cahil cahil konuşuyordu. Beni sinir ediyordu söyledikleri (G3).”*

Şekil 4. Gelinin Aile Sistemine Kayınvalideyi Dâhil Eden Koşullar

Şekil 4’te görüldüğü üzere; ekonomik gerekçeler, tutumlar, evlilik değişkenleri, yaşam dönemleri, kadının çalışması, yaşam krizleri, sağlıksız ilişkiler, kültür ve geçmiş deneyimler gelinin (eş ve ebeveyn rolünde bulunduğu) aile sistemine kayınvalideyi dâhil eden koşullardır. Görüşme yapılan gelinler, iş ortaklığı ve ekonomik yetersizlik gibi ekonomik gerekçelerle kayınvalidelerinin kendi aile sistemlerinde yer aldıklarını belirtmişlerdir. Gelinler, ekonomik gelirin bir merkezde toplandığı ortak iş yapan ailelerde, paranın kullanımını konusunda aile üyelerinin birbirini haberdar etmek durumunda olduklarını ifade etmişlerdir. Bu ailelerde genelde işin başında baba ve çocukların olduğunu, babanın yani kayınpederin gücü elinde tutan kişi olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların ifadelerine göre babadan sonra büyük oğul ve en son olarak da diğer oğullar gücü elinde bulundurmaktadır. İşteki bu hiyerarşinin evde de kadınlara yansıdığını belirtmişlerdir. Katılımcılar, kayınvalidelerinin ekonomik ortaklık sebebiyle ailelerine nasıl dâhil olduklarını şu ifadelerle açıklamaktadır: *“Bize ait para hiç olmadı. Mesela harcama yapacağım senin paran değil diyordu kayınvalidem. Ona sormadan hiç bir şey alamıyorduk (G2).”* *“Eşim ile kayınpederim ortak iş yapıyor. Bu sebeple kayınvalidem parayı bile ondan alalım istiyor (G6).”* Benzer şekilde ekonomik yetersizlik de kayınvalideyi aile sistemine dâhil eden koşullardan biridir. Katılımcı ifadelerine göre maddi imkanları yeterli olmayan aileler, ihtiyaçlarını karşılayamadıklarından en yakın olarak gördükleri ebeveynlerinden destek istemektedirler. Bazen de ekonomik imkansızlıklar sebebiyle ailelerinin evlerine yerleşmek durumunda kalmaktadırlar. Katılımcılar, ekonomik ihtiyaçlarının kayınpeder veya kayınvalide tarafından karşılandığı durumlarda aileleri hakkında söz sahibi olma, karar verme konumunu yirirdiklerini düşünmektedirler. Bu kategoriye ilişkin tipik katılımcı ifadeleri şu şekildedir: *“Maddi sıkıntılar ve işsizlik sebebiyle hep ailenin desteği ile ailemiz ayakta kaldı. Kayınvalidemin bizim ailemiz üzerinde etkili olması bundan kaynaklı (G9).”* *“Eşimin kazancı yoktu. Anne-baba kontrolündeydi. Onlar ne derse o oluyordu. En çok da kayınvalidemin. Ayrı bir evliliğimiz yoktu. Kendi başımıza karar alamazdık. Eşimin doğru düzgün para kazanma durumu olmadığı için başıboş bir evlilik değildi (G14).”* *“Maddi kazancımız olmadığı için ben kayınvalidemin evine gelin gittim. Oturmama, kalkmama her şeye müdahale ediyordu (G15)”*

Tutumlar kategorisine göre kayınvalidenin, gelinin, eş/oğulun ve kayınpederin tutumları kayınvalideyi aile sistemine dâhil eden koşullardandır. Katılımcı ifadelerine göre; kayınvalidenin baskıcı tutumlar göstermesi, yönetici yanının bulunması, ailede gücün kimde olduğunu belirlemektedir. Gelin 15, kayınvalidesinin yönetici

özelliklerinden dolayı kendi ailesine dahil olduğunu şu ifadelerle anlatmaktadır: *“Kayınvalidem herşeyi kendisi yönetmek ister. Evin en zekisinin kendisi olduğunu düşünür. Baskın bir kişidir. Bu yüzden bizim evdeki kararları o verir.”* Bir başka katılımcı ise sakin bir tutuma sahip olması sebebiyle ailesine kayınvalidesinin dahil olabildiğini belirtmektedir. Katılımcının ifadeleri şu şekildedir: *“Ben, saldırgan olmayan, sakin ve boyun eğen bir tipim. Kayınvalidem bundan dolayı bize karışabiliyor (G16)”*. Diğer bir katılımcı ise kendisinin kayınvalidesinden daha baskın tutuma sahip olduğu için ailesine dahil olmadığını belirtmiştir. Katılımcının ifadeleri şu şekildedir: *“Ben baskın bir tip olduğum için herşeyi kendim seçtim. Herşey istediğim gibi oldu. Kayınvalideme hiçbir şeyi karıştırmadım. Kayınvalideme pabuç bırakacak bir tip değilim (G5)”*. Görüşmeye katılan gelinlerin büyük bir kısmı kayınvalidelerini kendi aile sistemine dâhil edenlerin kendi eşleri olduğunu düşünmektedirler. Katılımcılara göre; bazı eşler, ailesi ile annesi arasına keskin sınırlar çekebilirken, bazıları annelerine karşı daha geçirgen sınırlar çizebilmektedir ve gelin-kayınvalide arasındaki ilişkiyi sağlıklı yürütememektedirler. Kocanın tutumu kategorisine göre katılımcı ifadeleri şu şekildedir; *“Eşim sadece evliliğimizde benimle evlenmeye karar verdi. Onun haricinde hiçbir şey onun kararı veya benim değildi. Eşim hiç müdahale edemedi (G10).”* *“Eşim annesi ile benim aramdaki dengeyi çok iyi sağlıyordu (G4).”* *“Eşim annesini ailemize karıştırmıyordu. Bir keresinde izin almadan eve gelmişti. Eşim kızdı. O da ceza olarak onun misafirleri geldiğinde beni göndermedi (G16).”* *“Eşim kayınvalidemin yaptıkları karşısında çok sessizdi. Annesine bir şey diyemiyordu (G14).”* *“Kocam hamilelikte ve diğer zamanlarda elimi hiç sıcak sudan soğuk suya sokmadı. Üzerime titredi. Bu yüzden kayınvalidemin desteğine ihtiyaç duymadım (G5).”* *“Eşim ikimiz arasındaki tartışmalarda annesinin tarafını tuttu. Dengeyi kuramadı (G2).”* Gelinler, kayınpederlerinin kayınvalideleri üzerindeki kontrolünü ve aralarındaki ilişkilerini önemsemişler, kendi aile sistemlerine dâhil olma nedenlerinden biri olarak görmüşlerdir. Kayınpederin rolü kategorisine ilişkin katılımcı ifadeleri şu şekildedir: *“Kayınbabam yetim büyümüş. Bu yüzden etkisi olamadı. Kayınvalidem bize karışırken baskın olamadı. Bu yüzden bence kayınvalidem bize karıştı (G11).”*

Evlilik değişkenleri kategorisine göre akraba evliliği ve erken yaşta evlilik kayınvalideyi gelinlerin aile sistemine dâhil eden koşullardandır. Katılımcılar, akraba evliliği yoluyla başta kayınvalidelerinin kendilerini desteklediğini ama ardından bir gelin-kayınvalide ilişkisinde olması gereken sınırları koruyamadıklarını dile getirmişlerdir. Akraba evliliği yapan bir gelinin ifadesi şu şekildedir: *“Kayınvalidem akrabamızı, o*

yüzden beni destekledi. Ama ben gelinim diye de benden hiç çekinmiyordu. Ailemizle ilgili istediğini söylüyordu (G1).” Evlilikte yaşın önemli olduğuna dikkat çeken katılımcılar erken yaşta evlendikleri için hem kişisel hem de aile sınırlarını koruyacak olgunlukta olmadıklarını dile getirmişlerdir. Erken yaşta evlilik yapan bir katılımcının ifadeleri ise şu şekildedir: *“Olgun değildik, hatalar yaptık. Lisede tanıştım eşimle. Kayınvalidem tarafından evin işleri tamamen bana yıkıldı. Ben de eşim de itiraz edemedik (G15).*” Başka bir gelin ise şu şekilde ifade etmiştir: *Çok cahildik. Çocuk yaşta evlendim ben. Kayınvalidem evliliğin ilk yıllarında evden beni hiç dışarı çıkarmazdı. Komşuya giderdi beni götürmezdi. Ben de bir şey diyemezdim (G2).*” Diğer bir gelin ise yaşı küçük olduğu için kayınvalidesinin onu ve ailesini desteklediğini dile getirmiştir. Katılımcının ifadeleri şu şekildedir: *“Yaşım küçük olduğu için kayınvalidem bütün işi bana yıkıp gitmezdi. O da bana destek oldu. Aile düzeni nasıl kurulur birlikte yaptık. Birlikte gezerdik, eğlenirdik. O yüzden hakkını yemeyeceğim. Onunla gayet mutluyduk. (G10).*”

Kayınvalideleri, gelinin aile sistemine dâhil eden koşullardan bir diğeri evlilik süreçleri, gelinin doğum süreci gibi yaşam dönemleridir. Görüşmeye katılan gelinlerden bazıları, eşya seçimi, oturulacak muhit, gelinlik seçimi gibi evlilik süreçlerinde alınan kararların kayınvalideleri tarafından verildiğini belirtmişlerdir. Katılımcılardan biri evlilik süreçlerine kayınvalidenin nasıl dahil olduğunu şu cümleler ile anlatmıştır: *“Eşya seçimi, gelinlik seçimi hiçbirine ben karar vermedim. Hep kayınvalidemin dediği oldu. Sağolsun düğünden önce de gelinliğimi yıkamış. Çok kötü oldu gelinlik. Düğünde de hatta dediler gelin güzeldi ama gelinlik değil.”* Görüşmeye katılan gelinlerden bazıları da loğusalık, hamilelik gibi doğum süreçlerinde kayınvalidelerinin sistemlerine dahil olduğunu belirtmişlerdir. Kayınvalidesinin hamilelik sürecinde yanında olduğunu belirten katılımcıların ifadeleri şu şekildedir: *“Kayınvalidem, hamilelik sürecinde çok ilgilendi benimle, kontrollere gittik beraber. Canım birşey çekse aldı. Ayva canım çekmişti bir keresinde hemen aldı mesela (G2).*” *“Hamilelikte çok destekleri oldu. Şunu ye kızım bunu ye kızım şeklinde (G15).*” Bir başka katılımcı ise kayınvalidesinin loğusalık döneminde ailesine nasıl dahil olduğunu şu ifadelerle anlatmaktadır: *“Kayınvalidem loğusalığımda eve sürekli misafir çağırıyordu. Misafir gelecek diye çocuğu erkenden uyandırıyor, emzirirken bebeğimi çekip alıyordu elimden (G16).*” *“Bebeğin bakımı kategorisine ilişkin ise katılımcı ifadeleri ise şu şekildedir: “Benim çocuğum prematüreye yakındı. Ben yapamadım. Yıkayamadım. Onun beslenmesi konusunda 20 gün bana geldi (G5).*”

Kayınvalideleri, gelinin aile sistemine dâhil eden koşullardan bir başkası gelinin çalışmasıdır. Katılımcılar çalıştıkları zaman diliminde kayınvalidelerinin çocuklarının bakımlarını ve evin temizliği, yemek, ütü gibi ev işlerini üstlendiklerini dile getirmişlerdir. Çocukların bakımı kategorisine ilişkin katılımcı ifadeleri şu şekildedir: *“Kayınvalidem ben çalışırken çocuklarıma baktı. Çocuğum ne isterse ona o yemekleri yapıyordu. Çok güzel yedirirdi. (G5).”* Ev işleri kategorisine ilişkin katılımcı ifadeleri ise şu şekildedir: *“Kayınvalidem çalıştığım dönemlerde yemek yapma konusunda bana destek oldu (G5). Ben işten geldiğimde yemek yapma konusunda bana destek oldu. Ya evdeki yemeğini bana verdi. Ya da gelin burada yiyin dedi. Ya da misafir geleceği zaman ben çalıştığım için evde olamıyordum. Yöresel yemeklerinden yapıp hazırlığıma yardımcı oluyordu (G13).”*

Kayınvalideleri gelinlerin aile sistemlerine dâhil eden koşullardan bir diğeri hastalık ve ölüm gibi yaşam krizleridir. Katılımcıların ifadelerine göre kayınvalideler, kendilerinin ve gelinlerinin hastalıkları sebebiyle gelinin aile sistemlerine dâhil olmaktadır. Görüşmeye katılan katılımcılardan biri hastalık sebebiyle ayağa kalkmakta güçlük çektiğini o dönemde kayınvalidesinin ona destek olduğunu, çocuğu ile ilgilendiğini belirtmiştir. Katılımcının ifadeleri şu şekildedir: *“Ben bir hafta ayağa kalkamadım. Kayınvalidem o dönemde ayağıma yemek bile getiriyordu. Çok iyi baktı bana (G15).”* Bir diğer yaşam krizi ölümdür. Kayınpederin yokluğunun ardından kayınvalidesinin oğluna daha düşkün olmaya başladığını ifade eden gelin, bunun ailesi için zorluğunu dile getirmiştir. Katılımcının ifadeleri şu şekildedir: *“Kayınvalidem kayınpederimden sonra çok değişti. İyice oğluna düşkün oldu. Sürekli yanına çağırıyor ya da onunla vakit geçirmek istiyor. Biz ikinci planda kalıyoruz (G2).”*

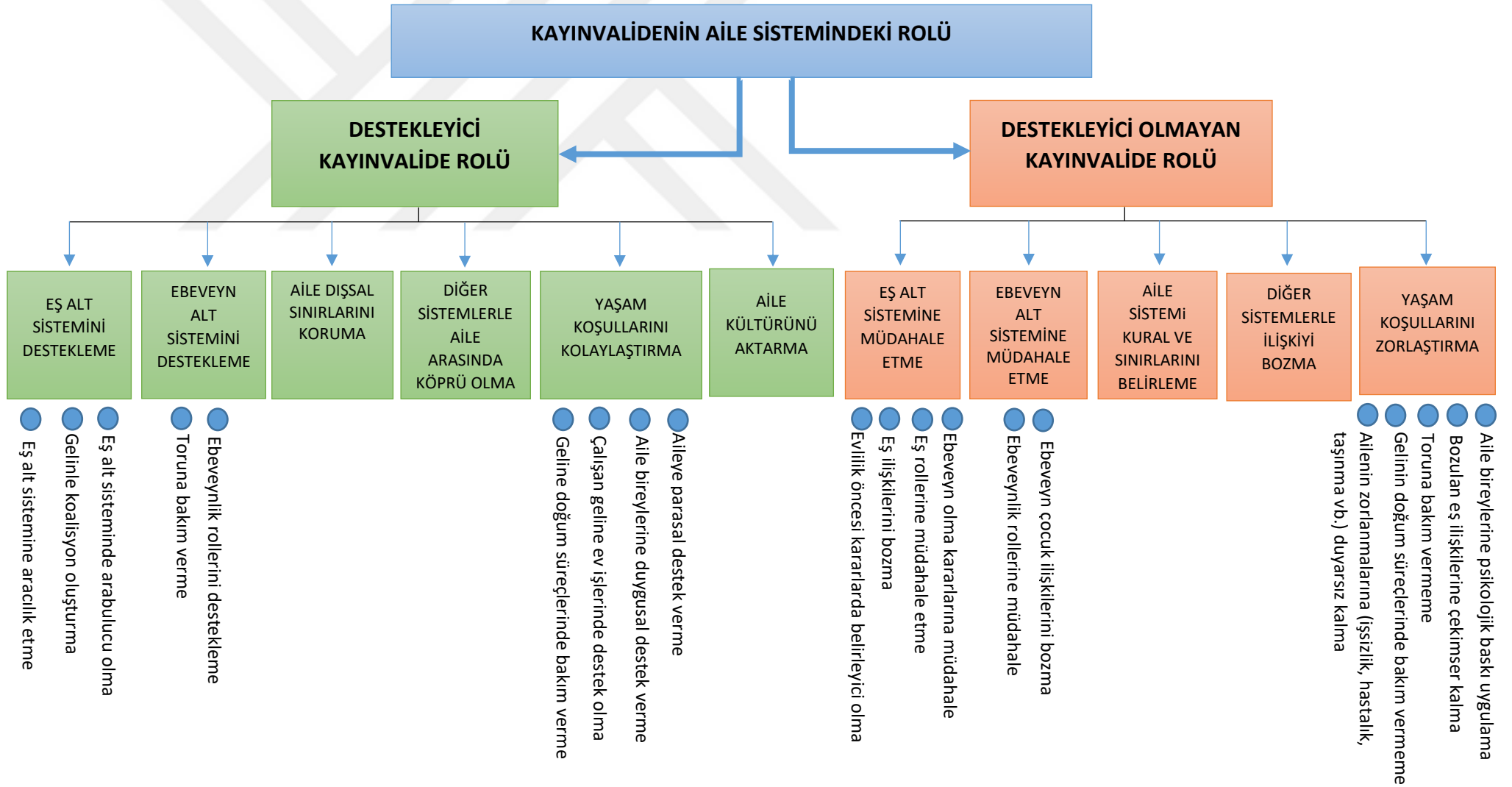
Sağlıksız ilişkiler kategorisine göre; sağlıksız karı-koca ilişkisi ve sağlıksız kök aile ilişkileri kayınvalideyi aile sistemine dâhil eden koşullardandır. Katılımcılar, kendi eşleri ile aralarındaki ilişki bozuk ise kayınvalidelerin aileleri üzerinde daha çok söz sahibi olabildiklerini belirtmişlerdir. Bu kategoriye ilişkin katılımcı ifadesi şu şekildedir: *“Eşim beni hiç görmedi. Ne söylesem hep karşı taraf haklı bulunurdu. Kocam ile aram böyle olduğu için kayınvalidem herşeyimize karıştı (G9).”* *“Eşim evlenince 90 değil 180 derece değişti. Beni sürekli teste tabi tuttu evliliğimizde. Onun neden tozu varmış, bu yemek neden böyleymiş diye o zamanlar kayınvalidem de karışıyordu (G12).”* Gelinler hem kendilerinin, hem eşlerinin, hem de kayınvalidelerinin sağlıksız kök aile ilişkilerini kayınvalidenin aile sisteminde olmasına etki eden koşullar arasında görmektedirler. Katılımcılara göre; kayınvalideler, gelinler ve oğullar köken ailelerinde gördüğü ilişki

kalıplarını sürdürdürme eğilimi göstermektedirler. Kök aile ilişkileri kategorisine göre katılımcı ifadeleri ise şu şekildedir: *“Eşimin annesi ile de ilişkisi bozuktu bu bizim ailemize de yansdı. Kayınvalidem ailemize bu olumsuzluğu yansıttı (G12).”* *“Babamın baskıcı tutumları beni de çekingen yaptı bu yüzden kayınvalideme de boyun eğdim (G15).”* *“Kayınvalidemin ailesi de birbirine karşı sevgisiz ve merhametsizler. Aile ilişkileri öyle olduğu için normal beklemiyorsun. Onları o patoloji ile kabul ediyorsun. Kayınvalidem bana da çocuklarıma da merhametsiz ve sevgisiz davrandı. Yaptığımız her şeye karıştı (G3).”* *“Eşimin annesi ile diyoloğu da dolaylıydı. Eşim de direkt annesi ile konuşmazdı. O yüzden bizim ailemizde diyologlar hep dolaylıydı. Ben de kayınvalidemle dolaylı diyolog kurabilirdim, ailemize olumsuz yansdı bu durum (G1).”* *“Kayınpederimin sert mizaçlı olması kayınvalidem ile kayınpederim arasındaki ilişkiyi zayıflattı diye düşünüyorum. Kayınvalidem kayınpederime söyleyemediği herşeyi eşimle paylaşmış. Onlar arasındaki sıkı bağ bizim evliliğimize müdahale etmesine neden oldu (G14).”*

Kültür kategorisine göre gelenek ve görenekler, değer ve inanç sistemleri kayınvalidenin gelinin aile sisteminde olmasına etki eden durumlardandır. Katılımcı ifadelerine göre bazı gelenek ve görenekler kayınvalidelerin aile sistemine dahil olmasına sebep olmuştur. Gelinin kayınvalideye itaat etmesinin beklendiği kültürden bir eş ile evlenen katılımcının ifadeleri şu şekildedir: *“Kayınvalidem Arnavutlar. Onların saygıları da nefretleri de fazlaydı. Annem ve ablam ile görüşmeme izin vermiyordu. Kıyafetlerime karışıyordu. Evimize bizden habersiz misafir kabul ediyordu (G16).”* Bir başka gelin ise aile kültüründeki çocuğun doğum sırasının öneminden bahsetmektedir. Katılımcı, eşinin ilk çocuk olmasından dolayı köken ailesine karşı daha fazla bağlılık göstermesi konusunda kayınvalidesinin uyarıda bulunduğunu belirtmiştir. Katılımcının ifadeleri şu şekildedir: *“Aile kültürüne göre eşim diğer çocuklara da bakmak zorundaydı. İlk çocuk olduğu için. Kayınvalidem böyle görüyordu ve eşimi uyarıyordu (G11).”* Diğer bir katılımcı ise kayınvalidesinin eşi son çocuk olduğu için, ondan ve ailesinden beklentisi olmadığını şu ifadelerle dile getirmiştir: *“Eşim son çocuk olduğu için çok beklentisi yoktu bizden. Onlar için ilk çocuklardan herşey beklenirdi (G13).”* Kültürel öğelerden değer ve inanç sistemleri de kayınvalideyi aile sistemine dâhil eden koşullardandır. Katılımcıların ifadelerine göre; büyüklere saygılı olma, hürmet gösterme değer ve inançları kayınvalidelerin gelinlerinin ailelerine dâhil olmalarını sağlamıştır. Değer ve inanç sistemleri kategorisine göre ise katılımcı ifadeleri şu şekildedir: *“Eşim büyükleri kırmanın dinen uygun olmadığını düşünür. Bu yüzden kayınvalidemin yaptıklarına karşı*

onu kırmadık, ne dediyse yaptık (G14).” “Büyüğe hürmet olsun diye toplum içinde hep kayınvalidemin fikrini aldım. Şöyle yapalım mı böyle yapalım mı diye onu onore etmek için ailem için verdiği kararlarını da uyguladım (G1)”.

Son olarak geçmiş deneyimler, kayınvalidenin gelinin aile sisteminde olmasına etki eden durumlardandır. Gelinler, kendilerinin veya kayınvalidelerinin gelin-kayınvalide ilişkilerine dair geçmiş deneyimlerinin kendilerine kılavuz olduğunu ve aile sistemlerindeki kayınvalide konumunun belirleyicisi olduğunu ifade etmişlerdir. Bu kategoriye ilişkin katılımcı ifadeleri şu şekildedir: *“Eltime kayınvalidem karışmış ve aralarında sorun olmuş. Belki de o yüzden bize müdahil olmadılar (G4).” “Kayınvalidem eltileri ile birlikte yaşamış. Amcalarıma kayınvalidem bakmış. Babaannem herşeyi ona bırakmış. Herşey ona soruluyormuş. Bence kayınvalidemin bize karışma durumu bundan kaynaklı (G16).” “Bizden önce kayınvalidem kaynımın evliliğine çok karışmış. Kayınvalidemin istedikleri doğrultusunda biri ile evlenmiş ve boşanmışlar. O yüzden kayınvalidem bizim evliliğimiz ile ilgili olumlu veya olumsuz hiçbir fikir beyan etmedi (G13).” “Kayınvalidem kayınvalidesinden çok çekmiş. O yüzden müdahale etmediler bizim hayatımıza. Ben gördüm, ben çektim demedi. Destek oldu bize (G5).”*

Şekil 5. Gelinin Aile Sistemindeki Kayınvalide Rolü

Şekil 5'te görüldüğü üzere; gelinlerin aile sisteminde kayınvalidelerin destekleyici ve destekleyici olmayan rolleri bulunmaktadır. Destekleyici kayınvalide rolleri; eş alt sistemini destekleme, ebeveyn alt sistemini destekleme, aile dışsal sınırlarını koruma, diğer sistemlerle aile arasında köprü olma, yaşam koşullarını kolaylaştırma ve aile kültürünü aktarmadır. Destekleyici olmayan kayınvalide roller ise; eş alt sistemine müdahale, ebeveyn alt sistemine müdahale, aile sistemi kural ve sınırlarını belirleme, diğer sistemlerle ilişkiyi bozma, yaşam koşullarını zorlaştırmadır.

Kayınvalidenin, gelinin aile sistemindeki destekleyici rollerinden biri eş alt sistemlerini desteklemedir. Eş alt sistemini destekleme rolleri üç kategoride ele alınmıştır. Bunlar; eş alt sistemine aracılık etme, gelinle koalisyona girme ve eş alt sisteminde arabulucu olmadır. Görüşme yapılan katılımcılar, eşleriyle tanışma ve evlenme kararlarında kayınvalidelerinin rollerinin olduğunu, kayınvalide beğenisinin evlilikleri üzerindeki önemli etkilerinin bulunduğunu belirtmektedirler. Eş alt sistemi aracılık etme kategorisine ilişkin katılımcı ifadeleri şu şekildedir: *“Eşim uzun boylu biriyle evlenmek istemiş. Kayınvalidem de ilk beni beğeniyor ve eşimle tanıştırtıyor (G16).”* *“Kayınvalidem benim evime geldi. O sebep oldu ve beni beğendi. Oğluna tavsiye etti. Oğlu da annesine güvendiği için eşimle tanıştık (G14).”* *“Oğluna şöyle iyi kız böyle güzel diyince eşimi de bana karşı yüreklendirdi. Annesi beni tanıdığı ve bildiği için eşimin kafasında benim ile ilgili soru işareti kalmadı (G6).”* *“Yaşımız küçüktü ama kayınvalidem bizi destekledi. En azından o desteklediği için mutluyduk. Çünkü benim ailem eve bile almak istemedi (G15).”* Gelinler, kayınvalideleriyle özellikle eşlerine karşı koalisyon kurabildiklerinde evlilik ilişkilerinde daha güçlü hissetmektedirler. Gelinler bu kadın dayanışmasının eş alt sistemini destekleyen davranış olarak görmektedirler. Çünkü bu katılımcılar için kayınvalide ile koalisyona girmek hem duygusal yükün paylaşımı için araç olmakta hem de evlilik çatışmalarının önüne geçmektedir. Gelinle koalisyon oluşturma kategorisine ilişkin örnek katılımcı ifadeleri şu şekildedir: *“Ben eşimle ilgili tartışma yaşadığımda kayınvalidemle dertleşebiliyordum. Bu beni rahatlatıyordu beni dinliyor ve hak veriyordu.(G13).”* *“Eşimle tartışacak olsak kayınvalidem hep bana destek olurdu. Hep gelininden taraf olurdu (G4).”* Bazı gelinler ise kayınvalidelerinin arabulucu yönünü eş ilişkilerini destekleyen rol olarak değerlendirmektedir. Gelinlerin eşleri ile yaşadıkları çatışmada kayınvalidelerinin aracı olması, orta yolu bulması çiftlerin evlilik ilişkilerinde destek davranışlarını görmesine sebep olmaktadır. Kayınvalidesinin, eşi ile arasındaki anlaşmazlıklarda arabulucu olduğunu belirten bir katılımcının ifadeleri ise şu

şekildedir: “Kayınvalidem eşimle kavgalarımnda beni bir kenara atmazdı. Hatalarımızı da söylerdi ama bizi ayrı tutmazdı (G15)”.

Kayınvalidenin gelinin aile sistemindeki destekleyici rollerinden bir diğeri ebeveyn alt sistemini desteklemedir. Ebeveyn alt sistemini destekleme etkileri iki kategoriden oluşmaktadır. Bunlar; toruna bakım verme ebeveynlik rollerini desteklemedir. Gelinlerden birkaçı, çocuklarının bakımı konusunda kayınvalidelerinden yardım aldıklarını ve çocuk büyütme konusunda kayınvalidelerinin onlara destek olduğunu belirtmişlerdir. Bu ifadelerden bazıları şu şekildedir: “Bebek gece uyumuyordu. Kayınvalidem beni uyutuyordu. Sen uyu dinlen biraz diyordu. Bir saat, iki saat ona güvenir uyurdum (G4)”. “İlk çocuğum çok küçük doğdu. İşte o zaman desteklerim ben büyütürüm dedi kayınvalidem. Çocuğuma baktı (G12)”. Diğer bir grup gelin ise çocukları için belirledikleri ebeveynlik yöntemlerinin kayınvalideleri tarafından da uygulanmasını destek davranış olarak görmekteydiler. Çocukları için belirledikleri kuralların kayınvalideleri tarafından da uygulandığını, desteklendiğini belirten katılımcı ifadeleri şu şekildedir: “Kayınvalidem çocuğuma bana sormadan bir şey yedirmezdi. Uyku saati ve yemek saatlerini sorardı. Abur cubur yedirmede (G13)”. “Ben oğlumun kucağa alınmasını istemiyordum mesela kayınvalidem de hiç almadı. Bizim kurallarımızı destekledi (G5)”. “Çocuk bakımı konusunda bana güvendiği için sadece bana destek oldu. Hiç olumsuz tepki almadım (G7)”.

Kayınvalidenin gelinin aile sistemindeki destekleyici rollerinden bir başkası aile dışsal sınırlarını korumadır. Araştırmaya katılan gelinlerden bazıları, kayınvalidelerinin dışarıdan gelen müdahalelere karşı ailelerini koruyucu girişimlerde bulduklarını ifade etmişlerdir. Bu kategoriye ilişkin tipik katılımcı cümleleri şu şekildedir: “Kayınvalidem eşya alırken benim ve eşimin seçmesini istedi. Araçılar vardı. Akrabalar. Onlar kendileri seçmek beğenmek istedi. Kayınvalidem karşı çıktı (G11)”. “Mesela kayınpederim kombiyi kapatırdı çok yakıyor diye. Ama kayınvalidem ona müdahale ettirmedi (G13)”.

Kayınvalidenin gelinin aile sistemindeki destekleyici rollerinden bir başkası, diğer sistemlerle aile arasında köprü değildir. Araştırmaya katılan gelinlerden bazıları kayınvalidesinin onu yakın akraba, eş, dost ile tanıştırmak için ilişkilerde köprü vazifesi rolünün olduğunu dile getirmiştir. Bu kategoriye ilişkin katılımcı ifadeleri şu şekildedir: “Kayınvalidem komşularına, akrabalarına tanıttı beni (G12)”. “Akrabalarına götürüyor getiriyordu bir sürü çevremiz oldu (G15)”. “Ben kocamın ailesi ile tanışmak istiyordum. Kayınvalidem de akarabalar, komşular ve onların gelinleri ile tanıştırdı (G16)”.

Kayınvalidenin aile sistemindeki destekleyici rollerinden bir diğeri; yaşam koşullarını kolaylaştırmadır. Yaşam koşullarını kolaylaştırma rolü dört kategoriden oluşmaktadır. Bunlar; geline doğum süreçlerinde bakım verme, çalışan geline ev işlerinde destek olma, aile bireylerine duygusal desteğe verme, aileye parasal destek vermedir. Araştırmaya katılan gelinler; kayınvalidelerinden özellikle gebelik, loğusalık dönemlerinde bakım desteği aldıklarını belirtmişlerdir. Geline doğum süreçlerinde bakım verme kategorisine ilişkin katılımcı ifadeleri şu şekildedir: *“Loğusalıkta bir hafta ayağa kalkamadım. Bana çok iyi baktı o dönemde ayağıma yemek bile getiriyordu (G15).”* *“Hamilelikte çok ilgilenildi benimle. Kontrollere götürdü. Canım bir şey çekse hemen aldı (G2).”* *“Loğusalık süreçlerinde benim kayınvalidemin çok çok destekleri oldu (G5).”* Araştırmaya katılan gelinler; çalıştıkları zamanlarda kayınvalidelerinden ev işleri konusunda, özellikle de yemek yapma konusunda destek aldıklarını ifade etmişlerdir. Çalışan geline ev işlerinde destek olma kategorisine ilişkin katılımcı cümleleri şu şekildedir: *“Kayınvalidem çalıştığım dönemlerde yemek yapma konusunda bana destek oldu (G5). Ben işten geldiğimde yemek yapma konusunda bana destek oldu. Ya evdeki yemeğini bana verdi. Ya da gelin burada yiyin dedi. Ya da misafir geleceği zaman ben çalıştığım için evde olamıyordum. Yöresel yemeklerinden yapıp hazırlığıma yardımcı oluyordu (G13).”* Araştırmaya katılan bazı gelinler, düşük yaptığı zaman ve çocuk sahibi olamadığı dönemlerde kayınvalidelerinden duygusal destek aldıklarını ifade etmişlerdir. Aile bireylerine duygusal destek verme kategorisine ilişkin katılımcı cümleleri şu şekildedir: *“Benim karnımda üç çocuğum öldü. Bu dönemde bana kıyamadı. Endişelendi. Her gün arayıp bana manevi destek oldu. Bir sıkıntım var mı yok mu diye (G7).”* *“Benim yedi sene çocuğum olmadı. Bu süreçte birçok defa doktora gittik. Ama kayınvalidem hiçbir zaman senin çocuğun olmayacak, ne yapalım demedi. Beni hep iyi yönde teşvik etti eşimle beni, sıkmadı, duygusal olarak rahatlattı (G10).”* Bir grup gelin ise maddi açıdan ailelerinin zorlandığı dönemlerde kayınvalidelerinden parasal destek aldıklarını belirtmişleridir. Aileye parasal destek verme kategorisine ilişkin örnek katılımcı ifadeleri şu şekildedir: *“Kayınvalidem maddi sıkıntılarımızda hep destek oldu bize (G5).”*

Kayınvalidenin gelin aile sistemindeki destekleyici rollerinden sonuncusu da, kayınvalidenin ailenin kültürel değerleri aktarmasıdır. Görüşme yapılan gelinler, evlilik yolu ile dâhil oldukları ailenin kendine özgü, kültür, özel gün ve durumlarda yapılması gerekenlerin ailede kayınvalideler tarafından öğretildiği, aktarıldığını belirtmişlerdir. Bu kategori için tipik katılımcı cümleleri şöyledir: *“Kayınvalidem bana ailenin bayram*

geleneklerini, bayramda hazırlanan yemekleri anlatır (G7).” “Kayınvalidem Arnavut, bana onların kültürlerini, yapması gerekenleri anlattı (G 16).”

Kayınvalidenin aile sistemindeki destekleyici olmayan rollerinden ilki eş alt sistemine müdahaledir. Görüşmeye katılan gelinler, kayınvalidelerinin evlilik öncesi kararlarda belirleyici olma, eş ilişkilerini bozma ve eş rollerine müdahale etme, ebeveyn olma kararlarına müdahale etme başlıklarını içeren rollerinin olduğunu belirtmişlerdir. Evlilik öncesi kararlarda belirleyici olma kategorisine göre bazı gelinler, evlilik kararları ve eşya seçimi, nişan kıyafeti, düğün yeri seçimi, gelinlik seçimi gibi evliliğe hazırlık ritüellerinde kayınvalidelerinin önemli rollerinin olduğunu belirtmişlerdir. Kayınvalidesi tarafından istenmediği için evlilik kararlarına müdahale edilen gelin yaşadıklarını şu cümlelerle anlatmıştır: *“Kayınvalidem beni istemedi. Çünkü onların gözünde okuyan kıza iyi gözle bakılmazdı. Ben de eğitim görmek istiyordum. Eşim kabul etmişti ancak kayınvalidem okuyacak isen yüzüğü çıkar dedi (G8)”. Bir başka gelin ise evlenme için uygun zaman olmadığı gerekçesiyle kayınvalidesinin evlilik kararlarında rolünün olduğunu belirtmiştir. Katılımcının ifadeleri şu şekildedir: “Kayınvalidem tanışmamıza vesaire karışmadı. Ancak evlenme kararı verdiğimizde eşimle “Nasıl olur? Sırası mı şimdi? gibi müdahaleleri oldu. Süreci uzatmaya çalıştı. İsteddiği de oldu. (G1)” Bir diğer katılımcı ise kayınvalidesinin evliliğe hazırlık ritüellerindeki destekleyici olmayan rolünü şu cümlelerle anlatmıştır: “Evlenmeden önce ev seçimini, mobilya seçimini bize bırakmadılar. Kayınvalidem karar verdi. “Ne ev seçimi ne gelinlik seçimi hiçbir konuda muhatap alınmadım. Hep kayınvalidem karar verdi (G9)”. Eş ilişkilerini bozma kategorisine göre katılımcılar kayınvalideleri tarafından eşlerinin kendilerine karşı kışkırtıldığını, olumsuz yüklemeler yapıldığını belirtmişlerdir. Aile sistemlerinde kayınvalidelerinin eş ilişkilerini bozucu rollerinin bulunduğunu belirten katılımcı ifadeleri şu şekildedir: “Kayınvalidem hep açığı bulmaya çalıştı. Bir açığı bulduğunda da onu oğluna söyledi, aramız bozuldu. (G8)”. “Eşim bensiz kayınvalidemin yanına gidince eve yanıma dolup geliyordu. Tartışıyorduk (G3)” “Eşimle tartışmalarımızı saklamaya çalışırdık. Çünkü ona söylersek tartışmamız daha da alevlenirdi (G16)”. Kavgalar ettik onun yüzünden. Beni eşime kötüler (G2)”. Eş rollerine müdahale kategorisine göre bazı gelinler; kayınvalidelerinin, kadının ve erkeğin evlilik ilişkisindeki rollerine ilişkin müdahaleci etkilerinin olduğunu belirtmişlerdir. Bu kategoriye ilişkin katılımcı ifadeleri şu şekildedir: “Eşim bana yardım etmek istiyordu ama annem ne der diye çekiniyordu. Hep mesafeli duruyorduk. Mesela bir şey yapsa da senin için yaptığımı bilmesin diyordu. Çünkü kayınvalidem şöyle söylemiş: ‘Sen bana*

yardım etmedin elin kızına mı yardım edeceksin' (G1)”. “Eşimin bana yardım etmesine çok müdahil oluyordu. Benim evde hizmetçi olmamı istiyordu (G3).” “Bana evde hizmet eden rolü verildi kayınvalidem tarafından (G1).” Ebeveyn olma kararlarına müdahale etme kategorisine göre ise katılımcılar çocuk sahibi olmaları yönünde kayınvalideleri tarafından baskı gördüklerini belirtmişlerdir. Bu kategoriye ilişkin tipik katılımcı ifadeleri şu şekildedir: “Biz çocuk sahibi olmak istiyorduk zaten ama kayınvalidem de şunun çocuğu olmuş bunun çocuğu olmuş şeklinde bizi itham eder tarzda zorluyordu (G3)”. “İlk birkaç sene çocuğum olmadı. Kayınvalidem doktora götürdü beni, eşimle verdiğimiz bir karar değildi. Daha çocuk isteyip istemediğimizi bile konuşmamışken, kayınvalidemin zorlaması ile öğrendik çocuk sahibi olup olmayacağımı (G14)”.

Kayınvalidenin aile sistemindeki destekleyici olmayan rollerinden bir diğeri ebeveyn alt sistemine müdahaledir. Görüşmeye katılan gelinler, kayınvalidelerinin ebeveynlik rollerine müdahale eden ve ebeveyn çocuk ilişkilerini bozan kategorilerini içeren destekleyici olmayan rollerinin olduğunu belirtmişlerdir. Gelinler, kayınvalidelerinin çocuklarına koydukları sınırlara, kurallara müdahale ettiklerini, çocukları için verdikleri kararları ihlal ettiklerini belirtmişlerdir. Ebeveynlik rollerine müdahale kategorisine ilişkin tipik katılımcı ifadeleri ise şu şekildedir: “Çocuklar doğduğunda onlara ben bakarım sen iş gör dedi. Niye çok çocuğa bakıyorsun diye müdahale etti. Çocuğun fazla uyuması bile sorun oluyordu. Yeterince uyudu uyandır diyordu (G9).” “Çocuğum ile kendim ilgilenmek istiyordum. Ama kayınvalidem onu dışarı götürmek, komşulara götürmek istiyordu. Ben ise evde kalmasını istiyordum (G15).” “Loğusalıkta misafirler geliyor diye çocuk uyurken uyandırmamı istiyordu. Nasıl giydirdiğime karışıyordu. Çocuğum emerken çekip alıyordu (G16).” “İlk çocuğuma çok müdahil oldu. Bana bırakmak istemedi. Sadece yatmaya veriyordu çocuğumu bana. Uzun süre dışarı çıkarmadı mikrop kapar diye. Ben doyurayım, ben uyutayım diyordu (G14).” “Çocuğumuza isim koyma konusunda çok bunalıttı. Eşimin babasının ismini koymak istedi. Kayınvalidemin yanında birkaç isim söyledim. Onu koyma bunu koy konusunda çok baskı yaptı. Sonunda onun dediği oldu. Ben oğluma cips kola yedirmek istemiyordum. Ama onlara gittiğinde illa onu yediriyordu çocuğa (G6).” “İlk çocuğum olduğunda onu aldı. Bana sadece emzirmeye getiriyordu. Çocuğuma elimi sürdürmedi. Kucağıma almama bile izin vermiyordu. Sütanesi, kiralık anne gibiydim çocuğumun (G2).” “Çalıştığım dönemlerde kayınvalidem kızımın bir erkek ile oturmasını engellemiş. O dönemde Kur'an kursuna gitmesine zorlamıştı. Kayınvalidem ile çocuk büyütme konusunda tamamen zıttız (G7).” “Çocuğun hastalıklarına müdahale etti. Çok doktora

*götürmemize ilaç vermemize karşıydı. Tepkisini koyuyordu. Ben altı ay boyunca çocuğuma anne sütü dışında başka bir şey vermek istemedim. Ama memlekete gittiğimizde kayınvalidem meyve suları gibi çocuklarıma vermediğimiz şeyleri veriyordu. Ben böyle büyüttüm çocuklarımı diye (G4).” Görüşmeye katılan bazı gelinler ise, kayınvalidelerinin çocukları ile ilişkilerini bozucu eylemlerinin olduğunu, çocukları ile vakit geçirmediklerini ifade etmişlerdir. Ebeveyn çocuk ilişkisini bozma kategorisine ilişkin tipik katılımcı ifadeleri şu şekildedir: *Çocuğumun benden çok ona yakın olmasını istiyordu. Her fırsatta beni ona kötülüğüydü (G9).” “İlk çocuğumla aramıza girdi hep. Sadece onu sevsin onunla vakit geçirsin istedi (G2). “Çocuklar, kayınvalidemin yanına gittiklerinde garip garip şeyler anlatıyor benimle ilgili. Çocuklarda gelip ‘Anne sen ters bakıyormuşsun o ne demek?’ diyorlardı. (G3).” “Ben önceden kapalıydım. Şimdi açıldım. Kayınvalidem bunu hazmedemedi. Şimdi kızlarıma söyleyip aramızı bozmaya çalışıyor. Anneniz kapalıyken daha güzeldi diye (G7).”**

Kayınvalidelerin gelinin aile sistemindeki destekleyici olmayan rollerinden bir diğeri aile sistemi kural ve sınırlarını belirlemedir. Gelinler, aile ile birlikte vakit geçirme, eve misafir kabul etme, akraba ziyaretleri, tatil kararları, ev düzeni gibi ailelerini ilgilendiren kararlar ve aile yaşantıları hakkında kayınvalidelerinin belirleyici rollerinin olduğunu ifade etmişlerdir. Bu kategoriye ilişkin katılımcı ifadeleri şu şekildedir: *“Pandemi sürecinde çocukların sokağa çıkmaları için izinleri vardı. Birlikte ailemle bir yere gidecektik, gezmeye. Kısıtlı zamandı ve yalnız olmak istedik ama kayınvalidemler de geldi (G7).” “Kayınvalidem sürekli onunla vakit geçirmemizi, onların işlerini yapmamızı, sürekli onların akrabaları ile görüşmemizi istiyordu. Her haftasonu bize gelin, pikniğe götürün gibi (G3).” Kayınvalidem, kayınpederimle 15 tatilde bize gelirler diye de boş bir odaya kendilerine soba koydurdu (G8).” “Balayına gitmemiştik. Dört ay sonra balayına kayınvalidem ile gittik. Biz orada tamamen koştuk. Orada da peşimizi bırakmadı (G6).” “Kayınvalidem giriş-çıkışlara müdahale ederdi. Eve gelen misafirlere karışırdı. Loğusalıkta ben ve eşim istememesine rağmen hergün 30 misafir geliyordu (G16).” “Ev içi kararların hiçbirini eşimle almadık. Hep kayınvalidemin yönlendirmesi ile oldu. Hep onun onayıyla oldu (G9).” “Hergün iş çıkışı kayınvalidemi görmek zorundaydım. Bizim koymadığımız bir kural vardı. Gitmediğim günlerde tepki ile karşılaşıyordum (G13).” “Ben mesela evi düzenliyordum. Onu hiç beğenmiyor hemen dağıtıyor. Benim düzenim bozuluyor. Onun düzeni kalıyor hep. Mesela harcama yapacağım senin paran mı diyor (G2).” “Kayınvalidem evliliğimizin ilk yıllarında annemlere ya da akrabalarıma gideceğim zaman çeşitli bahanelerle*

göndermeyebiliyordu (G10).” “Kayınvalidemin buraya gidilecek ve buraya gelinecek şekilde müdahaleleri oldu. Babam ile görüşmeye bile kayınvalidemden izin alarak gidiyordum. Sürekli akrabalarıyla görüşmeye zorluyordu beni ve çocuklarımı (G9).” “Kayınvalidem annemin evimize gelmesine, ablamın eve gelmesine izin vermedi (G16).” “Bana eve hizmet eden rolü verildi kayınvalidem tarafından. Misafiri ağırlamak onun göreviydi. Ben hazırlık yapar, kayınvalidem de misafirini ağırlardı (G1).” “Beni hiç dışarı çıkarmadı. Aileme gidemedim. Sadece kendi akrabalarıyla telefonda görüşmemi istiyordu. Annemle görüştüğüm zaman uyarırdı. Annenle çok görüştün görünce ile görüşmedin diye (G2).”

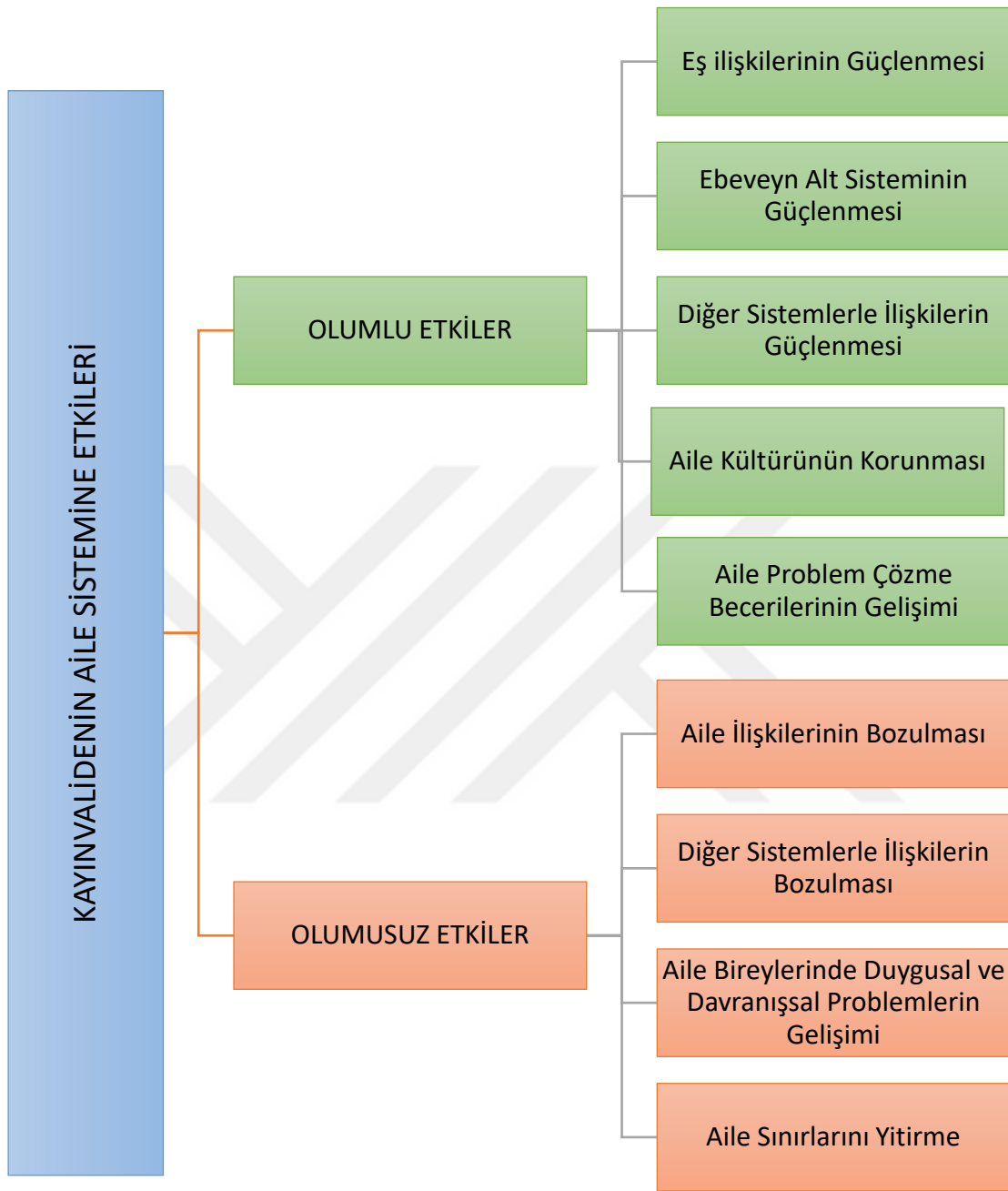
Kayınvalidenin gelinin aile sistemindeki destekleyici olmayan rollerinden bir başkası, diğer sistemlerle ilişkiyi bozmadır. Katılımcılardan bazıları, kayınvalidelerinin yakın çevre ilişkilerini bozduğunu, kayınvalidesinin aile üyeleri ile ilgili olumsuz yargılar oluşmasına sebep olduklarını belirtmiştir. Bu kategoriye ilişkin katılımcı ifadesi şu şekildedir: *“Kayınvalidem ve kayınpederim bir gün hastahaneye gelmişler ben de onları güya görmezden gelmişim. Kayınvalidem de bunu kaynıma anlatmış. Hepsi bana küsmüşlerdi. Ben ve çocuklarım ile ilgili etrafa yalan yanlış şeyler anlatır. Etrafta bunlara inanır. Şimdi herkes bize küs (G3).” “Mesela bir gün eltimin yanına gittim. Konuşmadı benimle. Ne oldu dediğimde kayınvalidem sana üç sene önce lahmacun koymuş önüne sen de onu yememişsin dedi (G7).”*

Kayınvalidenin gelinin aile sistemindeki destekleyici olmayan rollerinden sonuncusu yaşam koşullarını zorlaştırmadır. Gelinler kayınvalidelerinin; aile zorlanmalarına (işsizlik, hastalık, taşınma vb.) duyarsız kalarak, doğum süreçlerinde kendilerine bakım vermeyerek, torunlarına bakım vermeyerek, bozulan eş ilişkilerinde çekimser kalarak ve aile bireylerine duygusal istismarda bulunarak yaşam koşullarını zorlaştırıcı roller üstlendiklerini ifade etmişlerdir. Gelinler; aile yaşam döngüleri içinde çeşitli zorluklar yaşadıklarını (işsizlik, hastalık, taşınma vb.), kayınvalidelerinin bu güçlüklerle duyarsız kalarak kendilerini desteklemediklerini belirtmişlerdir. Bu kategoriye ilişkin katılımcı ifadeleri şu şekildedir: *“Maddi açıdan birçok zorluk yaşadık. Bir kere de ne yapıyorsunuz, ne haldesiniz diye sormadı. Çok duyarsızdı. Bu zor zamanlarda yavrum geçecek dese yeterdi. Bu bizi yaraladı (G1).” “Sağlık problemlerim vardı umursamadı, önemsemedi. Taktik uyguladığımı düşündü. (G11).” “Evden taşınırken kayınvalidem bana yardım etmedi. Buna kocam da dâhil (G7).” “Çocuğumun topuk kanını aldıklarında olumsuz bir şeyler gördüler. Çok tedirgindim o süreçte. Destek olmadı. Umursamadılar bile (G6).”* Görüşme yapılan katılımcılardan bazıları hamilelik,

loğusalık dönemlerinde kayınvalidelerinden bakım konusunda destek beklentilerinin olduğunu ancak bu desteği alamadıkları için zorluklar yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Geline bakım vermeme kategorisine ilişkin katılımcı cümleleri şu şekildedir: *“İlk hamileliğim zordu. Kayınvalidem bakamam sana dedi. Yemek bile vermedi. Aç kaldım (G5).”* *“Eşimin askerde olduğu sürede ben hamileydim. Hiç arayıp sormadı beni. Çocuğum oldu yüzümü bile görmedi. Bakmadı bana (G8).”* *“Kayınvalidem çocuklarım doğmadan önce de doğduktan sonra da hiç merak etmedi. Geleyim de kızım sana bakayım da demedi (G1).”* *“Benim kanamam vardı hamileliğimde karşımda oturuyordu. Bir yemek bile vermişliği yoktur. O günleri hatırlamak bile istemiyorum (G6).”* Yaşam koşullarını zorlaştıran, destekleyici olmayan kayınvalide rollerinden bir diğeri toruna bakım vermemedir. Bazı gelinler özellikle çalışma, acil durumlar ya da destek amaçlı çocuklarına bakma konusunda kayınvalidelerinden talepte bulunmuşlar ancak kayınvalidelerinden bu konuda destek alamadıklarını ifade etmişlerdir. Toruna bakım vermeme kategorisine ilişkin katılımcı cümleleri şu şekildedir: *“Kayınvalidem çocuklara başta bakacağım dedi. Bakmadı. Bir kere bile bakmadı. Yarım günlük acil işim vardı. Ona bırakmak istedim. İşim var bakamam dedi. Kendi torununa yarım gün dahi bakmadı (G5).”* *“Çocuk doğursanız da bakamam dedi kayınvalidem. Bir saat bakmışlığı bile yoktur (G6).”* Yaşam koşullarını zorlaştıran kayınvalide rollerinden bir diğeri bozulan eş ilişkilerine çekimser kalmaz. Görüşme yapılan gelinlerden biri eşi ile ayrılık yaşadığı bir dönemde kayınvalidesinin arabulucu rol üstlenmesini beklerken çekimser kalmasına üzüldüğünü belirtmiştir. Bu kategoriye ilişkin katılımcı cümlesi şu şekildedir: *“Evi terk ettiğimde nötr kalmalarına çok üzülmüştüm. Sonuçta geliniydim. Hiç arayıp sormadı. Arayıp eşim ile orta yolu bulmasını istedim (G13).”* Yaşam koşullarını zorlaştıran kayınvalide rollerinden sonuncusu aile bireylerine psikolojik baskı uygulamadır. Katılımcılardan bazıları kayınvalidelerinin çocukları ve özellikle kendilerine karşı aşağılayıcı, kışkırtıcı, moral bozucu davranışlarının olduğunu belirtmişlerdir. Aile bireylerine psikolojik baskı uygulama kategorisine ilişkin örnek katılımcı ifadeleri şu şekildedir: *“Kayınvalidem benden hırsını alamayınca çocuklarımın moralini bozuyor. Siz şişmansınız diye dalga geçiyor (G3).”* *“Kayınvalidem bana yapabileceği her kötülüğü yaptı. Laflar söyledi. Demoralize etti. Küskün davrandı. Kavga etmeye çalıştı (G3).”* *“Taşınma kararımızda tavır aldı eşimle bana. Konuşmadı bir müddet bizimle (G11).”* *Ben doğru düzgün ev işi bilmiyordum. Çok küçük yaşta evlendim. Yemek bilmiyordum. Kayınvalidemin çok eleştirileri oldu. Çamaşır yıkama konusunda. Öğretme anlamında değil de aşağılama, bilmediğimi yüzüme vurma şeklinde (G8).”* *“Çocuğumu emzirme*

konusunda 'Al inek emzir' demişti bana. Yarısı yavrumun yavrusu yarısı yılan yavrusu diyordu bana. (G12)."

Şekil 6. Gelinin Aile Sistemine Kayınvalidenin Etkileri

Şekil 6’da görüldüğü üzere katılımcı ifadelerine göre kayınvalidelerin aile sistemine olumlu ve olumsuz etkileri bulunmaktadır. Olumlu etkileri; eş ilişkilerinin güçlenmesi, ebeveyn alt sisteminin güçlenmesi ve diğer sistemlerle ilişkilerin güçlenmesi, aile kültürünün korunması, aile problem çözme becerilerinin gelişmesidir. Olumsuz etkiler; aile ilişkilerinin bozulması, diğer sistemlerle ilişkilerin bozulması, aile bireylerinde duygusal ve davranışsal problem gelişimi, aile sınırlarını yitirmedir. Katılımcılar, kayınvalidelerinden aile sistemlerine destekleyici davranışlar gördüklerinde eş, ebeveyn, diğer sistemlerle ilişkilerinin güçlendiğini, aile kültürünün korunduğunu belirtmişlerdir. Eş ilişkilerinin güçlenmesi kategorisine göre; kayınvalidenin desteği, erkeklerin eşlerine destek davranışlarını arttırmış, ilişkilerini kuvvetlendirmiştir. Bu kategoriye ilişkin örnek katılımcı ifadeleri şu şekildedir: *“Kayınvalidem beni çocuğum olmasa da desteklediği için bu eşimle ilişkilere de olumlu yönde yansıdı. Hiç olmayacak gibi bir düşünceyle kaygılanmadık. Tam tersi tavır takınsaydı eşim ile ilişkim kötü olurdu (G10).”* *“Kayınvalidemin bana destek olduğunu, yardım ettiğini eşim görünce o da gelip yardım ediyordu. İlişkimizi olumlu yönde etkiledi (G4).”* *“Kayınvalidemin desteğini görünce eşim bana da değer verdi, destek verdi. Hala da öyle eşim ailesinden benimle ilgili desteği görünce o da bana destek olur (G7).”* Diğer bir kategori ebeveyn alt sisteminin güçlenmesine ilişkindir. Görüşme yapılan katılımcılar, kayınvalidelerinin torun bakımı, ebeveyn rollerini destekleme davranışlarını gördüklerinde annelik ve babalık davranışlarını sergilemede daha güçlü olduklarını ifade etmişlerdir. Çünkü çocuk büyütme konusunda deneyimli birinden destek alma katılımcı ifadelerine göre ebeveynlik becerilerini sağlamlaştırmıştır. Bu kategoriye ilişkin gelinlerin ifadeleri şu şekildedir: *“Çocuğum doğduğunda ben hiçbir şey bilmiyordum. Bebeğimin nasıl yiyeceği konusunda bilgim yoktu. Neler yerse bebek daha iyi büyür kayınvalidem öğrettiği için annelik yönünden eksik kalmadım (G4).”* *“Kayınvalidem ben çocuğuma yetişemediğim zaman o yetişir. Bizim eksikimizi kapatır. Okula bırakamadığımızda okula bırakır, yemeği ile ilgilenir, hasta olduğunda doktora götürür (G9).”* *“Kayınvalidemin benim çocuklara uyguladığımız kurallara çok güvenirdi. Onun güveni, beni çocuk büyütme konusunda daha da güçlendiriyordu (G1).”* Kayınvalidenin aile sistemindeki etkilerinin sonuçlarına dair kategorilerden bir başkası diğer sistemlerle ilişkilerin güçlenmesidir. Gelinler, özellikle kayınvalidelerinin destek davranışlarını gördüklerinde çocuklarının babaanneleri ile iyi ilişkiler kurabildiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca kayınvalidenin diğer sistemlerle ilişkilerde köprü oluşunun ailenin sosyal ağını güçlendirdiğini ifade etmişlerdir. Bu kategoriye ilişkin tipik katılımcı ifadeleri şu

şekildedir: *“Kayınvalidem toruna baktığı için çocuklarımda babaanne sevgisi gelişti. Babaannelerini çok severler çünkü ilgililer (G12).” Kayınvalidemin yardımları büyükanne-torun ilişkileri güçlendirdi. Çocuklarım babaannelerini çok severler ona kıyamazlar (G4).” “Kayınvalidem, komşularına tanıttı beni. Çevremiz genişledi (G12).” “Kayınvalidem, akrabalar, komşular ve onların gelinleri ile tanıştırdı. Kayınvalidem sayesinde sosyalleştik. Bir araya geliyoruz. Eşlerimiz ve çocuklarımız için de iyi oldu. Onlar da arkadaş oldu (G12).” Kayınvalidenin aile sistemine etkilerinin sonuçlarına dair bir diğer başlık aile kültürünün korunmasıdır. Gelinler, kayınvalidelerinden öğrendikleri aile kültürü ile ilgili öğretilerini uygulayarak yeni nesillere de aktardığını ifade etmişlerdir. Bu kategoriye ilişkin gelin 7'nin ifadeleri şu şekildedir: *“Kayınvalidem bayramlarda neler yaptıklarını öğretmişti bana. Ben de şimdi bayramlarda aynısını yapıyorum. Çocuklarıma da öğretiyorum.”**

Gelinler, kayınvalidelerinden müdahale edici, aile yaşamlarını zorlaştırıcı davranışlar gördüklerinde diğer sistemlerle ilişkilerin bozulduğunu, aile bireylerinde duygusal ve davranışsal problemlerin meydana geldiğini, aile sınırlarını yitirdiklerini ve ailenin problem çözme becerilerinin geliştiğini dile getirmişlerdir. Aile ilişkilerinin bozulması kategorisine göre; kayınvalidenin, aile ilişkilerine müdahalesinin eş ve çocuk ilişkilerine yansımaları etkileri olmuştur. Bazı gelinler bu müdahalelerin evliliklerine zarar verici sonuçlarının olduğunu; bazıları kayınvalidelerine kızgınlıklarını, bu kızgınlığı eşleri ve çocuklarına yansıttıklarını; bazıları ise aradaki gerginlikten dolayı ebeveyn-çocuk ilişkisinin bozulduğunu belirtmiştir. Bu kategoriye ilişkin katılımcı ifadeleri şu şekildedir: *“Kayınvalidemden dolayı eşimle hep tartıştık. Çocuğum da bunu gördü. O yüzden babası ile ilişki kuramadı. Markete bile gidemedi. Acaba sen anneme o dönemde böyle yaptın ben seni cezalandırıyor muyum düşüncesi midir bilmiyorum. Babasına çok mesefe koymuştu (G7).” “Evliliğim hep başkalarının kararları ile ilerleyen bir evlilik oldu. Evliliğimde görünmeyen biri oldum. Evlendim eşim sürekli soğuk durdu. Kayınvalidemin yanında bırakın yaklaşmayı adım bile anılmadı. Adımı bile unutmuştu eşim (G9).” “Kayınvalideme kızıp çocuklarıma bağırabiliyordum, onları dövabiliyordum. Çocuk büyütürken ki kayınvalidemin karışmaları eşimin bana cepe almasına sebep oldu. Çok etkisinde kaldık (G10).” “Eşimle baş başa kalamıyorduk. Kavga ediyorduk. Kayınvalidemden hırsımı alamıyordum sinirimi eşimden çıkarıyordum (G3).” “Kayınvalidemden dolayı eşimle yakınlık kuramadık, beraber kalamadık. Başbaşa oturup bir film bile izleyemedik. Çekiniyorsun, dışarı bile çıkamadık, Kayınvalidem ev işlerini bana bıraktığı için her iş bana kalırdı. Kendi de çocuğu alırdı*

giderdi. Ben çocuklarla yeterince ilgilenemedim (G15).” Evli olduğumuzu hiç hissedemedim. Evimizde yenilip içilmiyordu. Evime misafir gelmiyordu. Evime has bir şey yoktu. Kendimize özel bir alan yoktu. Oğlumla kopukluk oldu. Çocuğumun sütünü erken kesmek zorunda kaldım. Her kafadan bir ses çıkınca anne, anneliğini yapamıyor (G14).” “Oğlum beni onun üzdüğünü görünce bu sefer babasının yanında kayınvalidem ile ilgili bir şeyler söylüyor. Bu sefer babası ile ilişkileri olumsuz etkileniyor. Üzülüyorlar (G6).” “Çocuk sahibi olma kararımız üzerinde baskı kurması eşimle zor ilişkiye girmemize sebep oldu. Birbirimize yanaşamadık. Stres oldu. O istedikçe ben eşime yaklaşmak istemedim (G2).” “Çocuğumu ben büyütemediğim için ilk kızım bana uzak, babaanneye daha yakın oldu. İkinci çocuğumu ben büyüttüm. O daha düşkün bana (G2).” “Kayınvalidemin getirdiği misafirlerden loğusalıkta çocuğumu emziremedim, ilgisiz kaldı (G16).” Diğer sistemlerle ilişkilerin bozulması kategorisine göre gelinler; kayınvalidelerinin aile sistemine müdahale etkilerinin gelin-kayınvalide ilişkilerini kötüleştirdiğini, bunun torun-büyük ebeveyn ilişkilerini ve yakın çevre ilişkilerini bozduğunu dile getirmişlerdir. Bu kategoriye ilişkin katılımcı ifadeleri şu şekildedir: “Bizim bu ilişkilerimizden dolayı hiç çocuklarım babaannesi sevgisi, şevkati göremediler. Mesafeliler ona karşı. Hiç onlara bunu yansıtmadım ama hissettiler (G8).” “Beni bütün akrabalara karşı çekiştirdi. Hepsi küstüler bize. Kayınvalidem ile ilişkimizden dolayı özellikle kayınvalidem çocuklarıma karşı tavırlıydı. Onlara bakmadı, ilgilenmedi. Diğer torunlara karşı öyle değil ama. Benden hırsını alamayınca çocuklara şişmansınız diye morallerini bozuyor. Çocuklar da incitildiği yere gitmek istemiyor. Bayramda bile zor gönderiyorum. Babaanne sevgisi yok. Sevilmediği yere gitmek istemiyorlar (G3).” “Kayınvalidemle tartışmıştık. Hastaneye yatmıştı oğlum. O gün oğlumun yüzüne bile bakmamıştı (G15).” “Kızım anne sen çok babaannemle konuşmak istemiyorsun, görmek istemiyorsun diyor. Bu yüzden telefonla aradıklarında telefona çıkmıyor mesela (G16).” “Çocuklarım anne seni sevmiyor, istemiyor diyor. Büyük oğlum asla babaannesine gitmek istemiyor. Tepkili ona karşı (G6).”

Aile sistemine kayınvalide etkilerinden bir diğeri aile bireylerinde duygusal ve davranışsal problemlerin oluşmasıdır. Katılımcılar; kayınvalideleri tarafından yaşam koşullarını zorlaştırıcı, aile ve yakın çevre ile ilişkilerini bozucu etkilerle karşılaştığında, kendilerinde ve çocuklarında psikolojik ve sağlık problemlerin oluştuğunu belirtmişlerdir. Bu kategoriye ilişkin katılımcı ifadeleri şu şekildedir: “Kayınvalidemle yaşadığım dönemde çocukta kaygı bozukluğu oluştu. Eşimle bunun için aile terapilerine gittik (G7).” “Hamilelikte ve loğusalıkta yaşadıklarım çocuğuma yansdı. Çocuk sürekli

içe kapanık ve içten pazarlıklı oldu (G11).” “İlk çocuğum da bu tartışmalardan ve benim yaşadığım öfkeden dolayı çekingenlik oluştu. İlk çocuğum çekingen, duygusal, içe kapanık oldu. İkinci çocuğum öyle değil (G15).” “Gerilimden dolayı çocuğumun erken doğduğunu düşünüyorum (G16).” “Çocuğuma öfkelenim. Psikolojiye de meraklıyım. Psikoloğa da gittik. Oğlumda bağlanma sorunları oluştu. İçe kapanık, ketum ve paylaşımcı olmayan bir çocuk oldu (G14).” “Kendimi bu süreçte hep yalnız hissettim. Psikolojik olarak yıkıldım (G9).” “Kayınvalidem beni çok üzdü ve hem erken doğum oldu hem de sütüm kesildi (G3).” “Hamilelikte müdahalelerin olması beni bunalıma soktu. Psikiyatriye kadar gittim (G11).” “Kayınvalidem mutsuz etti beni, loğusalıkta depresyona girdim (G16).”

Aile sınırlarını yitirme kategorisine göre gelinler; bir kere aile sınırlarına kayınvalide müdahalesinin, diğer aile sınırlarını da kaybetmelerine neden olduğunu belirtmişlerdir. Bu kategoriye ilişkin Gelin 10'un ifadeleri şu şekildedir: *“Evliliğimizdeki ilk karar aşamasında büyüklerin karar veriyor olması sonraki süreçlerde de ailemiz ile ilgili kararları etkiledi. Temelleri atıldı o dönemde. Hep kayınvalidem aile ilişkilerimize karışma hakkı buldu. Aile olamadık.”*

Kayınvalidenin aile sistemine etkilerinin sonucu ailenin problem çözme becerilerinin gelişmesidir. Bazı katılımcılar, özellikle yaşam koşullarını zorlaştırıcı kayınvalide etkilerinin, ailelerinin sorun ile başa çıkma becerilerini güçlendirdiğini belirtmişlerdir. Bu kategoriye ilişkin tipik katılımcı ifadeleri şu şekildedir: *“Kayınvalidemin bu tavırları bizi problemler karşısında tecrübeli yaptı. Problem çözme becerileri açısından geliştirdi. Olgunlaştırdı (G3).” “Kayınvalidem tavırları, bizim geliştirdi, vurdulu kırdılı geçirmedik. Onun müdahalelerini ailemi kötü yapmadı. Kötülükleri perçinleyerek, sorunu çözerek geçirdik. Şu anda çok güzel şeyler yaşıyorum. Cahiliye dönemimiz bitti. Büyüttü bizi olanlar (G14).”*

5. TARTIŞMA VE YORUM

Bu kısımda nicel ve nitel verilere ilişkin bulgular alanyazınla karşılaştırmalı olarak tartışılmış ve yorumlanmıştır. Buna ilave olarak araştırmanın bütününe yansıtan bir model önerisi sunulmuştur.

5.1. Nicel Verilere İlişkin Tartışma ve Yorum

Araştırmanın ilk bulgusu, algılanan gelin-kayınvalide ilişkilerinin gelinin öğrenim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkindir. Bulgulara göre okuma yazma bilen/ilkokul mezunu gelinlerin algılanan gelin-kayınvalide ilişkilerinin daha olumlu olduğu saptanmıştır. Alanyazında bu bulgu ile çelişen ve destekleyen çalışmaların her ikisi de bulunmaktadır. Gelin-kayınvalide ilişkilerinin bazı demografik değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığının incelendiği çalışmada gelinin eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır (E. Aydın, 2017). Bu bulgunun aksine başka bir çalışmada gelin-kayınvalide arasındaki çatışmada eğitim durumunun ilişkilerde belirleyici olduğu tespit edilmiştir (Kaya, 2019). Araştırmada özellikle okuma yazma bilen/ilkokul mezunu gelinlerin kayınvalideleriyle daha iyi ilişki düzeyine sahip olduklarını algılamaları geleneksel rollere sadık kalmalarından, ilişkiyi sorgulamamalarından ve kayınvalideye itaat etmelerinden kaynaklanabilir. Gelin-kayınvalide ilişkileri üzerine sosyolojik bir analiz yapılan çalışmada da (Altunsu-Sönmez, 2019) bu bulguyu destekleyen sonuçlar tespit edilmiştir. Bulgulara göre eğitim seviyesi düşük olan birinci kuşak gelinlerin kayınvalideleriyle daha iyi geçindikleri, sorun yaşamadıkları saptanmıştır. Araştırmacı; gelinlerin itaatkâr olmaları, kayınvalidelerine karşı gelememelerini sebebi olarak açıklamıştır. Bu kuşak kadınlarının ataerkil baskıyı yoğun olarak hissettikleri ve itaati içselleştirdikleri ifade edilmiştir (Altunsu-Sönmez, 2019). Dolayısıyla eğitim seviyesi düşük gelinlerin çatışma ortamına sebep olabilecek girişimlerde bulunmamaları ve itaatkâr davranmaları onların kayınvalideleriyle ilişkilerinde sorun algılamamalarına sebep olmuş olabilir.

Araştırmanın ikinci bulgusu, algılanan gelin-kayınvalide ilişkilerinin gelinin çalışıp çalışmama durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkindir. Bulgulara göre gelinin kayınvalidesiyle ilişkisi gelinin çalışma durumuna göre farklılaşmamaktadır. Alanyazında bu bulguyu destekleyen araştırma bulunmaktadır. E. Aydın (2017) tarafından yapılan çalışmada gelin-kayınvalide ilişkilerinin kadının çalışma durumuna

göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Bu araştırmada da gelinin çalışması gelin-kayınvalide ilişkileri açısından anlamlı farklılık göstermemiştir. Gelinin çalışması torunun bakımı ve ev işleri gibi konuları gündeme getirirse de gelin-kayınvalide ilişkisinde bir farklılık oluşturmamıştır. Katılımcıların çalışma sürelerinde çocuk bakımı ve ev işlerinde yaşadıkları zorlukları kurumlar, anneler ve yakın çevre ilişkileri aracılığı ile çözdükleri düşünülmektedir. Dolayısıyla kayınvalidenin çalışan kadına destek anlamında tek kaynak olmaması, gelinin kayınvalidesinden toruna bakım verme ve ev işlerine yardım beklentisi olsa da başka çözümlerin de var olması gelin-kayınvalide ilişkileri açısından anlamlı farklılık oluşturmamış olabilir.

Araştırmanın üçüncü bulgusu, algılanan gelin-kayınvalide ilişkisinin gelinin evlilik süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkindir. Bulgulara göre gelinin kayınvalidesiyle ilişkisi, gelinin evlilik süresine göre farklılaşmamaktadır. Alanyazında farklı bulgulara ulaşılmıştır. Bazı araştırmalarda evlilik süresi ile birlikte gelin-kayınvalide ilişkisinin uzaklaştığı (Al-Attar ve El-Gibaly, 2014), bazı araştırmalarda evlilik süresi ile birlikte gelin-kayınvalide ilişkilerinin yakınlaştığı (Bavelas ve Segal, 1982), bazılarında ise araştırma bulguları ile tutarlı olarak evlilik süresine göre gelin-kayınvalide ilişkilerinin anlamlı farklılık göstermediği (E. Aydın, 2017) saptanmıştır. Araştırma sonuçlarındaki bu değişkenlik, farklı kültürlere sahip örneklem grubu ile çalışılmış olmasından ve bu ilişkiyi etkileyen farklı unsurların da bulunmasından kaynaklanabilir.

Araştırmanın dördüncü bulgusu, gelin-kayınvalide ilişkilerinin evlenme biçimine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkindir. Bulgulara göre, görücü usulü ile evlenen gelinler ile tanışarak/flört ederek evlenen gelinler arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır. Gelin-kayınvalide ilişkilerine dair yapılan sosyolojik analizlerde görücü usulü ile evliliğin kayınvalideye güç kazandırdığını, fakat günümüzde bu tarz evliliklerin azalması ile birlikte gücün gelinler tarafına geçtiği ileri sürülmektedir. Bu durumda, gelinlerin kayınvalidelerinden onay alma davranışları azalmış, kayınvalideler gelinlerinin onayını alma ve onlarla iyi geçinmek durumunda kalmışlardır (Altunsu-Sönmez, 2019). Gücün kayınvalideden geline geçmesi onların bir şekilde geçinmesi gerektiği gerçeğini değiştirmemiştir. Dolayısıyla evlenme biçiminin gelin-kayınvalide ilişkisi için anlamlı bir değişken olmamasının beklenen bir bulgu olduğu söylenebilir.

Araştırmanın beşinci ve altıncı bulgusu, gelin-kayınvalide ilişkinin gelinin ailesinin ve eşinin ailesinin evliliğini onaylama durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkindir. Bulgulara göre aileleri ve eşlerinin aileleri tarafından

evlilikleri onaylanan gelinlerin gelin-kayınvalide ilişkilerini daha olumlu değerlendirdikleri tespit edilmiştir. Alanyazın incelendiğinde, evlilikler üzerinde ailelerin önemli etkilerinin olduğu belirtilmektedir. Karaca (2014) tarafından yapılan araştırmada çiftlerin aile içinde önemli kararlar alırken %80,1 oranla aile büyüklerine danıştıkları saptanmıştır. Çiftler evliliği çoğunlukla aile büyüklerinin onayı ile kurmakta ve bir sorun yaşadıklarında başvuracakları en önemli kaynağın aileleri olduğunu düşünmektedirler (Beşpınar ve Beşpınar, 2017). Aileden onay alındığında; bireylere, evlilik ilişkilerinde sorun yaşanmayacağına, yaşandığında da destek vereceklerine dair aileleri tarafından bir garanti verilmiş olunur. Dolayısıyla kayınvalidesi tarafından onaylanan bir gelinin ve ailesi tarafından evliliği onaylanan bir kadının evlilik sonucu oluşan ilişkilerde daha az sorun yaşamasının beklenen bir bulgu olduğu söylenebilir.

Araştırmanın yedinci bulgusu, gelin-kayınvalide ilişkilerinin kültürel benzerliğe ya da farklılığa göre değişkenlik gösterip göstermediğidir. Bulgulara göre gelinlerin kendi aileleri ve eşlerinin ailelerini benzer bulmalarının gelin-kayınvalide ilişkisini olumlu yönde farklılaştırdığı saptanmıştır. Gelin-kayınvalide ilişkilerine dair yapılan çalışmalar; araştırma bulguları ile paralel olarak, kültürel benzerliğin bu ilişkilerde önemli bir unsur olduğunu öne sürmektedir. Rittenour ve Soliz (2009) tarafından yapılan araştırmada, kültürün gelin-kayınvalide ilişkilerini önceleyen etmenler arasında olduğu saptanmıştır. Aile sistem teorisi ve sosyal yapılandırmacılık yaklaşımı ile incelenen bir başka çalışmada ise bu ilişkilerde kültürel etkiler ve evlenmede geleneksel uygulamaların etkili olduğu tespit edilmiştir (Nganase ve Basson, 2017). Gelin-kayınvalide iletişiminin niteliğini belirleyen kültürel etmenlerin incelendiği başka bir çalışmada ise yetişilen sosyal çevrenin ilişkilerde belirleyici olduğu saptanmıştır (Kaya, 2019). Gelenekler; farklı insan grupları arasındaki ilişkilerin tanımlanması, kurumlaşması ve sürdürülmesi yolunda, insanların üzerinde etkin rol oynamaktadırlar (Bulut, 2008). Dolayısıyla benzer kültürde ve gelenekte yetişmiş kişilerin daha iyi anlaşmalarının beklenen bir sonuç olduğu söylenebilir.

Araştırmanın sekizinci bulgusu, gelin-kayınvalide ilişkilerinin kayınvalidenin öğrenim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkindir. Kayınvalidenin öğrenim düzeyine göre gelin-kayınvalide ilişkileri anlamlı farklılık göstermemiştir. Alanyazında kayınvalidenin öğrenim düzeyinden ziyade gelinin öğrenim düzeyine ilişkin bulgular saptanmıştır. Gelinin öğrenim düzeyinin kayınvalideden yüksek oluşu, bazı gelin-kayınvalide ilişkilerinde çatışma kaynağı olarak tespit edilmiş, (Kaya, 2019) kayınvalidenin öğrenim düzeyine ilişkin bulgu saptanmamıştır. Bu araştırmada da

alanyazındaki ile benzer şekilde gelin-kayınvalide ilişkilerine göre kayınvalidenin öğrenim düzeyinin anlamlı bir değişken olmadığı tespit edilmiştir.

Araştırmanın dokuzuncu bulgusu, gelin-kayınvalide ilişkilerinin kayınvalidenin çalışma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkindir. Kayınvalidenin çalışma durumuna göre gelin-kayınvalide ilişkileri anlamlı farklılık göstermemiştir. Alanyazında kayınvalidenin çalışma durumundan ziyade gelinin çalışma durumuna ilişkin bulgular (E. Aydın, 2017; Gönüllü ve İçli, 2008) tespit edilmiştir. Bu çalışmada da alanyazındakine benzer olarak gelin-kayınvalide ilişkilerinde kayınvalidenin öğrenim düzeyinin anlamlı bir değişken olmadığı saptanmıştır.

Araştırmanın onuncu bulgusu, gelin-kayınvalide ilişkilerinin kayınvalide ile gelinin hane yakınlığına göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkindir. Bulgulara göre gelin-kayınvalide ilişkileri hane yakınlığına göre anlamlı farklılık göstermektedir. Kayınvalideleriyle aynı evde ve aynı binada yaşayanlar gelinlerin aynı şehir ve farklı şehirde yaşayanlara göre gelin-kayınvalide ilişkilerinin daha olumlu olduğu saptanmıştır. Ayrıca aynı evde yaşayanların aynı mahallede yaşayanlara göre gelin-kayınvalide ilişkilerinin daha olumlu olduğu saptanmıştır. Alanyazındaki veriler de bu bulguyu destekler niteliktedir. Gelin-kayınvalidenin birlikte oturmasının kadınların stres düzeylerinde anlamlı bir farklılık oluşturup oluşturmadığının incelendiği bir araştırmada birlikte yaşamının gelin ve kayınvalidenin stres düzeylerini arttırmadığı saptanmıştır. Ayrıca araştırmaya katılan gelinlerin sadece üçte biri kayınvalidesi ile sorun yaşadığını bildirmiştir (Marotz-Baden ve Cowan, 1987). Kayınvalide ile birlikte yaşamının gelinlerin hamilelik dönemindeki sağlık verileri ile ilişkisine bakıldığı bir başka araştırmada ise gelinlerin, hamilelik döneminde kansızlık yaşamadığı, demir alımı açısından desteklendiği görülmüştür. Ayrıca gelinlerin çocuklarının düşük doğum kilosuna sahip olmadıkları tespit edilmiştir (Varghese, 2009). Anlaşılacağı üzere kayınvalide ile yakın veya birlikte oturmanın gelinler için yapıcı etkileri bulunmaktadır. Bu yapıcı etkiler, gelin-kayınvalide arasında sorun yaşansa da göz ardı edilmesine ve birbirlerini idare eden, iyi anlaşan ikili olmayı sürdürme davranışlarını arttırmış olabilir.

Araştırmanın on birinci bulgusu, gelin-kayınvalide ilişkisinin gelin-kayınvalide görüşme sıklığına bağlı olarak farklılık gösterip göstermediğine ilişkindir. Bulgulara göre gelin-kayınvalide görüşme sıklığı azaldıkça gelin-kayınvalide ilişkisi olumsuzlaşmaktadır. Kayınvalideleriyle sık görüşen gelinlerin nadiren ya da hemen hemen hiç görüşmeyenlere göre ilişkilerinin daha olumsuz olmasının beklenen bir bulgu olduğu söylenebilir. Çünkü gelin ve kayınvalide arasındaki ilişki iyi değilse daha az

görüşmek isteyecekleri ve görüşme sıklığının da azalacağı düşünülmektedir. Nitekim alanyazın ile bu araştırma bulgusu tutarlılık göstermemektedir. Woolley ve Greif (2018) tarafından yapılan araştırmada, kayınvalideleriyle daha fazla zaman geçiren gelinlerin aralarındaki yakınlığın arttığı saptanmıştır. Başka bir araştırmada da gelin-kayınvalide görüşme sıklığı haftada bir olanların yılda bir veya birkaç kez görüşenlere göre ilişkilerinin daha iyi olduğu tespit edilmiştir (Karakuş-Uslu, 2019).

Araştırmanın on ikinci bulgusu, gelin-kayınvalide ilişkisinin anne-oğul ilişki tipine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkindir. Bulgulara göre anneleri ile yakın anne oğul ilişkisine sahip kocaların eşlerinin, iki yakın arkadaş ilişkisi haricinde diğer tüm ilişki tiplerinde en olumlu gelin-kayınvalide ilişkisine sahip olduğu saptanmıştır. Ayrıca eşleri anneleriyle ne çok yakın ne çok uzak ilişkiye sahip gelinlerin, değişken/inişli-çıkışlı, çatışmalı, kopuk olanlara kıyasla gelin-kayınvalide ilişkilerinin daha olumlu olduğu tespit edilmiştir. Son olarak eşleri anneleriyle çatışmalı ilişkiye sahip gelinlerin, eşleri bağımlılık dercesinde yakın ilişkiye sahip gelinlere kıyasla gelin-kayınvalide ilişkilerinin daha olumsuz olduğu saptanmıştır. Alanyazında anne-oğul arasındaki ilişkinin gelin-kayınvalide arasındaki ilişki üzerinde belirleyici olduğuna dair pek çok araştırma yapılmıştır. Sistem Teorisi'ni temel alan bir çalışmada, kayınvalidenin oğlu ile ilişkisi gelin-kayınvalide ilişkisi üzerinde etkili bir unsur olarak tespit edilmiştir. Bulgulara göre oğullar eşleri ve anneleri arasında uzlaştırıcı, yakınlaştırıcı ve sakinleştirici davranışlarda bulduklarında gelin-kayınvalide ilişkileri de bundan olumlu etkilenmektedir (Bavelas ve Segal, 1982). Nitel araştırma yönetiminin kullanıldığı bir başka çalışmada ise gelinlere kayınvalideleri ile olan ilişkilerini nelerin etkilediği sorulmuştur. Görüşmeler neticesinde anne/oğul ilişkisinin ilişkilerde belirleyici etmenlerden biri olduğu tespit edilmiştir (Nuner, 2004). Başka bir çalışmada ise kocanın annesi ile algıladığı ilişki doyumunun gelinin kayınvalidesi ile ilişkisinde rol oynadığı, paylaşılan aile kimliği üzerinde etkili olduğu saptanmıştır. Buna ilave olarak kocanın, gelin-kayınvalide bağımlı teşviki ve annesi ile algıladığı ilişki doyumunun gelinin kayınvalidesi ile algıladığı ilişki doyumu puanı varyansının %25'ini açıkladığı tespit edilmiştir (Rittenour, 2009). Diğer bir çalışmada yakın gelin-kayınvalide ilişkilerinin öncülleri ortaya konulmaya çalışılmıştır ve bu yakınlığı yordayan altı faktör saptanmıştır. Bunlardan biri kayınvalidenin oğluna yakınlığıdır. Kayınvalide oğluna yakın ve oğlunun geliniyle olan ilişkisinden memnunsu bu gelin-kayınvalide arasındaki ilişkiyi yakınlaştırmıştır (Woolley ve Greif, 2018). Türkiye'de yapılan bir çalışmada anne oğul bağlanmasının gelin ve kayınvalide ilişkisini ve evlilik doyumunu yordamadaki rolü

incelenmiştir. Bulgulara göre, erkeklerin anneleri ile bağlanma düzeyleri ilgili ve ihtiyaçlara duyarlı oluş boyutunda pozitif yönde, bağımsızlığa ve otonomiye izin vermeme boyutunda ise negatif yönde gelin-kayınvalide ilişkisini anlamlı düzeyde yordamaktadır (E. Aydın, 2017). Başka çalışmada ise gelin-kayınvalide iletişiminin niteliğini belirleyen kültürel etmenler, derinlemesine görüşme tekniği ile incelenmiştir. Bulgulara göre anne-oğul arasındaki bağın ilişkilerde belirleyici olduğu saptanmıştır (Kaya, 2019). Anlaşılacağı üzere gelin-kayınvalide ilişkileri üzerinde anne-oğul arasındaki yakınlığın boyutu önemli bir yere sahiptir. Bu yakınlığa göre gelinler ve kayınvalideler ilişkilerinde kendi konumlarını da belirlemektedirler.

Araştırmanın on üçüncü bulgusuna göre, gelin-kayınvalide hane yakınlığı ile gelinin aile uyumu arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Kayınvalideleriyle farklı illerde yaşayan gelinlerin ve kayınvalideleriyle aynı binada oturan gelinlerin aile iletişim ve yetkinlik puanları ve genel aile uyumlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Aile birliği açısından ise kayınvalidelerinden uzakta yaşayan gelinlerin puanlarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kayınvalideleriyle aynı evde yaşayan gelinlerin ise en yüksek aile duygusal bağlam puanlarına sahip olduğu görülmüştür. Alanyazında gelin-kayınvalide hane yakınlığının evlilikler ve aileler üzerindeki etkilerine dair farklı bulgulara ulaşılmıştır. Kayınvalidesi ile birlikte yaşayan ve yaşamayan gelinlerin incelendiği boylamsal araştırmada kayınvalideleriyle aynı dairede yaşayan gelinlerde evlilikte güvenin ve memnuniyetin arttığı saptanmıştır (Al-Attar ve El-Gibaly, 2014). Bir başka araştırmada ise gelinler, kayınvalide ile birlikte yaşamamanın aileleri için olumlu etkilerinden bahsetmişlerdir. Bunlar; özellikle çocuğun bakımında yardımcı olmaları, tecrübelerini paylaşmaları, maddi destekleri ve dua gibi manevi destekleridir (Gül-Kuru, 2016). Bu çalışmalar aile duygusal bağlamının en yüksek kayınvalidesiyle aynı evde yaşayan gelinlere ait olması araştırma bulgusu ile tutarlılık göstermektedir. Diğer bir araştırmada ise gelin ve kayınvalidenin yakın oturmasının, birlikte yaşamasının gelin ve kayınvalidenin stres düzeylerini arttırmadığı saptanmıştır. (Marotz-Baden ve Cowan, 1987). Gelin-kayınvalide ilişkilerinde algılanan memnuniyet ve kayınvalidenin yakınlığı faktörlerinin incelendiği araştırmaya göre ise belirtilen değişkenler arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (Serovich, 1991). Türkiye’de yapılan bir araştırmada ise gelin-kayınvalide ilişkilerinin aynı apartmanda oturma durumuna göre farklılaşmadığı, kayınvalideleriyle birlikte yaşama durumuna göre farklılaştığı saptanmıştır. Kayınvalideleriyle aynı evde oturan gelinlerin, kayınvalideleriyle ilişkileri ayrı oturanlara göre daha olumsuz olduğu tespit edilmiştir (E. Aydın, 2017). Araştırma sonuçlarından

gelin-kayınvalide hane yakınlığının aile, evlilik ve ilişkiler üzerinde farklılaşmış farklılaşmadığı hususunda ortak bir paydada birleşmediği görülmektedir. Bunun sebebinin gelin-kayınvalide ilişkilerini belirleyen ve bunun aileler üzerinde etkilerini önceleyen pek çok karşılıklı değişken vardır. Kişilik özellikleri, beklentiler, değerler, inançlar, kültür gibi pek çok değişkenin olması araştırma bulgularındaki bu farklılığı açıklayabilir.

Araştırmanın on dördüncü bulgusuna göre, kayınvalideleriyle çok sık ve arada sırada görüşen gelinlerin nadiren ve hemen hemen hiç görüşmeyenlere göre aile uyumlarının, aile iletişimlerinin, aile duygusal bağlarının ve evlilik uyumlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Kayınvalideleriyle arada sırada görüşen gelinlerin; çok sık, nadiren ve hemen hemen hiç görüşmeyenlere göre aile birliklerinin daha yüksek, nadiren ya da hemen hemen hiç görüşmeyenlere göre ailedeki yönetim puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Kayınvalideleriyle çok sık görüşen gelinlerin nadiren veya hemen hemen hiç görüşmeyen gelinlere göre ailedeki yetkinlik puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bulgulardan da anlaşılacağı üzere gelinin kayınvalidesi ile nadiren veya hemen hemen hiç görüşmemesi aile uyumu açısından dezavantajlı bir durum oluşturmaktadır. Arasına da olsa kayınvalidesiyle görüşen gelinlerin ailelerindeki uyum düzeyleri daha yüksektir. Alanyazında aile uyumları üzerinde değil ancak gelin-kayınvalide ilişkileri üzerinde görüşme sıklığının, birlikte geçirilen zamanın önemli bir etmen olduğu tespit edilmiştir. Rittenour ve Soliz (2009) tarafından yapılan araştırmada gelin-kayınvalide ilişkilerinin bağlamsal modeli sunulmuştur. Gelin-kayınvalide iletişiminin sıklığı bu ikili arasındaki uyumu etkileyen faktörler arasındadır. Bir başka çalışmada ise gelin-kayınvalide görüşme sıklığı incelenmiştir. Bulgulara göre kayınvalidesi ile görüşme sıklığı haftada bir olanların yılda bir veya birkaç kez görüşenlere göre ilişkilerinin daha iyi olduğu saptanmıştır (Karakuş-Uslu, 2019). Araştırma sonuçları haricinde Türkiye'deki aile yapılarının kök aile ile iletişimlerini sürdüren bağlantılı çekirdek aile tipine uygun olduğu söylenebilir. Kayınvalide ile gelinin hemen hemen hiç görüşmemesi ya da nadiren görüşmesinin Türkiye'deki aile profili beklentilerini karşılamayacağı düşünülmektedir. Çünkü aileler birçok hususta kök ailelerinden destek (para yardımı, çocuk bakımı, duygusal destek vb.) almaktadır. Bu desteklerin Türkiye'deki ailelerde beklenti haline geldiği söylenebilir. Gelin-kayınvalidenin görüşme sıklığının azalması bu davranışların azalması manasına geleceğinden ailedeki uyumun düşmesinin beklenen bir bulgu olduğu söylenebilir.

Araştırmanın on beşinci bulgusuna göre, gelin-kayınvalide ilişki tipleri ile gelinlerin aile uyumları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Kayınvalideleri ile ilişkileri çatışmalı olan gelinlerin aile iletişim, aile yetkinlik, duygusal bağlam ve evlilik doyumları açısından düşük aile uyumlarına sahip oldukları görülmektedir. Kayınvalidesiyle anne-kız ilişkisi kurabilen gelinlerin ise aile iletişim, yönetim, yetkinlik, duygusal bağlam ve evlilik doyumları açısından daha uyumlu aile profili çizdikleri saptanmıştır. Aile birliği açısından ise çok yakın gelin-kayınvalide ilişkilerinden ziyade ne çok yakın ne çok uzak gibi ilişki tiplerine sahip gelinlerin aile uyumlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ancak genel itibarıyla kayınvalidesiyle yakın ilişkileri olmayan çatışmalı ve kopuk ilişkiye sahip gelinlerin aile uyumlarının düşük olduğu söylenebilir. Alanyazında aile uyumunu tüm parçalarıyla ele alan çalışmaya rastlanmasa da gelin-kayınvalide ilişkilerinin evlilikler ve aileler üzerinde etkili olduğu üzerine araştırmalar yapılmıştır. Bunlardan ilki Amerika Birleşik Devletlerinde gelin ve kayınvalide ilişkilerinin incelendiği bir araştırmadır. Çalışmanın bulgularına göre, erkek ve kadının evlilik uyumu ile kayınvalide uyumu arasında anlamlı ilişki saptanmıştır. (Hoye, 1971). Bir başka çalışmada ise Bryant ve diğerleri (2001) kayınpeder ve kayınvalideyle ilişki kalitesinin çiftlerin evlilik başarısını yordadığı tespit edilmiştir. Tayvan'da yapılan bir başka çalışmada ise kayınvalide ile yaşanan çatışmanın gelinlerin evlilik doyumunu yordadığını saptanmıştır (Wu ve diğerleri, 2010). Türkiye'de yaşayan 136 evli çift ile yapılan araştırmada ise kayınvalide-kayınpeder kabul-ret algısı, eş kabul-ret algısı, evlilik çatışması ve genel evlilik memnuniyeti değerlendirmesi arasında ilişki görülmüştür (Öztürk, 2013). Gelin ve kayınvalide ilişkilerinin aile üzerindeki etkilerinin incelendiği bir başka araştırmada ise gelin-kayınvalide arasındaki çatışmanın sadece gelin-kayınvalide ikilisinin değil, ailenin diğer fertlerini de olumsuz etkilediği tespit edilmiştir (Anderson, 2016). Tüm bu çalışmalar haricinde aile sistemler yaklaşımına göre aile, üst sistemlerle ilişki halindedir. Üst sistemlerdekiyle yaşanan çatışma ya da kopukluğun aile sistemini de doğrudan olumsuz yönde etkilenmesinin beklenen bir bulgu olduğu söylenebilir.

Araştırmanın on altıncı ve son bulgusu, gelinlerin aile uyumları ile gelin-kayınvalide ilişkisi arasında ilişki olup olmadığıdır. Bulgulara göre gelinlerin kayınvalideleri ile ilişkisi olumlu yönde arttıkça aile iletişim, yönetim, yetkinlik, duygusal bağlam, evlilik doyum puanları da yükselmektedir. Gelin-kayınvalide ilişkileri ile aile birlik puanları açısından anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Alanyazında kayınvalidelerin gelinleri ile ilişkileri olumluysa maddi ve manevi destekleri ile ailenin

duygusal bağlarını kuvvetlendirdiği, uzlaştırmacı yönleri ile aile içi iletişimi ve karı ve kocayı destekledikleri (Hoye, 1971; Bryant ve diğerleri, 2001; Wu ve diğerleri, 2010) bilinmektedir. Ancak gelin-kayınvalide arasındaki ilişki çatışmalı veya olumsuz ise karı-koca arasındaki ilişkiye zarar verdikleri; ev işlerine, ebeveynlik stillerine, anne-baba olma kararlarına karışma gibi (Nosaka, 1997; Leonetti ve diğerleri, 2007; Char ve diğerleri, 2010; Shih ve Pyke, 2011; Gül ve Kuru, 2016) aile yönetim ve yetkinlik alanlarına müdahale etme davranışları sergiledikleri de bilinmektedir. Dolayısıyla gelin-kayınvalide ilişkileri ne kadar olumluysa gelinin anne ve eş olarak bulunduğu ailenin uyumunun da bir o kadar olumlu olacağı söylenebilir. Aile yapısı tamamen bağımsız, üst sistemlere kapalı bir sistem olarak görülemeyeceğinden; gelin-kayınvalide alt sistemindeki ilişkilerin anne-çocuk, baba-çocuk, ebeveyn, eş alt sistemi gibi tüm aile alt sistemler ile ilişki halinde olmasının beklenen bir bulgu olduğu söylenebilir. Nitekim alanyazındaki araştırma sonuçları da bu bulguyu destekler niteliktedir. Gelin ve kayınvalide arasındaki ilişkinin, aile üzerindeki etkilerinin incelendiği araştırmada ikili arasındaki çatışmanın sadece gelin-kayınvalide ikilisini değil, diğer aile fertlerini de olumsuz etkilediği sonucuna varılmıştır (Anderson, 2016). Öztürk (2013) tarafından kayınvalide-kayınpeder kabul-ret algısı, eş kabul-ret algısı, evlilik çatışması ve genel evlilik memnuniyeti arasındaki ilişki incelenmiştir. Bulgulara göre kayınvalide-kayınpeder kabul-ret algısı, eş kabul-ret algısı, evlilik çatışması ve genel evlilik memnuniyeti arasında anlamlı bir ilişki görmüştür. Kadınların ruh sağlığı ve aile işlevlerini etkileyen etmenlerin araştırıldığı bir çalışmada ise kadınların geniş aile içinde bulunma durumları incelenmiştir. Bu tip ailelerdeki kadınların aile içi iletişim, aile içi rol dağılımı, aile içindeki duygusal tepkiler, aile içinde gereken ilgiyi gösterme ve ailelerin genel işlevlerini yerine getirmede daha fazla sorun yaşandığı tespit edilmiştir (Türkleş ve diğerleri, 2013). Değerlendirilmesi gereken diğer bir bulgu, aile birliği ile gelin-kayınvalide ilişkisi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamasıdır. Gülerce'ye (2007) göre Türkiye'deki çekirdek aileler toplumdan ayrışamamıştır ve oldukça geçirgen sınırları vardır. Ancak bu geçirgen sınırlar olsa da ailenin birlikteliğini, birliğini ve devamlılığını tehdit edecek bir düzeyde değildir. Bu durum aileye duyulan bağlılık ve sadakatin güçlülüğünden ve ailenin değişime karşı dirençli olmasından kaynaklanmaktadır. Anlaşılacağı üzere çekirdek ailede üst sistemlere karşı bir geçirgenlik söz konusudur, fakat aile birliğini önemli ölçüde etkileyecek düzeyde değildir. Gelin-kayınvalide ilişkilerinin düzeyi ailenin genel uyumunda etkin olsa da özelde aile birliği açısından anlamlı bir değişken değildir.

5.2.Nitel Verilere İlişkin Tartışma ve Yorum

Araştırmanın ilk nitel bulgusu, gelinin değerlendirmesiyle gelin-kayınvalide ilişkilerinin belirleyicilerine ilişkindir. Katılımcıların ifadelerine göre tespit edilmiş gelin-kayınvalide ilişkilerinin belirleyicileri şunlardır; hane yakınlığı/uzaklığı, iletişim şekli, beklentiler (gelinden beklentiler, kayınvalideden beklentiler, eş/oğuldan beklentiler), sağlıklı anne-oğul ilişkisi (çatışmalı anne-oğul ilişkisi, bağımsızlaşmamış anne-oğul ilişkisi), gelinin kök ailesinin etkisi, gelinin olgunlaşması, kişilik eğilimleri (gelinin kişilik eğilimleri, kayınvalidenin kişilik eğilimleri), kültürel benzerlik/farklılık ve öğrenim düzeyi (gelinin öğrenim düzeyi, kayınvalidenin öğrenim düzeyi). Alanyazında gelin-kayınvalide ilişkilerini belirleyen pek çok unsur tespit edilmiştir. Bunların en başında anne-oğul arasındaki ilişkiler (Nastasee, 1995; Chen, 1999; Nuner, 2004; Adhikari, 2015; E. Aydın, 2017; Kaya, 2019), kültürel benzerlik ve farklılıklar (Marotz-Baden ve Cowan, 1987; Chen, 1999; Rittenour ve Soliz, 2009; McKay, 2012; Nganase ve Basson, 2017; Kaya, 2019), iletişime ilişkin unsurlar (Marotz-Baden ve Cowan, 1987; Limary, 2002; Nuner, 2004; Rittenour ve Soliz, 2009; Mckay; 2012) gelmektedir.

Alanyazında araştırma bulgularında tespit edilen hane/yakınlığı uzaklığına ilişkin farklı bulgulara ulaşılmıştır. Bir grup araştırmacı hane yakınlığının gelin-kayınvalide ilişkilerinde anlamlı bir değişken olmadığını tespit etmiştir (Marotz-Baden ve Cowan, 1987; Serovich, 1991). Bir grup araştırmacı da hanelerin bir olmasının ilişkiyi olumsuz yönde etkilediğini tespit etmiştir (E. Aydın, 2017; Nganase ve Basson, 2017; Altunsu-Sönmez, 2019). Bu araştırmanın nitel bulgularında gelin ve kayınvalidenin hanelerin bir olması ve yakın olmasının ilişkiyi olumsuzlaştırdığı katılımcı ifadelerinden tespit edilmiştir. Anlaşılacağı üzere kayınvalide hane yakınlığı ya da uzaklığının ilişki üzerindeki etkileri gelin-kayınvalide ilişkilerindeki diğer dinamiklerden etkilenmektedir.

Alanyazında gelin-kayınvalide iletişimine ilişkin de pek çok sonuca ulaşılmıştır. Gelin-kayınvalide ilişkilerindeki problemin kaynağının tespit edilmeye çalışıldığı bir araştırmada, gelin ve kayınvalide arasındaki iletişim eksikliğinin ilişkiyi olumsuz yönde etkilediği saptanmıştır (Marotz-Baden ve Cowan, 1987). Limary (2002) tarafından yapılan bir diğer çalışmada ise gelinlerin ve kayınvalidelerinin açık ve doğrudan iletişim kurmalarının ilişkiyi olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Alanyazındaki bu bulgular araştırmada saptanan iletişim şekli bulgusu ile tutarlılık göstermektedir. Araştırmada da açık ve doğrudan iletişim kuran gelinlerin ilişkilerinin daha olumlu olduğu tespit edilmiştir.

Gelin-kayınvalide ilişkilerine dair alanyazında araştırma bulgularında tespit edilen beklentilere ilişkin de çalışmalara rastlanmıştır. Nuner (2004) tarafından yapılan nitel araştırmada gelinlere gelin-kayınvalide ilişkilerini tanımlayıcı sorular sorulmuştur. Alınan cevaplar doğrultusunda gelin-kayınvalide ilişkilerini belirleyen önemli bir faktörün ilişkiye dair beklenti olduğu saptanmıştır. Gelinler evlenmeden önce kayınvalidelere dair beklentilerinin olduğunu ve bu beklentilerini ayarlayabilen ve doğru şekilde yönetebilen gelinlerin ilişkide daha başarılı olduğu saptanmıştır. Bu araştırmada benzer şekilde gelin-kayınvalide ilişkilerini belirleyen koşullardan biri beklentilerdir. Ancak bu araştırmada farklı olarak sadece gelinin değil, kayınvalide ve eş (oğul)'dan beklentilerin de ilişkiyi önemli ölçüde etkilediği saptanmıştır. Bahsedilen araştırmadan farklı olarak bu araştırmada sistemin diğer üyelerinin de (kayınvalide, eş/oğul) beklentilerin olmasının Türkiye kültüründen kaynaklandığı düşünülmektedir. Çünkü toplumumuzda ilk çocuk evlendiğinde ondan beklenti yüksektir. Buna ilave olarak geleneksel rollerde kayınvalidenin gelinden geldiği haneye hizmet etmesi beklenir. Tüm bu beklentilerin karşılanıp karşılanmaması gelin-kayınvalide ilişkilerini belirlemektedir.

Alanyazında gelin-kayınvalide ilişkilerinde en çok araştırılan konuların başında anne-oğul ilişkisi gelmektedir. Gelin-kayınvalide ilişkilerindeki olumsuzluğun nedenlerinin ortaya konulduğu bir araştırmada, kayınvalidenin oğlu ile saplantılı bağlılığının olmasının ailede psikolojik ve sosyal olarak problem oluşturduğu saptanmıştır (Adhikari, 2015). Gelin-kayınvalide ilişkilerinin incelendiği başka bir çalışmada ise yakın gelin-kayınvalide ilişkilerinin öncülleri tespit edilmiştir. Oğula yakınlığın, gelin-kayınvalide ilişkilerini belirleyen temel unsurlardan olduğu saptanmıştır. Kayınvalidenin oğluna yakın olması ve geliniyle oğlu arasındaki ilişkiden memnun olması gelin-kayınvalide ilişkisini olumlu yönde etkilemiştir (Woolley ve Greif, 2018). Anne-oğul bağlanması ile gelin-kayınvalide ilişkilerinin incelendiği başka bir araştırmada ise oğulların anneleri ile bağlanma düzeyleri ile ilgili ve ihtiyaçlara duyarlı oluş boyutunda ise pozitif yönde, bağımsızlığa ve otonomiye izin vermeme boyutunda ise negatif yönde gelin-kayınvalide ilişkisini anlamlı düzeyde yordadığı tespit edilmiştir. Bu araştırmada da gelin-kayınvalide ilişkilerini belirleyen koşullardan biri anne-oğul arasındaki ilişkidir. Gelin-kayınvalide ilişkilerinde sorun yaşayan gelinlerin özellikle tarif ettikleri anne-oğul ilişkisi çatışmalı ve bağımsız anne-oğul ilişkisidir. Anneleri ile bu ilişkilere sahip eşlerle evlenen katılımcılar, gelin-kayınvalide ilişkilerinde de sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Gelinin kök ailesinin etkisi araştırma bulgularında tespit edilen ve alanyazında saptanan bir diğer bulgudur. Araştırmalarda daha çok anne-kız ilişkisi üzerinden gelin-kayınvalide ilişkilerinin incelendiği görülmüştür. Gelin-kayınvalide ilişkilerinde başarılı olmuş kadınlara odaklanılan bir araştırmada ortaya çıkan temalarda gelinin annesi ve onun etkisinin ilişkideki başarıyı belirlediği saptanmıştır (McKay, 2012). Anne-kız bağlanmasının gelin-kayınvalide ilişkisini yordamadaki gücünün incelendiği başka bir araştırmada, kadınların anneleriyle olan bağlanma düzeyi ilgi ve ihtiyaçlara duyarlı oluşu boyutunda gelin-kayınvalide ilişkisini yordadığı tespit edilmiştir (Karakuş-Uslu, 2019). Bu araştırmada da benzer olarak gelinin ailesinin gelin-kayınvalide arasındaki gerginliği büyütmek için kızlarını sakinleştirmeleri gelin-kayınvalide ilişkilerini olumlu yönde etkilemiştir.

Gelinin olgunlaşması, bulgularda tespit edilen, fakat alanyazında farklı açılardan incelenen bir diğer bulgudur. Alanyazında gelin-kayınvalide ilişkilerinin zaman ile farklılaştığına ilişkin bulgular mevcuttur. Nastasse (1995) tarafından yapılan bir çalışmada, gelin ve kayınvalidelerin birbirlerini tanıma süreleri arttıkça ilişkilerinin de bundan olumlu yönde etkilendiği tespit edilmiştir. Gelin-kayınvalide ilişkilerinin öncüllerinin incelendiği bir çalışmada ise gelinin kayınvalidesiyle birlikte geçirdiği zaman arttıkça yakınlığının da arttığı saptanmıştır (Woolley ve Greif, 2018). Bu araştırmada ise gelinin olgunlaşmasının ilişkide belirleyici olduğu ve gelin olgunlaştıkça ilişkinin de olumlu yönde geliştiği tespit edilmiştir. Anlaşılacağı üzere gelin-kayınvalide ilişkilerinde zamanın bir etkisi vardır. Bu araştırmada gelinler çalışmaya dâhil edildiğinden katılımcılar zamanın kendilerini değiştirdiğine ve olgunlaştırdığına dair bilgiler sunmuşlardır. Alanyazındaki bulgularda ise gelin-kayınvalide ikilisi araştırmaya dâhil edildiğinden, zamanın bu ikiliye de iyi geldiğine dair veriler sunulmuştur.

Alanyazında gelin ve kayınvalide kişilik eğilimlerini vurgulayan çalışmalara da rastlamak mümkündür. Chen (1999) tarafından yapılan araştırmada gelin ve kayınvalidelerin karşılıklı çabalarının ilişkiyi olumlu yönde etkilediği saptanmıştır. Diğer bir çalışmada ise gelin-kayınvalide ilişkisi açısından karşılıklı açıklama yapan, açık ve doğrudan iletişim kuran, farklılıkları kabul eden, hediyeleşen, karşıdakinin gözlemine izin veren, empatik olan, ilişkisel bağlantıyı zorlamayan, karışmayan, öz izleme kapasitesi yüksek ve durumu tolere eden gelin ve kayınvalidelerin ilişkide daha başarılı oldukları tespit edilmiştir. Öfkelenmenin, etkileşimi kesmenin, zorlamanın, taraf tutmanın, farklılıkları kabul etmemenin ise gelin-kayınvalide ilişkisini zorlaştırdığı saptanmıştır. Bu araştırma bulgularından da anlaşılacağı üzere özverili, empatik,

farklılığa duyarlı ve gelişime açık, kavgacı olmayan eğilimleri olan gelin-kayınvalide ikilisinin daha iyi anlaşıldığı söylenebilir. Bu bulgular araştırma sonuçları ile de tutarlılık göstermektedir. Gelininin değerlendirmesi ile gelin-kayınvalide ilişkisinin belirleyicilerinden olan kişilik eğilimleri kategorisinde empatik, saygılı, özverili, gelişime açık, kıskanç olmayan, baskın olmayan, idare eden kişilik eğilimleri olan kişilerin bu ilişkide daha az zorlandıkları görülmektedir. Ancak burada tespit edilen önemli bir bulgu katılımcıların çoğunun kavgacı olma, empatik olmama, bencil olma, kıskanç olma ve gelişime açık olmama gibi kişilik eğilimlerini kayınvalidelerinde görmeleri; idare eden, sakin, baskın olmayan, sosyal gibi kişilik eğilimlerini kendilerinde görmeleridir. Anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan gelinler kayınvalidelerini daha olumsuz kişilik eğilimleri ile tarif etmektedirler. Geleneksel ailelerin temsilinde görülen baskıcı kayınvalide masum gelin profilinin günümüz gelinlerinin algılarına da yansıdığı söylenebilir.

Alanyazında gelin-kayınvalide ilişkilerine dayalı olarak araştırılan konulardan bir diğeri gelin-kayınvalidenin kültürel yönden benzer olup olmadığına ilişkindir. Marotz-Baden ve Cowan (1987) tarafından yapılan araştırmada gelin-kayınvalide ilişkilerdeki çatışmanın kaynağı tespit edilmeye çalışılmıştır. Kültürel değerlerdeki farklılığın gelin-kayınvalide çatışmasının sebeplerinden bir olduğu saptanmıştır. Çin'in kırsalında ve nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı bir başka çalışmada da benzer olarak kültürel değerlerdeki farklılığın zorlu gelin-kayınvalide ilişkisine sebep olduğu tespit edilmiştir (Chen, 1999). Gelin-kayınvalide ilişkilerinin bağlamsal modelinin saptandığı başka bir çalışmada kültürel değer ve yönelimlerin gelin-kayınvalide ilişkilerini önceleyen faktörlerden olduğu tespit edilmiştir (Rittenour ve Soliz, 2009). Araştırmada da benzer şekilde gelin-kayınvalide arasındaki kültürel benzerliğin ilişkileri yakınlaştırdığı, kültürel farklılığın ilişkiyi uzaklaştırdığı tespit edilmiştir.

Alanyazında gelin-kayınvalide ilişkilerine dair araştırılan konulardan bir diğeri öğrenim düzeyidir. Yapılan çalışmalarda gelinlerin öğrenim düzeyinin yüksek oluşunun bazı gelin-kayınvalide ilişkilerinde sorun oluşturabildiği tespit edilmiştir (Kaya, 2019). Bu araştırmada da gelinin öğrenim seviyesinin yüksek olmasının bazı kayınvalideler tarafından çatışma sebebi olarak görüldüğü saptanmıştır. Ayrıca araştırmada kayınvalidenin öğrenim seviyesine ilişkin bulgu da tespit edilmiştir. Alanyazında, gelin ve kayınvalidelere öğreniminin ilişkideki etkisinin sorulduğu nitel bir araştırma yapılmıştır. Bu çalışmada gelinlerin çoğunun kayınvalidesinin ve kendisinin eğitilmiş oluşunun ilişkide önemli bir belirleyici olduğunu söylerken; kayınvalideler, eğitim

düzeyini ilişkide önemli bir belirleyici olarak görmediklerini, eğitimin kişinin uzantısı olduğunu benliğinin bir parçası olmadığını ifade etmişlerdir (Nganase ve Basson, 2017). Bu araştırmada da benzer olarak gelinler, kayınvalidelerinin ve kendilerinin öğrenim düzeylerini ilişki belirleyici olarak görmektedirler. Kayınvalidenin eğitilmiş oluşunun ilişkilerini daha olumlu yönde etkilediğini belirtmişlerdir.

Araştırmanın ikinci nitel bulgusu, gelinin aile sistemine kayınvalideyi dahil eden koşullarla ilgilidir. Gelinlerin ifadelerine göre belirlenmiş kayınvalideyi aile sistemine dahil eden koşullar şunlardır; ekonomik gerekçeler (iş ortaklığı ve maddi yetersizlik), tutumlar (gelinin tutumu, kayınvalidenin tutumu, eş/oğlun tutumu, kayınpederin tutumu) evlilik değişkenleri (akraba evliliği ve erken yaşta evlilik), yaşam dönemleri (evlilik süreci, gelinin doğum süreci, bebek bakımı), gelinin çalışması (çocuk bakımı, ev işlerine destek) yaşam krizleri (hastalık ve ölüm), sağlıklı ilişkiler (sağlıklı karı-koca ilişkisi ve sağlıklı kök aile ilişkileri), kültür (gelenek ve görenekler, değer ve inanç sistemleri) ve geçmiş deneyimler. Araştırmanın bu bulgusu ‘Gelinin aile sistemini geçirgenleştiren koşullar nelerdir?’ şeklinde yorumlanabilir. Çünkü bu koşullar oluştuğu için kayınvalide aile sistemine dahil oluyor veya dahil ediliyor şeklinde değerlendirilebilir.

Araştırmanın bulguları incelendiğinde gelinler, kayınvalidelerinin aile sistemlerine iş ortaklığı ve ekonomik imkansızlıklar sebebiyle dahil olduklarını belirtmişlerdir. Alan yazında da benzer bulgulara ulaşmak mümkündür. Gelin-kayınvalide ilişkisinin öyküsel analiz yöntemi ile incelendiği bir araştırmada, hayatının en az bir döneminde kayınvalidesi ile bir arada yaşayan gelinlerin deneyimleri incelenmiştir. Bu çalışmada; güzellik, aşk ve sınıfsal farklılıklar dışında ekonomik sermayenin ailedeki kararlarda gücün kimde olduğunu belirleyen önemli bir unsur olduğu saptanmıştır (Yakalı-Çamaoğlu, 2007). Wasım (2014) tarafından yapılan araştırmada ise aile içi şiddet konuları incelenmiştir. Bu araştırmada kayınvalidelerin gelinlerine ekonomik istismarda bulunduğu saptanmıştır. Kaya (2019) tarafından yapılan başka bir araştırmada ise ekonomik açıdan bağımsız olmayan gelinlerin evlerinin idaresinde kayınvalideleriyle sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir. Buraya kadar olan araştırma bulguları, ekonomik gerekçeler kategorisi ile tutarlılık göstermektedir.

Kayınvalideyi gelinin aile sistemine dâhil eden koşullardan bir diğeri evlilik değişkenleridir. Gelinler, akraba evliliğinin ailesinin sınırlarını belirlemede zorluk oluşturduğundan bahsederek kayınvalidesinin aile sisteminde oluşuna sebep olarak göstermişlerdir. Akraba evliliklerinin Türkiye’deki yaygınlık oranı verilerine göre %21,3’tür (ASPB, 2011). Akraba evliliğinin tercih sebepleri; mal varlığının bölünmemesi,

yaşanılan bölgenin geleneği olması, geçimi kolaylaştırır düşüncesi, aynı etnik köken ve inanışlara sahip olunması, aile içi dayanışmayı arttırması, aileye yabancı birinin girmesini veya aileden birinin yabancıya gitmesini önlemek, rahat iletişim ve güven duygusudur (Tabak, 2008). Dolayısıyla akraba evliliklerinde diğer aile tiplerine kıyasla kök ailelerin rolü daha büyüktür. Bu sebepler ve gerekçeler ile araştırmaya katılan gelinlerin kayınvalidelerinin doğrudan aile sistemlerine dâhil olmasının beklenen bir bulgu olduğu söylenebilir. Evlilik değişkenlerinden diğeri erken yaşta evliliklerdir. Gelinler, çocuk denilebilecek yaşta evlendikleri için aile sınırlarına kayınvalidelerin dâhil olduğunu belirtmişlerdir. Erken yaşta evliliğin Türkiye’de yaygınlık oranı ise sanıldığı aksine oldukça fazladır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından yapılan aile yapısı araştırmalarının verileri incelendiğinde, 2006 araştırmasında 18 yaşın altındaki kız çocuklarının evlilik oranı %31 iken (ASPB, 2006), bu oran 2011 araştırmasında %28’dir (ASPB, 2011). Erken yaşta evliliklerin sebeplerinin ve sonuçlarının araştırıldığı bir araştırmada sebeplerin daha çok geleneksel uygulamalara (namus, evde kalma düşüncesi, telli duvaklı kız olarak çıkma vb.) bağlı olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan erken yaşta evlilik yapmış olan kadınlar, evlilik süreçlerini çile olarak nitelendirmişlerdir. Özellikle kocasının annesi, kocasının erkek kardeşinin eşi (elti) ve kocasının kız kardeşi (görümce) gibi kendi hemcinslerinden baskı gördüklerini ve ezildiklerini ifade etmişlerdir (Burcu, Yıldırım, Sırma ve Sanıyaman, 2015). Evlilik olgunluğuna daha erişememiş ve aile geleneksel uygulamaları doğrultusunda çocuk diyebileceğimiz yaşta evlenmiş kadınların kurdukları aile sistemlerinde gücü elinde bulundurmaları pek mümkün görünmemektedir. Nitekim araştırma bulguları da bunu göstermektedir. Erken yaşta evlenen kadınların bazılarında kayınvalideleri evlilik olgunluğuna ulaştırabilmeleri için destek olmuş bazıları da kayınvalidelerinin baskısı altında aile yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Ancak netice itibarıyla kayınvalideler erken yaşta evlenen gelinlerin aile sistemlerine evlilikte yeterli olgunluğa ulaşmadıkları için dâhil olmuşlardır. Gelinin eş ve ebeveyn olarak bulunduğu aile sistemi kayınvalidenin desteği ile ya da kayınvalidenin egemenliğinde işlev göstermiştir.

Araştırmanın bir diğer bulgusu tutumlara ilişkindir. Gelinler, kendilerinin, kayınvalidelerinin, eşlerinin ve kayınpederlerinin tutumlarının aile sistemdeki kayınvalidenin dâhil oluşunu belirleyen koşul olarak görmektedirler. Alanyazın incelendiğinde en çok kocanın rolünün ya da anne-oğul arasındaki ilişkinin (Pfeifer, 1989, Nastasee, 1995; Chen, 1999; E. Aydın, 2017; Woolley ve Greif, 2018) gelin-kayınvalide ilişkileri ve aile sistemine etkileri bakımından incelenen değişkenler olduğu

söylenbilir. Bunlar haricinde, kayınvalidenin ve gelinin iletişim şekilleri, kişilik özellikleri, başa çıkma stilleri, beklentileri (Nuner, 2004; Rittenour ve Soliz, 2009; McKay, 2012) gibi değişkenlerin gelin-kayınvalide ilişkileri ve dolayısıyla aileye etkileri açısından saptanmış değişkenler olduğu ifade edilebilir. Buna karşılık kayınpedere ilişkin değişkenlere daha az yer verildiği söylenebilir. Rittenour (2009) tarafından yapılan araştırmada; anne-oğul arasındaki ilişki ve kocanın rolü dışında sistemin kayınpeder gibi diğer üyelerinin de -ki bunlar kayın ilişkileri olarak tarif edilmektedir- gelin-kayınvalide ilişkilerinde ve dolayısıyla aile sistemindeki etkisinden bahsedilmiştir. Bu araştırmalar haricinde kayınvalide kabul/red algısı ile birlikte kayınpeder kabul/red algısının evlilikler üzerinde (Vellucci, 2013; Öztürk, 2013), kayınvalide-kayınpederle ilişki kalitesinin (Bryant ve diğerleri 2001) evlilikler üzerindeki etkisinin incelendiği araştırmalar da yapılmıştır. Bu bulgudan da anlaşılacağı üzere kayınvalidenin aile sisteminde oluşu sadece kocanın tutumu ile açıklanacak bir durum olmadığı, kayınpederin, kayınvalidenin ve gelinin de tutumuna bağlı geliştiği söylenebilir.

Araştırmanın diğer bulguları; kayınvalidenin evlilik, gelinin doğum süreci ve bebeğin bakımı gibi yaşam dönemlerinde, gelinin çalıştığı durumlarda ve hastalık, ölüm gibi yaşamsal krizlerinde aile sistemine dâhil olmasına ilişkindir. Alanyazında belirli yaşam dönemlerinde, gelinin çalıştığı durumlarda ve yaşam krizlerinde gelinin ailesinde kayınvalidenin bulunduğu ilişkilerde araştırmalar mevcuttur. Nuner (2004) tarafından yapılan araştırmada fenomenolojik analiz yöntemiyle gelin-kayınvalide ilişkileri incelenmiştir. Çalışmada ortaya çıkan temalarda çocuğun doğumu gibi yaşam olaylarının ilişkileri etkileyen bir unsur olduğu tespit edilmiştir. Evran (2018) tarafından yapılan bir çalışmada ise gelinlerin kayınvalidelerinden çocuğun bakımı, ev işlerine yardım gibi destekler aldıkları saptanmıştır. Bir başka çalışmada ise çalışan kadınların %31,3'ünün anne ya da kayınvalidelerinden çocuk bakımı konusunda destek aldıkları tespit edilmiştir. (Gönüllü ve İçli, 2008). Kayınvalidelerin gelinlerinin doğum öncesindeki bakım kararlarını vermedeki rolünün incelendiği araştırmada ise kayınvalidelerin bu kararlarda söz sahibi oldukları görülmüştür (Simkhada ve diğerleri, 2010). Gül-Kuru (2016) tarafından yapılan araştırmada ise kayınvalidelerin çocuğun bakımında yardımcı oldukları, tecrübelerini paylaştıkları maddi sıkıntılarda destek oldukları ve zor zamanlarda manevi açıdan destek olduklarına ilişkin bulgular saptanmıştır. Bu araştırmada da alanyazındaki bulgularla paralellik gösteren sonuçlara ulaşıldığı söylenebilir.

Sağlıksız ilişkiler, araştırma bulgularında yer alan kayınvalideyi aile sistemine dâhil eden koşullardan bir diğeridir. Eş ilişkileri olumsuz olduğunda kayınvalidelerin aile

sistemine dâhil olduğu tespit edilmiştir. Alanyazında kayınvalidelerin evlilikler üzerinde etkilerinin olduğuna dair bulgular (Adams, 2000; Wu ve diğerleri, 2010; Vellucci, 2013; Attar ve El Gibaly, 2014) mevcuttur. Bununla birlikte sistemler yaklaşımı perspektifinden bakıldığında eş ilişkileri ailenin sağlıklı işleyişinde ön koşul olarak kabul edilir. Eş alt sisteminin sağlıklı işleyişi ailenin mutluluğu olarak tanımlanır (Başaran, 2014) ve bu ilişkilerin olumsuzlaştığı durumlarda aile sisteminde zarar göreceği söylenebilir. Dolayısıyla sağlıklı karı-koca ilişkilerine sahip, aile yapıları bozulmuş ailelere kayınvalidenin dâhil olmasının beklenen bir bulgu olduğu söylenebilir. Kayınvalideyi aile sistemine dâhil eden bir başka koşul da sağlıklı kök aile ilişkileridir. Katılımcılar, kök ailelerinden getirdikleri iletişim kalıplarını yeni kurdukları ailelerde de sürdürmeye çalıştıklarından, kayınvalidelerinin aile sistemlerinde olduğunu belirtmişlerdir. Aileye sistemik açıdan bakan Bowen aile danışmanlığı yaklaşımı gelin-kayınvalide ilişkilerine açıklarken çiftlerin ailelerinden kuşaklararası aktarımdan yoluyla getirdikleri iletişim ve ilişki kalıplarından bahseder. Ayrıca benliği farklılaşmamış bireylerin evliliğinin gelin-kayınvalide ilişkilerinde sorun olabileceğini açıklar (Nichols ve Schwartz, 1998). Bu açıklamalara benzer şekilde araştırmaya dâhil olan katılımcılar kuşaklar arası aktarım yoluyla aile sistemlerine ilişki ve iletişim kalıplarını getirmiş olabilir. Ayrıca kök ailelerinden ayrışamamış oldukları için aile sistemleri sınırlarını çizememiş olabilirler. Dolayısıyla sağlıklı kök aile ilişkilerinden gelen, benliği farklılaşmamış bireylerin kuşaklararası aktarım yoluyla aile sistemlerini kurdukları varsayıldığında kayınvalidenin aile sistemine dâhil olmasının sistemler yaklaşımı yönüyle tahmin edilebilir bir bulgu olduğu söylenebilir.

Bir başka bulgu ise kültürün kayınvalideyi gelinin aile sistemine dâhil eden koşullardan biri olmasıdır. Gelin-kayınvalide ilişkileri ve kültür arasındaki bağın aile sistemi açısından önemli bir bağ olduğu söylenebilir. Geleneksel toplumlarda gelinden beklenti kayınvalideye itaat etmesi ve aileye hizmet etmesi yönündedir (Anderson, 2016). Bu beklenti içinde gelinin farklı bir aile sistemi kurması mümkün gözükmemektedir. Farklı bir aile sistemi kurulamadığı için de kayınvalidenin sürekli olarak gelinin ailesine müdahalesi söz konusudur. Sadece gelenekler değil, bu ilişkilerde değer ve inanç sistemleri de etkilidir (Nganase ve Basson, 2017). Her işinde anne babanın rızasını alma inancına sahip kişilerin ve bu alışkanlığını aile sistemi içinde de sürdürmeye çalışan bireylerin, aile sistemlerinde kök aile etkilerinin hissedilmesinin muhtemel olduğu söylenebilir. Dolayısıyla gelenek, görenek, inanç ve değer sistemleriyle kültürün; aile

sınırlarını, kurallarını, yaşantılarını etkileyen yönüyle sisteme kimin dâhil olup olmayacağını belirleme gücünün olduğu söylenebilir.

Kayınvalideyi aile sistemine dâhil eden son koşul, geçmiş deneyimlerdir. Gelinler, kendilerinin veya kayınvalidelerinin gelin-kayınvalide ilişkilerine dair geçmiş deneyimlerinin kendilerine kılavuz olduğunu ve aile sistemlerindeki kayınvalide konumunun belirleyicisi olduğunu ifade etmişlerdir. Alanyazında bu bulguya ilişkin araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak gelin ve kayınvalidelerin bu ilişkilere dair geçmişte öğrendiklerini aile yaşantılarına da yansıtmasının beklenen bir bulgu olduğu söylenebilir.

Araştırmanın üçüncü nitel bulgusu, gelinin aile sistemindeki kayınvalidenin rollerine ilişkindir. Kayınvalidelerin gelinlerin aile sistemlerinde destekleyici olan ve destekleyici olmayan rolleri bulunmaktadır. Destekleyici roller, eş alt sistemini destekleme (eş alt sistemine aracı olma, gelinle koalisyon oluşturma, eş alt sisteminde arabulucu olma), ebeveyn alt sistemini destekleme (toruna bakım verme, ebeveynlik rollerini destekleme), aile dışsal sınırlarını koruma, diğer sistemlerle aile arasında köprü olma, yaşam koşullarını kolaylaştırma (geline doğum süreçlerinde bakım verme, çalışan geline ev işlerinde destek olma, aile bireylerine duygusal destek verme, aileye parasal destek verme) ve aile kültürünü aktarmadır. Bu rollerin tespit edildiği, alanyazında benzer çalışmalar bulunmaktadır.

Gelin-kayınvalide ilişkilerini çalışan araştırmacılar, kayınvalidelerin özellikle erken yaşlarda çiftler için hayati bir destek kaynağı olduğunu savunmaktadır. Bu araştırmacılar, kayınvalidelerin ailelere hediye, para yardımı ve çocuğun bakımı konusunda destek oldularını belirtmişlerdir (Goetting, 1990; Morr Serewicz, Hosmer, Ballard ve Griffin, 2008). Bir başka araştırmacı ise evli çiftler için kayınvalidenin öneminin fazladan para almak veya bebek bakıcılığı konusunda yardım almaktan öte olduğunu, evli çiftlerin kayınvalideyi sosyal ağlarındaki temel kaynak olarak görebildiklerini tespit etmiştir (Santos ve Levitt, 2007). Diğer bir çalışmada, evli çiftlerin ilk üç yılındaki boylamsal analizlerinde, kayınvalide ile olan sevgi dolu ilişkilerin, evliliğin ilk yılında daha yüksek evlilik doyumunu yordadığı saptanmıştır (Timmer ve Veroff, 2000). Benzer şekilde başka bir çalışmada da kayınvalidenin olumlu görüşleri ve destek ifadelerinin çiftlerin evliliklerine ilişkin algılarını etkileyebildiği ifade edilmiştir (Bryant ve Conger, 1999). Varghese (2009) tarafından yapılan bir diğer araştırmada ise kayınvalideleriyle yaşayan gelinlerin hamilelik döneminde kayınvalideleri tarafından bakım desteği gördükleri kansızlık yaşamadıkları, çekirdek ailedeki kadınlara göre çocuklarının düşük doğum kilosuna sahip olmadığı saptanmıştır. Anlaşılacağı üzere

kayınvalidelerin araştırma bulgularında da tespit edilen aile sistemleri üzerinde destekleyici rolleri bulunmaktadır. Ancak araştırma bulgularında da tespit edilen bazı roller (gelinle koalisyon oluşturma, eş alt sisteminde arabulucu olma gibi) gelinler tarafından destekleyici roller olarak değerlendirilse de aile sistem perspektifinde aile uyumunu bozan, sağlıklı üçgenler (Kerr, 1988) olarak tarif edilmektedir. Aile sistem yaklaşımına göre ailede alt sistemler vardır ve bu alt sistemlerin de sınırları olmalıdır. Eş alt sistemi de bu sınırları olması gereken sistemlerdendir. Sınır, kimin, nasıl ve hayatın hangi özelliklerine katılacağını tanımlayan (Lebow, 2014); bireylerin, alt sistemlerin ve ailelerin bütünlüğünü koruyan duygusal bariyer ya da engellerdir (Nichols ve Schwartz, 1998; Worden, 2013). Eş alt sistemi sınırlarına üçüncü bir kişinin alınması kısa vadede olumlu etkiler oluşturabilirken, uzun vadede de aslında aile sınırlarını geçirgenleştirebilir. Geçirgen sınırları olan ailelere kayınvalide, gelinin annesi ve başka bireyler de rahatlıkla girebilir, ailenin bütünlüğü ve sağlıklı işleyişi zarar görebilir. Çünkü her gelen birey, kendi iletişim ve etkileşim için standartlarıyla gelir ve ailenin homeostazı bozulabilir. Bu açıdan bakıldığında gelinin tarafını tutan kayınvalide aile sistemini destekliyormuş gibi görülse de aslında uzun vadede kayınvalideye bağlı bir evlilik ya da kayınvalideye rağmen bir evlilik ikilemi oluşturabilir, aile bariyerlerini zayıflatabilir.

Araştırmada kayınvalidelerin gelinin aile sistemlerindeki destekleyici olmayan rolleri de saptanmıştır. Destekleyici olmayan roller; eş alt sistemine müdahale (evlilik öncesi kararlarda belirleyici olma, eş ilişkilerini bozma, eş rollerine müdahale etme, ebeveyn olma kararlarına müdahale), ebeveyn alt sistemine müdahale (ebeveynlik rollerine müdahale, ebeveyn çocuk ilişkisini bozma), aile sınırlarını yitirme, diğer sistemlerle ilişkiyi bozma ve yaşam koşullarını zorlaştırma (ailenin zorlanmalarına duyarsız kalma, gelinin doğum süreçlerinde bakım vermeme, toruna bakım vermeme, bozulan eş ilişkilerine çekimser kalma, aile bireyelerine psikolojik baskı yapma)'dır. Kayınvalidelerin aile sistemindeki destekleyici olmayan rolleri bulguları ile paralel alanyazında pek çok çalışma bulunmaktadır. Kadınların üreme davranışlarına kayınvalide müdahalesinin araştırıldığı bir çalışmada, kayınvaliderin gelinlerin gebelik kararlarına ve korunma yöntemlerine karıştıkları saptanmıştır (Nosaka, 1997). Benzer şekilde Pakistan'da yapılan bir çalışmada çocuk sahibi olma konusunda kayınvalidelerin müdahalesinin olduğu tespit edilmiştir (Kadir ve diğerleri, 2003). 16-50 arasında değişen 650 kadının katıldığı başka bir çalışmada, kadınların üreme yaşantılarına kayınvalidelerin müdahalesi olduğu ve çatışma sebebi olarak değerlendirildiği saptanmıştır (Leonetti ve diğerleri, 2007). Link (2010) tarafından yapılan başka

çalışmada ise kayınvalide ile yaşayan gelinlerin ilk hamileliği artış gösterdiği saptanmıştır. Hindistan'da yapılan bir araştırmada ise kayınvalidelerin aile içindeki kararlar üzerinde etkili olduğu saptanmıştır (Char ve diğerleri, 2010). Gelinler ve kayınvalideler arasındaki güç dinamikleri ve ilişki anlayışlarının incelendiği araştırmada ise gelinler, en çok ev içi görevler ve ebeveynlik yöntemlerinin kayınvalideleriyle çatışma alanı olduğunu belirtmişlerdir (Shih ve Pyke, 2011). Geniş ailedeki gelinler ve çekirdek aileye mensup gelinlerin kıyaslandığı ülkemizde yapılan bir çalışmada, aile işlevleri (iletişim, roller, duygusal tepki ve davranış kontrolü) açısından geniş aileye mensup gelinlerin kendilerini daha olumsuz değerlendirdikleri saptanmıştır (Özçetin ve diğerleri, 2007). Benzer şekilde geniş aileye mensup kadınların aile içi iletişim, aile içi rol dağılımı, aile içindeki duygusal tepkiler, aile içinde gereken ilgiyi gösterme ve ailelerin genel işlevlerini yerine getirmede daha fazla sorun yaşandığı tespit edilmiştir (Türkleş ve diğerleri, 2013). Görüldüğü üzere pek çok çalışma, araştırma bulguları ile tutarlılık göstermektedir.

Araştırmada tespit edilen destekleyici olmayan rollerden bazıları ise alanyazın açısından dikkat çekicidir. Gelinler, kayınvalidelerinin aile sistemine müdahale davranışlarını destekleyici olmayan rol olarak tanımlarken, diğer yandan ailelerine çekimser kalmalarını da bu rollerden saymaktadırlar. Örneğin; eş ilişkilerinde sorun yaşadıklarında, kayınvalidenin destekleyici müdahalesinin olmaması, duruma çekimser kalması, gelinler tarafından olumsuz bir davranış olarak görülmektedir. Toruna bakım vermeme, ailenin zorlanmalarına duyarsız kalma ve geline doğum süreçlerinde bakım vermeme kayınvalidelerin destekleyici olmayan rolleri arasında sıralanmaktadır. Gelinlerin ifadelerine göre bu roller aile sisteminleri zora sokan olumsuz rollerdir. Oysaki sistem yaklaşımı açısından bakıldığında, sağlıklı uyum gösteren ailelerde yaşam dönemlerindeki zorlukların üstesinden gelme aile sistemindeki üyelerin özellikle de eş alt sisteminin görev ve sorumlulukları alanındadır. Çünkü sağlıklı aile sistemlerinde değişime ayak uydurabilen, üyelerin gelişimlerini destekleyen bir yapı görülürken; sağlıksız ailelerde bunun tam tersi değişime ayak uyduramayan bir yapı gözlemlenir (Worden, 2013). Dolayısıyla bu çalışmaya katılan bazı gelinlerin ailelerinde, dengeyi yeniden sağlayacak yeterli kaynak, sağlıklı işleyen bir sistem bulunmadığından sisteme üçüncü bir kişinin (kayınvalideyi) dâhil olması istenmiş olabilir. Sisteme dâhil edilen üçüncü kişi (kayınvalide) de beklenen şekilde davranmadığı için ailedeki rolünün destekleyici olmayan şekilde algılanmasına yol açmış olabilir. Sonuç olarak, kayınvalide aile sistemine dâhil olduğunda ya da dâhil edildiğinde aslında kendi etkileşim ve iletişim

kalıpları ile gelir. Bunlardan bazıları aile sisteminin, özellikle de gelinlerin beklentileriyle uyumlu olduğu zaman destekleyici, uyumlu olmadığı da destekleyici olmayan şekilde algılanabileceği söylenebilir.

Araştırmanın dördüncü nitel bulgusu, gelinin aile sistemine kayınvalidenin etkilerine ilişkindir. Gelinlerin değerlendirmeleriyle kayınvalidelerin aile sistemine olumlu ve olumsuz etkileri olmuştur. Olumlu etkiler; eş ilişkilerinin güçlenmesi, ebeveyn alt sisteminin güçlenmesi, diğer sistemlerle ilişkilerin güçlenmesi, aile kültürünün korunması ve ailenin problem çözme becerilerinin gelişmesi iken, olumsuz etkiler; aile ilişkilerinin bozulması, diğer sistemlerle ilişkilerin bozulması, aile sınırlarını yitirme, aile bireylerinde duygusal ve davranışsal problemlerin oluşmasıdır. Gelinler, ailelerinde kayınvalidelerinin destekleyici davranışlarını gördüklerinde olumlu etkilerin oluştuğunu, destekleyici olmayan davranışlarını gördüklerinde de olumsuz etkilerin oluştuğunu belirtmişlerdir. Ancak birkaç gelin, kayınvalideleri destekleyici rol sergilemese de ailelerinde problem çözme becerilerinin geliştiğini ifade etmiştir.

Alanyazında, bu olumlu veya olumsuz etkileri destekleyen pek çok çalışma yapılmıştır. Silverstein (1990), gelin-kayınvalide ilişkileri olumlu olduğu zaman gelin için kayınvalidenin kendisinin ve içinde bulunduğu ailenin önemli bir kaynak olduğunu, hatta kendi ailesinde eksik kalan olumlu deneyimleri tamamlayabileceği yedek bir aile işlevi gösterebileceğini ifade etmiştir. Anderson (2016) ise aile içindeki gelin-kayınvalide ilişkilerinin güçlü yönlerine odaklanmıştır. Kayınvalidenin evli çiftlere destek sağlamanın evlilik tatmini üzerinde olumlu sonuçlarının olduğunu belirtmiştir. Aynı çalışmada gelin-kayınvalide tartışmasının sistemdeki diğer fertlere de yansıyan yönleri ortaya konmuştur. Bu bağlamda gelinler ilk çocukları üzerindeki etkilerinden bahsetmişlerdir. Gelin-kayınvalide arasındaki çekişmeli ilişki sebebiyle torunlar da bundan etkilenmiştir. Sonuçlara göre, bazı büyükebeveynler torunlarına ilgisiz davranmış, bazı torunlar ise büyükebeveynlerine karşı ilgisiz kalmışlardır. Araştırmanın bir başka bulgusu, gelin-kayınvalide ilişkisindeki gerginliğin evliliklerde de gerginliğe yol açtığına ilişkindir. Ancak bir başka bulguda da gelin-kayınvalide çatışmasının ilişkileri olumsuz etkilemediği ve bazı durumlarda evliliklerini güçlendirdiği saptanmıştır (Anderson, 2016). Bu bulgu, çalışmada tespit edilen “ailenin problem çözme becerilerinin gelişmesi” bulgusu ile tutarlılık göstermektedir. Bu kategoride de gelinler benzer şekilde kayınvalidelerinin yaptıklarının onları güçlendirdiğini ifade etmişlerdir. Bir başka çalışmada kayınvalide ile çatışma sıklığının gelinlerin psikolojik iyi oluşları üzerinde etkili olduğu saptanmıştır (Hyejeong, 1992). Benzer şekilde başka bir çalışmada,

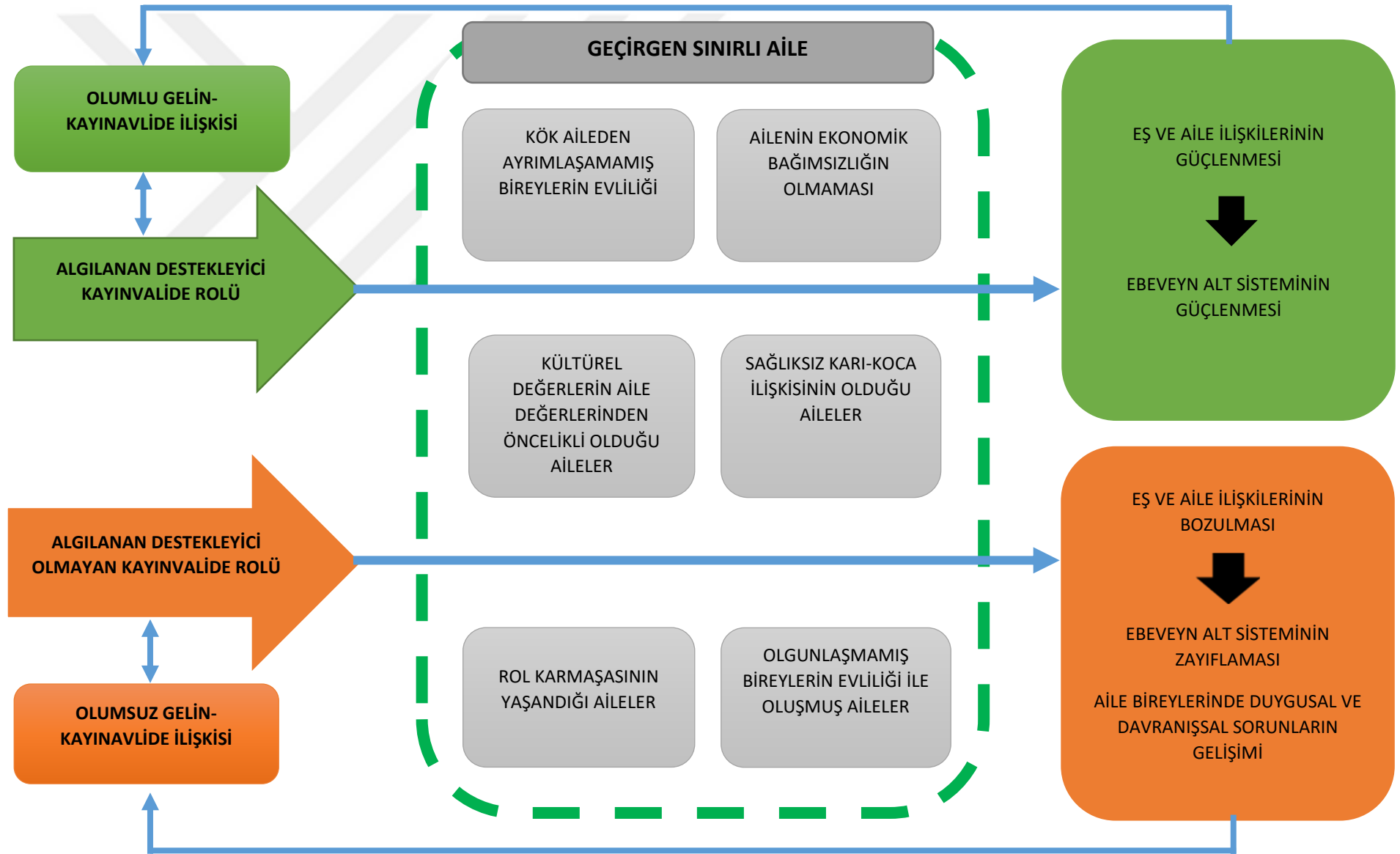
gelinler ve çocuklar üzerinde kayınvalide etkisi incelenmiş, ataerkil yapıdaki ailelerdeki gelinlerin iyi oluşlarının kısıtlandığı tespit edilmiştir (Nerghese, 2009). Ülkemizde yapılan benzer bir araştırmada ise geniş aile yapısı içindeki kadınların daha çok ruhsal zorlanma yaşadıkları görülmüştür. Geniş aile yapısı içindeki kadınların aile içi iletişim, aile içi rol dağılımı, aile içindeki duygusal tepkiler, aile içinde gereken ilgiyi gösterme ve ailelerin genel işlevlerini yerine getirmede daha fazla sorun yaşandığı saptanmıştır (Türkleş ve diğerleri, 2013). Anlaşılacağı üzere bu bulgular, araştırmadaki “ailenin sınırlarını yitirme”, “aile bireylerinde duygusal ve davranışsal problem gelişimi” kategorileriyle uyum göstermektedir. Aile sistem yaklaşımı açısından değerlendirildiğinde ise, aile sisteminde oluşan olumlu veya olumsuz etkilerin, yayılım göstererek diğer aile fertlerine ve sistemlerine de yansıyan sonuçlarına dönüşeceği beklenen bir bulgu olduğu söylenebilir.

Araştırmanın nitel ve nicel bulguları da birlikte değerlendirilebilir. Nicel bulgularda ilkökul mezunu gelinlerin kayınvalideleriyle daha iyi anlaştığı tespit edilmiştir. Nitel bulgularda da buna benzer şekilde katılımcılar, öğrenim düzeylerinin yüksek oluşunun kayınvalideleriyle aralarında çatışma konusu olabildiğini ifade etmişlerdir. Geleneksel rolleri benimseyen gelinlerin okuma-yazma bilen ilkökul öğrenim seviyesinde olduğu düşünüldüğünde; bu rollerdeki gelin-kayınvalide ilişkilerinin net çizgilerinin olması ve itaati barındırması çatışma yaşanmamasına sebep olmuş olabilir. Ancak bu geleneksel rollerden uzaklaşıldığı öğrenim seviyesi yüksek gelinlerde kayınvalide ile daha çok çatışma yaşanmasının beklenen bir bulgu olduğu söylenebilir. Nicel bulgularda, kültürel yönden benzer gelinlerin ilişkiden daha memnun oldukları tespit edilmiş. Nitel bulgularda da benzer şekilde gelin-kayınvalide ilişkilerini belirleyen koşullardan birinin kültürel benzerlik/farklılık olduğu tespit edilmiştir. Gelin ve kayınvalideler kültürel yönden birbirine benzer ise ilişkileri daha olumlu olmaktadır. Kültürün; sınırları, kuralları, rolleri, yaşantıları belirleme gücü olduğundan gelin-kayınvalide ilişkilerindeki sınırları, kuralları, rolleri de belirlemesinin beklenen bir bulgu olduğu söylenebilir. Nicel bulgularda, birbirine yakın oturan gelin-kayınvalidenin daha iyi ilişkilere sahip olduğu tespit edilmiştir. Nitel bulgularda ise aynı evde oturan ve birbirine yakın oturan gelinlerin ilişkiden daha az memnun oldukları saptanmıştır. Nicel ve nitel bulgular arasındaki farklılık gelin-kayınvalide ilişkilerinde farklı dinamiklerin olmasından kaynaklanabilir. Nicel bulgularda, algılanan anne-oğul arasındaki ilişki tipi yakın anne oğul olanların algılanan gelin-kayınvalide ilişkileri düzeyi açısından daha olumlu olduğu saptanmıştır. Algılanan çatışmalı anne oğul ilişkisine sahip olanlar ile

bağımlı anne-oğul ilişkisine sahip olanalar kıyaslandığında bağımlı anne-oğul ilişkisine sahip olanların gelin-kayınvalide ilişkileri daha olumlu bulunmuştur. Nitel bulgularda da benzer şekilde gelin-kayınvalide ilişkilerini belirleyen koşullardan biri sağlıklı anne-oğul ilişkisidir. Eşlerinin çatışmalı ve bağımsızlaşmamış anne-oğul ilişkilerine sahip olduğunu düşünen gelinler, kayınvalideleriyle daha zor geçindiklerini ifade etmişlerdir. Sistemler yaklaşımı açısından incelendiğinde ailede sağlıklı bir sistemin diğer sistemleri de etkileyeceği varsayılır. Bu sebeple anne-oğul arasında sağlıklı ilişkiler var ise gelin-kayınvalide ilişkilerinin de olumsuz olmasının beklenen bir bulgu olduğu söylenebilir. Nicel bulgularda, kayınvalidelerinin yakınında olan gelinlerin aile duygusal bağlam puanları daha yüksek, farklı şehirde oturanların ise aile birlik puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Nitel bulgularda da kayınvalidelerin gelinleri ile ilişkileri iyiye aile sistemlerinde pek çok destekleyici roller üstlendiği görülmektedir. Bunlar, toruna bakım verme, geline bakım verme, aile bireylerine duygusal destek verme, aileye maddi destek vermedir. Kayınvalidelerine yakın oturan gelinler kendileri için kaynak olarak gördükleri kayınvaliderinden daha fazla destek görüyor olabilirler. Ancak bir yandan da çok yakın oturmak aile birliği puanlarını düşürebilir. Çünkü aile birliği sınırlarla ilgilidir. Kayınvalide destek verdiğiğinde, ailenin önemli bir kaynağı olduğunda aile sınırları da geçirgenleşmiş olur ve nitel bulgularda tespit edilen kayınvalidenin aile sistemine müdahale rollerine kapı aralanmış olabilir. Nicel bulgularda kayınvalidesiyle nadiren ve hemen hemen hiç görüşmeyen, çatışmalı ve kopuk ilişkilere sahip gelinlerin aile uyumlarının daha düşük olduğu saptanmıştır. Buna ilave olarak nicel bulgularda gelin-kayınvalide ilişkileri ile aile uyumu puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Nitel bulgularda da buna benzer şekilde gelin-kayınvalide ilişkisi olumsuz olan gelinlerin ailelerinde destekleyici olmayan kayınvalide rolleri ile karşılaştıkları ve bu rollerin aile ilişkilerini olumsuz etkilediğine dair bulgular tespit edilmiştir. Gelin-kayınvalide ilişkileri olumlu ise de destekleyici kayınvalide rolleri ile karşılaştıkları ve bu rollerin aile ilişkilerini olumlu yönde etkilediği saptanmıştır.

Araştırmada, nicel ve nitel bulgular birlikte değerlendirildiğinde, gelin-kayınvalide ilişkilerinin çok yönlü ve öznel doğası olduğu bir kez daha anlaşılmıştır. Sistem yaklaşımının önermesinde yer aldığı gibi bütün, parçalardan daha büyüktür. Kısaca, bir sistemin tam manasıyla anlaşılabilmesi için, bireyler toplamından çok, bir bütün olarak görülmesi gerekir (Bavelas ve Segal, 1982; Cox ve Paley, 1997; Jackson, 1965; Klein & White, 1996; Whitchurch ve Constantine, 1993). Tıpkı bunun gibi de gelin-kayınvalide ilişkileri, gelinin davranışları ya da kayınvalidenin davranışları ile

şekillenen parça parça değişkenler değildir; aile sistemine, diğer sistemlere yansıyan yönleri vardır. Ayrıca gelin-kayınvalide ilişkilerinde ve sistemdeki kayınvalide etkisi ve sonuçlarının nedensel sonuçlara bağlı olmadığı döngüsel bağlamda da değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılabilir. Gelin-kayınvalide ilişkilerinin döngüsel nedenselliğini açıklamak için Smith ve Hamon (2012), bir örnek öne sürmüştür. Çiftler, evlendiğinde ebeveynlerinin sık telefon etme ve ziyaret etme arzusundan boğulmuş hissedebilirler. Ancak büyük resme bakılırsa, çiftlerin evlendiğinde ebeveynlerine zaman ayırmadığı görülmektedir. Eğer evli çiftler, ebeveynleriyle düzenli etkileşime girerlerse, ebeveynlerin de evlenmiş çocuklarını rahatsız etmediği anlaşılmaktadır. Benzer şekilde araştırma bulgularında da kayınvalidenin evlilik ilişkilerini olumsuz yönde etkilediği sonuçlarına ulaşılmıştır. Daha geniş bakıldığında ise aslında karı-koca arasındaki ilişkide de sıkıntılar ve sınır belirsizliği vardır. Belirsiz sınırlar olduğunda kayınvalideye; gelinle koalisyon girme, oğluya koalisyon girme, arabulucu olma ya da hiç karışmama seçeneği verilir ve kayınvalide seçimini yapar. Verilen hak ve seçimden tüm aile etkilenir. Öyleyse gelin-kayınvalide ilişkileri ve bu ilişkilerin aile sistemine etkilerini gösteren hem bütüncül hem de döngüsel bir model sunulabilir. Gelin-kayınvalide ilişkileri ve kayınvalidenin aile sistemindeki rolü ve etkileri modeli şekil 7’de sunulmuştur.

Şekil 7. Gelin-Kayınvalide İlişkileri ve Gelinin Aile Sistemindeki Kayınvalidenin Rolü ve Etkileri

Şekil 7’de görüldüğü üzere araştırmanın bulguları doğrultusunda bazı aile sistemlerinin daha geçirgen olduğu saptanmıştır. Geçirgen sınırlı ailelerin; kök aileden ayrışamamış bireylerin evliliği ile oluşan aileler, ailenin ekonomik bağımsızlığının olmadığı aileler, kültürel değerlerin aile değerlerinden öncelikli olduğu aileler, sağlıklı karı-koca ilişkisinin olduğu aileler, rol karmaşasının yaşandığı aileler ve olgunlaşmamış bireylerin evliliği ile oluşmuş aileler olduğu tespit edilmiştir. Bu tip ailelere gelin-kayınvalide ilişkilerinin ve kayınvalide rollerinin etkileri olduğu saptanmıştır. Bu etkiler kayınvalidenin destekleyici olan rolleri veya destekleyici olmayan rollerine göre değişkenlik göstermektedir. Geçirgen sınırlı aile sistemine kayınvalideler destekleyici roller ile dâhil olduklarında, eş ve aile ilişkilerinin güçlendiği, bunun ile birlikte ebeveyn alt sisteminin de güçlendiği görülmüştür. Geçirgen sınırlı aile sistemine kayınvalideler destekleyici olmayan roller ile dâhil olduklarında, eş ve aile ilişkilerinin bozulduğu bunun ile birlikte ebeveyn alt sisteminin zayıfladığı ve aile bireylerinde duygusal ve davranışsal sorunların geliştiği tespit edilmiştir. Bu modelde ayrıca döngüsel bağlantılar da sunulmuştur. Aile sistemine eş ve aile ilişkilerinin güçlenmesi ve ebeveyn alt sisteminin güçlenmesi olumlu etkileri olumlu gelin-kayınvalide ilişkilerine, olumlu gelin-kayınvalide ilişkileri destekleyici kayınvalide rollerine, destekleyici kayınvalide rolleri de yine aile sisteminde olumlu etkilere yol açtığı döngüsel bir bağlantı şeklinde verilmiştir. Benzer şekilde olumsuz etkiler için de aynı döngüsel bağlantı sunulmuştur. Buna ilave olarak, olumlu gelin-kayınvalide ilişkisi ile destekleyici kayınvalide rolü ve olumsuz gelin-kayınvalide ilişkisi ile destekleyici olmayan kayınvalide rolü arasında çift yönlü bağlantı kurulmuştur. Modelde sunulan bağlantılar örneklendirilebilir. Ailelerinden duygusal olarak ayrışamamış bireyler, evlendiklerinde aile dışsal sınırlarını korumakta zorlanırlar. Aile dışsal sınırı geçirgen olan bir sisteme kayınvalide gibi diğer sistemin üyeleri kolayca dâhil olabilir ya da dahil edilebilir. Gelin-kayınvalide ilişkilerinde uyumu yakalayan, olumlu gelin-kayınvalide ilişkileri yürüten gelinler, aile sistemlerinde destekleyici kayınvalide rolünü algırlar. Kayınvalidenin destekleyici rolü, aile sisteminde eş ilişkilerinin güçlenmesine ve ebeveyn alt sisteminin güçlenmesine yol açar. Kayınvalidesinin aile sisteminde güçlendirici etkilerinin olduğunu fark eden gelinler, kayınvalideleriyle olumlu ilişkilerini sürdürmeye devam ederler. Eğer bu aile sisteminde olumsuz gelin-kayınvalide ilişkileri var ise bu defa çark olumsuz şekilde işlemeye başlar. Olumsuz ilişkiler, kayınvalidenin destekleyici olmayan rollerine dönüşür ve geçirgen aile sisteminde eş ve aile ilişkilerinin bozulmasına, ebeveyn alt sisteminin zayıflamasına ve

aile bireylerinde duygusal ve davranışsal problemlerin gelişimine yol açar. Bu olumsuzluklar, gelin-kayınvalide ilişkilerine yayılmaya devam eder. Buna ilave olarak bir başka örnek de sunulabilir. Evlilik olgunluğuna erişmeden çocuk denilebilecek yaşta evlenen bireyler, aile sınırlarını oluşturamazlar. Kayınvalide, aile sistemine olgun kişi olarak dâhil olur. Kayınvalidenin gelini ile ilişkileri iyi ise aile sistemine destekte bulunur ve aile sistemi güçlenir. Ancak kayınvalidenin gelini ile ilişkileri olumsuz ise bu defa sınırları geçirgen olan aile sistemi üzerinde zayıflatıcı etkileri olur. Anlaşılacağı üzere kayınvalidenin aile sistemi üzerinde etkili olabilmesi ailenin sınırları ile ilgilidir. Bu modele göre; aile sınırı geçirgen değil ise, gelin-kayınvalide ilişkileri olumsuz olsa dahi sistemi zayıflatıcı etkilerinin ortaya çıkmayacağı söylenebilir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Evli kadınların kayınvalideriyle ilişkileri, aile sistemlerindeki kayınvalide rolü ve etkilerine dair bu araştırmada öznel ve çok yönlü sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmanın nicel kısmında; algılanan gelin-kayınvalide ilişkisi bazı demografik değişkenler açısından ele alınmış, gelinin aile uyum düzeyi ile gelin-kayınvalide hane yakınlığı, görüşme sıklığı ve algılanan gelin-kayınvaldie ilişki tipleri arasındaki farklılıklar incelenmiş ve algılanan gelin-kayınvalide ilişkisi ile gelinin aile uyumu arasındaki ilişki saptanmıştır. Özetle; algılanan gelin-kayınvalide ilişkisi açısından okur-yazar/ilkokul mezunu gelinlerin, kültürel yönden benzer olan gelinlerin, ailesi ve eşinin ailesi tarafından evlilikleri onaylanan gelinlerin, kayınvaliderine yakın olan gelinlerin, kayınvalideriyle düzenli iletişim kuran gelinlerin bu ilişkilerde daha memnun oldukları görülmüştür. Ayrıca, algılanan anne-oğul arasındaki yakınlığın da algılanan gelin-kayınvalide ilişkisini anlamlı şekilde farklılaştırdığı tespit edilmiştir. Yakın gelin-kayınvalide ilişkisine sahip gelinlerin, eşlerini de yakın anne-oğul ilişkisinde değerlendirdikleri saptanmıştır. Gelinin çalışması, evlilik süresi, kayınvalidenin öğrenim düzeyi ve kayınvalidenin çalışma durumuna göre, algılanan gelin-kayınvalide ilişkisi arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Gelinin aile uyum düzeyi ile gelin-kayınvalide hane yakınlığı arasında anlamlı farklılık tespit edilmiş, kayınvalideriyle farklı şehirlerde olan gelinlerin, aile birlik algılarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ancak kayınvalidelerinin çok yakınında olan gelinlerin, aile duygusal bağlam puanları daha yüksek bulunmuştur. Kayınvalideriyle nadiren ve hemen hemen hiç görüşmeyen gelinlerin, aile uyumlarının da düştüğü saptanmıştır. Çatışmalı ve kopuk gelin-kayınvalide ilişki tipine sahip gelinlerin, aile uyum puanlarının düşük olduğu, aile birliği açısından ise ne çok yakın ne çok uzak ilişki tipine sahip gelinlerin aile uyumlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Aile iletişim, yetkinlik, yönetim, duygusal bağlam, doyum ve genel aile uyum puanları açısından ise yakın gelin-kayınvalide ilişki tiplerine sahip gelinlerin aile uyumlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aile uyum düzeyi ve algılanan gelin-kayınvalide ilişkisi arasında pozitif yönde anlamlı ilişki saptanmıştır. Algılanan gelin-kayınvalide ilişkisi olumlu şekilde yükseldikçe aile iletişim, yönetim, yetkinlik, duygusal bağlam, doyum ve genel aile uyum düzeyleri de artmaktadır. Aile birlik puanları ile algılanan gelin-kayınvalide ilişkisi arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Sonuç olarak, nicel bulgularla geniş kitlede algılanan gelin-kayınvalide ilişkilerinin gelinin aile uyumu

açısından anlamlı bir değişken olduğu saptanmıştır. Araştırmanın nitel kısmında ise; gelin-kayınvalide ilişkilerinin; kayınvalidenin aile sistemine dâhil olması ile ivmelenen, aile sistemindeki rolü ile gelişen, dalgalanma gücü ile aile sistemini etkileyen sonuçlarının olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda, katılımcı ifadelerinden yola çıkılarak dört tema saptanmıştır. Bunlar; gelin-kayınvalide ilişkilerinin belirleyicileri, gelinin aile sistemine kayınvalideyi dâhil eden koşullar, gelinin aile sistemindeki kayınvalide rolleri ve gelinin aile sistemine kayınvalidenin etkileridir. Gelinin değerlendirmesiyle gelin-kayınvalide ilişkilerinin belirleyicileri, hane yakınlığı/uzaklığı, iletişim şekli, beklentiler (gelinden beklentiler, kayınvalideden beklentiler, eş/oğuldan beklentiler), sağlıklı anne-oğul ilişkisi (çatışmalı anne-oğul ilişkisi, bağımsızlaşmamış anne-oğul ilişkisi), gelinin kök ailesinin etkisi, gelinin olgunlaşması, kişilik eğilimleri (gelinin kişilik eğilimleri, kayınvalidenin kişilik eğilimleri), kültürel benzerlik/farklılık ve öğrenim düzeyi (gelinin öğrenim düzeyi, kayınvalidenin öğrenim düzeyi)'dir. Gelinin aile sistemine kayınvalideyi dâhil eden koşullar; ekonomik gerekçeler (iş ortaklığı ve maddi yetersizlik), tutumlar (gelinin tutumu, kayınvalidenin tutumu, eş/oğulun tutumu, kayınpederin tutumu) evlilik değişkenleri (akraba evliliği ve erken yaşta evlilik), yaşam dönemleri (evlilik süreci, gelinin doğum süreci, bebek bakımı), gelinin çalışması (çocuk bakımı, ev işlerine destek) yaşam krizleri (hastalık ve ölüm), sağlıklı ilişkiler (sağlıklı karı-koca ilişkisi ve sağlıklı kök aile ilişkileri), kültür (gelenek ve görenekler, değer ve inanç sistemleri) ve geçmiş deneyimlerdir. Gelinin aile sistemindeki kayınvalide rolleri; destekleyici ve destekleyici olmayan rollerdir. Destekleyici roller; eş alt sistemini destekleme (eş alt sistemine aracı olma, gelinle koalisyon oluşturma, eş alt sisteminde arabulucu olma), ebeveyn alt sistemini destekleme (toruna bakım verme, ebeveynlik rollerini destekleme), aile dışsal sınırlarını koruma, diğer sistemlerle aile arasında köprü olma, yaşam koşullarını kolaylaştırma (geline doğum süreçlerinde bakım verme, çalışan geline ev işlerinde destek olma, aile bireylerine duygusal destek verme, aileye parasal destek verme) ve aile kültürünü aktarmadır. Destekleyici olmayan roller; eş alt sistemine müdahale (evlilik öncesi kararlarda belirleyici olma, eş ilişkilerini bozma, eş rollerine müdahale etme, ebeveyn olma kararlarına müdahale), ebeveyn alt sistemine müdahale (ebeveynlik rollerine müdahale, ebeveyn çocuk ilişkisini bozma), aile sınırlarını yitirme, diğer sistemlerle ilişkiyi bozma ve yaşam koşullarını zorlaştırma (ailenin zorlanmalarına duyarsız kalma, gelinin doğum süreçlerinde bakım vermeme, toruna bakım vermeme, bozulan eş ilişkilerine çekimser kalma, aile bireylerine psikolojik baskı yapma)'dır. Gelinin aile sistemine kayınvalidenin etkileri ise; olumlu etkiler ve olumsuz etkiler olarak

ikiye ayrılmaktadır. Olumlu etkiler; eş alt sisteminin güçlenmesi, ebeveyn alt sisteminin güçlenmesi ve diğer sistemlerle ilişkilerin güçlenmesi, aile kültürünün korunması ve aile problem çözme becerilerinin gelişimidir. Olumsuz etkiler; aile ilişkilerinin bozulması, diğer sistemlerle ilişkilerin bozulması, aile sınırlarını yitirme, aile bireylerinde duygusal davranışsal problemlerin gelişimidir. Araştırmanın nicel ve nitel bulgularının alanyazındaki karşılaştırılmasında genel olarak destekleyici verilere ulaşılmıştır. Araştırma bulgularından yola çıkılarak bir model önerisi de sunulmuştur. Bu model önerisinde nicel ve nitel bulguların sonuçları ele alındığında bazı aile sistemlerinin gelin-kayınvalide ilişkileri ve dolayısıyla ailedeki kayınvalide rolünden daha fazla etkilendiği tespit edilmiştir. Bu tip aileler, geçirgen sınırlı aile kavramı ile tanımlanmıştır. Geçirgen sınırları olan ailelerde gelin-kayınvalide ilişkileri olumlu ise kayınvalidelerin ailelere destekleyici rollerle dâhil oldukları ve aile sistemini olumlu yönde etkilediği saptanmıştır. Geçirgen sınırları olan ailelerde gelin-kayınvalide ilişkileri olumsuz ise kayınvalidelerin ailelere destekleyici olmayan rollerle dâhil oldukları ve aile sistemi olumsuz yönde etkiledikleri tespit edilmiştir. Ayrıca modelde olumsuz etkilerin olumsuz gelin-kayınvalide ilişkisine ve destekleyici olmayan kayınvalide rollerine dönüştüğü, olumlu etkilerin de olumlu gelin-kayınvalide ilişkilerine ve destekleyici kayınvalide rollerine dönüştüğü bağlantısı sunulmuştur. Buna ilave olarak, olumlu gelin-kayınvalide ilişkisi ile destekleyici kayınvalide rolü ve olumsuz gelin-kayınvalide ilişkisi ile destekleyici olmayan kayınvalide rolü arasında çift yönlü bağlantı kurulmuştur.

Araştırmanın tüm verileri ışığında; özellikle saha çalışanları uygulayıcılara ve konu ile ilgilenen araştırmacılara yönelik bazı öneriler sunulmuştur:

Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

1. Gelin-kayınvalide ilişkilerinde anlamlı bir değişken olarak saptanan gelin-kayınvalide görüşme sıklığı ve bu ilişkilerde önemli bir belirleyici olarak tespit edilen iletişim şekli bulgularından yola çıkılarak, gelin ve kayınvalidelerin sosyal becerilerinin geliştirildiği eğitimler belediyeler, dernekler, okullar, halk eğitim merkezleri bünyesinde düzenlenebilir.
2. Gelin-kayınvalide ilişkilerinde önemli bir değişken olarak tespit edilen ve kayınvalidenin aile sistemindeki dahiliyetini belirleyen kültürel benzerlik/farklılık bulgusuna dayanarak gelin ve kayınvalidelerin kültürel duyarlılığını arttırmak için eğitimler düzenlenebilir.

3. Gelin-kayınvalide ilişkilerinde ve kayınvalidenin aile sistemindeki dahiliyetinde gelin ve kayınvalideler dışında gelinin ailesi, kayınpeder ve eş/oğlun da etkilerinin olduğu bulgusuna dayanarak, sistemin bu üyelerini de kapsayacak sağlıklı aile, sağlıksız aile, ailede iletişim, ailede sınır, ailede roller vb konularının ele alındığı aile toplantıları düzenlenebilir.
4. Kayınvalidelerin aile sistemine dâhil oldukları evlilik süreci, gelinin doğum süreci ve çocuk bakım süreçlerinden önce ailelerin psikoeğitim çalışmalarıyla desteklenmesi sağlanabilir, koruyucu ve önleyici faaliyetler yapılabilir. Bu çalışmalar; evlilik öncesi, doğum öncesi, çocuk yetiştirme süreci ile kök aile ilişkilerini düzenleme kapsamında ele alınabilir.
5. Kayınvalidelerin aile sistemlerinde önemli destek kaynakları olduğu bulgusuna dayanarak, kayınvalidelerin ya da gelin-kayınvalide ilişkilerinin olumsuz yönlerini vurgulamanın dışında olumlu yönleri de medya aracılığı ile toplumla paylaşılabilir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Araştırmada, gelinlerden alınan veriler doğrultusunda analizler yapılmıştır. Kayınvalidelerin, oğulların, kayınpederin ve gelinin ailesinin de araştırmaya dâhil edildiği çalışmalar yapılabilir.
2. Araştırmanın nicel kısmında 501 kişi, nitel kısmında ise 16 kişi ile çalışmalar yapılmıştır. Araştırmacılar, daha büyük bir örneklem grubu ve farklı bir örnekleme çalışabilir.
3. Araştırma gelin-kayınvalide ilişkilerinin incelendiği kesitsel bir çalışmadır. Gelin-kayınvalide ilişkilerinin kuşaklar arası farklılığının incelendiği boylamsal bir çalışma yapılabilir.
4. Gelin-kayınvalide ilişkisi olumlu/olumsuz olan ailelerde büyüyen çocukların büyük ebeveynleri ile ilişkileri karşılaştırmalı olarak inceleyebilir.
5. Gelinin aile sistemine kayınvalide etkilerine dair bulgulardan yola çıkılarak gelin-kayınvalide ilişkisi olumlu/olumsuz olan gelinlerin ve kayınvalidelerin karşılaştırmalı olarak psikolojik iyi oluşları kıyasalanabilir.
6. Gelin-kayınvalide ilişkisi olumlu/olumsuz olan ailelerde kocanın rolü ile ilgili daha kapsamlı araştırmalar yapılabilir.

7. Araştırmada sunulan gelin-kayınvalide ilişkileri, gelinin aile sistemindeki kayınvalidenin rolü ve etkilerine dair modelin bir başka çalışmada analizi yapılabilir.

7. KAYNAKÇA

- Adak, N. (2011). Toplumun temel taşı aile. S. Güçlü (Ed.) Kurumlara sosyolojik bakış (2. bs.) içinde 27-62. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Adams, T. R. (2000). *Differentiation and in law satisfaction among newly married LDS couples* (Unpublished doctorate dissertation). Indiana State Univesity, Indiana.
- Ades, L. L. (2002). *Predictors of the quality of the relationship between daughters-in-law and mothers-in-law* (Unpublished doctorate dissertation). Adelphi Univesity, NY.
- Adhikari, H. (2015). Limerence causing conflict in relationship between mother-in-law and daughter-in-law: A study on unhappiness in family relations and broken family. *Multidisciplinary Journal of Gender Studies*, 4 (2), 739-757.
- Akdemir A. (2013). Sistemler kuramı ve sistemik aile terapisi. *Türkiye Klinikleri J Psychiatry-SpecialTopics*, 6 (1), 21-31.
- Aksan, G. (2014). Evlilik ve ayrılma: Ailenin kurulması ve sona ermesi. Mustafa Aydın (Ed.), *Sistemik aile sosyolojisi* (2.bs.) içinde (ss. 168-194).Konya: Çizgi Kitapevi.
- Aktaş, Ç. (2018).Boşanmanın erkekler üzerindeki etkisi: İstanbul örneği. *İmgelem*, 2, 1-29.
- Aktaş, G. (2013). Feminist söylemler bağlamında kadın kimliği: Erkek egemen bir toplumda kadın olmak. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 30 (1), 53-72.
- Aktay, Y. (2014). Modern dünyada ailenin dönüşümü ve muhtemel geleceği üzerine mülahazalar ve geleneğe dayalı problemler. Mustafa Aydın (Ed.), *Aile Sosyolojisi yazıları* içinde (ss.181-188).İstanbul: Açılım Kitap.
- Al-Attar, G. S. T. & El-Gibaly, O. (2014). Is co-residence with mother-in-law affecting marital relationship quality in semi-urban assiut Egypt? Presented in poster session at the Population Association of America 2014 Annual Meeting Program, Princeton University.
- Alkayış, M. F. (2013). Adıyaman yöresi atasözleri ve deyimlerinde gelin-kaynana ilişkisi ve evlilik konusu. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8 (9), 579-594.
- Allender, J.A. & Spradley, B.W. (2005). *Community health nursing concepts and practice* (5th ed.). Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.

- Altunsu-Sönmez, Ö. (2019). Gelin kaynana çatışması üzerine sosyolojik bir analiz. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 13(19), 1159-1201
- Anderson, W. A. (2016). “You're not part of the family”: Understanding the turning points and family system consequences of high conflict mother-/daughter-in-law relationships (Unpublished doctorate dissertation). North Dakota State University, ABD.
- Ashman, K. K. & Zastrow, C. (1990). *Understanding human behavior and the social environment*. Chicago: Nelson Hall Publishers.
- Aslan, K. A. (2002). Değişen toplumda aile ve çocuk eğitimde sorunlar. *Ege Eğitim Dergisi*, 1 (2), 25-33.
- Aydemir, A. (2015). Yaşlı ihmal ve istismarında bakım veren gelinler (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aydın, E. (2017). *Anne-oğul bağlanmasının gelin-kayınvalide ilişkisi ve evlilik doyumunu yordamadaki rolü* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aydın, K. (2014). Yapısal İşlevselci Teori ve Toplumsal Tabakalaşma. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (8), 18-20.
- Aydın, M. (2011). *Kurumlar sosyolojisi, kurumlara başlangıç çerçevesinde bir çalışma*. Ankara: Kadim Yayınları.
- Aydın, M. (Editör). (2016). *Sistemik aile sosyolojisi* (3. bs.). Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Baki, A. & Gökçek, T. (2012). Karma yöntem araştırmalarına genel bir bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (42), 1-21.
- Başaran, E. (2014). Ailenin işleyişi ve gerçekleştirimi. Mustafa Aydın (Ed.), *Sistemik aile sosyolojisi* (2.bs.) içinde (ss. 141-168). Konya: Çizgi Kitapevi.
- Bateson, G. A. (1971). Systems approach. *Int J Psychiatry*, 9, 242-244.
- Bavelas, J. B., & Segal, L. (1982). Family systems theory: Background and implications. *Journal of Communication*, 32, 89-107.
- Bayer, A. (2013). Değişen toplumsal yapıda aile. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4 (8), 101-129.
- Begum, N. N. (2007). *Effect of parent involvement on math and reading achievement of young children: Evidence from the Early Childhood Longitudinal Study* (Unpublished Dissertation), Indiana University of Pennsylvania, USA.

- Benokraitis, N.V. (2005). *Marriages and families: Changes, choices, and constraints.*, Upper Saddle River, NJ: Pearson.
- Berkey, K.M. & Hanson, S.M.H. (1991). *Pocket guide family assesment and intervention.* St Louis: Mosby.
- Beşpınar, F, Beşpınar, L. (2017). Türkiye’de hane halkı yapıları ve evlilik pratiklerinde ikili resim: Geleneklerin yanı sıra değişimin yansımaları. *Nüfusbilim Dergisi*, 39 (1) , 109-149.
- Bowen, M. (1978). *Family therapy in clinical practice.* New York: Jason Aronson.
- Boyd, M. A.(2002). *Psychiatric Nursing Contemporary Practice* (2nd ed.). Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.
- Broderick, C. B. (1971) The five conceptual frameworks: A decade of development in family theory. *Journal of Marriage and the Family*, 33, 139-159.
- Bronfenbrenner, U. (1976). The experimantal ecology of education. *Tech. Coll. Rec.*, 78 (2), 157-204.
- Bryant, C. M., Conger, R. D. & Meehan, J. M. (2001). The influence of in-laws on change in marital success. *Journal of Marriage and Family*, 63, 614-626.
- Bryant, C., & Conger, R. D. (1999). Marital success and domains of social support in long-term relationships: Does the influence of network members ever end? *Journal of Marriage and the Family*, 61, 437–450.
- Bülbül, K. (2016). *Aile yapısı, bağlanma stili ve umutsuzluğun lise öğrencilerinin madde kullanma eğilimleri ile ilişkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Bulut, M. (2008). Kadınlarda boşanma ve kültür ilişkisi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 19 (2), 111-118.
- Burcu, E., Yıldırım, F., Sırma, Ç., Saniyaman, S. (2015). Çiçeklerin kaderi: Türkiye’de kadınların erken evliliği üzerine nitel bir araştırma. *Bilig*, (73) , 63-98.
- Burgess, E. W. (1926). The family as a unity of interacting personalities. *Family*, 7(1), 3-9.
- Büyükkaragöz, S. (1990). Okula uyumsuzluk ve başarısızlıkta ailenin rolü. *Eğitim ve Bilim*, 23, 29-33.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (6. bs.). Ankara: Pegem Akademi.
- Çağan, K. (2019). Ailenin işlevleri. K. Canatan & E. Yıldırım (Ed.) *Aile sosyolojisi* (9.bs.) içinde (ss.83-93). İstanbul: Açılım Kitap.

- Can, G. (2004). Kişilik gelişimi. Binnur Yeşilyaprak (Ed.). Gelişim ve öğrenme psikolojisi, Ankara: PegemA Yay.
- Can, İ. (2016). Tarih, toplum ve kültür bağlamında aile ve kadın. M. Aydın (Ed.). *Sistemik aile sosyolojisi* (3. bs.) içinde (183-210). Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Can, Y. & Aslan, F. (2017). Geçmişten günümüze Türk aile yapısı. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (11), 87-101.
- Canel, N.A. (2007). *Ailede problem çözme, evlilik doyumu ve örnek bir grup çalışmasının sinanması* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Capra, F. (1996). *The web of life. A new scientific understanding of living systems*. New York: Anchor Books.
- Carr, A. (2006). *Family therapy: Concepts, process and practice* (2nd. Ed.) West Sussex, England: John Wiley & Sons Ltd.
- Çelik, Ö. & Buluç, B. (2018). Disiplinler arası yaklaşımla değer öğretiminde yaratıcı drama yönteminin kullanılması. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 20(1), 67-88.
- Char, A., Saavala, M. & Kulmala, T. (2010). Influence of mothers in-law on young couples' family planning decisions in rural India, *Reproductive Health Matters*, 18 (35), 154-162.
- Chen, M.H. (1999). *The relationship of mothers and daughters in-law in urban Chinese families* (Unpublished doctorate dissertation). The Texas Woman's University, USA.
- Colapinto, J. (2000). Structural family therapy. In A. M. Horne (Ed.), *Family counseling and therapy* (3rd ed.), (pp.140-169). Itasca, IL: F. E. Peacock.
- Collins, K. T. M. (2010). Advanced sampling designs in mixed-methods research: Current practices and emerging trends in the social and behavioral sciences. In A. Tashakkori & C. Teddlie (Eds.), *Handbook of mixed-methods in social & behavioral research* (2nd ed.), (pp.353-378). Thousand Oaks, CA: Sage Publications Inc.
- Collins, R. (1985). *Sociology of Marriage and the Family*. Chicago: Nelson-Hall Publishers.
- Connel, R. (1998). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar*. Ankara: Ayrıntı Yayınları.
- Costa, L. (1991). Family sculpting in the training of marriage and family counselors. *Counselor Education and Supervision*, 31(2), 121-131.

- Cox, M. J., & Paley, B. (1997). Families as systems. *Annual Review of Psychology*, 48, 243-267.
- Creswell, J. W. (1998). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions*. Thousand Oaks, CA, US: Sage Publications, Inc.
- Creswell, J. W. (2013). *Research Design: Qualitative, Quantitative, And Mixed Methods Approaches*. New York: Sage.
- Creswell, J. W. (2015). *Nitel araştırma yöntemleri beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. (M. Bütün ve S.B. Demir, Çev.) Ankara: Siyasal.
- Dallos, R. & Draper, R. (2005). *An introduction to family therapy*. NY: Open University Press.
- decision-making in Nepal: a qualitative study
- Demir, G. (1988). *Boşanma yoluyla parçalanmış aile'de kadının rol ve statüsündeki değişimler* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.
- Diamond-Smith, N., Bishai, D., & Gibaly, O. E. (2015). Inter-generational co-residence and women's work and leisure time in egypt. *Demographic Research*, 33 (1), 909-938.
- Dickinson, W. B. (2010). Visual displays for mixed-methods findings. In A. Tashakkori & C. Teddlie (Eds.), *Handbook of mixed-methods in social & behavioral research* (2nd ed.), (pp. 469-505). Thousand Oaks, CA: Sage Publications Inc.
- Dokur, M., Profeta, Y. (2006). *Aile ve çift terapisi*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Duvall, E.M. & Miller, B.C. (1985). *Marriage and family development* (6 th ed.). New York: Harper and Row.
- Ekal, B. (2006). 'How a kaynana should behave?' Discussions on the role of mothers-in-law in two gün groups, *European Journal of Turkish Studies*, 4, 1-16.
- Erdemir N., Sumbas E., Tunca A., Umur Z. (2018). Ortaöğretim kurumlarında çalışan idareci ve öğretmenlerin psikolojik danışma ve rehberlik servisine ilişkin görüşlerinin incelenmesi, *1.Uluslararası Battalgazi Multidisipliner Çalışmalar Kongresi*, Malatya, Türkiye.
- Erdentuğ, N. (1972). *Türkiye Türk toplumlarında kültürel antropolojik incelemeler*. Ankara: Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Eryılmaz, D. (2010). Aile yapısı ergeni mutlu eder mi?. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 22 (22) , 21-30.
- Eshleman, R. (1988). *The Family, An Introduction*. Boston: Allyn & Bacon.

- Evran, S. (2018). *Geleneksel akraba ilişkilerinin yeni evlilikler üzerindeki etkileri: Afyonkarahisar ili örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Fenell, D. L. (1993). Characteristics of long-term first marriages. *Journal of Mental Health Counseling, 15*, 446–460.
- Fingerman, K. L., Gilligan, M., VanderDrift, L. & Pitzer, L. (2012). In-law relationships before and after marriage. *Res Hum Dev., 9* (2), 106-125.
- Fischer, L. R. (1983). Mothers and Mothers-in-Law. *Journal of Marriage and Family, 45* (1), 187-192.
- Fraenkel, A., Hyun, H.H. & Wallen, N.E. (2012). *How to design and evaluate research in education*. (8th ed.) New York: Mc. Graw Hill.
- Friedman, E. H. (1991). Bowen theory and therapy. In A. S. Gurman & D. P. Kniskern (Eds.), *Handbook of family therapy* (pp. 134-170). New York: Bruner/Mazel.
- Gehart, D. (2010). *Mastering competencies in family therapy a practical approach to theories and clinical case documentation*. Belmont: Brooks/Cole Cengage Learning.
- Gehring, T.M. & Feldman, S.S (1988). Adolescents' perceptions of family cohesion and power: a methodological study of the family system test. *Journal of Adolescent Research, 1*, 33-52.
- Genç, E. & Baptist, J. (2018). Managing Conflict with Parents-in-Law in a Secular Society Steeped in Islamic Traditions: Perspectives of Married Turkish Couples. *Journal of Family Psychotherapy, 1*-20.
- Gibson, J. M., & Donigian, J. (1993). Use of Bowen theory. *Journal of Addictions and Offender Counseling, 14*, 25-35.
- Gladding, S. T. (2006). *Family therapy* (4th ed.). Ohio: Pearson Merrill Prentice Hall.
- Gladding, S. T. (2015). *Aile Terapisi; Tarihi, Kuram ve Uygulamaları*. (İ. Keklik ve İ.Yıldırım Çev. Ed.). Ankara: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayınları.
- Goetting, A. (1990). Patterns of support among in-laws in the United States. *Journal of Family Issues, 11*, 67–90.
- Goldenberg, H., & Goldenberg, I. (2008). *Family therapy an overview* (7th. ed.). Belmont: Thomson Higher Education.
- Gönüllü, Müzeyyen & İçli, Gönül (2001). “Çalışma Yaşamında Kadınlar: Aile ve İş İlişkileri”. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi. 25* (1): 81-100.

- Greene, G. J., Hamilton, N., & Rolling, M. (1986). Differentiation of self and psychiatric diagnosis: An empirical study. *Family Therapy, 13*(2), 187–194.
- Güler, A. (1993). İlk yazılı Türkçe metinlerde aile ve unsurları, Sosyo-kültürel değişim sürecinde Türk ailesi. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırmaları Kurumu Yayınları.
- Güler, D. & Ulutak, N. (1992). Aile kavramının tarihsel gelişimi ve Türk toplum yaşantısında aile. *Kurgu Dergisi, 11*, 51-76.
- Gülerce, A. (1992). *Aile Yapısını Değerlendirme Aracı: El kitabı ve Türkiye normları*. İstanbul: Alphagraphics.
- Gülerce, A. (2007) *Dönüşümsel aile modeli ve Türkiye'de ailelerin psikolojik örüntüleri*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Gül-Kuru, A. (2016). Türk ailesinde karakter ve otorite: Bir toplumsal tip olarak kaynana ve kaynanalık rolü üzerine bir araştırma. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Güven, N. & Sevim, S. A. (2007). İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve algılanan problem çözme becerilerinin evlilik doyumunu yordam gücü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 3* (28), 49-61.
- Hallaç, S. & Öz, F. (2014). Aile kavramına kuramsal bir bakış. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 6* (2), 142-153.
- Henslin, J. M. (2001). *Sociology: A Down to Earth Approach*. Boston: Allyn & Bacon.
- Hill, R. (1966). Contemporary developments in family theory. *Journal of Marriage and the Family, 28*, 10-25.
- Horsley, G.C. (1997) In-Laws: Extended Family Therapy. *American Journal of Family Therapy, 25* (1), 18-27. <https://doi.org/10.1080/01926189708251051>
- Hoye, D. (1971). *Mother-in-law adjustment of young marrieds* (Unpublished doctorate dissertation). University of North Carolina, Greensboro, USA.
- Hyejeong, C. (1992). *Effects of conflict with mothers-in-law on psychological well-being and marital adjustment among Korean daughters-in-law* (Unpublished doctorate dissertation). Texas Tec University, USA.
- İçli, G. (1997). Aile araştırmalarında yöntem ve yaklaşım. *PAÜ. Eğitim Fakültesi Dergisi, 3*, 59-68.
- İnandı, T. & Savaş, N.& Arslan, E. & Yeniçeri, A.& Peker, E. & Alışkın, Ö. & Erdem, M. & Durmaz, E. (2016). Hatay'da akraba evliliği sıklığı, nedenleri, çocuk sağlığı, ilişkilerde mutluluk ve yaşam doyumu. *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi, 14*(1), 43-55.

- Innes, M. (2002). Satir's therapeutically oriented educational process: A critical appreciation. *Contemporary Family Therapy*, 24 (1), 35- 56.
- Jackson, D. (1965). The study of the family. *Family Process*, 4, 1-20.
- Jackson, J. & Berg-Cross, L. (1988). Extending the extended family: The mother-in-law and daughter-in-law relationship of black women. *Family Relations*, 37 (3), 293-297.
- Johnson, R. B., & Onwuegbuzie, A. J. (2004). Mixed methods research: A research paradigm whose time has come. *Educational Researcher*, 33 (7), 14-26.
- Kadir, M. M., Fikree, F. F., Khan, A. & Sajan, F. (2003). Do mothers-in-law matter? Family dynamics and fertility decision-making in urban squatter settlements of Karachi, Pakistan. *Journal of Biosocial Science*, 35 (4), 545-558.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1981). *Çocuğun değeri: Türkiye'de değerler ve doğurganlık*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2012). *Benlik, aile ve insan gelişimi* (3. bs.). Kültürel Psikoloji. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Karaca, N. (2014). Türkiye'de Değişen Aile Yapısı: Ilica Şeker Fabrikası Örneği. *Folklor/Edebiyat*, 79, 137-150.
- Karakuş-Uslu, C. (2019). Gelin-kayınvalide ilişkisinin anne-kız bağlanması ve demografik değişkenler bağlamında incelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (25. bs.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Kasapoğlu, A. (2011) Sosyolojik yaklaşımlar temelinde aile kuramları. A. Kasapoğlu ve N. Karkıner (Ed.). *Aile Sosyolojisi* içinde (ss. 3-26). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Kaya, T. (2019). Gelin-kaynana iletişiminin niteliğini belirleyen kültürel etmenler. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6 (1), 185-204.
- Kemper, E., Stringfield, S., & Teddlie, C. (2003). Mixed methods sampling strategies in social science research. In A. Tashakkori & C. Teddlie (Eds.), In *Handbook of mixed methods in social & behavioral research* (pp. 273-296). Thousand Oaks, CA: Sage Publications Inc.
- Kerlinger, F. N. & Lee, H. B. (1999). *Foundations Of behavioral research*. New York: Harcourt College Publishers.
- Kerr, M. E. (1988). Chronic anxiety and defining a self. *The Atlantic Monthly*, 262, 35-37, 40-44, 46-58.

- Kılıç, E. Z. (2009). Aile terapileri. T. Köroğlu ve H. Türkçapar (Ed.) *Psikoterapi yöntemleri: Kuramlar ve uygulama yönergeleri* içinde (ss. 229-271). Ankara: HYB Yayıncılık.
- Kırca, S. (2001). Feminist kültürel çalışmalarda kuram ve yöntem tartışmaları: Dünyadan Türkiye'ye açılan pencere, *Toplum ve Bilim Dergisi*, 14, 25-31.
- Klein, D. M., & White, J. M. (1996). *Family theories*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Koyuncu, A. (2014) Kadına yönelik şiddet sarmalında aile. Mustafa Aydın (Ed.) *Aile sosyolojisi yazıları* içinde (ss.235-258). İstanbul: Açılım Kitap.
- Kumar, A., Bordone, V. & Muttarak, R. (2016). Like mother(-in-law) like daughter? Influence of the older generation's fertility behaviours on women's desired family size in Bihar, India. *European Journal of Population*, 32 (5), 629–660.
- Larsen, N. J. (1997). *Support given by women to their mothers and mothers in law and relationship quality over time* (Unpublished doctorate dissertation). Iowa State University, USA.
- Lebow, J.L. (2014). *Çift ve aile terapisi. Alan ile ilgili bütüncül harita*. M. Şahin (Çev. Ed.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Leech, N. L. ve Onwuegbuzie, A. J. (2009). A typology of mixed methods research designs. *Qual Quant*. 43, 265–275.
- Leonetti, D. L., Nath, D. C. & Hemam, N. S. (2007). In-law Conflict: Women's Reproductive Lives and the Roles of Their Mothers and Husbands among the Matrilineal Khasi. *Current Anthropology*, 48 (6), 861-890.
- Limary, B. H. (2002). *The mother-in-law/daughter-in-law dyad: Narratives of relational development among in-laws* (Unpublished doctoral dissertation), University of New Mexico, USA.
- Lin, C. (2005). Modern daughters-in-law in colonial Taiwanese families. *Journal of Family History*, 30, 191-209.
- Link, C. F. (2010). *Husbands, wives, and in-laws: family dynamics and childbearing behaviour in Nepal* (Unpublished doctorate dissertation).The University of Michigan, USA.
- Ludlow, L. H., & Howard, E. (1990). The family map: A graphical representation of family systems theory. *Educational and Psychological Measurement*, 50(2), 245–254.
- Madanes, C. (1991). Strategic family therapy. In A.S. Gurman & D.P. Kniskern (Eds.), *Handbook of family therapy* (Vol.2, pp. 396-416). New York: Bruner/Mazel.

- Marotz-Baden, R. & Cowan, D. (1987). Mothers-in-Law and Daughters-in-Law: The Effects of Proximity on Conflict and Stress. *Family Relations*, 36 (4), 385-390.
- Marshall, M. N. (1996). Sampling for qualitative research. *Family Practice*, 13(6), 522-526.
- Marshall, C. & Rossman, G. B. (2014). *Designing qualitative research*. New York: Sage
- McKay, N. F. (2012). *Connections: Women in succesful in in-law relationships* (Unpublished doctorate dissertation). The Union Institute & Univertsity, Ohio, USA.
- Meray, S. L. (1982). *Toplum bilim üzerine*. İstanbul: BM Yayınları.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber* (S. Turan, Çev. Ed.) Ankara: Nobel.
- Minuchin, S. & Fishman, C. H. (1981). *Family therapy techniques*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Minuchin, S. & Nichols, M. P. (1998). *Family healing: Strategies for hope and understanding*. New York: Free Press.
- Minuchin, S. (1974). *Families and family therapy*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Morgan, D. (1998). Practical strategies for combining qualitative and quantitative methods: Applications to health research. *Qualitative Health Research*, 8, 362-376.
- Morr Serewicz, M. C., Hosmer, R., Ballard, R. L., & Griffin, R. A. (2008). Disclosure from in-laws and the quality of in-law and marital relationships. *Communication Quarterly*, 56, 427-444.
- Morse, J. M. (2003). Principles of mixed and multi-method method research design. In A. Tashakkori & C. Teddlie (Eds.), *Handbook of mixed method* (pp. 189-208). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Nadir, U. (2013). Aile danışmanlığı eğitimlerinde popüler filmlerin kullanımı ve yapısal aile terapisi kuramı ile dalgaların prensi filminin analizi. *Journal Of Society & Social Work*, 24 (1), 129-143.
- Nastasee, A. (1995). *Analysis of the relationship mothers in law and daughters in law: a systems perspective* (Unpublished doctorate dissertation).The Pennsylvania State Univertsity, USA.
- Neuman, W. L. ve Robson, K. (2014). *Basics of social research*. Toronto: Pearson Canada.

- Nganase, T.R. & Basson, W.J. (2017). Socio-cultural influences on the mother-and-daughter-in-law relationship within a South African context. *Botswana Journal of African Studies*, 31 (1), 65-91.
- Nichols, M.P. & Schwartz, R.C. (1998). *Family therapy concepts and methods* (4 th ed.). Boston: Allyn & Bacon.
- Nirun, N. (1994). Sistematik sosyoloji yönünden aile ve kültür. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Nock, S. (1987). *Sociology of the Family*. New Jersey: Prentice Hall
- Nosaka, A. (1997). *Mother-in-law's influence on daughter-in-law's reproductive behaviour in rural Bangladesh* (Unpublished doctoral dissertation). The Pennsylvania State University, Pennsylvania, USA.
- Nuner, J. (2004). *A qualitative study of mother in law / daughter in law relationships* (Unpublished doctoral dissertation). Texas Woman's University, Texas, USA.
- O'Melia, M., Miley, K. K & Dubois, B, L. (1998) *Generalist social work practice an empowering approach*. England: Allyn & Bacon.
- Önal, S. (1987). Mübadele ve çatışma kuramında aile. *Sosyoloji Dergisi*, 117-129.
- Oskay, Ü.(1983). *Çatışma kuramı açısından işlevselci kuramın eleştirisi*. İzmir: E.Ü. Edebiyat Fak. Yay.
- Özabacı, N. V. & Erkan, Z. (2017). *Aile danışmanlığı kuram ve uygulamalara genel bir bakış*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ozankaya, Ö. (1979). Toplum bilime Giriş (3. Bs.) Ankara:Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Özçetin, A., Mayda, A., Karaca, A., Akkuş, D. (2007). Geniş ailede gelin olmak ruhsal belirtileri etkiliyor mu? *New/Yeni Symposium Journal*, 45 (3), 113-118.
- Özen, S. (1992). Mübadele ve çatışma kuramlarında aile. *Sosyoloji Dergisi*, (3), 117-129.
- Özensel, Ertan (2004).Türk toplumunda çocuğun yetiştirilmesinde annenin rolü: Konya ili örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6 (2), 77-96.
- Özgüven, İ.E. (2014). *Evlilik ve aile terapisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Öztürk, M. (2013). *The interrelationship between in-laws acceptance rejection, intimate partner acceptance rejection, marital conflict, and overall marital satisfaction evaluation* (Unpublished master dissertation). Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Öztürk, O. (1969). Anadolu kişiliğinde özerklik ve girişme duygularının kısıtlanması. V. Milli Psikiyatri Kongresi.
- Patton, M. Q. (2005). *Qualitative Research*. New York: John Wiley & Sons, Ltd.

- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev.Ed.) Ankara: Pegem.
- Pfeifer, S. K. (1989). *Mothers' in law and daughters' in law perceptions of interpersonal interaction* (Unpublished doctoral dissertation). University of Delaware, Newark
- Potter, P.A., Perry, A.G., Stockert, P. & Hall, A. (2012). *Fundamentals of nursing*. St. Louis: Mosby.
- Powell, T.H. & Ogle, P.A. (1985). Brothers and sisters: A special part of exceptional families. Baltimore: Paul H. Brooks Publishing.
- Price, W. G. (1992). *The relationship levels of differantation from the family of origin to the mother-in-law/daughter-in-law relationship* (Unpublished master dissertation) Texas Woman's University, USA.
- Rabbani, F., Qureshi, F. & Rizvi, N. (2008). Perspectives on domestic violence: Case study from Karachi, Pakistan. *Eastern Mediterranean Health Journal*, 14, 415-426.
- Riggio, H.R. (2000). Measuring attitudes toward adult sibling relationships: The lifespan sibling relationship scale. *Journal of Social and Personal Relationships*, 17 (6), 707-728.
- Rittenour, C. & Soliz, J. (2009). Communicative and relational dimensions of shared family identity and relational intensions in mother-in-law/daughter-in-law relationships: developing a conceptual model for mother in law/daughter-in-law research, *Western Journal of Communication*, 73 (1), 67-90.
- Rittenour, C. E. (2009). *Communicative and relational dimensions of shared family identity and relational intensions in mother-in-law/daughter-in-law relationships: implications for relational outcomes and future family functioning* (Unpublished dactorate dissertation). University of Nebraska, USA.
- Rosen-Grandon, J., Myers, J. E. & Hattie, J. A. (2004). The relationship between marital characteristics, marital interaction processes and marital satisfaction. *Journal of Counseling & Development*, 82 (1), 58-6.
- Santos, J. D., & Levitt, M. J. (2007). Intergenerational relations with in-laws in the context of the social convoy: Theoretical and practical implications. *Journal of Social Issues*, 63, 827-843.
- Sarı, Özgür (2014). Aile kurumu ve ailenin tanımı. Mustafa Aydın (Ed.). *Sistemik aile sosyolojisi* (2.bs.) içinde (ss. 17-39). Konya: Çizgi Kitapevi.

- Sauber, S.R., L'Abate, L., Weeks, G.R., & Buchanan, W.L. (1993). *The dictionary of family psychology and family therapy* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA, US, SAGE.
- Sayın, Ö. (1987). Aile içi ilişkilerin toplum ve birey boyutunda çözümlenmesi. *Sosyoloji Dergisi*, (1) , 77-97.
- Şendil, G. & Kızıldağ, Ö. (2005). *Evlilik çatışması ve çocuk*, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Serovich, J.M. (1991). In-law relationships: A role change perspective (Unpublished doctorate dissertation). University of Georgia, USA.
- Sezal, İhsan (1997). *Aile nedir?* Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Sharf, R. S. (2008). *Theories of psychotherapy and counseling concepts and cases* (4th ed.). Belmont: Thomson Brooks/Cole.
- Sherman, R. (1993). The intimacy genogram. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*, 1, 91-93.
- Shih, K. Y. & Pyke, K. (2011). Power, resistance, and emotional economies in women's relationships with mothers-in-law in Chinese immigrant families. *Journal of Family Issues*, 31 (3) 333–357.
- Shipman, S. D. (2015). *The Role of Self-awareness in Developing Global Competence: A Qualitative Multi-case Study*. (Graduate Theses, Dissertations, and Capstones). Bellarmine University, USA.
- Silverstein, J. L. (1990). The problem with in-laws. *Journal of Family Therapy*, 14, 399-412.
- Simkhada, B., Porter, M.A. & Teijlingen, E.R. (2010). The role of mothers-in-law in antenatal care decision-making in Nepal: a qualitative study. *BMC Pregnancy and Childbirth*, 10 (34). 2-10.
- Smith, S. R., & Hamon, R. R. (2012). *Exploring family theories* (3rd ed.). New York: Oxford University Press.
- Song, Y. (2009). *Perceptions of the adult son/husband's mediation styles in Chinese mother/daughter-in-law conflicts* (Unpublished doctorate dissertation). University of Kansas, USA.
- Strauss, J.R. (2013) Caregiving for Parents and In-Laws: Commonalities and Differences. *Journal of Gerontological Social Work*, 56 (1), 49-66.
- Şimşek, M. Ş. & Çelik, A. (2009). *Yönetim ve organizasyon*. Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.

- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2006). Türkiye’de Aile Yapısı Araştırması. <https://www.ailevecalisma.gov.tr/uploads/athgm/uploads/pages/arastirmalar/taya2006.pdf> adresinden 10 Ekim 2018’de alınmıştır.
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2011). Türkiye’de Aile Yapısı Araştırması. <https://ailevecalisma.gov.tr/uploads/athgm/uploads/pages/indirilebilir-yayinlar/65-aile-yapisi-arastirmasi-2011.pdf> adresinden 10 Ekim 2018’de alınmıştır.
- T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (2010). Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması <https://ailevecalisma.gov.tr/uploads/athgm/uploads/pages/indirilebilir-yayinlar/61-turkiyede-aile-degerleri.pdf> adresinden 3 Aralık 2019’da alınmıştır.
- T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü. (2009). Boşanma Nedenleri Araştırması. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu. (2016). Aile yapısı araştırması. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21869> adresinden 10 Ekim 2018’de alınmıştır.
- Tabak A. (2008). *Endokrinoloji ve metabolizma polikliniğimizden takipli hastalarda akraba evliliği sıklığı ve akraba evliliğini etkileyen faktörler* (Uzmanlık Tezi). İstanbul Bakırköy Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul.
- Tandoğan, M. (1983). İkokulda anne tutumunun akademik başarıya etkisi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi. Eğitim Fakültesi, Ankara.
- Tashakkori, A., & Teddlie, C. (1998). *Mixed methodology: Combining qualitative and quantitative approaches*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications Inc.
- Taylor, D. L. & Tashakkori, A. (1997). Toward an understanding of teachers’ desire for participation in decision making. *Journal of School Leadership* 7, 1–20.
- Tezel, A. (2004). Aile içi İletişim. *Journal of Human Sciences*, 1(1), 1-6.
- Timmer, S. G., & Veroff, J. (2000). Family ties and the discontinuity of divorce in Black and White newlywed couples. *Journal of Marriage and the Family*, 62, 349-361.
- Tunca, A. & Durmuş, E. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumu ile Bağışlama Düzeylerinin İlişkisi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9 (16), 524-550.

- Tunca, A. & Durmuş, E. (2019). Büyükannelerin torun büyütme yaşantılarının incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 41, 209-226.
- Türk Dil Kurumu (2018). Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 11 Kasım 2018'de alınmıştır.
- Türkleş, S., Yılmaz, M., Özcan, A., Öncü, E. & Karataş, B. (2013). Kadınlarda ruh sağlığını ve aile işlevlerini etkileyen etmenler. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 16 (3), 154-162.
- Turner, M. J., Young, C. R., & Black, K. L. (2006). Daughters-in-law and mothers-in-law seeking their place within the family: a qualitative study of differing viewpoints. *Family Relations*, 55 (5), 588-600.
- Ulutaş, E. & Özpınar, A. (2016). Toplumumuzun aile yapısı. Mustafa Aydın (Ed.). *Sistemik aile sosyolojisi* (3.bs.) içinde (ss. 321-336). Konya: Çizgi Kitapevi.
- Ünal, S. (2013). Sistemik aile terapilerinde temel kavramlar. *Türkiye Klinikleri*, 6 (1), 32-37.
- Urhan, Z. (2017). *Bir erkek iki kadın*. İstanbul: Motto Yayınları.
- Varghese, R. P. (2009). *Welfare consequences of coresiding with the mother-in-law in patriarchal joint families for women and children: evidence fro India and Bangladesh* (Unpublished doctorate dissertation). The University of Chicago, Chicago.
- Vatandaş, C. (2016). Türkiye'de aile (Ailenin yapısal özellikleri, işlevleri ve değişimi). İstanbul: Sekam Yayınları.
- Velioğlu, P. (1999). *Hemşirelikte kavram ve kuramlar*. İstanbul: Alaş Ofset Matbaası.
- Vellucci, K. L. (2013). *Perceived relationship approval and inclusion by parens-in-law as predictors of marital satisfaction and stability* (Unpublished doctoral dissertation). Alliant International University, California, USA.
- Wai-chun To, C. (2015). Sibling structure, distributive norms, and negotiation for mothers-in-law's assistance in rural South China. *Journal of Aging Studies*, 32, 59-70.
- Walberg, H. J. (2011). *Improving student learning: action principles for families, classrooms, schools, districts, and states*. Charlotte, NC: Information Age Publishing.
- Wasım, F. (2014). *South Asian American daughter in law/mother in law relationships, cultural values conflict, and help seeking for domestic violence* (Unpublished doctoral dissertation). Oklahoma State University, USA.

- Whitchurch, G. G., & Constantine, L. L. (1993). Systems theory. In P. G. Boss, W. J. Doherty, R. LaRossa, W. R. Schumm, & S. K. Steinmetz (Eds.), *Sourcebook of family theories and methods: A contextual approach* (pp. 325-352). New York: Plenum.
- Woolley, M. E. & Greif, G. L. (2018). Mother-in-Law Reports of Closeness to Daughter-in-Law: The Determinant Triangle with the Son and Husband. *Social Work*, 64, (1), 73–82.
- Worden, M. (2013). *Aile terapisi: Temelleri*. T. Akbaş (Çev. Ed.). Adana: Akademisyen Tıp Kitabevi.
- Wu, T.F., Yeh, K.H., Cross, S. E., Larson, L.M., Wang, Y.C. & Tsai, Y.L. (2010). Conflict with mothers-in-law and Taiwanese women's marital satisfaction: the moderating role of husbands support. *Counselling Psychologist*, 38 (4), 497-522.
- Yakalı-Çamoğlu, D. (2007). Turkish family narratives: the relationships between mothers and daughters in-law. *Journal of Family History*, 32 (2), 161-178.
- Yakalı-Çamoğlu, D. (2011). Representations of in-law women as villains in the Turkish novel. In A. Fahraeus, & D. Yakalı-Çamoğlu (eds.) *Villains and villainy embodiments of evil in literature, popular culture and media*. (pp. 149-171). New York: Probing the Boundaries.
- Yavuzer, H. (2001). *Çocuk Psikolojisi* (21. Bs.). İstanbul: Remzi Kitabevi
- Yenilmez, Ç. (2012). Aile ilişkileri. Çınar Yenilmez (ed.). *Aile yapısı ve ilişkileri içinde* (ss.20-41). Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Yıldırım, E. & Yıldırım, E. (2019). Aile içi ilişkiler ve iletişim K. Canatan & E. Yıldırım (Ed.) *Aile sosyolojisi* (9.bs.) içinde (ss.139-152). İstanbul: Açılım Kitap.
- Yıldırım, E. (2019). Aile ve evlilik türleri. K. Canatan & E. Yıldırım (Ed.) *Aile sosyolojisi* (9.bs.) içinde (ss.65-81). İstanbul: Açılım Kitap.
- Yıldız, O.Z. (2018). *Evlilik doyumunun öncülleri ve sonuçları: Depresyon, kaygı, erken dönem uyumsuz şemalar* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Young, M. E., & Long, L. L. (1998). *Counseling and therapy for couples*. CA: Brooks/Cole
- Zevkliler, A. (1989). *Medeni Hukuk, Giriş ve Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, Aile Hukuku* (2. Bs.) Ankara: Savaş Yayınları.

EKLER

EK 1. AİLE YAPISI DEĞERLENDİRME ARACI (AYDA)

Aşağıdaki bütün ifadeleri, anladığınız biçimde ve sizin durumunuzu ne derecede yansıttığını gösterecek şekilde her bir ifadenin altındaki ölçek üzerinde işaretleyiniz. Ölçeğin bir ucu “Bizimkiyle tamamen aynı”, diğer ucu ise “Bizimkinin tam tersi” durumları yansıtmaktadır. Sizin durumunuz bu iki uç arasında nereye düşüyorsa o aralığa çarpı (X) işareti koyunuz.

Lütfen eşiniz ve çocuklarınızdan oluşan ailenizi düşünerek soruları cevaplandırınız.

1- Ailemizde her türlü konu ve fikir açıkça konuşulur.

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi

2- Evimizde birisi bir şey söylediği zaman diğerleri aynı şeyi anlarlar.

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi

3-Bizim evde olaylar karşısındaki düşünce ve duygular konuşmaktan çok davranışlarla ifade edilir.

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi

4- Bizim evde sözlerle söylenenler, davranışlarla anlatılanları tutmaz.

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi

5- Evdekilerle çatışmaktansa susmayı veya başkalarıyla konuşmayı yeğlerim.

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi

6- Bizim evde kesinlikle konuşulmayacak konular bence çok fazladır.

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi

7- Eşimle zayıflıklarımı, korku ve endişelerimi paylaşıyorum.

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi

8- Eşime özel duygu, fantezi ve arzularımı rahatlıkla söylerim.

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi

9- Aile üyeleri arasındaki iletişimi son derece doyurucu bulurum.

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi

10- Birimizin işte, okulda veya arkadaşından öğrendiği bir şey, bizim evde genellikle ilgi görür, tartışılır ve beğenilirse uygulanır.

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi

11- Ailem başkalarından gelen eleştiri ya da önerilere tamamen kapalıdır.

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi

12- Ailemizde TV, radyo, gazete, dergi, kitap, konferans, sinema, tiyatro gibi yollarla yeni şeyler öğrenmeye ve dünyada olup bitenlere çok ilgi duyulur.

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi

13- Bizim evde iş, okul, ve ev işleri dışında da bir çok uğraş (hobiler, özel ilgiler, spor faaliyetleri, v.b.) vardır.

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi

14- Doğrusu ailemden daha çok bağlı olduğum bir insan (arkadaş, sevgili, öğretmen, terapist, akraba,vb.) var.

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi

15- Ailem (veya eşim) benim çok arkadaşım ile tanışır.

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi

16- Ailemizdeki dayanışma ve birlik duygusu çok güçlüdür.

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi

17- Eşimin evde kendi başına geçirmek istediğim zamana (bir iş yaparken, okurken, dinlenirken, vb.) karşı tavrı son derece anlayışlıdır beni rahat bırakır.

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi

18- Birbirimizle çok iyi geçiniriz.

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi

19- Bizim aileyi ilgilendiren kararlarda evdeki herkesin fikri alınır veya çıkarı gözetilir.

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi

20- Bizde aileyle ilgili sorumlulukların dağılımı hakça olur.

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi

21- Bizim evde birisi diğerlerinden daha önemlidir; yani daha çok sevilir, kayırılır veya dediğini yaptırır.

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi

22- Ailemizde iş bölümü, herkese düşen görevler ve diğer kurallar açık seçik belirgindir.

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi

23- Bizim evde karşılaşılan aksamalar ve çıkan çatışmalar mutlaka çözülür.

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi

24- Bizim aileyi ilgilendiren kararlarda, ev içinde söz sahibi olanlar, dışarıdan karışanlardan her zaman çoktur.

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi

25- Evimizde görevini aksatan veya kurallara uymayan(lar) şiddetle kınanır.

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi

26- Evde yapmam gereken şeyler için her zaman yeterli zamanım olur.

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi

27- Genel olarak bizim sağlıklı, huzurlu ve iyi bir aile olduğumuzu düşünürüm.

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi

28- Ailem büyük bir sağlık ve para sorunu dışında bir problemle karşılaştığında bunu kendi başına halledebilir.

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi

29- Ailem geçmişte karşılaştığı zor durumların üstesinden geldi.

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi

30- Gerekliğinde ailem çevresinden yeterince destek alabilir.

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi

31- Ailemden son derece gurur ve haz duyuyorum.

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi

32- Bizim ailede herkesin birbirini değiştirmeye çalıştığı çok belirgindir.

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi

33- Bizim evde kimsenin eleştiriye tahammülü yoktur.

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi

34- Bizim ailede her çeşit duygunun (üzüntü, mutluluk, coşku, kızgınlık, korku,vb.) hissettiğimiz gibi yaşanması olağandır.

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi

35- Bence ailemizde değişmesi mümkün olmayacak tavırlar çoktur.

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi

36- Birbirimize yeterince sevgi ve şefkat gösteririz.

Bizimkiyle tamamen aynı (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) Bizimkinin tam tersi

EK 2. KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Lütfen sadece 1 (bir) seçeneği işaretleyiniz ve boş bırakmayınız.

1. Yaşınız.....

2. Öğrenim Düzeyiniz

() Okuma-yazma bilen ve ilkokul () Ortaokul () Lise () Yüksekokul/Üniversite
() Lisanüstü

3. Mesleğiniz/İşiniz.....

4. Ücretli bir işte çalışma durumunuz

() Evet, çalışıyorum () Emekli oldum () Hayır, çalışmıyorum

5. Hanenize giren aylık gelir miktarı (1.000 TL gibi).....

6. Çocuklarınızın sayısı ve yaşları

() 1. Çocuk, () 2. Çocuk, () 3. Çocuk, () 4. Çocuk, () 5. Çocuk, ().....

7. Hanenizin yerleşim yeri

() İl-İlçe merkezinde () Köyde-Kasabada

8. Evlilik süreniz.....

9. Evlenme biçiminiz

() Görücü usulü () Tanışarak/ Flört () Başka varsa
yazınız.....

10. Evlilik öncesinde evliliğinizi ailenizin onaylama durumu

() Onayladılar () Onaylamadılar () Başka varsa
yazınız.....

11. Evlilik öncesinde evliliğinizi eşinizin ailesinin onaylama durumu

() Onayladılar () Onaylamadılar () Başka varsa
yazınız.....

12. Eşinizin ailesi ve kendi ailenizin arasındaki kültürel yönden benzerlik ve farklılık durumu

- () Eşimin ailesi ile kendi ailem kültürel yönden oldukça benzerler
 () Eşimin ailesi ile kendi ailem kültürel yönden ne çok benzer ne de çok farklılar
 () Eşimin ailesi ile kendi ailem kültürel yönden oldukça farklılar

13. Eşinizin yaşı.....

14. Eşinizin öğrenim düzeyi

- () Okuma-yazma bilen ve ilkokul () Ortaokul () Lise () Yüksekokul/Üniversite
 () Lisanüstü

15. Eşinizin mesleği.....

16. Eşinizin ücretli bir işte çalışma durumu

- () Evet, çalışıyor () Emekli oldu () Hayır, çalışmıyor

17. Eşiniz ve kayınvalideniz arasındaki ilişki durumu

- () Yakın anne oğul ilişkisi
 () Arkadaş ilişkisi
 () Ne çok yakın ne de çok uzak ilişki
 () Değişken (İnişli-çıkışlı) ilişki
 () Bağımlılık derecesinde yakın ilişki
 () Birbirlerine karşı mesafeli ilişki
 () Çatışmalı ilişki
 () Birbirinden kopuk ilişki

18. Kayınvalidenizin yaşı.....

19. Kayınvalidenizin Öğrenim Düzeyi

- () Okuma-yazma bilen ve ilkokul () Ortaokul () Lise () Yüksekokul/Üniversite
 () Lisanüstü

20. Kayınvalidenizin ücretli bir işte çalışma durumu

() Evet, çalışıyor () Emekli oldu () Hayır, çalışmıyor

21. Kayınvalidenizin eşinizden başka çocuk sayısı

22. Kayınvalideniz ile evlerinizin yakınlık durumu

- () Kayınvalidemle aynı evde yaşıyoruz
 () Kayınvalidemle aynı binada oturuyoruz
 () Kayınvalidemle aynı mahallede oturuyoruz
 () Kayınvalidemle aynı şehirdeyiz/ilçedeyiz
 () Kayınvalidemle farklı şehirlerde oturuyoruz.

23. Kayınvalideniz ile görüşme sıklığınız

() Çok sık () Arada sırada () Nadiren () Hemen hemen hiç

24. Aşağıda yer alan durumlardan hangisi sizin kayınvalideniz ile ilişkinizi en iyi tanımlar?

- () Kayınvalidemle ilişkimiz anne kız gibidir.
 () Kayınvalidem ile ilişkimiz iki yakın arkadaş gibidir.
 () Kayınvalidemle ilişkimiz ne çok yakın ne de çok uzaktır.
 () Kayınvalidelim ile ilişkimiz değişkendir/inişli-çıkışlıdır.
 () Kayınvalidemle ilişkimiz sürüyor ama birbirimize karşı mesafeliyiz.
 () Kayınvalidemle ilişkimiz çatışmalıdır.
 () Kayınvalidemle ilişkimizi kopardık.

25. Kayınvalideniz ile ilişkinizi nasıl tarif edersiniz?

Sizin durumunuz aşağıdaki iki uç arasında nereye düşüyorsa o aralığa çarpı (X) işareti koyunuz

(1)=Kayınvalidem ile mükemmel bir ilişkim var

(3)= Kayınvalidem ile iyi bir ilişkim var

(7)=Kayınvalidem ile ilişkim biraz zayıf

(10)= Kayınvalidemle ilişkim çok zayıf

(1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10)
Mükemmel **Çok zayıf**

EK 3. GELİN İLE GÖRÜŞME FORMU

Amaç: Gelinin aile sistemindeki kayınvalide rolünü tespit etmek.

1. Evlilik aşamasında, eşiniz ve onun ailesi ile tanışma sürecinden bahsedermisiniz? Kayınvalidenizin eşinizle tanışmadaki rolünü nasıl değerlendiriyorsunuz? (Varsa) Bu rolü sizin eşinizle ilişkilerinizi nasıl etkiledi?
2. Evlilik aşamasında (eşya seçimi, düğün yeri seçimi, oturulacak ev seçimi vb) konularla ilgili karar alma süreçleri nasıl gelişti? Bu süreçte kayınvalidenizin rolünden bahsedermisiniz? Onun bu süreçteki rolünü nasıl değerlendiriyorsunuz? (Varsa) Bu rolü sizin eşinizle ilişkilerinizi nasıl etkiledi?
3. Evliliğinizin ilk yıllarını (ev işleri dağılımı, akrabalarla görüşmeler vb.) düşündüğünüzde kayınvalidenizin bu süreçteki rolünü nasıl değerlendirirsiniz? (Varsa) Bu rolü sizin eşinizle ilişkilerinizi nasıl etkiledi?
4. Çocuk sahibi olma kararınızı/kararlarınızı düşündüğünüzde kayınvalidenizin rolünü nasıl değerlendirirsiniz? (Varsa) Bu rolü sizin eşinizle ilişkilerinizi nasıl etkiledi?
5. Hamilelik sürecinizi/süreçlerinizi düşündüğünüzde kayınvalidenizin rolünü nasıl değerlendirirsiniz? (Varsa) Bu rolü sizin eşinizle ilişkilerinizi nasıl etkiledi?
6. Loğusalık sürecinizi/süreçlerinizi düşündüğünüzde kayınvalidenizin rolünü nasıl değerlendirirsiniz? (Varsa) Bu rolü sizin eşinizle ilişkilerinizi nasıl etkiledi?
7. Çocuğunuzu büyütme sürecinizi/süreçlerinizi düşündüğünüzde kayınvalidenizin rolünü nasıl değerlendirirsiniz? (Varsa) Bu rolü sizin eşinizle/ailenizle ilişkilerinizi nasıl etkiledi?
8. Evlenme süreci ve aile olma sürecinizde kayınvalidenizin rolünün olduğu başka durumlar (taşınma, hastalık, maddi sıkıntılar vb.) yaşadınız mı? (Varsa) Bunlar nelerdir? Bu rolü sizin eşinizle/ailenizle ilişkilerinizi nasıl etkiledi?
9. Genel olarak düşündüğünüzde eşiniz ile ilişkinizde kayınvalidenizin rolünü nasıl değerlendirirsiniz? (Varsa) Bu rolü sizin eşinizle ilişkilerinizi nasıl yansıyor/etkiliyor?
10. Çocuklarınız ile ilişkinizde kayınvalidenizin rolünü nasıl değerlendirirsiniz? (Varsa) Bu rolü çocuğunuz ve eşiniz olan ilişkilerinize nasıl yansıyor/nasıl etkiliyor?
11. Kayınvalidenizin ailenizdeki rollerini düşündüğünüzde sizce bu duruma zemin hazırlayan durumlar/koşullar/sebepler nelerdir?
12. Sizce kayınvalidenin ailedeki rolü ne olmalıdır? Sizce bir ailenin sağlıklı olabilmesi için kayınvalidenin yeri nerede? Nasıl olmalı? Bu bağlamda sizin ailenizde durum nasıldır?

EK 4. İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ ETİK KURUL İZİNİ

 T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
 Personel Daire Başkanlığı

Evrak Tarih ve Sayısı: 04/09/2019-E.66380

 80601063471

Sayı : 83533471-804.02
 Konu : Aslı TUNCA (Anket İzni)

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : a) 05/07/2019 tarihli ve 51457 sayılı yazınız,
 b) Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün 07/08/2019 tarihli ve 14633842 sayılı yazısı.

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı Doktora öğrencisi Aslı TUNCA; Doç. Dr. Emine DURMUŞ danışmanlığında, yürütmekte olduğu "Aile Sistem Yaklaşımına Göre Ailedeki Kayınvalide Rolü: Gelin-Kayınvalide İlişkileri Açısından İncelenmesi" konulu tez çalışmasını Malatya İl Milli Müdürlüğüne bağlı Yeşilyurt ve Battalgazi merkezinde bulunan Okullar ve Halk Eğitim Kurs Merkezlerinde yapma talebinin uygun bulunduğuna ilişkin alınan ilgi (b) yazı ekte gönderilmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-İmzalıdır
 Prof.Dr. Abdulkadir BAHARÇİÇEK
 Rektör a.
 Rektör Yardımcısı

Ek: İlgi (b) yazı örneği.

İnönü Üniversitesi Rektörlüğü Personel Daire Başkanlığı, İdari Bina Kat:2
 Telefon No: 4223773240 Faks No: 4223410406
 E-Posta: personel@inonu.edu.tr İnternet Adresi: http://www.inonu.edu.tr/en/personel

Bilgi İçin: Mücahid KARAYİĞİT
 Unvan: Memur
 Telefon No: 3773243

E-Posta ile 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
(Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma Etik Kurulu)

Oturum Tarihi	Oturum Sayısı	Karar Sayısı
08.08.2019	9	2019/9-7

Karar No: 2019/9-7: Kurulumuz 11.04.2019 tarihinde İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığı toplantı odasında toplandı. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Doç. Dr. Emine DURMUŞ'un, sorumlu araştırmacı olduğu; Şehit Hasan Yıldırım İHO Öğretmeni Aslı TUNCA'nın, " **Aile Sistem Yaklaşımına Göre Ailedeki Kayınvalide Rolü: Gelin-Kayınvalide İlişkileri Açısından İncelenmesi,** " başlıklı çalışmasının Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi açısından uygun olup-olmadığı hususundaki başvurusuna ilişkin teklifin değerlendirilmesi: Çalışma Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi açısından değerlendirildiğinde; çalışmanın **etik açıdan uygun olduğuna;** oy birliği ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Hüseyin Suphi ERDEM
Etik Kurul Başkanı

Prof. Dr. Mustafa ARSLAN Etik Kurul Başkan Yardımcısı	KATILMADI	Prof. Dr. Nesrin SİS Etik Kurul Üyesi	KATILDI
Prof. Dr. Süleyman ÇALDAK Etik Kurul Üyesi	KATILMADI	Prof. Dr. Mehmet ÜSTÜNER Etik Kurul Üyesi	KATILDI
Prof. Dr. Mehmet GÜNGÖR Etik Kurul Üyesi	KATILDI	Prof. Dr. Lütfiye ÖZDEMİR Etik Kurul Üyesi	KATILDI

EK 5. MALATYA MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ İZİN

Evrak Tarih ve Sayısı: 08/08/2019-E.18978

T.C.
MALATYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 61316475-44-E.14633842
Konu : Anket Uygulama İzin Onayı
(Aşlı TUNCA)

07.08.2019

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi: a) 31/07/2019 tarih ve 13522 sayılı yazınız.
b) Valilik Makamının 06.08.2019 tarih ve 14553592 sayılı onayı.

İnönü Üniversitesi Rektörlüğünün 31.07.2019 tarih ve 13522 sayılı yazılarında, Üniversitenin Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı Doktora öğrencisi Aşlı TUNCA'nın "Aile Sistem Yaklaşımına Göre Ailedeki Kayınvalide Rolü; Gelin-Kayınvalide İlişkileri Açısından İncelenmesi" konulu anket çalışmasına ait ilgi (a) yazınıza istinaden alınan ilgi (b) onay ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve anket sonucunun müdürlüğümüze bildirilmesini arz ederim.

Ali TATLI
İl Millî Eğitim Müdürü

Eki : 1- İlgi (b) onay

Adres: Şht.Hamî Fendoğlu Cad. 44300 Merkez/MALATYA
Elektronik Ağ: malatya.meb.gov.tr
e-posta: ortaoğretim44@meb.gov.tr

Bilgi için: Ortaöğretimşubesi Dahili4506-07-08
Tel: 0 (422) 280 44 00
Faks: 0 (422) 280 45 49

İletişim için: 444 0 632 (16 hane) veya 157 0 632 (16 hane) veya 157 0 632 (16 hane) veya 157 0 632 (16 hane) adresinden 9c9a-d06c-380e-9cf1-f338 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
MALATYA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 61316475-44-E.14553592
Konu : Anket Uygulama İzin Onayı
(Aslı TUNCA)

06.08.2019

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : MEB. Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 22.08.2017 tarih ve 12607291 sayılı 2017/25 Genelgesi.

İnönü Üniversitesi Rektörlüğü'nün 31.07.2019 tarih ve 13522 sayılı yazılarında, Üniversitenin Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı Doktora öğrencisi Aslı TUNCA, Doç. Dr. Emine DURMUŞ danışmanlığında "Aile Sistem Yaklaşımına Göre Ailedeki Kayınvalide Rolü; Gelin-Kayınvalide İlişkileri Açısından İncelenmesi" konulu araştırmasına istinaden Battalgazi ve Yeşilyurt İlçelerindeki okullar ve Halk Eğitim Kurs Merkezlerinde anket uygulamayı talep etmekte olup, Anket-Tez Araştırma ve Değerlendirme Komisyonumuz, 02/07/2019 tarihinde yapılan toplantıda; ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek şekilde, denetimleri ilgili kurum müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmek üzere, derslerin aksatılmaması ve gönüllülük esasına göre anket uygulamasını ilgi genelge gereği uygun görmüş olup, Müdürlüğümüzce de uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Erhan PELİTOĞLU
İl Milli Eğitim Müdür Yardımcısı

OLUR
06.08.2019

Ali TATLI
Vali a.
İl Milli Eğitim Müdürü

Adres: Şiir Hamit Fendoğlu Cad. 44300 Merkez/MALATYA
Elektronik Ağ: malatya.meb.gov.tr
e-posta: ortaogretim44@meb.gov.tr

Bilgi için: Ortaöğretimpubesi Dahili4506-07-08
Tel: 0 (422) 280 44 00
Faks: 0 (422) 280 45 44

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrak.sorgu.meb.gov.tr> adresinden 2fa2-4683-37e7-b2c6-cc3b kodu ile teyit edilebilir.

EK 6. KATILIMCI ONAM FORMU

Değerli katılımcı, sizi İnönü Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı doktora programı kapsamında yürütülen tez çalışmamıza davet ediyoruz. Araştırmamızın amacı gelin ve kayınvalide ilişkilerini öznel ve çok yönlü incelemek, ailedeki kayınvalide rolünü tespit etmektir. Araştırma iki basamaktan oluşmaktadır. İlk basamağında size verilecek bazı formları doldurmanız istenecektir. Ardından ikinci basamak için ilk basamağa katılan bazı katılımcılarla görüşmeler gerçekleştirilecektir. Araştırmamızın iki basamağına da katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırmanın ilk basamağına katılıp ikinci basamağa katılmama hakkınız her zaman mevcuttur. Çalışmamızda cevaplayacağınız soruların yanıtları sadece araştırma için kullanılacaktır. Kişisel bilgileriniz ise gizli tutulacaktır. Çalışmanın amacına ulaşabilmesi için araştırmada yer alan bütün soruların içtenlikle ve eksiksiz yanıtlanması önem taşımaktadır. Eğer araştırma ile ilgili daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız asli_hlvc@hotmail.com e-posta adresi veya (0422) 398 29 63 telefon numarasından ulaşabilirsiniz.

Araştırmanın amacı, kapsamı hakkındaki bilgileri okudum, bilgilendim. Araştırmacı tarafından sözlü ve yazılı açıklama yapıldı.

Araştırmanın her iki basamağına da kendi isteğimle katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının

Adı Soyadı:

İmzası:

İletişim Bilgileri:

E-posta:

Telefon:

Araştırmanın sadece ilk basamağına kendi isteğimle katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının

Adı Soyadı:

İmzası:

EK 7. AYDA PUANLARI VE GELİN-KAYINVALİDE İLİŞKİ PUANLARINA İLİŞKİN NORMALLİK TESTLERİ VE BETİMLEYİCİ İSTATİSTİKLER

Normallik Testleri						
PUANLAR	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
İletişim	,090	501	,000	,968	501	,000
Birlik	,102	501	,000	,968	501	,000
Yönetim	,143	501	,000	,943	501	,000
Yetkinlik	,217	501	,000	,773	501	,000
Duygusal bağlam	,111	501	,000	,935	501	,000
Doyum	,196	501	,000	,845	501	,000
Toplam	,106	501	,000	,915	501	,000
Gelin-kayınvalide ilişki düzeyi	,243	501	,000	,895	501	,000

Betimleyici İstatistikler				
			Statistic	Std. Error
			Gelin-kayınvalide İlişki Düzeyi	Mean
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	5,98	
		Upper Bound	6,46	
	5% Trimmed Mean		6,30	
	Median		8,00	
	Variance		7,514	
	Std. Deviation		2,741	
	Minimum		1	
	Maximum		10	
	Range		9	
	Interquartile Range		4	
	Skewness		-,539	,109
	Kurtosis		-,850	,218
AYDA İletişim	Mean		33,60	,323
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	32,96	
		Upper Bound	34,23	
	5% Trimmed Mean		33,87	
	Median		34,00	
	Variance		52,313	
	Std. Deviation		7,233	
	Minimum		9	
	Maximum		45	
	Range		36	
	Interquartile Range		11	
	Skewness		-,508	,109
	Kurtosis		-,082	,218

AYDA Birlik	Mean		28,67	,220
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	28,24	
		Upper Bound	29,10	
	5% Trimmed Mean		28,88	
	Median		29,00	
	Variance		24,354	
	Std. Deviation		4,935	
	Minimum		13	
	Maximum		42	
	Range		29	
	Interquartile Range		6	
	Skewness		-,657	,109
	Kurtosis		,804	,218
	AYDA Yönetim	Mean		30,01
95% Confidence Interval for Mean		Lower Bound	29,50	
		Upper Bound	30,52	
5% Trimmed Mean			30,33	
Median			32,00	
Variance			33,692	
Std. Deviation			5,804	
Minimum			12	
Maximum			40	
Range			28	
Interquartile Range			8	
Skewness			-,799	,109
Kurtosis			,158	,218
AYDA Yetkinlik		Mean		21,76
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	21,39	
		Upper Bound	22,12	
	5% Trimmed Mean		22,28	
	Median		23,00	
	Variance		17,153	
	Std. Deviation		4,142	
	Minimum		5	
	Maximum		25	
	Range		20	
	Interquartile Range		4	
	Skewness		-1,798	,109
	Kurtosis		3,304	,218
	AYDA Duygusal Bağlam	Mean		17,80
95% Confidence Interval for Mean		Lower Bound	17,50	
		Upper Bound	18,11	
5% Trimmed Mean			18,03	
Median			18,00	
Variance			12,087	
Std. Deviation			3,477	
Minimum			5	
Maximum			25	
Range			20	
Interquartile Range			5	
Skewness			-,929	,109
Kurtosis			1,117	,218

AYDA Doyum	Mean		19,34	,154
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	19,04	
		Upper Bound	19,65	
	5% Trimmed Mean		19,68	
	Median		21,00	
	Variance		11,922	
	Std. Deviation		3,453	
	Minimum		5	
	Maximum		25	
	Range		20	
	Interquartile Range		3	
	Skewness		-1,650	,109
	Kurtosis		3,151	,218
	AYDA Toplam (Aile Uyumu)	Mean		131,84
95% Confidence Interval for Mean		Lower Bound	130,19	
		Upper Bound	133,48	
5% Trimmed Mean			133,31	
Median			135,00	
Variance			351,461	
Std. Deviation			18,747	
Minimum			51	
Maximum			162	
Range			111	
Interquartile Range			23	
Skewness			-1,234	,109
Kurtosis			1,948	,218

EK 8. CRONBACH ALFA GÜVENİLİRLİK KATSAYISI ÖLÇÜMÜ

Cronbach Alfa Güvenirliklik Katsayısı		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,830	,848	36

Madde İstatistikleri			
	Mean	Std. Deviation	N
mad1	4,34	1,154	501
mad2	4,05	1,304	501
mad3	2,66	1,522	501
mad4	3,66	1,567	501
mad5	2,99	1,703	501
mad6	3,94	1,499	501
mad7	4,14	1,367	501
mad8	3,95	1,421	501
mad9	3,86	1,403	501
mad10	2,43	1,438	501
mad11	2,44	1,456	501
mad12	2,35	1,408	501
mad13	3,52	1,520	501
mad14	4,04	1,502	501
mad15	3,73	1,526	501
mad16	1,85	1,202	501
mad17	4,18	1,316	501
mad18	4,14	1,173	501
mad19	4,24	1,202	501
mad20	3,98	1,340	501
mad21	4,00	1,479	501
mad22	3,92	1,355	501
mad23	4,04	1,293	501
mad24	3,63	1,638	501
mad25	2,60	1,492	501
mad26	3,60	1,441	501
mad27	4,37	1,073	501
mad28	4,28	1,167	501
mad29	4,47	1,048	501
mad30	4,08	1,302	501
mad31	4,55	,965	501
mad32	2,33	1,414	501
mad33	3,48	1,529	501
mad34	4,24	1,165	501
mad35	3,34	1,558	501
mad36	4,42	1,049	501

Ölçme aracının maddelerine verilen puanlar arası kolerasyon katsayıları matrisi								
	mad1	mad2	mad3	mad4	mad5	mad6	mad7	mad8
mad1	1,000	,562	-,041	,184	,129	,303	,440	,370
mad2	,562	1,000	-,051	,187	,088	,229	,482	,289
mad3	-,041	-,051	1,000	,168	,225	,119	-,010	-,032
mad4	,184	,187	,168	1,000	,362	,393	,134	,103
mad5	,129	,088	,225	,362	1,000	,409	,098	,145
mad6	,303	,229	,119	,393	,409	1,000	,210	,177
mad7	,440	,482	-,010	,134	,098	,210	1,000	,571
mad8	,370	,289	-,032	,103	,145	,177	,571	1,000
mad9	,432	,396	,020	,134	,108	,199	,471	,398
mad10	-,173	-,109	,034	-,053	,006	-,047	-,207	-,237
mad11	-,208	-,144	-,057	-,153	-,046	-,130	-,156	-,129
mad12	-,160	-,179	-,039	-,068	-,012	-,091	-,185	-,177
mad13	,221	,168	,029	,035	,074	,095	,217	,204
mad14	,222	,083	,082	,311	,255	,314	,149	,137
mad15	,179	,168	-,031	,142	,171	,117	,224	,194
mad16	-,267	-,281	,045	-,121	-,124	-,194	-,321	-,186
mad17	,347	,299	-,009	,086	,118	,166	,356	,306
mad18	,463	,410	,023	,143	,106	,199	,478	,356
mad19	,506	,500	-,018	,156	,120	,224	,493	,334
mad20	,437	,439	-,037	,197	,144	,202	,412	,330
mad21	,194	,174	,113	,294	,226	,319	,120	,159
mad22	,260	,244	-,023	,168	,124	,113	,261	,223
mad23	,440	,396	,009	,229	,143	,219	,451	,344
mad24	,115	,091	,138	,059	,110	,039	,094	,068
mad25	-,179	-,199	,056	,007	,032	-,015	-,134	-,111
mad26	,173	,179	-,005	,003	-,037	,019	,173	,130
mad27	,498	,475	-,017	,146	,108	,252	,490	,356
mad28	,258	,253	-,070	,112	,051	,139	,275	,176
mad29	,422	,330	-,080	,137	,052	,248	,381	,293
mad30	,268	,204	,000	,146	,043	,148	,216	,156
mad31	,458	,344	-,058	,112	,086	,245	,437	,335
mad32	-,173	-,174	,000	-,133	-,062	-,165	-,236	-,125
mad33	,207	,234	,139	,285	,264	,335	,188	,173
mad34	,352	,343	-,038	,189	,139	,185	,317	,215
mad35	,185	,164	,130	,225	,205	,327	,189	,176
mad36	,503	,459	-,021	,125	,100	,209	,457	,384

Ölçme aracının maddelerine verilen puanlar arası kolerasyon katsayıları matrisi								
	mad9	mad10	mad11	mad12	mad13	mad14	mad15	mad16
mad1	,432	-,173	-,208	-,160	,221	,222	,179	-,267
mad2	,396	-,109	-,144	-,179	,168	,083	,168	-,281
mad3	,020	,034	-,057	-,039	,029	,082	-,031	,045
mad4	,134	-,053	-,153	-,068	,035	,311	,142	-,121
mad5	,108	,006	-,046	-,012	,074	,255	,171	-,124
mad6	,199	-,047	-,130	-,091	,095	,314	,117	-,194
mad7	,471	-,207	-,156	-,185	,217	,149	,224	-,321
mad8	,398	-,237	-,129	-,177	,204	,137	,194	-,186
mad9	1,000	-,194	-,221	-,215	,252	,136	,170	-,298
mad10	-,194	1,000	,474	,425	-,149	-,021	-,009	,373
mad11	-,221	,474	1,000	,379	-,140	-,054	-,022	,322
mad12	-,215	,425	,379	1,000	-,210	-,123	-,070	,358
mad13	,252	-,149	-,140	-,210	1,000	-,016	,286	-,150
mad14	,136	-,021	-,054	-,123	-,016	1,000	-,024	-,144
mad15	,170	-,009	-,022	-,070	,286	-,024	1,000	-,103
mad16	-,298	,373	,322	,358	-,150	-,144	-,103	1,000
mad17	,338	-,141	-,089	-,111	,230	,095	,310	-,207
mad18	,465	-,217	-,150	-,149	,170	,248	,152	-,274
mad19	,399	-,190	-,149	-,151	,232	,184	,214	-,329
mad20	,485	-,170	-,142	-,193	,235	,205	,161	-,293
mad21	,226	-,057	-,017	-,049	,016	,291	,022	-,151
mad22	,384	-,233	-,193	-,169	,188	,128	,080	-,270
mad23	,445	-,296	-,246	-,214	,169	,218	,132	-,362
mad24	,104	-,030	-,042	-,034	,095	,121	,047	-,108
mad25	-,144	,300	,356	,285	-,141	-,023	,008	,271
mad26	,285	-,160	-,186	-,172	,212	-,013	,073	-,230
mad27	,479	-,200	-,205	-,180	,243	,228	,220	-,336
mad28	,160	-,133	-,058	-,167	,136	,129	,164	-,151
mad29	,359	-,157	-,137	-,222	,203	,216	,205	-,300
mad30	,199	-,060	-,053	-,111	,107	,080	,196	-,198
mad31	,396	-,123	-,111	-,170	,193	,219	,167	-,288
mad32	-,253	,284	,340	,260	-,144	-,130	-,039	,370
mad33	,263	-,144	-,207	-,140	,062	,215	,159	-,167
mad34	,294	-,180	-,120	-,163	,158	,106	,236	-,216
mad35	,214	-,154	-,158	-,136	,177	,229	,096	-,213
mad36	,459	-,269	-,170	-,205	,258	,165	,227	-,379

Ölçme aracının maddelerine verilen puanlar arası kolerasyon katsayıları matrisi								
	mad17	mad18	mad19	mad20	mad21	mad22	mad23	mad24
mad1	,347	,463	,506	,437	,194	,260	,440	,115
mad2	,299	,410	,500	,439	,174	,244	,396	,091
mad3	-,009	,023	-,018	-,037	,113	-,023	,009	,138
mad4	,086	,143	,156	,197	,294	,168	,229	,059
mad5	,118	,106	,120	,144	,226	,124	,143	,110
mad6	,166	,199	,224	,202	,319	,113	,219	,039
mad7	,356	,478	,493	,412	,120	,261	,451	,094
mad8	,306	,356	,334	,330	,159	,223	,344	,068
mad9	,338	,465	,399	,485	,226	,384	,445	,104
mad10	-,141	-,217	-,190	-,170	-,057	-,233	-,296	-,030
mad11	-,089	-,150	-,149	-,142	-,017	-,193	-,246	-,042
mad12	-,111	-,149	-,151	-,193	-,049	-,169	-,214	-,034
mad13	,230	,170	,232	,235	,016	,188	,169	,095
mad14	,095	,248	,184	,205	,291	,128	,218	,121
mad15	,310	,152	,214	,161	,022	,080	,132	,047
mad16	-,207	-,274	-,329	-,293	-,151	-,270	-,362	-,108
mad17	1,000	,481	,445	,378	,175	,301	,416	,111
mad18	,481	1,000	,570	,584	,166	,441	,586	,195
mad19	,445	,570	1,000	,616	,282	,387	,498	,166
mad20	,378	,584	,616	1,000	,269	,564	,603	,170
mad21	,175	,166	,282	,269	1,000	,158	,204	,004
mad22	,301	,441	,387	,564	,158	1,000	,545	,129
mad23	,416	,586	,498	,603	,204	,545	1,000	,142
mad24	,111	,195	,166	,170	,004	,129	,142	1,000
mad25	-,065	-,176	-,127	-,148	-,016	-,209	-,198	-,014
mad26	,227	,233	,143	,276	-,008	,372	,337	,092
mad27	,477	,694	,576	,551	,260	,364	,594	,120
mad28	,301	,233	,296	,251	,136	,148	,322	,089
mad29	,393	,412	,476	,406	,183	,261	,410	,163
mad30	,279	,300	,215	,243	,083	,202	,335	,152
mad31	,413	,566	,496	,454	,196	,271	,505	,138
mad32	-,179	-,258	-,221	-,241	-,156	-,268	-,322	-,048
mad33	,211	,252	,275	,266	,339	,235	,292	,052
mad34	,309	,394	,381	,393	,093	,290	,436	,180
mad35	,213	,361	,321	,266	,352	,220	,303	,041
mad36	,423	,623	,543	,507	,237	,344	,553	,189

Ölçme aracının maddelerine verilen puanlar arası kolerasyon katsayıları matrisi								
	mad25	mad26	mad27	mad28	mad29	mad30	mad31	mad32
mad1	-,179	,173	,498	,258	,422	,268	,458	-,173
mad2	-,199	,179	,475	,253	,330	,204	,344	-,174
mad3	,056	-,005	-,017	-,070	-,080	,000	-,058	,000
mad4	,007	,003	,146	,112	,137	,146	,112	-,133
mad5	,032	-,037	,108	,051	,052	,043	,086	-,062
mad6	-,015	,019	,252	,139	,248	,148	,245	-,165
mad7	-,134	,173	,490	,275	,381	,216	,437	-,236
mad8	-,111	,130	,356	,176	,293	,156	,335	-,125
mad9	-,144	,285	,479	,160	,359	,199	,396	-,253
mad10	,300	-,160	-,200	-,133	-,157	-,060	-,123	,284
mad11	,356	-,186	-,205	-,058	-,137	-,053	-,111	,340
mad12	,285	-,172	-,180	-,167	-,222	-,111	-,170	,260
mad13	-,141	,212	,243	,136	,203	,107	,193	-,144
mad14	-,023	-,013	,228	,129	,216	,080	,219	-,130
mad15	,008	,073	,220	,164	,205	,196	,167	-,039
mad16	,271	-,230	-,336	-,151	-,300	-,198	-,288	,370
mad17	-,065	,227	,477	,301	,393	,279	,413	-,179
mad18	-,176	,233	,694	,233	,412	,300	,566	-,258
mad19	-,127	,143	,576	,296	,476	,215	,496	-,221
mad20	-,148	,276	,551	,251	,406	,243	,454	-,241
mad21	-,016	-,008	,260	,136	,183	,083	,196	-,156
mad22	-,209	,372	,364	,148	,261	,202	,271	-,268
mad23	-,198	,337	,594	,322	,410	,335	,505	-,322
mad24	-,014	,092	,120	,089	,163	,152	,138	-,048
mad25	1,000	-,238	-,248	-,110	-,150	-,080	-,127	,321
mad26	-,238	1,000	,206	,089	,194	,150	,149	-,223
mad27	-,248	,206	1,000	,399	,582	,323	,724	-,304
mad28	-,110	,089	,399	1,000	,470	,227	,397	-,127
mad29	-,150	,194	,582	,470	1,000	,410	,655	-,233
mad30	-,080	,150	,323	,227	,410	1,000	,410	-,132
mad31	-,127	,149	,724	,397	,655	,410	1,000	-,227
mad32	,321	-,223	-,304	-,127	-,233	-,132	-,227	1,000
mad33	-,111	,046	,355	,134	,221	,185	,234	-,213
mad34	-,117	,156	,403	,319	,359	,273	,422	-,191
mad35	-,055	,095	,314	,094	,190	,161	,245	-,224
mad36	-,245	,247	,716	,348	,548	,351	,676	-,264

Ölçme aracının maddelerine verilen puanlar arası kolerasyon katsayıları matrisi				
	mad33	mad34	mad35	mad36
mad1	,207	,352	,185	,503
mad2	,234	,343	,164	,459
mad3	,139	-,038	,130	-,021
mad4	,285	,189	,225	,125
mad5	,264	,139	,205	,100
mad6	,335	,185	,327	,209
mad7	,188	,317	,189	,457
mad8	,173	,215	,176	,384
mad9	,263	,294	,214	,459
mad10	-,144	-,180	-,154	-,269
mad11	-,207	-,120	-,158	-,170
mad12	-,140	-,163	-,136	-,205
mad13	,062	,158	,177	,258
mad14	,215	,106	,229	,165
mad15	,159	,236	,096	,227
mad16	-,167	-,216	-,213	-,379
mad17	,211	,309	,213	,423
mad18	,252	,394	,361	,623
mad19	,275	,381	,321	,543
mad20	,266	,393	,266	,507
mad21	,339	,093	,352	,237
mad22	,235	,290	,220	,344
mad23	,292	,436	,303	,553
mad24	,052	,180	,041	,189
mad25	-,111	-,117	-,055	-,245
mad26	,046	,156	,095	,247
mad27	,355	,403	,314	,716
mad28	,134	,319	,094	,348
mad29	,221	,359	,190	,548
mad30	,185	,273	,161	,351
mad31	,234	,422	,245	,676
mad32	-,213	-,191	-,224	-,264
mad33	1,000	,151	,476	,284
mad34	,151	1,000	,127	,476
mad35	,476	,127	1,000	,257
mad36	,284	,476	,257	1,000

Madde Toplam İstatistikleri					
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
mad1	127,50	326,698	,562	,492	,820
mad2	127,78	326,457	,494	,481	,821
mad3	129,18	345,285	,068	,149	,834
mad4	128,17	329,834	,337	,315	,825
mad5	128,85	329,626	,306	,303	,827
mad6	127,90	326,888	,412	,362	,823
mad7	127,70	323,496	,531	,532	,820
mad8	127,89	327,293	,431	,405	,822
mad9	127,97	323,199	,521	,433	,820
mad10	129,41	357,031	-,141	,402	,840
mad11	129,39	356,739	-,135	,378	,840
mad12	129,49	358,418	-,168	,320	,840
mad13	128,32	334,786	,258	,233	,828
mad14	127,80	332,289	,309	,270	,826
mad15	128,10	332,369	,301	,246	,827
mad16	129,99	364,804	-,322	,365	,842
mad17	127,66	324,866	,524	,381	,820
mad18	127,70	322,900	,645	,654	,818
mad19	127,59	322,710	,632	,580	,818
mad20	127,85	319,438	,631	,597	,817
mad21	127,84	330,053	,358	,321	,825
mad22	127,91	328,619	,428	,456	,823
mad23	127,80	321,377	,613	,595	,818
mad24	128,21	336,382	,206	,121	,830
mad25	129,24	355,161	-,105	,275	,839
mad26	128,24	338,833	,199	,267	,830
mad27	127,46	323,985	,682	,735	,818
mad28	127,56	334,703	,361	,308	,825
mad29	127,37	329,432	,550	,559	,821
mad30	127,75	331,886	,377	,275	,824
mad31	127,29	328,880	,618	,671	,820
mad32	129,51	363,438	-,259	,284	,843
mad33	128,36	326,575	,408	,379	,823
mad34	127,60	330,325	,467	,351	,822
mad35	128,50	326,630	,398	,383	,823
mad36	127,41	326,083	,641	,658	,819